วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 Vol. 8 No. 4 July - August 2025

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)
ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร.0936359515 E-mail:Journal.idir@mcu.ac.th.

https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir

Vol.8
No.4

วารสาร
สหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY INNOVATION REVIEW
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 Vol. 8 No. 4 July - August 2025
ISSN 2985 - 1378 (Print) ISSN 2774-0846 (Online)

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2568

จำนวนพิมพ์ : 30 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการ และสหวิทยาการอื่นๆที่นำเสนอองค์ความรู้เชิงนวัตกรรม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บรรณาธิการ:

พระครูสังฆวิริยกิจ raphind@yahoo.com — คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,ประเทศไทย

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวินัยรส psbud@hotmail.com — บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ธีรโชติ เกิดแก้ว tongin2000@gmail.com — คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

บุษกร วัฒนบุตร busaaiey2516@gmail.com — คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์ jpkhaninphasut@gmail.com — สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

วันชัย สุขตาม wanchai2526@srru.ac.th — คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย

วันทนา เนาว์วัน wanthana_nt@hotmail.com — คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

สายชล ปัญญชิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย
saicholpa@g.swu.ac.th
อนันต์ อุปสอด คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,
ananupsod9541@gmail.com ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:

ฝ่ายเลขานุการ:

สุภัทรชัย สีสะใบ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระมหาสมัคร อติภทฺโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

กรกต ชาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
พระพลวัฒน์ สพโล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

วรรณทนี สุวรรณจิรไพศาล คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
กชพรรณ บุญเทียน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระมหาสุพัฒน์ นนฺทปญฺโญ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
นายพลวัฒน์ สีทา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555-56 โทรสารต่อ 8545 www.chong0053@gmail.com

Vol. 8 No. 4 July – August 2025

Number of prints: 30 copies

Release Date Is 6 Copies Per Year.

Issue 1 January - February
Issue 2 March – April
Issue 3 May – June
Issue 4 July – August
Issue 5 September – October
Issue 6 November – December

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to Have the Opportunity to Disseminate Academic and Research Works in Social Sciences and Huminites Science Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Business Administration, Management, and other interdisciplinary areas that offer innovative knowledge by accepting articles in both Thai and English.

Editor-in-chief:

Phrakru Sangkaviriyakit	Faculty of Social Sciences,
raphind@yahoo.com	Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros	Graduate School, Mahamakut Buddhist University,
psbud@hotmail.com	Thailand
Teerachoot Kerdkaew	Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
tongin2000@gmail.com	University, Thailand
Busakorn Watthanabut	Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University,
busaaiey2516@gmail.com	Thailand
Purimpratch Khaninphasut	School of Educational Studies,
jpkhaninphasut@gmail.com	Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Wanchai Suktam	Faculty of Humanities and Social Sciences
wanchai2526@srru.ac.th	Surindra Rajabhat University, Thailand
Wanthana Nowwan	Faculty of Management Science
wanthana_nt@hotmail.com	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th
Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University, Thailand
Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com
Faculty of Humanities and Social Sciences Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:

Secretary:

Suphattharachai Sisabai — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phramaha Samak Atibhaddho — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Korakoth Chabandit — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phra Phonlawat Sapalo — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Kotchaphan Bunthian — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phramaha Supat Nantapanno — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Pollwat Seeta — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej — Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of Interdisciplinary Innovation.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali),
4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555-56 Fax.8545 www.chong0053@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2568 กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

เบญจรัตน์ เปรมปรีสุข และอุบลวรรณ ส่งเสริม บทความเรื่อง **“การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1”** พบว่า 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1. หลักการ 2. จุดมุ่งหมาย 3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการทำความเข้าใจปัญหา ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการกำหนดปัญหา ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการระดมความคิด ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสร้างต้นแบบหรือแบบจำลอง ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการทดสอบ 4. การวัดประเมินผล และ 5. เงื่อนไขการนำไปใช้ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.82, S.D.=0.38) 2. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ 2.1 พัฒนาการความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2.2 ความเป็นนวัตกรหลังการใช้รูปแบบฯ อยู่ในระดับดีมาก (M=2.91, S.D.=0.09) 2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.83, S.D.=0.35)

ฤทธิไกร คิอินธิ และคณะ บทความเรื่อง **“การประเมินความต้องการจำเป็นการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2”** พบว่า 1. สภาพที่เป็นจริงของความปลอดภัยในโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ด้านที่มีความต้องการพัฒนาสูงสุด ได้แก่ ด้านสวัสดิศึกษา (PNImodified=0.407) และด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน (PNImodified=0.392) 3. แนวทางพัฒนาเน้นที่การเสริมสร้างสวัสดิศึกษาและการจัดบริการปรับปรุงระบบความปลอดภัยในโรงเรียน ข้อสรุปการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน ควรมุ่งเน้นการจัดบริการความปลอดภัยและเสริมสร้างระบบสวัสดิการนักเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

ณัฏฐ์พัชร์ แย้มวงค์ บทความเรื่อง **“ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี”** พบว่า 1. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความคุ้มค่าทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือคุณภาพ ปริมาณงาน และความรวดเร็ว ตามลำดับ 2. หลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม โดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R=.429**) 3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงามตามหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ด้านฉันทะ สร้างความพึงพอใจผ่านบรรยากาศที่ดีและแรงจูงใจจากผู้บังคับบัญชา ด้านวิริยะ ส่งเสริมความเพียรในการพัฒนาตนและใช้เทคโนโลยีต่อเนื่อง ด้านจิตตะ เน้นความตั้งใจ เอาใจใส่ มีทัศนคติที่ดีต่อภารกิจและด้านวิมังสา คิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สะท้อนถึงการยกระดับการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

สุริยา รักษาเมือง และรัตนา ตฤษณารังสี บทความเรื่อง **“การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข”** พบว่า 1. การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยหลัก 5ส ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 72.5 ส่วนหลักสัปปายะ 4 ส่งผลที่ระดับ 0.01 และทำนายได้ร้อยละ 71.5 3. การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข พบว่า ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพ มีการจัดเก็บข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน ด้านการพัฒนาสถานที่วัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพและรับผิดชอบต่อหน้าที่ วัดและชุมชนเป็นสถานที่ปลอดยาเสพติดและเป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพ มีวิธีปฏิบัติสำหรับกิจกรรมสุขภาพ ด้านการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดและชุมชน มีระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย และพลังงาน ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพมีการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ

วัฒจสัน วัฒนาฟ้า และคณะ บทความเรื่อง **“ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร”** พบว่า 1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปณิกธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r=0.791**) และ 3. การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตามหลักปาปณิกธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ หลักจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) หลักนิสสยสัมปันโน (การมีมนุษยสัมพันธ์) และหลักวิธูโร คือ (การจัดการงานดี)

ตามลำดับ จากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า หลักจักขุมา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล สำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชน หลักวิธูโร สามารถจัดการงานประสานงานได้ดีกับทุกคน มีความสามารถในการสื่อสาร มีความกระตือรือร้น พูดและทำ หลักนิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชน เช่น การจัดการขยะ โดยใช้ความร่วมมือจากประชาชน องค์กรท้องถิ่น และผู้ประกอบการ

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพโล และคณะ บทความเรื่อง **“การสื่อสารโดยการประยุกต์ตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร”** พบว่า 1. ประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร มีความนิยมนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลงาน ซื่อสัตย์ เข้าถึงประชาชน ทำเพื่อชุมชน และให้ความสำคัญกับคุณธรรมของนักการเมือง โดยความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยหลักการสื่อสารส่งผลต่อการสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สามารถทำนายได้ร้อยละ 69.5 และปัจจัยหลักวจีสุจริต 4 ส่งผลต่อการสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สามารถทำนายได้ร้อยละ 38.3 และ 3. การประยุกต์หลักวจีสุจริต 4 ช่วยสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในสมุทรสาคร ได้แก่ 1. สัจจวาจา พูดความจริง โปร่งใส ทำให้ประชาชนเชื่อมั่น 2. อปิสุณาวาจา ไม่พูดให้แตกแยก มุ่งสร้างความสามัคคี 3. สัณหวาจา พูดไพเราะสุภาพ เข้าใจง่าย ลดการต่อต้าน 4. มันตภาสา พูดอย่างมีสาระ ชัดเจนตรงประเด็น ส่งเสริมบรรยากาศการเมืองที่ดีเปิดกว้าง และประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น

พรรณนารายณ์ เข็มเพชร และคณะ บทความเรื่อง **“การสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565 - พ.ศ. 2566”** พบว่า 1. การสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565-พ.ศ. 2566 โดยรวมอยู่ในระดับมาก. 2. ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ และอาชีพต่างกันมีความคิดเห็น โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย และ 3. แนวทางการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ดังนี้ 1. หลักการไม่พูดเท็จ พูดจริงน่าเชื่อถือมีหลักการปฏิบัติเป็นแบบอย่าง หลักการไม่พูดคำหยาบ พูดจาสุภาพสื่อสารด้วยความสุภาพต่อสาธารณชน หลักการไม่พูดเพ้อเจ้อ สื่อสารดีมีหลักฐานอ้างอิง และหลักการไม่พูดคำส่อเสียด ยกย่องกลุ่มทางการเมือง นักการเมืองที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

ยศ ธนารักษ์โชค และคณะ บทความเรื่อง **“การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน”** พบว่า 1. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ในภาพรวมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อศักยภาพการ

ปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 61.5 ปัจจัยหลักพละ 4 ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 74.5 3. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ประกอบด้วย ด้านความรู้ มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุมงานก่อสร้างที่จำเป็น มีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ด้านทักษะ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการควบคุมงานก่อสร้าง ด้านเจตคติ รักในเกียรติและศักดิ์ของการเป็นบุคลากรที่ดี ตระหนักในจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ มีภาวะผู้นำ มีความสุภาพเรียบร้อยอ่อนน้อมถ่อมตนรู้จักกาลเทศะ ด้านแรงจูงใจ ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นจากผลของงาน และได้มีการวางแผนความก้าวหน้าของตนเองอย่างชัดเจน

ฉันทณา โพธาราม และคณะ บทความเรื่อง **“การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม”** พบว่า 1. วัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ในระดับมาก ประชาชนให้ความสำคัญกับเหตุผลมากกว่าบุคคล เคารพเสียงส่วนใหญ่และเสียงส่วนน้อย มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 2. ปัจจัยสถาบันทางการเมือง ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อธิบายได้ร้อยละ 48.5 และหลักสารานิยธรรมส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม อธิบายได้ร้อยละ 69.2 อย่างมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดสมุทรสงครามอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะหลักสารานิยธรรม เช่น เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม ช่วยสร้างความเคารพเหตุผล ลดความขัดแย้ง เสริมความโปร่งใส ขณะที่หลักสีลสามัญญตาและทิฏฐิสามัญญตา ช่วยลดการทุจริต ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจอย่างเป็นธรรม

นิชนันท์ บุญโข และคณะ บทความเรื่อง **“พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร”** พบว่า 1. การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมอยู่ในระดับมาก โดยสุขภาวะทางกายได้รับความสำคัญสูงสุด รองลงมา คือ สุขภาวะทางจิต สังคม และสติปัญญา ศูนย์บริการมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทั้ง 4 ด้าน ร่วมกับชุมชนและเครือข่ายในพื้นที่ 2. ปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนา ได้แก่ การบริหารจัดการ ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ ระบบจัดการ และคุณธรรม สามารถทำนายผลลัพธ์ ได้ร้อยละ 46.6 และหลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา ทำนายได้ร้อยละ 52.7 และ 3. การบูรณาการพุทธธรรมเน้นให้ผู้สูงอายุออกกำลังกาย ทำกิจกรรมชุมชน ปฏิบัติตามศีล 5 ฝึกจิตใจให้เมตตา และดำรงชีวิตอย่างมีสติรอบคอบ ร่วมกับแนวทางการบริหารจัดการภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุ

มีความครบถ้วนในทุกมิติ ได้แก่ กาย ใจ สังคม และปัญญาอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ลดภาวะพึ่งพิงทางจิตใจ และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในชุมชนอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน อันเป็นรากฐานของการใช้ชีวิตอย่างมีความหมายในช่วงบั้นปลายของชีวิต

อรุณัฐ ปุณยกนก และคณะ บทความเรื่อง **"การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี"** พบว่า 1. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย พบว่า หลักการส่งเสริมศักยภาพมีด้านการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อศักยภาพ และหลักสาราณียธรรม 6 มี 2 ด้านที่ส่งผลต่อศักยภาพ คือ เมตตามโนกรรมและทิฏฐิสามัญญตา และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย พบว่ามีการนำหลักสาราณียธรรม 6 เข้ามาปฏิบัติเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย ด้านเมตตากายกรรม ประพฤติดี ไม่เปิดเผยข้อมูลของแต่ละฝ่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต ด้านเมตตาวจีกรรม วาจาดี ใช้วาจาสุภาพในการพูดคุยเจรจา ด้านเมตตามโนกรรม ปรารถนาดี มีความตั้งใจเจรจาทำให้การไกล่เกลี่ยลุล่วงได้ดี ด้านสาธารณโภคี การรู้จักแบ่งปัน จัดสรรเวลาให้พูดอย่างเหมาะสม ด้านสีลสามัญญตา อยู่ในกฎระเบียบ ปฏิบัติตามกฎระเบียบและจริยธรรม ด้านทิฏฐิสามัญญตา เห็นดีงาม การไกล่เกลี่ยช่วยยุติข้อพิพาทลดภาระการทำงานของศาล

พัชรกร กุลเจริญ และคณะ บทความเรื่อง **"โครงสร้างและผู้กระทำการของเครือข่ายพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ"** พบว่า 1. พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพระเครื่องวัดบางหัวเสือในแต่ละยุคมีความเปลี่ยนแปลงใน 5 ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ในการสร้าง ด้านกระบวนการผลิต ด้านลักษณะพิธีพุทธาภิเษก ด้านประเภทพระเครื่อง ด้านภาพแทนบนพระเครื่องเป็นผลมาจากการปรับตัวของพระเกจิอาจารย์ กาลเวลาและกระบวนการผลิต 2. โครงสร้างของพระเครื่อง มี 5 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างการเมืองการปกครอง โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม โครงสร้างทางศาสนา โครงสร้างสถาบันการศึกษา โครงสร้างการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยี แบ่งเป็น 3 ยุค คือ 1. ยุคปฐมบทของวัดบางหัวเสือ โครงสร้างทุกด้านยังไม่มีความเจริญ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน 2. ยุคของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชนมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน วัดเริ่มมีบทบาทในลักษณะองค์กร 3. ยุควัดในกระแสของเมืองอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี พื้นที่โดยรวมเปลี่ยนแปลงไปเป็นเขตเมืองอุตสาหกรรม วัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย 3. ผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่อง พบว่า 1. กลุ่มผู้สร้างพระเครื่อง มีบทบาทเชิงรุก ปรับตัวสูง ใช้พระเครื่องเป็นเครื่องมือด้านศาสนาประวัติศาสตร์ และเศรษฐกิจ 2. กลุ่มผู้ใช้พระเครื่อง มีการปรับตัวน้อย ใช้พระเครื่องตามความเชื่อส่วนบุคคล 3. กลุ่มผู้ผลิตพระเครื่อง ปรับตัวในเชิงธุรกิจ สร้างเครือข่ายผลิตและทำ

ตลาดเชิงรุกอย่างเป็นระบบ 4. กลุ่มผู้สนับสนุน มีอิทธิพลมากในยุคเมืองอุตสาหกรรม สามารถต่อรองกับวัดในกระบวนการจัดสร้างพระเครื่องได้อย่างมีนัยสำคัญ

พระปลัดสมนึก ธีรปญฺโญ และคณะ บทความเรื่อง **“การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”** พบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการตลาด สิ่งดึงดูดใจ และความร่วมมือกับชุมชน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความปลอดภัยและการจัดการความเสี่ยง 2. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผล คือ ด้านการตลาด (ระดับ .001) ทำนายได้ร้อยละ 26.6 และหลักปฏิรูปเทสด้านการบริการ (ระดับ .001) กับด้านความปลอดภัย (ระดับ .01) ทำนายได้ร้อยละ 19.6 และ 3. รูปแบบที่เหมาะสม คือ วงจรศรัทธาและความร่วมมือซึ่งวัด ชุมชน และนักทัศนาจร มีความสัมพันธ์แบบเกื้อกูล วัดเป็นศูนย์กลางแห่งศรัทธา ชุมชนเป็นผู้ดูแลและถ่ายทอดวัฒนธรรม นักทัศนาจรเป็นผู้ร่วมกิจกรรมและสนับสนุนเศรษฐกิจ เป้าหมายร่วม คือ วัดน่าอยู่ สงฆ์น่าเลื่อมใส ศรัทธาเข้มแข็ง ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

Pariwat Somnuek et al. Article: **“SUCCESS FACTORS IN DEVELOPING A GEOLOGICAL TOURISM CURRICULUM FOR SCHOOLS IN THE UBON RATCHATHANI GEOPARK AREA”** The research findings revealed that personal factors such as gender, age, education, and income significantly influenced opinions on curriculum development. Four key success factors were identified: curriculum planning, operational management, outcome evaluation, and process improvement, which together accounted for 77.8% of the variance in success. Recommendations included revising content, adapting training methods and venues to local contexts, fostering collaboration in curriculum design, and implementing post-training evaluations to ensure continuous improvement. The results underscore the importance of integrating theoretical knowledge with practical experience to cultivate skilled local tour guides, promote sustainable tourism, and support regional development. The initiative aligns with the UNESCO Global Geoparks program and aims to empower communities through education and conservation efforts.

Wan Feng and Eksiri Niyomsilp Article: **“THE INFLUENCE OF THAI TV DRAMA VIEWING BEHAVIOR ON CHINESE YOUNG AUDIENCE’S INTENTION TO TRAVEL TO THAILAND”** The results that exposure to Thai dramas through new media channels has a significant impact on the travel intentions and behavior of young audiences in China, this could contribute to our understanding of the effects

of media on behavior and decision-making, and support theories related to media effects.

Zhiqiang Liu and Supot Rattanapun Article: **"THE IMPACT OF CAREER ENABLING FACTORS AND PROFESSIONAL IDENTITY ON STUDENTS' CAREER READINESS FOR THE JEWELRY INDUSTRY IN SOUTHERN CITY, CHINA"** The research findings revealed that career enabling factors had a significant influence on both professional identity and students' career readiness. It was found that professional identity served as a mediator in this relationship. The results from the analysis supported the conceptual assumptions of the CPC-J model and emphasized the important role of identity formation in the career preparation process for vocational students.

ณณัฏฐ์ เกียรติทยากร บทความเรื่อง **"การพัฒนาทักษะบุคลากรภาครัฐในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่"** พบว่า องค์การแรงงานระหว่างประเทศคาดการณ์ว่าอีก 20 ปีข้างหน้าตำแหน่งงาน 44% ในไทยเสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติและ AI ระบบราชการไทยกำลังเผชิญความท้าทายในการปรับตัว โดยพบช่องว่างทักษะดิจิทัลที่สำคัญ ได้แก่ CIO ส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านการอบรมหลักสูตรสำหรับผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ หน่วยงานขาดงบประมาณและบุคลากรด้านเทคโนโลยี และการฝึกอบรมส่วนใหญ่ไม่มีการวัดผล งานวิจัยได้เสนอกรอบการพัฒนาระบบราชการ 4.0 ใน 3 มิติ คือ 1. ระบบราชการที่เปิดกว้างและเชื่อมโยง 2. ระบบราชการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และ 3. หน่วยงานรัฐที่มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย โดยอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จ 3 ประการ คือ การผสานพลังทุกภาคส่วน การสร้างนวัตกรรม และการปรับสู่ดิจิทัล การพัฒนาทักษะบุคลากรภาครัฐควรมุ่งเน้นการ Upskill และ Reskill เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยจัดทำแผนพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล ต้องพัฒนาทั้งผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำด้านดิจิทัล และบุคลากรให้มีทักษะด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูล ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การเรียนรู้ออนไลน์เป็นช่องทางสำคัญ แต่ต้องคำนึงถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ความยืดหยุ่นด้านเวลา ความพร้อมของอุปกรณ์ และการสนับสนุนจากองค์กร

พระหลง อิทฺธิญาโณ บทความเรื่อง **"การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมในการส่งเสริมประเพณีปอยส่างลอง"** พบว่า ประเพณีปอยส่างลองเป็นพิธีบวชเณรที่สืบเนื่องจากพุทธประวัติเกี่ยวกับการออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะมีขั้นตอนสำคัญ 3 วัน ได้แก่ วันรับส่างลอง วันรับแขก และวันบรรพชา โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ส่างลอง (เด็กชายอายุ 7-14 ปี) การแต่งกายคล้ายเจ้าชาย และขบวนแห่ที่ยิ่งใหญ่ ประเพณีนี้สะท้อนโครงสร้างทางสังคม ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ แต่กำลังเผชิญปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ การวิจัยได้พัฒนา โมเดลการจัดการ

การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมผ่านประเพณีปอยส่างลองประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. รากฐานทางวัฒนธรรม 2. มิติทางสังคม 3. ศักยภาพการท่องเที่ยว และ 4. กระบวนการมีส่วนร่วม แนวทางการประยุกต์ใช้ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใน 4 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ควบคู่กับการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่เหมาะสมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้อัตลักษณ์พิเศษของพื้นที่ การผสมผสานองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างสมดุลจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนที่สามารถรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมไว้ได้ ขณะเดียวกันก็สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น

รัฐชญา วัฒนกุล บทความเรื่อง **“การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ”** พบว่า หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยศีลช่วยสร้างวินัยและจริยธรรมในการทำงาน สมาธิส่งเสริมคุณภาพจิตใจและความมีสติในการปฏิบัติงาน และปัญญาพัฒนาความรู้และทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง การบูรณาการทั้งสามด้านจะส่งผลให้บุคลากรมีความสมดุลระหว่างความสามารถและคุณธรรม มีจิตสาธารณะและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาตามหลักไตรสิกขาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องผ่านกระบวนการฝึกอบรม การประเมินผล การสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการพัฒนาผู้นำในทุกระดับ เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้คู่คุณธรรมและสามารถขับเคลื่อนภาครัฐสู่ความโปร่งใส ยั่งยืน และเป็นที่ศรัทธาของประชาชนอย่างแท้จริง

อรพินทร์ พญาพิทักษ์สกุล บทความเรื่อง **“นวัตกรรมการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย”** พบว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและความคาดหวังที่เพิ่มสูงขึ้นของประชาชนส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวและพัฒนาการให้บริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นวัตกรรมการบริการสาธารณะจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันนวัตกรรมการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยมีความหลากหลายครอบคลุม 3 ประเภทหลัก ได้แก่ นวัตกรรมเชิงนโยบาย นวัตกรรมการบริการ และนวัตกรรมการบริหาร/องค์การ ตั้งแต่ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบดิจิทัล การศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการบอกและควบคุม มาเป็นการรับฟังและให้บริการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม การพัฒนานวัตกรรมยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคลากร เทคโนโลยี และกฎระเบียบที่ขาดความยืดหยุ่น รวมทั้งความเหลื่อมล้ำระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เมืองกับชนบทและระหว่างองค์กรขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก ทำให้การพัฒนานวัตกรรมเกิดขึ้นอย่างไม่ทั่วถึงและไม่เท่าเทียมกัน

พงศ์ธสิษฐ์ ปิจนันท์ บทความเรื่อง **“ธรรมาภิบาลกับการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในระบบราชการไทย”** พบว่า แนวทางป้องกันและแก้ไขคอร์รัปชันต้องอาศัยการส่งเสริมจริยธรรมในระดับบุคคลและองค์กร ควบคู่กับการส่งเสริมธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน นอกจากนี้ควรบูรณาการหลักคุณธรรมทางศาสนาเข้ากับการบริหารงานภาครัฐ โดยเฉพาะหลักหิริ-โอตตัปปะและหลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งการแก้ปัญหาจะมีประสิทธิภาพต้องดำเนินการทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเป็นธรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสังคมที่โปร่งใสและปราศจากคอร์รัปชันอย่างยั่งยืน

พระสิทธิชัย กิตฺติปญฺโญ และคณะ บทความเรื่อง **“กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองตามหลักประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล”** พบว่า กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในระบบการเมืองมีหัวใจสำคัญอยู่ที่ปลูกฝังพฤติกรรม สร้างประสบการณ์ พิจารณาด้วยเหตุผล การแสดงออกที่ดี ดังที่กล่าวมาจะช่วยให้เกิดความรู้และความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย

โพธิ์คิน ขวาอุ่นหล้า และพระมหากิตติ กิตฺติเมธี บทความเรื่อง **“บทบาทภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉิน (กรณีเหตุการณ์อาคารสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) แห่งใหม่ถล่มเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568”** พบว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการตัดสินใจและจัดการสถานการณ์ในเวลาที่จำกัดสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในกรณีศึกษานี้จึงสามารถเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาผู้นำทางการเมืองในอนาคตที่สามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศิริอัญภัค ศิรินนท์วัชรกุล และคณะ บทความเรื่อง **“กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ”** พบว่า การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความเอาใจใส่ วิมังสา ความไตร่ตรอง และพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้พ้นทุกข์ มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา ความเป็นกลาง โดยนำมาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะภายในของบุคคล ทั้งด้านจริยธรรม สมาธิ สติปัญญา และความเมตตา เพื่อเสริมสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ มีจิตสำนึกในการทำงาน และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ จึงเป็นทางออกที่สำคัญสำหรับการพัฒนาบุคลากรในยุคที่มีความท้าทายให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีการพัฒนาในทุกมิติอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความสมดุลระหว่างจิตใจและประสิทธิภาพการทำงาน เป็นผลให้องค์กรมีบุคลากรที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน

อรรถการ ตฤษณารังสี และคณะ บทความเรื่อง **“บทบาทของพลเมืองไทยกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน”** พบว่า บทบาทของพลเมืองในต่างประเทศกับการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตมีหลายรูปแบบ อาทิ การมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมสาธารณะการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐและนักการเมือง การใช้กลไกป้องกันการทุจริตแบบล่างขึ้นบนที่มีภาคประชาชนเป็นส่วนสำคัญ สำหรับประเทศไทยพลเมืองมีบทบาทในการจัดการปัญหาดังกล่าว ในรูปแบบการตั้งคำถามถึงสิ่งที่ถูกต้องของสังคม การเคลื่อนไหวเพื่อเปิดโปงการกระทำทุจริต การอาศัยกลไกของสื่อมวลชนเพื่อเป็นกระบอกเสียงและบทบาทของพลเมืองไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีที่จะไม่เป็นภาระสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่กับสังคมได้อย่างมีความสุขคือพัฒนาแนวคิด มโนภาพ ทัศนคติที่ดีจะทำให้สังคมน่าอยู่และเกิดการคอรัปชั่นน้อยลง

รัตนา ชินบุตรานนท์ และอรรถการ ตฤษณารังสี บทความเรื่อง **“การประยุกต์ใช้กฎหมายลิขสิทธิ์กับเทคโนโลยี AI ด้านการศึกษาไทย”** พบว่า การประยุกต์ใช้กฎหมายลิขสิทธิ์กับเทคโนโลยี AI เพื่อจะนำมาประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษา เพื่อความรวดเร็ว ในการค้นคว้าศึกษาหาข้อมูลต่าง ๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอน ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวล้ำไปอย่างรวดเร็วและคำถามเกี่ยวกับสิทธิทางกฎหมายของปัญญาประดิษฐ์ (AI) กลายเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องหาคำตอบโดยเฉพาะลิขสิทธิ์ในยุคเทคโนโลยี AI คดีที่สร้างความเปลี่ยนแปลงและจุดกระแสการถกเถียงคือ คดี Thaler V. Perlmutter ที่พิจารณาว่า ผลงานที่สร้างโดย AI สามารถจดลิขสิทธิ์ได้หรือไม่ การพัฒนาของเทคโนโลยี AI ทำให้ AI สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ซับซ้อนและมีความคิดสร้างสรรค์ได้มากขึ้น ซึ่งนำมาสู่คำถามว่าผลงานเหล่านี้ควรได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายหรือไม่ กฎหมายลิขสิทธิ์ เดิมถูกออกแบบมาเพื่อคุ้มครองผลงานที่สร้างสรรค์โดยมนุษย์ ทำให้เกิดช่องว่างทาง กฎหมายในการจัดการกับผลงานที่สร้างโดย AI ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ผู้พัฒนา AI และสังคมโดยรวม

อมรรัตน ค้าโค และคณะ บทความเรื่อง **“ภาวะผู้นำสมัยใหม่เพื่อการเสริมสร้างนโยบายการกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ”** พบว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นการช่วยให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะอย่างเต็มที่ การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นการประยุกต์ใช้สิ่งใหม่ ๆ ให้สามารถดำเนินการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้กับคนในชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะจึงต้องมีทักษะรอบด้าน ทั้งในด้านการวางแผน การประสานงาน และการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในระยะยาว เพื่อนำพาองค์กรและชุมชนไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน และการมีแนวคิดที่ก้าวหน้าทันสมัย เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ

ฟองจันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา บทความเรื่อง **“แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ”** พบว่า ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการพัฒนาประชาธิปไตยที่แตกต่างกันอย่างมาก ทั้งในด้านความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังพบว่ามีความท้าทายสำคัญ

ที่ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เช่น ปัญหาความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง และการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก การพัฒนาประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงมีความท้าทายที่ต้องเผชิญอยู่ แต่ก็มีแนวโน้มที่ดีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสามารถช่วยสร้างเสถียรภาพและความยั่งยืนให้กับระบบการเมืองในภูมิภาคนี้ได้ในอนาคต

จำนง วงศ์คง และพระมหาอานนท์ อคฺคปญฺโญ บทความเรื่อง **"สังคหวัตถุ 4 กับการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง"** พบว่า หลักการเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ความเท่าเทียม และการเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ ทาน ส่งเสริมการลดความเหลื่อมล้ำ ปิยวาจา ส่งเสริมการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ อัตถจริยา ส่งเสริมการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และสมานัตตตา สนับสนุนความเสมอภาคในทุกระดับ หลักธรรมเหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง ยั่งยืน และสันติสุขอย่างแท้จริง

กิติพงษ์ ศรีนันทลักษณ์ และภาคิน โชติเวศย์ศิลป์ บทความเรื่อง **"ปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา"** พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการโดยตรงในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ เพียงแต่เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการช่วยดูแลเท่านั้น 3. ด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยตรงจากการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในฐานะชุมชนโดยรวม และ 4. ด้านการประเมินผล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพราะเห็นว่า การประเมินผลเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ทำให้ขาดการร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่อย่างรอบด้าน

กองบรรณาธิการขอบพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

พระครูสังฆวิริยกิจ

พระครูสังฆวิริยกิจ, รศ.ดร.
บรรณาธิการวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ (1)
บทบรรณาธิการ (5)
สารบัญ (16)

บทความวิจัย :
การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 1 - 13
เบญจรัตน์ เปรมปรีสุข, อุบลวรรณ ส่งเสริม
การประเมินความต้องการจำเป็นการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 14 - 27
ฤทธิไกร คิอินธิ, นวพร วรรณทอง, วัลนิกา ฉลางบาง
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี 28 - 40
ณัฏฐ์พัชร์ แย้มวงค์
การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข 41 - 55
สุริยา รักษาเมือง, รัตนา ตฤษณารังสี
ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร 56 - 69
วัฒจสัน วัฒนาฟ้า, ธัชชนันท์ อิศรเดช, เติมศักดิ์ ทองอินทร์
การสื่อสารโดยการประยุกต์ตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร 70 - 83
พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพโล, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, สุมาลี บุญเรือง
การสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565 - พ.ศ. 2566 84 - 96
พรรณนารายณ์ เข็มเพชร, เติมศักดิ์ ทองอินทร์, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน 97 - 109
ยศ ธนารักษ์โชค, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม 110 - 123

ฉันทณา โพธาราม, สุรพล สุยะพรหม, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า

พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร 124 - 138

นิชนันท์ บุญโข, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุยะพรหม

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี 139 - 150

อรุณัฐ ปุณยกนก, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุยะพรหม

โครงสร้างและผู้กระทำการของเครือข่ายพระเครื่องวัดบางหัวเสืออำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 151-163

พัชรกร กุลเจริญ, ธนิต โตอดิเทพย์, เทพพร มังธานี

การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 164-176

พระปลัดสมนึก ธีรปญฺโญ, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, ภัคชุดา พูนสุวรรณ

SUCCESS FACTORS IN DEVELOPING A GEOLOGICAL TOURISM CURRICULUM FOR SCHOOLS IN THE UBON RATCHATHANI GEOPARK AREA 177-189

Pariwat Somnuek, Pornchai Saksirisophon,
Nawathiwa Seehanam, Piyaporn Pitchayarat

THE INFLUENCE OF THAI TV DRAMA VIEWING BEHAVIOR ON CHINESE YOUNG AUDIENCE'S INTENTION TO TRAVEL TO THAILAND 190-204

Wan Feng, Eksiri Niyomsilp

THE IMPACT OF CAREER ENABLING FACTORS AND PROFESSIONAL IDENTITY ON STUDENTS' CAREER READINESS FOR THE JEWELRY INDUSTRY IN SOUTHERN CITY, CHINA 205-215

Zhiqiang Liu, Supot Rattanapun

บทความวิชาการ:

การพัฒนาทักษะบุคลากรภาครัฐในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ 216 - 227
ณณัฏฐ์ เกียรติทยากร

การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมในการส่งเสริมประเพณีปอยส่างลอง 228 - 241
พระหลง อิทฺธิญาโณ

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ 242 - 254
รัฐชญา วัฒนกุล

นวัตกรรมการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย 255 - 266
อรพินทร์ พญาพิทักษ์สกุล

ธรรมาภิบาลกับการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในระบบราชการไทย 267 - 278
พงศ์ธสิษฐ์ ปิจนันท์

กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองตามหลักประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล 279 - 288
พระสิทธิชัย กิตฺติปญฺโญ, สุริยา ดวงขยาย, พัชรีญา ฟองจันตา

บทบาทภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉิน (กรณีเหตุการณ์อาคารสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) แห่งใหม่ถล่มเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568) 289 - 301
โพธิ์คิน ขวาอุ่นหล้า, พระมหากิตติ กิตฺติเมธี

กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ 302 - 314
ศิริอัญภัค ศิรินนท์วัชรกุล, วรรณพัชร ทั่งทอง, ศิริพงษ์ สมบูรณ์

บทบาทของพลเมืองไทยกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน 315 - 327
อรรถการ ตฤษณารังสี, รัตนา ตฤษณารังสี, กอปรลาภ อภัยภักดิ์

การประยุกต์ใช้กฎหมายลิขสิทธิ์กับเทคโนโลยี AI ด้านการศึกษาไทย 328 - 341
รัตนา ตฤษณารังสี, อรรถการ ตฤษณารังสี

ภาวะผู้นำสมัยใหม่เพื่อการเสริมสร้างนโยบายการกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ 342 - 351
อมรรัตน ค้าโค, กิติพงษ์ แสนกาวี, พัชรีญา ฟองจันตา

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ 352 - 364
ฟองจันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา

สังคหวัตถุ 4 กับการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง 365 - 378
จำนง วงศ์คง, พระมหาอานนท์ อคฺคปญฺโญ

ปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 379-393

กิติพงษ์ ศรีนันทลักษณ์, ภาคิน โชติเวศย์ศิลป์

ภาคผนวก 394

กระบวนการพิจารณาบทความ 395

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง 397

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกร ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT MODEL USING DESIGN THINKING TO ENHANCE CREATIVE INNOVATE ABILITY AND INNOVATORS STRATEGIES FOR GRADE 7 STUDENTS

เบญจรัตน์ เปรมปรีสุข, อุบลวรรณ ส่งเสริม
Bencharat Prempreesuk, Ubonwan Songserm
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
Corresponding Author E-mail: meenbencharat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2. ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบฯ ประกอบด้วย 2.1 ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของนักเรียน 2.2 ศึกษาความเป็นนวัตกรหลังการใช้รูปแบบฯ 2.3 ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบฯ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย จำนวน 40 คน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2. คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3. แผนการจัดการเรียนรู้ 4. แบบประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรม 5. แบบประเมินความเป็นนวัตกร 6. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานที่ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสองกลุ่มที่เกี่ยวข้องกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1. หลักการ 2. จุดมุ่งหมาย 3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการทำความเข้าใจปัญหา ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการกำหนดปัญหา ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการระดมความคิด ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสร้างต้นแบบหรือแบบจำลอง ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการ

*Received May 9, 2025; Revised June 2, 2025; Accepted June 7, 2025

ทดสอบ 4. การวัดประเมินผล และ 5. เงื่อนไขการนำไปใช้ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีค่าความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.82, S.D.=0.38) 2. ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ 2.1 พัฒนาการความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2.2 ความเป็นนวัตกรหลังการใช้รูปแบบฯ อยู่ในระดับดีมาก (M=2.91, S.D.=0.09) 2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.83, S.D.=0.35)

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้; แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ; ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม; ความเป็นนวัตกร

Abstract

This research article aims to 1. develop a learning management model based on the concept of design thinking to enhance innovation creation ability and innovator traits among Grade 7 students, and 2. examine the effectiveness of the model, which includes: 2.1 studying the development of students' innovation creation ability, 2.2 assessing their innovator traits after using the model, and 2.3 exploring students' opinions toward learning with the model. The target group consisted of 40 Grade 7 students from the second semester of the 2023 academic year at Phra Pathom Wittayalai School, selected through cluster sampling. Research instruments included 1. the learning management model, 2. a user manual for the model, 3. lesson plans, 4. an innovation creation ability assessment, 5. an innovator traits assessment, and 6. a student opinion questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, paired-sample mean comparison, and one-way repeated measures ANOVA.

The research findings revealed that 1. The learning management model consisted of 5 key components: 1. Principles, 2. Objectives, 3. Learning management processes with 5 steps: Step 1: Comprehension, Step 2: Identify, Step 3: Ideation, Step 4: Modeling, Step 5: Experiment, 4. Assessment and evaluation, 5. Implementation conditions.The quality assessment by experts showed the highest level of consistency (M=4.82, S.D.=0.38), 2. The effectiveness of the design thinking-based learning management model

2.1 Students' innovation capability development increased significantly at the 0.05 level, 2.2 Students' innovativeness after using the model was at an excellent level (M=2.91, S.D.=0.09), 2.3 Students' overall opinions toward the learning model were at the highest level (M=4.83, S.D.=0.35).
Keywords: Learning Management Model; Design Thinking; Creative Innovate Ability; Innovators

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาและยกระดับศักยภาพของประเทศในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ส่งผลให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านกระบวนการศึกษา จึงไม่ใช่เพียงแค่การถ่ายทอดความรู้ แต่รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ การมีคุณธรรม จริยธรรม รักความเป็นไทยมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และอยู่ร่วมกับสังคมโลกได้อย่างสันติ โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เป็นทักษะที่สามารถส่งเสริมผ่านวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์

วิชาคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนากระบวนการคิดของมนุษย์ ช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นอกจากนี้ คณิตศาสตร์ยังส่งเสริมการคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยแม้ว่าวิชานี้จะมีลักษณะเป็นนามธรรมและยากต่อการทำความเข้าใจ แต่ก็เป็นศาสตร์ที่มีทั้งความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และความกลมกลืนของแนวคิดเชิงตรรกะอยู่ภายใน

คำว่า นวัตกรรม ได้รับการกล่าวถึงอย่างแพร่หลายในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562) ราชบัณฑิตยสถาน (2552) ได้ให้คำนิยามของนวัตกรรมว่า เป็นสิ่งใหม่หรือความเปลี่ยนแปลงที่มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม

อาจอยู่ในรูปของความคิด วิธีการ อุปกรณ์ หรือผลิตภัณฑ์ โดยเกิดจากการใช้ความรู้ร่วมกับความคิดสร้างสรรค์

นอกจากนี้ นวัตกรรมยังรวมถึงการต่อยอดแนวคิดหรือกระบวนการที่มีอยู่เดิม โดยอาศัยการประยุกต์ใช้ทักษะ ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และประสบการณ์ในการสร้างผลงานใหม่ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้หรือสังคม (Zhou & George, 2001) และนับว่าเป็นกระบวนการที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ (ตรีทิพ บุญแย้ม, 2554) การสร้างนวัตกรรมจึงจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานของความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยความรู้ที่ได้รับจากการประมวลข้อมูลจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดและพัฒนานวัตกรรม (เนาวนิตย์ สงคราม, 2556)

บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างนวัตกรรมมักถูกเรียกว่า นวัตกร (Innovator) ซึ่งหมายถึง บุคคลที่มีคุณลักษณะของการเป็นผู้ริเริ่ม ผู้เรียนรู้ และผู้ลงมือทำในสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อน หรือสิ่งที่แตกต่างจากเดิม (Bagley, 2014)

แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรม (Brown, 2008) โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการแบบวนรอบ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ Inspiration การค้นหาแรงบันดาลใจจากปัญหาหรือความต้องการ Ideation การระดมความคิดเพื่อหาแนวทางแก้ไข และ Implementation การลงมือพัฒนา ทดลอง และปรับปรุงแนวคิดให้เป็นรูปธรรม หลักการสำคัญของแนวคิด Design Thinking ประกอบด้วย 1. การให้ความสำคัญกับมนุษย์เป็นศูนย์กลาง 2. การมีมุมมองเชิงระบบที่ครอบคลุมบริบทต่าง ๆ 3. การใช้กระบวนการวิจัยที่ตรวจสอบได้เป็นฐาน 4. การส่งเสริมนิสัยของนวัตกร เช่น การมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) การมองโลกในแง่ดี และการกล้าทดลอง 5. การทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้ที่มีความรู้ต่างสาขา 6. การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ 7. การพัฒนาแนวคิดอย่างรวดเร็วผ่านการสร้างต้นแบบ (Prototype) จากการศึกษาของชญาภรณ์ เอกธรรมสุทธิ์ (2562) พบว่า การออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการสะท้อนคิดจากการปฏิบัติจริง มีส่วนช่วยอย่างมากในการพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาพยาบาล แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของแนวทางนี้ในการยกระดับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ในบริบทวิชาชีพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าด้วยลักษณะวิชาของวิชาคณิตศาสตร์ที่เป็นนามธรรมและการสร้างนวัตกรรมที่เป็นรูปธรรมค่อนข้างแตกต่างกันอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่า หากมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถมองคณิตศาสตร์ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนรู้และมองเห็นถึงการนำไปใช้ได้ในชีวิตจริงจะพัฒนา

ให้ผู้เรียนมีผลการเรียนคณิตศาสตร์ที่ดีขึ้น และรู้สึกว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่จับต้องได้ เปิดโลกและกรอบแนวคิดใหม่ ๆ อีกทั้งยังส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรให้กับผู้เรียนอีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนให้มากขึ้น เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพด้านความสามารถในการสร้างนวัตกรรม อีกทั้งส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักเรียนได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดย

2.1 เพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2 เพื่อศึกษาความเป็นนวัตกรหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้แนวคิดของการออกแบบการเรียนการสอนตามขั้นตอน ADDIE โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R1) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D&D) ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย

(Research : R2) เป็นการนำไปใช้ (Implementation : I) และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) เป็นการประเมินผล (Evaluation : E) การประเมินและปรับปรุงแก้ไข

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัยที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 48 ห้องเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย ได้โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) มาจำนวน 1 ห้องเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ คู่มือการใช้รูปแบบ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรม แบบประเมินความเป็นนวัตกร และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการก่อนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ โดยการเตรียมกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 40 คน

4.2 ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หลังจากการเตรียมการก่อนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการชี้แจงและแนะนำข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้, คู่มือการใช้รูปแบบ, แผนการจัดการเรียนรู้ ไปใช้จัดการเรียนรู้จริง โดยใช้เวลาจำนวน 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมใช้เวลา 18 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แบบการทดลองจากแบบดุลยภาพเวลาและกลุ่มตัวอย่างของการทดลองต่อเนื่อง

4.3 ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเริ่มจากการชี้แจงและทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผล บทบาทของนักเรียนและครู ตามรายละเอียดในคู่มือการใช้รูปแบบ โดยผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ มีการดำเนินการดังนี้

4.1 หลังการใช้รูปแบบ ชั่วโมงที่ 6 ประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรม โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.2 หลังการใช้รูปแบบ ชั่วโมงที่ 12 ประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรม โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.3 หลังการใช้รูปแบบ ชั่วโมงที่ 18 ประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรม โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.4 หลังการใช้รูปแบบ ชั่วโมงที่ 18 ประเมินเป็นนวัตกร โดยใช้แบบประเมินความเป็นนวัตกรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบโดยใช้การทดสอบสมมติฐานที่ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของสองกลุ่มที่เกี่ยวข้องกัน (T-Test แบบ Dependent) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี 5 องค์ประกอบดังนี้

1.1 หลักการ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกร เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

1.2 จุดมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.3.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการทำความเข้าใจปัญหา (Comprehension) เป็นขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ศึกษาข้อมูลสังเกต สัมภาษณ์ อภิปรายจากสถานการณ์

1.3.2 ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการกำหนดปัญหา (Identify) เป็นขั้นที่นักเรียนได้วิเคราะห์ปัญหาและระบุปัญหาที่แท้จริง เชื่อมโยงถึงความเป็นไปได้ในการในการลงมือปฏิบัติ

1.3.3 ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการระดมความคิด (Ideation) เป็นขั้นให้นักเรียนได้มีการแสดงความคิดเห็น ระดมสมอง เพื่อเชื่อมความคิดให้เกิดความคิดใหม่ ๆ

1.3.4 ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสร้างต้นแบบหรือแบบจำลอง (Modeling) เป็นขั้นของการนำแนวคิดหรือวิธีการแก้ปัญหามาสร้างเป็นต้นแบบหรือแบบจำลองเป็นการแปลงความคิดจากในกระดาษให้ออกมาเป็นรูปธรรมหรือชิ้นงานที่จับต้องได้ สามารถอธิบายและตรวจสอบได้

1.3.5 ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการทดสอบ (Experiment) เป็นขั้นของการนำต้นแบบหรือแบบจำลองที่สร้างขึ้นไปทดสอบ เพื่อประเมินความเป็นไปได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องประเมิน เพื่อปรับปรุงแก้ไข ให้ผลงานมีประสิทธิภาพ

1.4 การวัดและประเมินผล

1.4.1 ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม คือ ความสามารถในการพัฒนาสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้น โดยแสดงถึงกระบวนการใช้ความรู้พื้นฐาน รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ไปสู่การสร้างหรือพัฒนาผลงาน กระบวนการหรือแนวคิด โดยการวัดและประเมินผลความสามารถในการสร้างนวัตกรรมใช้แบบประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรม มีรายละเอียดดังนี้

1.4.2 ด้านกระบวนการพัฒนานวัตกรรม 1. มีการระบุปัญหาและกำหนดวัตถุประสงค์ 2. การออกแบบนวัตกรรม 3. การนำนวัตกรรมไปใช้ 4. การประเมินและสรุปผล

1.4.3 ด้านความมีคุณค่า 1. แก้ปัญหาได้ตามวัตถุประสงค์ 2. การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 3. การยอมรับจากผู้ใช้งาน

1.4.4 ความเป็นนวัตกร คือ บุคคลที่มีคุณลักษณะเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม เรียนรู้ และลงมือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ที่แปลกใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ มีประโยชน์และคุณค่า สามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอาจสามารถนำไปต่อยอดเชิงพาณิชย์เป็นนวัตกรรมได้ โดยการวัดและประเมินผลความเป็นนวัตกรใช้แบบประเมินความเป็นนวัตกร มีรายละเอียดคุณลักษณะสำคัญของนวัตกร 8 ประการดังนี้ 1. มีปฏิสัมพันธ์ 2. เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักการเอาใจเขาใส่ใจเรา 3. เชื่อมโยงความคิด สามารถเชื่อมโยงความคิดและมีความคิดสร้างสรรค์ในการผสมผสานความรู้ 4. ชอบตั้งคำถาม ช่างซักถามเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริง 5. ช่างสังเกต สังเกตรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและความคิดใหม่ ๆ 6. คิดริเริ่ม ชอบการทดลอง มีความคิดที่แปลกใหม่ 7. กล้าคิดกล้าทำสิ่งใหม่ กล้าเสี่ยง กล้าทดลองสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม และ 8. ยืดหยุ่นทางความคิด รับฟังข้อมูลความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็นใหม่ ๆ ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงหากสิ่งนั้นเหมาะสมและสมเหตุสมผล

1.5 เงื่อนไขการนำไปใช้ ครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้คำถามอย่างสร้างสรรค์และจัดเตรียมความพร้อมด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่

2. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.1 ผลการศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีพัฒนาสูงขึ้นและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 1 พัฒนาการความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของนักเรียน

หน่วยการเรียนรู้	ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม		การแปลผล
	M	S.D.	
1	2.00	0.35	อยู่ในระดับดี
2	2.54	0.17	อยู่ในระดับดีมาก
3	2.88	0.15	อยู่ในระดับดีมาก

2.2 ผลการศึกษาความเป็นนวัตกรหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า อยู่ในระดับดีมาก (M=2.91, S.D.=0.09)

ตารางที่ 2 การประเมินความเป็นนวัตกรของนักเรียน

ความเป็นนวัตกร		การแปลผล
M	S.D.	
2.91	0.09	อยู่ในระดับดีมาก

2.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.83, S.D.=0.35)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การพัฒนารูปแบบดังกล่าวได้รับการออกแบบมาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) การใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบในกระบวนการเรียนการสอนนั้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนการคิดที่สร้างสรรค์ การออกแบบ การสร้างสิ่งประดิษฐ์ หรือ

ผลงานนวัตกรรมใหม่ โดยการใช้ความรู้จากหลายศาสตร์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) ในกระบวนการดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นปัญหาในหลายมิติและสามารถแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลที่รอบคอบ หลักการนี้สอดคล้องกับ Brown (2008) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในลักษณะกระบวนการกลุ่มเหมาะสมกับการใช้การคิดเชิงออกแบบ โดยการทำงานร่วมกันในกลุ่มช่วยให้สมาชิกในกลุ่มสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรค โดยมุ่งหวังให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นในหลากหลายมิติ

2. ในการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า พัฒนาการในการสร้างนวัตกรรมของนักเรียนมีการพัฒนาที่สูงขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากผลการประเมินความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของนักเรียน ซึ่งพบว่า ผลการประเมินด้านความเป็นนวัตกรมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก (M=2.91, S.D.=0.09) นอกจากนี้ผลการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบนั้น ได้รับผลประเมินในระดับมากที่สุด (M=4.83, S.D.=0.35) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและพัฒนาความเป็นนวัตกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของพีชญาณ์ พานะกิจ (2558) ที่ได้ทำการวิจัยโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งพบว่า รูปแบบดังกล่าวช่วยเพิ่มพัฒนาการด้านนวัตกรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (CIIME Model) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบและรายละเอียดดังนี้

1. หลักการ การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกร เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบ

2. จุดมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการทำความเข้าใจปัญหา (Comprehension)

3.2 ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการกำหนดปัญหา (Identify)

3.3 ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการระดมความคิด (Ideation)

3.4 ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสร้างต้นแบบหรือแบบจำลอง (Modeling)

3.5 ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการทดสอบ (Examination)

4. การวัดและประเมินผล

4.1 ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม

4.2 ความเป็นนวัตกร

4.3 ความคิดเห็นต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

5. เงื่อนไขการนำไปใช้

ครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้คำถามอย่างสร้างสรรค์และจัดเตรียมความพร้อมด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (CIIME Model)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงศึกษาธิการควรบรรจุแนวคิด Design Thinking เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรแกนกลาง เพื่อปลูกฝังทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาเชิงระบบให้กับนักเรียนทุกระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง

2. กำหนดตัวชี้วัดด้านความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรในระบบประเมินผล เพื่อให้การพัฒนาทักษะเหล่านี้เป็นเป้าหมายที่สามารถวัดผลและพัฒนาได้จริงในระดับพื้นที่และประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดกิจกรรมกลุ่มที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติจริง (Project-Based Learning) เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการเป็นนวัตกรจากประสบการณ์ตรงและฝึกทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. ควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการคิดเชิงออกแบบ เช่น การใช้เครื่องมือออนไลน์สำหรับการระดมความคิด การจำลองต้นแบบ หรือการนำเสนอไอเดียนวัตกรรมอย่างมืออาชีพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบในองค์ความรู้สาขาวิชาอื่น เนื่องจากจากผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเฉพาะในส่วนของรายวิชาคณิตศาสตร์

2. ควรขยายผลเพื่อเพิ่มทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน อีกทั้งสามารถนำแนวคิดการคิดเชิงออกแบบไปผสมผสานกับเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เพิ่มทักษะให้สอดคล้องกับการศึกษาในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ชญาภรณ์ เอกธรรมสุทธิ์. (2562). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการคิดเชิงออกแบบร่วมกับแนวคิดการสพท้อนคิดการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล* (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตรีทิพ บุญแย้ม. (2554). *ปัจจัยเชิงสาเหตุพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมระดับบุคคลและระดับกลุ่มงานเพื่อสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในบริษัทเอกชนของไทย* (ดุษฎีนิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เนาวนิตย์ สงคราม. (2556*)*. ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกและแนวคิดการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสาน เพื่อการออกแบบการศึกษานอกสถานที่เสมือนและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาบัณฑิต. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), 82-95.

พีชญาณ์ พานะกิจ. (2558). *การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). *นวัตกรรมเพื่ออนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

Bagley, R. O. (2014). *The 10 Traits of Great Innovators*. Retrieved May 20, 2024, from https://shorturl.asia/rtwzR

Brown, T. (2008). Design Thinking. *Harvard Business Review*, 86(6), 84-95.

Zhou, J. & George, J. M. (2001). When job dissatisfaction leads to creativity: Encouraging the expression of voice. *Academy of Management, Journal* 44(4), 682-696.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.14-27.

การประเมินความต้องการจำเป็นการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2*

NEEDS ASSESSMENT OF SCHOOL SAFETY DEVELOPMENT UNDER SAKHON NAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ฤทธิไกร คิอินธิ, นวพร วรรณทอง, วัลนิกา ฉลางบาง
Rittikrai Kiinti, Nawaphorn Wannathong, Wannika Chalakbang
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Sakon Nakhon Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: rittikrai311@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยใช้วิธีการประเมินเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครู จำนวน 359 คน ที่สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 2. วิเคราะห์ข้อมูลระดับความต้องการจำเป็น การพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนโดยใช้ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3. กำหนดแนวทางการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนโดยใช้ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNImodified) ในการจัดเรียงลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพที่เป็นจริงของความปลอดภัยในโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ด้านที่มีความต้องการพัฒนาสูงสุด ได้แก่ ด้านสวัสดิศึกษา (PNImodified= 0.407) และด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน (PNImodified=0.392) 3. แนวทางพัฒนาเน้นที่การเสริมสร้างสวัสดิศึกษาและการจัดบริการปรับปรุงระบบความปลอดภัยในโรงเรียน ข้อสรุป การพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน ควรมุ่งเน้นการจัดบริการความปลอดภัยและเสริมสร้างระบบสวัสดิการนักเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความปลอดภัยในโรงเรียน; สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ; สวัสดิศึกษา; การประเมินความต้องการจำเป็น

*Received March 16, 2025; Revised May 7, 2025; Accepted June 17, 2025

Abstract

This research article aims to: 1. examine the essential needs for developing safety in schools under the jurisdiction of the Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2 through a quantitative assessment approach; the sample consisted of 359 school administrators and teachers selected using multi-stage sampling; the research instrument was a five-point Likert scale questionnaire; 2. analyze the levels of needs for school safety development using mean and standard deviation; and 3. formulate strategic guidelines for improving school safety based on the prioritization of identified needs, utilizing the Modified Priority Needs Index (PNImodified).

The research findings were as follows. 1. The current state of school safety was found to be at a high level overall, while the desired state of school safety was at the highest level overall. 2. The area with the highest development need was student welfare (PNImodified=0.407), followed by the provision of safety services in schools (PNImodified=0.392). 3. The proposed development approach focuses on enhancing student welfare and improving the school safety service system. Conclusion: The development of school safety should emphasize the provision of safety services and the enhancement of student welfare systems to create a safe and effective learning environment.

Keywords: School Safety; Physical Environment; Health Education; Needs Assessment

บทนำ

ความปลอดภัยในโรงเรียน หมายถึงสภาพแวดล้อมทั้งในด้านทางกายภาพและทางสังคมที่นักเรียน และครู มีชีวิตอยู่อย่างสุขกาย สบายใจ ไม่เสี่ยงภัย มีการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน และสวัสดิศึกษา เพื่อให้นักเรียนครูและผู้ปกครองมีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ มีการเตรียมแนวทางป้องกันภัยไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้องเพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ทั้งในห้องเรียน บริเวณโรงเรียนรวมทั้งการเดินทาง ไป-กลับ จากบ้านและโรงเรียนอย่างปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับ Mubita (2021) ความปลอดภัยในโรงเรียน หมายถึงสิ่งแวดล้อมที่มีความปลอดภัยให้แก่นักเรียน เริ่มตั้งแต่การเดินทางไป-กลับโรงเรียนและบ้าน ที่ครอบคุลมความปลอดภัยจากอันตรายทุกประเภท

เช่น การใช้ความรุนแรง การกลั่นแกล้งในโรงเรียน ปัญหาภาวะทางจิตใจของครูและนักเรียน ภัยธรรมชาติ หรือภัยที่มนุษย์สร้างขึ้น เหตุเพลิงไหม้ และการเดินทาง ความปลอดภัยในโรงเรียน เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา การเรียนรู้ถึงภัยและอันตรายต่าง ๆ ที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการจัดบริการและประสบการณ์ เรียนรู้วิธีรักษาความปลอดภัยและป้องกันตนมิให้เกิดอันตราย และสร้างปลูกฝังนิสัยเด็กให้รักษาความปลอดภัยได้ด้วยตนเอง เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยายบาล เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุและเพื่อลดความสูญเสีย ที่เป็นผลมาจากการมาตรการด้านความปลอดภัย สุขอนามัย และสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน สถานศึกษาต้องดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และมีการเตรียมป้องกันไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้องและครอบคลุม ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองมีความไว้วางใจและความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนจะได้รับความรู้ ความเจริญงอกงามทางสติปัญญา อารมณ์ และความปลอดภัย Jaworowski (2003) กล่าวว่า ความปลอดภัยของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเห็นได้ว่าความปลอดภัยของสถานศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างมีความสุข ได้รับการปกป้องคุ้มครองให้มีความปลอดภัย สถานศึกษาที่มีความปลอดภัยผู้ปกครองจะให้ความไว้วางใจและความเชื่อมั่นว่าผู้เรียนจะได้รับความรู้ความเจริญงอกงามทางสติปัญญา อารมณ์ อย่างอบอุ่นและปลอดภัย

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยสร้างชาติและพัฒนาประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้เด็กและเยาวชน เสี่ยงต่อความไม่ปลอดภัยทั้งด้านการดำรงชีวิตและคุณภาพชีวิต (ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์, 2557) ประเทศไทยหรือโรงเรียน มีการวางรากฐานในการพัฒนาชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่ในวัยเรียนด้วยการศึกษา เพื่อการพัฒนาแก้ไขปัญหาในนักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง กำหนดให้มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ความปลอดภัยในโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนา ทักษะความรู้ ความสามารถ การสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ในโรงเรียน การทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยโรงเรียนต้องบริหารจัดการเตรียมความพร้อมด้านความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียน ทั้งภัยที่อาจเกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ อุบัติเหตุ การถูกละเมิดสิทธิ์ หรือจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) หลายปีที่ผ่านมามีเหตุการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงต่อชีวิตของนักเรียน ครู บุคลากร และทรัพย์สินของทางราชการ เช่น ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ โดยมีสถานการณ์ที่มีบุคคลภายนอกนำอาวุธปืนเข้าไปกราดยิงเด็กที่ศูนย์เด็กเล็กที่จังหวัดหนองบัวลำภู ภัยที่เกิด

จากอุบัติเหตุ กรณีเกิดเหตุการณ์พื้นอาคารเรียนไม้เก่าถล่ม ที่จังหวัดชลบุรี (มติชนออนไลน์, 2565) จากเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยและภัยต่าง ๆ ส่งผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน ด้านการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของผู้เรียน ดังนั้นทางโรงเรียนและครู ควรมีมาตรการในระบบดูแลช่วยเหลือจัดเตรียมดูแลและปกป้องให้เกิดความปลอดภัย ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และการเรียนรู้ กับผู้เรียนมากที่สุด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีเขตพื้นที่บริการทั้งหมด 7 อำเภอ ซึ่งแต่ละอำเภอมีลักษณะบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ทำให้ภัยที่อาจเกิดขึ้นมีความแตกต่างกัน ผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย และแผนการพัฒนาความปลอดภัยทั้งในด้าน ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์ อุบัติเหตุ การถูกละเมิดสิทธิ์ ผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ แต่เนื่องจากความหลากหลายของภัยที่อาจเกิดขึ้นในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทราบ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ และให้เป็นไปตามกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับมาตรารความปลอดภัยในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556)

จากสภาพปัญหาความปลอดภัยในโรงเรียน ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่ควรจะเป็น ความต้องการจำเป็น และแนวทางพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยจะทำให้ทราบประเด็นหลัก แนวทางการพัฒนา ความปลอดภัยในโรงเรียน ควรมุ่งเน้นการ จัดบริการความปลอดภัยและเสริมสร้างระบบสวัสดิการนักเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน
2. วิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความปลอดภัย
3. กำหนดแนวทางการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

โดยเลือกใช้ PNImodified ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Need Index) ด้วยสูตร (PNImodified) = (I-D) / DI หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน D หมายถึง สภาพที่เป็นจริงของความปลอดภัยในโรงเรียน กระบวนการที่เป็นระบบในการกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพที่เป็นจริง แล้วจัดเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจ วางแผน และเพื่อแก้ปัญหาได้ตรงความต้องการที่แท้จริง หรือใกล้ความเป็นจริงมากที่สุด จากนั้นจึงทำการประเมินและจัดเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการตัดสินใจในการวางแผนแก้ไขปัญหา การดำเนินงานให้ตรงกับสภาพหรือความต้องการที่แท้จริง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 3,246 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 255 คน ครู จำนวน 2,991 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 359 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 76 คน และครู จำนวน 283 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกใช้การแบบเจาะจง เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครู วิทยฐานะชำนาญพิเศษ จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน โดยการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของแบบสอบถามตามลำดับ ดังนี้ 1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ผู้วิจัยนำร่างข้อคำถามที่เกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน 3. นำเสนอ แบบสอบถาม ต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา 4. นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับ นิยามศัพท์เฉพาะ คัดข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ นำแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูจำนวน 40 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณตามขั้นตอน ดังนี้ 1. ขอหนังสือราชการในการเก็บข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ ขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารโรงเรียนและครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการตอบแบบสอบถาม 2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและหนังสือราชการขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ โดยในหนังสือราชการจะมี QR code แบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบแบบออนไลน์ จำนวน 359 ฉบับ ได้รับคืน 359 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ100 3. ตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งแบบสอบถามทุกฉบับมีความสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาดำเนินการ ดังนี้ 1. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2. จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นความปลอดภัยในโรงเรียน คำนวณค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยระยะนี้ ได้แก่ 1. สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. สถิติที่ใช้จัดลำดับความต้องการจำเป็น ได้แก่ ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index (PNImodified) ด้วยสูตร PNImodified = (I - D) / D

ผลการวิจัย

1. สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดย สภาพที่เป็นจริงของความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.62, S.D.=0.81) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ อาคารสถานที่ ($\bar{X}$=3.71, S.D.=0.86) รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมทางสังคม ($\bar{X}$=3.68, S.D.=0.86) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ($\bar{X}$=3.66, S.D.=0.80) การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน ($\bar{X}$=3.56, S.D.=0.88) และ สวัสดิศึกษา ($\bar{X}$=3.52, S.D.=0.89) ตามลำดับ และสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.95, S.D.=0.00) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน

พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ อาคารสถานที่ ($\overline{X}$=4.96, S.D.=0.18) รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมทางสังคม ($\overline{X}$=4.96, S.D.=0.21) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ($\overline{X}$=4.95, S.D.= 0.18) การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน ($\overline{X}$=4.95, S.D.=0.18) และสวัสดิศึกษา ($\overline{X}$=4.95, S.D.=0.22) ตามลำดับ

2. ระดับความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นภาพรวมเท่ากับ 0.367 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNImodified) มากไปน้อย ได้แก่ ด้านสวัสดิศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.407 ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.392 ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.352 ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.347 ด้านอาคารสถานที่ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.336 ตามลำดับ โดยด้านที่มีค่า PNI สูงกว่า PNI รวม มี 2 ด้าน คือ ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน และด้านสวัสดิศึกษา

3. แนวทางการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ด้านสวัสดิศึกษา มีความเหมาะสม ($\overline{X}$=4.80, S.D.=0.20) และความเป็นไปได้ ($\overline{X}$=4.74, S.D.=0.33) ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียนมีความเหมาะสม ($\overline{X}$=4.80, S.D.=0.36) และความเป็นไปได้ ($\overline{X}$=4.80, S.D.=0.36) ในระดับมากที่สุด และแนวทางการพัฒนา ความปลอดภัยในโรงเรียนในภาพรวมทั้ง 2 ด้าน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

3.1 แนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนาความปลอดภัยด้านสวัสดิศึกษา ประกอบด้วย 1. ครูจัดทำแผนการฝึกอบรมประจำปีหรือรายภาคเรียนโดยมีตารางการอบรมที่ชัดเจน ครอบคลุม และเน้นทักษะการใช้อุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องตรวจจับควันไฟ ถังดับเพลิง อุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉิน 2. ครูและบุคลากรรู้สึกมีส่วนร่วมผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการจำลองสถานการณ์ ทำให้ทุกคนได้รับประสบการณ์ตรงและเข้าใจวิธีการใช้อุปกรณ์รักษาความปลอดภัยได้ดียิ่งขึ้น 3. ผู้บริหารโรงเรียนมีการอบรมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิความเป็นส่วนตัว ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ครู และบุคลากรเข้าใจถึงความสำคัญและวิธีการปฏิบัติในการรักษาความเป็นส่วนตัวของนักเรียนและบุคลากร

3.2 แนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียนประกอบด้วย 1. ผู้บริหารโรงเรียน

กำหนดมาตรฐานความปลอดภัยสำหรับรถรับ-ส่ง เช่น การตรวจสอบสภาพรถก่อนให้บริการทุกวัน ความพร้อมของอุปกรณ์ความปลอดภัย เช่น ถังดับเพลิง เข็มขัดนิรภัย และระบบล็อกประตู รวมถึงการติดตั้งระบบ GPS และกล้องวงจรปิดในรถ 2. ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมประจำเดือนเพื่อประเมินและปรับปรุงระบบการรับ-ส่งนักเรียน โดยรับฟังความคิดเห็นจากครู นักเรียน ผู้ปกครอง และพนักงานขับรถ เพื่อพัฒนามาตรการที่ตอบสนองต่อความต้องการและเพิ่มความปลอดภัยให้สูงสุด 3. ผู้บริหารโรงเรียนจัดอบรมให้ครูและบุคลากรทราบถึงวิธีการใช้อุปกรณ์ดับเพลิง รวมถึงการสอนให้มีความรู้พื้นฐานด้านการรับมือกับเหตุการณ์ไฟไหม้ เช่น วิธีใช้ถังดับเพลิง วิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และขั้นตอนการอพยพนักเรียน

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ความปลอดภัยในโรงเรียน	$PNI_{modified}$	ลำดับความสำคัญ	ค่า PNI สูงกว่าค่า PNI รวม	สรุปผล
1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	0.353	3	น้อยกว่า	ไม่พัฒนา
2. การจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน	0.392	2	สูงกว่า	ควรพัฒนา
3. สวัสดิศึกษา	0.407	1	สูงกว่า	ควรพัฒนา
4. อาคารสถานที่	0.335	5	น้อยกว่า	ไม่พัฒนา
5. สภาพแวดล้อมทางสังคม	0.347	4	น้อยกว่า	ไม่พัฒนา
รวมเฉลี่ยทุกด้าน	0.367	-	-	-

จากตารางพบว่าความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมของค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNImodified) รายด้าน พบว่า ด้านสวัสดิศึกษา มีค่าดัชนีของความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.407 และด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน มีค่าดัชนีของความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.392 เป็นด้านที่มีค่า PNImodified สูงกว่า PNImodified ในภาพรวม นำไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนต่อไป

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ด้านสวัสดิศึกษา มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียนมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด และแนวทางการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนในภาพรวมทั้ง 2 ด้าน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ดังภาพที่ 1 ดังนี้

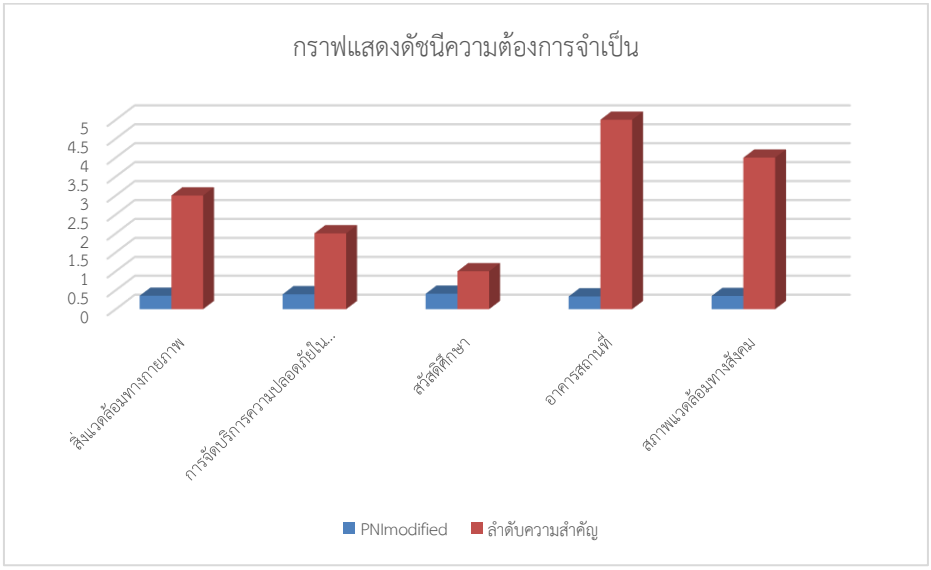

ภาพที่ 1 กราฟแสดงดัชนีความต้องการจำเป็น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า สภาพที่เป็นจริงของความปลอดภัยในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก และสภาพที่ควรจะเป็นของความปลอดภัยในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับสุชีรา ใจหวัง (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา ใน 3 ด้านโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก รองลงมาการจัดการบริการความปลอดภัยในโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก และการจัดการเรียนการสอนสวัสดิศึกษามีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง

2. ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็น การพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ในภาพรวม พบว่า ความปลอดภัยในโรงเรียนทั้ง 5 ด้าน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.367 โดยด้านที่มีค่า PNImodified สูงกว่า PNImodified รวม มี 2 ด้าน คือ ด้านสวัสดิศึกษา และด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านสวัสดิศึกษา ซึ่งเป็นด้านที่ควรพัฒนาสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับด้านความปลอดภัยและกระบวนการทางการศึกษาที่เป็นการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ยังมีไม่มากพอที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนทั้งด้านความรู้ทัศนคติ ทักษะ การกระทำและนิสัย ขาดการเตรียมความพร้อม ความรู้การป้องกันอุบัติเหตุและการบาดเจ็บ รวมถึงความปลอดภัยเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของบุคคล และความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นซึ่งต้องหาวิธีการป้องกันและช่วยเหลือตนเองได้อย่างเท่าทันเหตุการณ์ในขณะนั้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ได้กล่าวว่า การดำเนินงานตามมาตรการ แนวทางการป้องกัน การเตรียมความพร้อม ทั้งในด้านระบบการเฝ้าระวังความเสี่ยงต่อความ การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเสี่ยง แล้วนำข้อมูลทั้งสามมาวิเคราะห์ความเสี่ยง วางแผนการดำเนินงาน ซึ่งได้มีแนวทางและมาตรการป้องกันและแก้ไข เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนปฏิบัติตาม มาตรการป้องกันและแก้ไขอุบัติเหตุ อุบัติภัย ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน ด้านสัตว์มีพิษ และแก้ไขด้านผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและความไม่สงบ

2.2 ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน มีค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น ซึ่งเป็นด้านที่ควรพัฒนาสูงเป็นอับดับที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีทรัพยากรที่จำกัดงบประมาณและอุปกรณ์ความปลอดภัยไม่เพียงพอ รวมถึงขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญและการดูแลอย่างต่อเนื่อง ขาดการอบรมและความรู้ ครู บุคลากรและนักเรียนขาดความเข้าใจในมาตรการความปลอดภัยและไม่มีการฝึกซ้อมเหตุฉุกเฉินที่เพียงพอ ไม่มีแผนการจัดการความปลอดภัยที่ชัดเจน รวมไปถึงข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ขาดระบบแจ้งเตือนและการสื่อสารที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องพัฒนาแผนงานที่เป็นระบบ ฝึกอบรมบุคลากรและนักเรียน รวมถึงสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านความปลอดภัยในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับปัญญ์ชิตา สมบัติเพิ่ม และจำเนียร พลหาญ (2565) ได้กล่าวว่า การจัดบริการความปลอดภัยว่า เป็นการจัดการของโรงเรียนให้มีมาตรการด้านความปลอดภัยในแต่ละกิจกรรมรวมทั้งกิจกรรมพิเศษเพื่อส่งเสริมและพัฒนาด้านความปลอดภัย กำหนดมาตรการให้มีครูดูแลความปลอดภัยและมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยการป้องกันอุบัติเหตุภายในโรงเรียน

3. ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านสวัสดิศึกษา พบว่า แนวทางพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนมีหลายวิธี เช่น ครูจัดทำแผนการฝึกอบรมประจำปีหรือรายภาคเรียน โดยมีตารางการอบรมที่ชัดเจน ครอบคลุม และเน้นทักษะการใช้อุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องตรวจจับควันไฟ ถังดับเพลิง อุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉิน ครูและบุคลากรรู้สึกมีส่วนร่วมผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการจำลองสถานการณ์ ทำให้ทุกคนได้รับประสบการณ์ตรงและเข้าใจวิธีการใช้อุปกรณ์รักษาความปลอดภัยได้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนมีการอบรมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาความปลอดภัยรอบด้านโรงเรียนซึ่งอยู่ภายใต้นโยบายและการปฏิบัติด้านการศึกษามีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการภัยพิบัติความปลอดภัยใน ระดับสากลระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด และระดับพื้นที่ รวมทั้งในโรงเรียน รวมถึงการวางแผนความปลอดภัยรอบด้านในโรงเรียนคือการประเมินจัดทำประเมิน ความเสี่ยงแบบภัยหลายชนิด มีการดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหาการช่วยเหลือเยียวยา ฟื้นฟู และกิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน การปลูกฝังและการปราบปราม ความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

3.2 ด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน พบว่า แนวทางพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนมีหลายวิธี เช่น ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยสำหรับรถรับ-ส่ง เช่น การตรวจสอบสภาพรถก่อนให้บริการทุกวัน ความพร้อมของอุปกรณ์ความปลอดภัย เช่น ถังดับเพลิง เข็มขัดนิรภัย และระบบล็อกประตู รวมถึงการติดตั้งระบบ GPS และกล้องวงจรปิดในรถ ผู้บริหารโรงเรียนจัดประชุมประจำเดือนเพื่อประเมินและปรับปรุงระบบการรับ-ส่งนักเรียน เพื่อพัฒนามาตรการที่ตอบสนองต่อความต้องการและเพิ่มความปลอดภัยให้สูงสุด และขั้นตอนการอพยพนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจัดฝึกซ้อมการหนีไฟอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับจิระศักดิ์ สิมัด และเจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม (2565) กล่าวว่า แนวทางพัฒนาการจัดการความปลอดภัย ด้านบริการความปลอดภัยในโรงเรียน มีการปรับปรุงรถตู้โรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกในการรับ -ส่งนักเรียนให้มีความปลอดภัยน่าเชื่อถือสร้างมาตรฐานในโรงเรียนสู่ระดับสากลในการส่งเสริมสุขภาพหรือลดอันตรายในโรงเรียนและปรับปรุงสนามกีฬาให้มีความปลอดภัยเหมาะสมเหมาะสำหรับการออกกำลังกาย ช่วยกันดูแลอาคารเรียนและห้องเรียนให้มีความปลอดภัยอยู่เสมอ

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. ทราบถึงความต้องการจำเป็นการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เพื่อที่ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือครูสามารถนำองค์ประกอบไปใช้ในการตรวจสอบและกำหนดเกณฑ์ความปลอดภัยในโรงเรียนได้

2. ทราบถึงแนวทางพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาออกนโยบายด้านความปลอดภัยในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนให้โรงเรียนในสังกัดทุกแห่งดำเนินการสอดคล้องกัน

2. จัดตั้งคณะกรรมการความปลอดภัยในสถานศึกษาในทุกระดับ ทั้งในระดับเขตพื้นที่และระดับโรงเรียน เพื่อกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัย

3. จัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านความปลอดภัยในโรงเรียน เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิด ประตูรักษาความปลอดภัย และระบบแจ้งเตือนภัย

4. บรรจุประเด็นความปลอดภัยในสถานศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับเขตพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินการมีทิศทางและความต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. โรงเรียนควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ครู นักเรียน และบุคลากรด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เช่น การซ้อมแผนเผชิญเหตุเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน

2. ควรมีการประเมินจุดเสี่ยงภายในโรงเรียนและปรับปรุงจุดเสี่ยงให้ปลอดภัยมากยิ่งขึ้น เช่น บันได รั้วโรงเรียน ทางเดิน ห้องน้ำ

3. จัดตั้งระบบแจ้งเหตุหรือร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาด้านความปลอดภัยที่สะดวกและรวดเร็ว เช่น กล่องรับความคิดเห็น สายด่วนภายในโรงเรียน

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองในการดูแลความปลอดภัยของนักเรียน เช่น การจัดเวรยามอาสา หรือเครือข่ายผู้ปกครองช่วยดูแลบริเวณหน้าโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำด้านที่หาแนวทางพัฒนาคือ ด้านสวัสดิศึกษา และด้านการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียนมาวิจัย เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการใช้สวัสดิศึกษา และการจัดบริการความปลอดภัยในโรงเรียน เพื่อพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนต่อไป

2. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน หรือในบริบทพื้นที่ต่างกันออกไป

3. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นการพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนในเขตเมือง และชนบท

4. ควรนำองค์ประกอบของความปลอดภัยในโรงเรียนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมาศึกษาหรือพัฒนาความปลอดภัยในโรงเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จิระศักดิ์ สิมัด และเจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม. (2565). สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการความปลอดภัยของนักเรียนโรงเรียนไผ่ใหญ่ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. *วารสารมหาจุฬาตานีปริทรรศน์ปริทรรศน์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 4(8), 66-75.

ปัญญ์ชิตา สมบัติเพิ่ม และจำเนียร พลหาญ. (2565). *แนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาปลอดภัยของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์. (2557). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน (Excessive Internet Usage Behavioral in Adolescents). *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(2), 173-178.

มติชนออนไลน์. (2565). *กรณีเกิดเหตุการณ์พื้นอาคารเรียนไม้เก่าถล่ม ที่โรงเรียนพนัสพิทยาคาร อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2566*. สืบค้น 19 มกราคม 2567, จาก https://shorturl.asia/Q5BqX

_____. (2565). *มีบุคคลภายนอกนำอาวุธปืนเข้าไปกราดยิงเด็กที่ศูนย์เด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลอุทัยสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูในวันที่ 6 ตุลาคม 2565*. สืบค้น 19 มกราคม 2567, จาก https://shorturl.asia/FOqKD

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *การดำเนินงานตามมาตรการแนวทางการป้องกันและการเตรียมความพร้อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2556). *คู่มือแนวทางปฏิบัติและมาตรการรักษาความปลอดภัยของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2564). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สุชีรา ใจหวัง. (2560). *การศึกษาการจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1* (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Jaworowski, H. L. (2003). *The relationship of organizational health and school safety to student achievement*. USA: College of William & Mary.

Mubita, K. (2021). Understanding school safety and security: Conceptualization and Definitions. *Journal of Lexicography and Terminology*, 5(1), 76-86.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.28-40.

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี*

EFFICIENCY IN ELECTRONIC GOVERNMENT SERVICE ACCORDING TO IDDHIPADA OF BANGNGAM SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION SRI PRACHAN DISTRICT SUPHANBURI PROVINCE

ณัฏฐ์พัชร์ แย้มวงค์
Nattapat Yamwong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Nattapat.091140@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง จำนวน 346 คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ได้แก่ พระภิกษุ นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความคุ้มค่าทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือคุณภาพ ปริมาณงาน และความรวดเร็ว ตามลำดับ 2. หลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม โดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R=.429**) 3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบล

*Received April 20, 2025; Revised May 26, 2025; Accepted May 31, 2025

บางงามตามหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ด้านฉันทะ สร้างความพึงพอใจผ่านบรรยากาศที่ดีและแรงจูงใจจากผู้บังคับบัญชา ด้านวิริยะ ส่งเสริมความเพียรในการพัฒนาตนและใช้เทคโนโลยีต่อเนื่อง ด้านจิตตะ เน้นความตั้งใจ เอาใจใส่ มีทัศนคติที่ดีต่อภารกิจและด้านวิมังสา คิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สะท้อนถึงการยกระดับการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์; อิทธิบาทธรรม

Abstract

This research article aimed: 1. To study the level of efficiency in electronic government operations of the Bang Ngam Subdistrict Administrative Organization, Si Prachan District, Suphan Buri Province, 2. To examine the relationship between the principles of Iddhipada and the efficiency of electronic government operations of the Bang Ngam Subdistrict Administrative Organization, Si Prachan District, Suphan Buri Province, and 3. To propose guidelines for improving the efficiency of electronic government operations based on the Iddhipada principles of the Bang Ngam Subdistrict Administrative Organization, Si Prachan District, Suphan Buri Province. A mixed-methods research design was employed. The quantitative research collected data from 346 eligible voters using questionnaires. Statistical tools used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research involved in-depth interviewing 10 key informants, including monks, academics, and local officials. The qualitative data were analyzed using descriptive content interpretation.

The results of the study revealed that: 1. the overall efficiency of electronic government operations was at a high level. When considering each aspect, resource cost-effectiveness had the highest average score, followed by quality, quantity of work, and speed, respectively indicating efficient, economical, and timely administration. 2. The principles of Iddhipada were found to have a moderately positive relationship with the efficiency of electronic government operations in Bang Ngam Subdistrict Administrative Organization (R=.429**). 3. The proposed guidelines for improving electronic government efficiency based on the Iddhipada principles include: Chanda

(satisfaction) fostering a positive work atmosphere and motivation from supervisors; Viriya (effort) encouraging perseverance in self-development and continuous use of technology; Citta (attention) emphasizing determination, attentiveness, and a positive attitude toward assigned tasks; and Vimamsa (investigation) promoting rational analysis and decision-making. These approaches reflect a systematic enhancement of digital public administration.
Keywords: Efficiency; E-Government Administration; Iddhipada

บทนำ

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Government เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเริ่มมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์แทบทุกด้าน การพัฒนานี้ทำให้สังคมในยุคดิจิทัลเกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการภาครัฐทั่วโลก รัฐบาลหลายประเทศเริ่มปรับเปลี่ยนจากการบริหารราชการในรูปแบบเก่าหรือ Old Public Administration ไปสู่การบริหารราชการในรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า New Public Management ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพและการใช้เทคโนโลยีในการให้บริการภาครัฐแก่ประชาชน ภาคธุรกิจ และหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐ (ทนงศักดิ์ เหมือนเตย, 2563) สำหรับประเทศไทยได้นำระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มาใช้หลังจากเข้าร่วมข้อตกลงอาเซียนในปี พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในภูมิภาค และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่รองรับการใช้ระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการพัฒนาการบริการสาธารณะผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การจัดซื้อจัดจ้างออนไลน์ และบริการต่าง ๆ ผ่านช่องทางดิจิทัล และในปี พ.ศ. 2544 การพัฒนาระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยเริ่มมีความชัดเจน โดยมีการจัดตั้งโครงการและกลยุทธ์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อรองรับการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานภาครัฐ โดยเฉพาะการให้บริการประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การขออนุมัติ การจัดซื้อจัดจ้างทางอิเล็กทรอนิกส์ และการให้บริการข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการปฏิบัติราชการสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ (เรวัต แสงสุริยงค์, 2559) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศที่ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ แต่การปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐยังคงต้องพึ่งพาการใช้เอกสารและการติดต่อผ่านการยื่นคำร้องด้วยตนเองหรือทางไปรษณีย์ เนื่องจากข้อจำกัดด้านกฎหมายและความคุ้นเคยกับการทำงานในรูปแบบเดิม (จุฑาลักษณ์ จำปาทอง, 2564) ซึ่งรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีกรอบกฎหมายที่รองรับการใช้เทคโนโลยี

ในการบริหารราชการ จึงได้ออกพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 เพื่อให้การติดต่อราชการและการให้บริการประชาชนสามารถดำเนินการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยกำหนดให้การอนุมัติ การจดทะเบียน และการติดต่อทางราชการสามารถทำผ่านช่องทางดิจิทัลที่มีความมั่นคงปลอดภัย (พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2565, 2565)

องค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565 ได้ดำเนินการให้บริการประชาชนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การแจ้งเรื่องร้องเรียน การขออนุมัติหรืออนุญาตต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นในการลดภาระการติดต่อราชการในรูปแบบเดิมและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน แม้ว่าการดำเนินงานในปัจจุบันยังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็ยังคงมีความท้าทายในการพัฒนาเจ้าหน้าที่และการสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนในการใช้บริการออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ (องค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม, 2566)

ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม พร้อมทั้งนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของภาครัฐ จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ และส่งเสริมให้การบริการประชาชนเป็นไปอย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีความทันสมัยและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพและรวดเร็ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยใช้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ภายใต้กรอบแนวคิดที่กำหนดให้ หลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นตัวแปรอิสระ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม (Peterson, 1953) ได้แก่ คุณภาพ ปริมาณงาน ความรวดเร็ว และความคุ้มค่าของทรัพยากร เป็นตัวแปรตาม สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีจำนวน 2,607 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการใช้สูตรของ Yamane (1993) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้คำนวณไว้

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 หัวหน้าส่วนราชการองค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 4 ผู้นำชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม จำนวน 2 คน และกลุ่มที่ 5 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 346 ชุด และสามารถเก็บคืนมาได้ครบทั้งหมด จากนั้นได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และพบว่าแบบสอบถามที่สมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้มีจำนวนทั้งสิ้น 293 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.68 ของแบบสอบถามทั้งหมด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยทำการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการจดบันทึกประกอบกับการบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนของเนื้อหา หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมารวบรวม จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อจัดทำเป็นผลการวิจัยในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม และใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงามกับหลักอิทธิบาทธรรม

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบทเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับสภาพการณ์จริง

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.40, S.D.=0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร ($\bar{X}$=4.65, S.D.=0.33) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ($\bar{X}$=4.33, S.D.=0.37) ด้านปริมาณงาน ($\bar{X}$=4.32, S.D.=0.38) และด้านความรวดเร็ว ($\bar{X}$=4.29, S.D.=0.33) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม โดยภาพรวม

ที่	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม	ระดับปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านคุณภาพงาน	4.33	0.37	มาก
2.	ด้านปริมาณงาน	4.32	0.38	มาก
3.	ด้านความรวดเร็ว	4.29	0.33	มาก
4.	ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร	4.65	0.33	มากที่สุด
	ภาพรวม	**4.40**	**0.25**	**มาก**

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (r=.429**) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านคุณภาพงาน มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (r=0.333**) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านปริมาณงาน มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (r=0.322**) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความรวดเร็ว มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (r=0.355**) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากรมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ (r=0.221**) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson' s Product Moment Correlation Coefficient)					
ตัวแปรต้น หลักอิทธิบาทธรรม	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์	ตัวแปรตาม			
		ด้านคุณภาพงาน	ด้านปริมาณงาน	ด้านความรวดเร็ว	ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร
โดยภาพรวม	.429	.333	.322	.355	.221
1. ฉันทะ	.399	.317	.253	.291	.288
2. วิริยะ	.215	.164	.182	.187	.082
3. จิตตะ	.264	.212	.244	.214	.080
4. วิมังสา	.252	.195	.172	.222	.136

3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า มีแนวทางที่สำคัญ ดังนี้ 1. ด้านฉันทะ สร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจในงาน โดยการพัฒนาระบบการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ให้ใช้งานง่าย การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา 2. ด้านวิริยะ กำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการทำงานร่วมกัน และใช้เทคโนโลยีในการติดตามผล 3. ด้านจิตตะ สร้างความมุ่งมั่นในงานผ่านการฝึกฝนจิตใจและสร้างเป้าหมายชัดเจน และส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ 4. ด้านวิมังสา พัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้หลักเหตุผลในการปรับปรุงระบบ และส่งเสริมการเปรียบเทียบเพื่อเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความคุ้มค่าของทรัพยากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยลดต้นทุน เพิ่มความรวดเร็ว และความถูกต้องในการดำเนินงาน สอดคล้องกับนฤมล ไทรตระกูล (2564) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง พบว่า มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับประสิทธิภาพสูง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านเวลาและด้านปริมาณงาน ซึ่งสอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน เพื่อประหยัดทรัพยากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แสดงให้เห็นว่า องค์กรสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการ

เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้อย่างครอบคลุมในหลายมิติ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับพงษ์ศิริ ไพรรุณ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบบริหารงานและการให้บริการประชาชนออนไลน์ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่ารูปแบบวิธีการและช่องทางการให้บริการประชาชนผ่านระบบออนไลน์ของเทศบาลตำบลบางเสร่ มี 2 รูปแบบ คือ การให้บริการประชาชนเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ และการให้บริการประชาชนเกี่ยวกับการขออนุมัติ อนุญาต การชำระค่าธรรมเนียม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบบริการประชาชนออนไลน์ให้ครอบคลุมและมีการอัปเดตข้อมูลให้เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบางงามได้มีการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพื่อให้บริการประชาชน ครอบคลุมทั้งด้านการร้องเรียน การขออนุญาต และการเข้าถึงบริการอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น

2. หลักอิทธิบาทธรรม โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม โดยเฉพาะด้านฉันทะที่มีความสัมพันธ์สูงสุดในระดับค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่า ความพอใจความรักในงาน และแรงจูงใจภายในมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาคความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำสอดคล้องกับพระสมมาตย์ สนฺตมโน (2559) ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า แม้หลักธรรมทางพุทธศาสนาจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ แต่ยังต้องอาศัยการสนับสนุนและวัฒนธรรมองค์กรมาประกอบด้วย ซึ่งการที่ด้านวิริยะและวิมังสามีความสัมพันธ์ต่ำสุด อาจเป็นผลมาจากลักษณะเฉพาะของพื้นที่ หรือวิธีการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้

3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ควรอิงกับหลักอิทธิบาทธรรม มีดังนี้ 1. ด้านฉันทะ ควรสร้างแรงจูงใจ สนับสนุนจากผู้บริหารและยกย่องผลงานที่ดี 2. ด้านวิริยะ เน้นเป้าหมายชัดเจน การฝึกอบรมต่อเนื่อง และการติดตามผล 3. ด้านจิตตะ มุ่งสร้างความใส่ใจ ความกระตือรือร้น และบรรยากาศการทำงานที่ดี 4. ด้านวิมังสา ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง และการเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการพัฒนาองค์กร แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้การใช้เทคโนโลยีราชการอิเล็กทรอนิกส์ไม่เพียงแต่ยกระดับกระบวนการทำงาน แต่ยังเสริมสร้างคุณภาพบุคลากรภาครัฐให้มีคุณธรรม ทัศนคติที่ดี และมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับกนกนุช นิยนันท์ (2566) ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก จังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรอยู่ในระดับมาก และมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการ

ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ขยันขันแข็ง หมั่นตรวจสอบ และพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

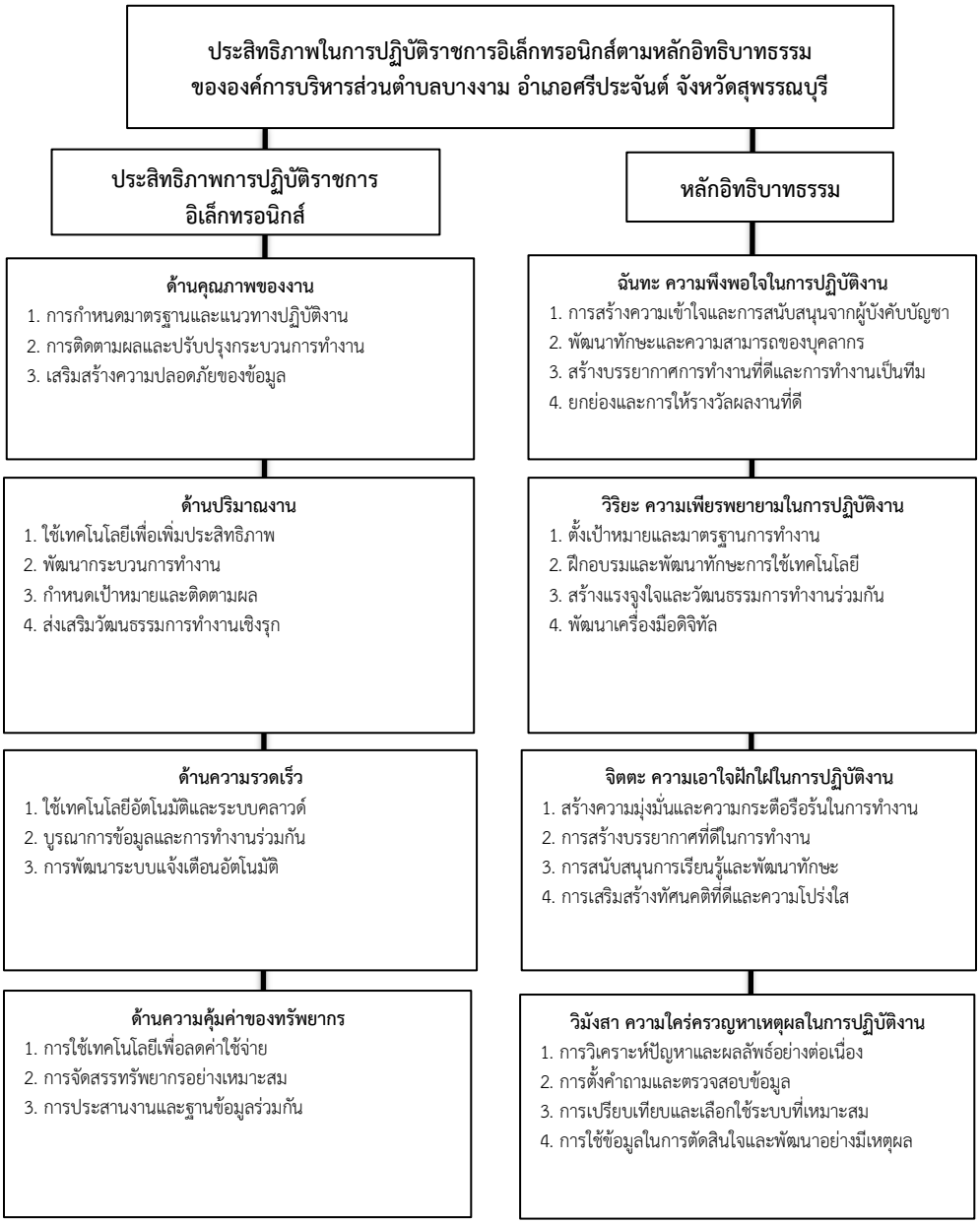

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้จากการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ตามหลักอิทธิบาทธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสรุปได้ว่า การยกระดับประสิทธิภาพราชการอิเล็กทรอนิกส์ควรยึดหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อเสริมสร้างความพึงพอใจ ความมุ่งมั่น เอาใจใส่ และการใช้เหตุผลในการทำงานโดยต้องมีเป้าหมายชัดเจน พัฒนาทักษะเทคโนโลยี การสนับสนุนจากผู้บริหาร การทำงานร่วมกันเป็นระบบ และการใช้ข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ควบคู่กับการรักษาสมดุลของคุณภาพ ปริมาณ ความรวดเร็ว และความคุ้มค่า เพื่อให้ตอบสนองต่อภารกิจและความคาดหวังของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการบริหารงานโดยบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรม เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและความเพียรของบุคลากร นำไปสู่ความยั่งยืนในการบริหารงาน

2. พัฒนาระบบราชการอิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ลดต้นทุน เพิ่มความรวดเร็วและคุณภาพการบริการ

3. กำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้องค์กรสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พัฒนาทักษะบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการอบรมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการทำงาน

2. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย เช่น การใช้ระบบฐานข้อมูลกลางและระบบติดตามงานออนไลน์ เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและโปร่งใสในการทำงาน

3. ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรเชิงรุก และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และแรงจูงใจในการพัฒนางาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลายหน่วยงาน เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความเป็นสากลของผลวิจัย

2. ศึกษาการประยุกต์ใช้ผลวิจัยในทางปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงแนวทางการนำหลักธรรมไปใช้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ดำเนินการวิจัยเชิงพัฒนา เพื่อให้การใช้หลักอิทธิบาทธรรมสามารถวัดผลและนำไปใช้ได้อย่างเป็นระบบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กนกนุช นิยนันท์. (2566). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จุฑาลักษณ์ จำปาทอง. (2564). *บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ....* กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

ทนงศักดิ์ เหมือนเตย. (2563). *รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไทย : ความหมายที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการ*. สืบค้น 6 พฤษภาคม 2567, จาก https://shorturl.asia/xE2er

นฤมล ไทรตระกูล. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พงษ์ศิริ ไพรรุณ. (2565). *การพัฒนาระบบบริหารงานและการให้บริการประชาชนออนไลน์ : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565. (2565, 12 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนที่ 63 ก. หน้า 1-9.

พระสมมาตย์ สนฺตมโน. (2559). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เรวัต แสงสุริยงค์. (2559). *บนเส้นทางการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ในสังคมไทย : ยุคก่อนการปฏิรูประบบราชการ*. สืบค้น 6 พฤษภาคม 2567, จาก https://shorturl.asia/4TgyH

องค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม. (2566). *ประกาศองค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม เรื่อง ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับติดต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม พ.ศ. 2566*. สุพรรณบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลบางงา.

องค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม. (2567). *สถิติประชากรเขตพื้นที่ตำบลบางงาม พ.ศ. 2567*. สุพรรณบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลบางงาม.

Peterson, E. & Plowman, G. E. (1953). *Business organization and management* (3rd ed.). Illinois: Richard D. Irwin, Inc.

Yamane, T. (1993). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Singapore: Time Printers Sdn. Bnd.

การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข*

DEVELOPMENT OF PROMOTING HEALTH AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF TEMPLES AND COMMUNITIES IN NONTHABURI PROVINCE ACCORDING TO TEMPLE PEOPLE GOVERNMENT PROJECT

สุริยา รักษาเมือง, รัตนา ตฤษณารังสี
Suriya Raksamueng, Ratana Trissanarungsee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: suriya.rak@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี 3. นำเสนอการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยเชิงปริมาณศึกษาด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 190 รูป วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และผู้แทนประชาชน รวม 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยหลัก 5ส ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 72.5 ส่วนหลักสัปปายะ 4 ส่งผลที่ระดับ 0.01 และทำนายได้ร้อยละ 71.5 3. การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข พบว่า ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพ มีการจัดเก็บข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน ด้านการพัฒนาสถานที่วัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพและ

*Received May 12, 2025; Revised June 3, 2025; Accepted June 13, 2025

รับผิดชอบต่อหน้าที่ วัดและชุมชนเป็นสถานที่ปลอดยาเสพติดและเป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพ มีวิธีปฏิบัติสำหรับกิจกรรมสุขภาพ ด้านการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดและชุมชน มีระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย และพลังงาน ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพมีการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ
คำสำคัญ: การส่งเสริมสุขภาพ; การจัดการสิ่งแวดล้อม; วัดและชุมชน

Abstract

This research article aimed:1. To study the development of health promotion and environmental management in monasteries and communities in Nonthaburi Province, 2. To examine the factors influencing such development, and 3. To propose development strategies aligned with the Wat Pracha Rath Sang Suk (Monastery, People, Govrnment Happiness Creation) project. A mixed-methods approach was employed. Quantitatively, data were collected through questionnaires distributed to 190 monks, and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. Qualitatively, in-depth interviews were conducted with 18 key informants, including monastic leaders, public administration scholars, Buddhist studies scholars, and community representatives. The qualitative data were analyzed using content descriptive interpretation.

Findings were as follows: 1. The development of promoting health and environmental management of temples and communities in Nonthaburi Province found that in overall was at high. 2. The 5'S principle significantly affected health promotion and environmental management of temples and communities in all aspects at the 0.01 and 0.05 levels and could jointly predict health promotion and environmental management of temples and communities by 72.5 percent. The 4 Sappaya principles significantly affected at the 0.01 and could jointly predict by 71.5 percent. 3. Development of health promotion and environmental management of temples and communities under the Wat Pracha Rath Sang Suk Project, in terms of developing a health database, monasteries and communities have collected

health data on monks, novices, and community, in terms of developing monastery locations into areas for promoting health and taking responsibility for duties, monasteries and communities were drug-free and areas for promoting health, in terms of promoting health activities, monasteries and communities have methods for practicing health activities, in terms of developing environmental management systems within monasteries and communities, monasteries and communities have waste, wastewater and energy management systems, in terms of developing monasteries into learning centers for health promotion, monasteries and communities cooperate with relevant agencies to develop health knowledge.
Keywords: Health Promoting; Environmental Management; Temples and Communities

บทนำ

ประเทศไทยเข้าสู่ยุคพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างก้าวกระโดด โดยภาครัฐเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมสุขภาพ เพราะเห็นว่าสุขภาพประชาชนเป็นเรื่องสำคัญ จึงบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งเน้นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ พัฒนาระบบสาธารณสุขและอนามัยสิ่งแวดล้อม ยกระดับการป้องกันโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ในการดูแลประชากร โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง พร้อมเสริมศักยภาพในการติดตาม วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ รวมถึงสร้างความพร้อมของภาคีเครือข่ายรับมือโรคระบาดและภาวะฉุกเฉินต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

วัดในอดีตเป็นศูนย์กลางของชุมชนในหลายด้าน ได้แก่ เป็นสถานศึกษาสำหรับเยาวชนและชาวบ้าน เป็นที่พักอาศัยและช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นสถานพยาบาล แจกจ่ายยาและรักษาโรค เป็นที่พักคนเดินทาง และเป็นที่ชุมนุมสังสรรค์ของชาวบ้าน รวมทั้งเป็นสถานบันเทิง จัดงานเทศกาล ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิต รักษาศิลปวัฒนธรรมเป็นคลังพัสดุของชุมชน เป็นศูนย์ประชุมของผู้นำท้องถิ่น และเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ (พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2527) วัดจึงเป็นศูนย์กลางของชุมชนและที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ใช้เป็นสถานที่ประกอบกุศล พักผ่อนหย่อนใจ และเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญา ถือเป็นสถานที่สำคัญและเป็นหน้าเป็นตาของชุมชน ปัจจุบันวัดเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้เป็นสถานศึกษา อบรมให้มีความรู้ในด้านวิชาชีพ ตำราแพทย์แผนโบราณและศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ ใช้ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นศูนย์กลาง

การบริหารและการปกครองรวมทั้งเป็นสถานที่สงเคราะห์ทางจิตใจแก่ประชาชน ดังนั้น วัดจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญยิ่ง ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาตลอดมา (กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา, 2545)

หน่วยงานราชการได้เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้วยกิจกรรม 5ส ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย เพื่อยกระดับสู่มาตรฐานสากล (Thailand International P.S.O.) โดยมุ่งปรับปรุงระบบราชการและบริการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของประชาชน และส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2561)

ในจังหวัดนนทบุรีมีวัดอยู่จำนวนทั้งสิ้น 195 วัด เป็นวัดในสังกัดมหานิกาย จำนวน 187 วัด และวัดในสังกัดธรรมยุติ จำนวน 8 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567) จะเห็นได้ว่าวัดมีจำนวนมาก แต่จำนวนวัดที่ได้มีการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดให้เข้ากับลักษณะวัดสร้างสุขตามกิจกรรม 5ส ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขนั้น ยังต้องอาศัยตัวแบบของวัดที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาต่อไป

การบริหารโครงการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ปัจจัยสำคัญในการพัฒนา คือ การใช้หลักสัปปายะ 4 ประกอบด้วย 1. อาวาสสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) 2. อาหารสัปปายะ (อาหารเหมาะสม) 3. ปุคคลสัปปายะ (บุคคลเหมาะสม) 4. ธัมมสัปปายะ (ธรรมเหมาะสม) (ม.อุ. 14/189/227) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โดยมุ่งศึกษาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อม ตามโครงการ วัดประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ส่งเสริมสุขภาพสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ พัฒนาส่งแวดล้อมของวัดและชุมชนโดยรอบให้เป็นสถานที่สัปปายะ เหมาะสม ที่มีการพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพ เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ มีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด และชุมชนที่ดี และเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี

3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ พระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 6 วัด ได้แก่ วัดพุทธปัญญา วัดบางอ้อยช้าง วัดละหาร วัดราษฎร์ประคองธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์ และ วัดไทรใหญ่ จำนวน 369 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567)

2.2 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ดังนี้ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 รูป ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) โดยสุ่มจากระดับจังหวัดกำหนดเป็นอำเภอ และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) อำเภอละ 1 วัด และจากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) แบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อย 6 กลุ่มตามจำนวนวัด เหตุที่ใช้วิธีการนี้ก็เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะกระจาย ด้วยว่าแต่ละวัดเป็นวัดที่เข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ซึ่งอยู่ในกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยสามารถแบ่งสัดส่วนจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วัด	ประชากร	สัดส่วน	กลุ่มตัวอย่าง
วัดพุทธปัญญา	46	190x46/359	24
วัดบางอ้อยช้าง	32	190x32/359	17
วัดละหาร	98	190x98/359	52
วัดราษฎร์ประคองธรรม	19	190x19/359	10
วัดชลประทานรังสฤษฎ์	137	190x137/359	73
วัดไทรใหญ่	27	190x27/359	14
รวม	**359**		**190**

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ จำนวน 6 รูป ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปหรือคน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน และผู้แทนภาคประชาชน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น

จำนวน 18 รูปหรือคน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกด้วยวิธีเจาะจงโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลัก 5ส ตอนที่ 3 แบบสอบสอบถามเกี่ยวกับหลักสัปปายะ 4 ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชน ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย IOC (Index of Item Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นได้ทำการทดลองใช้โดยนำไปแจกกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) ของแบบสอบถามทั้งฉบับที่ 0.912

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการประยุกต์ใช้หลัก 5ส ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการประยุตก์ใช้หลักสัปปายะ 4 ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชน แบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นพระสงฆ์จำนวน 6 วัด ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 190 ฉบับ และได้รับกลับมา จำนวน 190 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองใช้การจัดบันทึก และบันทึกเสียง และนำมาถอดความสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า การส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.66) ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน ด้านการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด และชุมชนและด้านการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการพัฒนาสถานที่วัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ และด้านการส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และระดับการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชน โดยภาพรวม

ที่	การส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชน	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณรและชุมชน	3.56	0.76	มาก
2	ด้านการพัฒนาสถานที่วัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ	3.48	0.74	ปานกลาง
3	ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพ	3.49	0.71	ปานกลาง
4	ด้านการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด และชุมชน	3.93	0.70	มาก
5	ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	3.84	0.68	มาก
	ภาพรวม	**3.66**	**0.63**	**มาก**

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า หลัก 5ส ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านสะดวก ด้านสร้างนิสัย ด้านสุขลักษณะ ด้านสะสางและด้านสะอาด และสามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ร้อยละ 72.5 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 หลัก 5ส ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชน

หลัก 5ส	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.460	.151		3.050**	.003
สะสาง (X11)	.149	.067	.157	2.216*	.028
สะดวก (X12)	.328	.066	.351	4.929**	.000
สะอาด (X13)	.120	.053	.137	2.239*	.026

ตารางที่ 3 หลัก 5ส ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชน (ต่อ)

หลัก 5ส	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.460	.151		3.050**	.003
สุขลักษณะ (X14)	.182	.064	.190	2.995**	.003
สร้างนิสัย (X15)	.239	.060	.272	3.997**	.000

Multiple R = .856[a] R^2 = .732 Adjusted R^2 = .725 Std. Error = .33254
**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หลักสัปปายะ 4 ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับ ดังนี้ ด้านอาหารสัปปายะ (อาหารเหมาะสม) ด้านธัมมสัปปายะ (ธรรมะเหมาะสม) ด้านอาวาสสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) และด้านปุคคลสัปปายะ (บุคคลเหมาะสม) สามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ร้อยละ 71.5 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 หลักสัปปายะ 4 ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชน

หลักสัปปายะ 4	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.411	.154		2.664**	.000
อาวาสสัปปายะ (X21)	.166	.066	.175	2.506**	.000
อาหารสัปปายะ (X22)	.363	.069	.389	5.262**	.004
ปุคคลสัปปายะ (X23)	.129	.061	.151	2.119**	.001
ธรรมสัปปายะ (X24)	.226	.065	.223	3.476**	.000

Multiple R=.849[a] R^2=.721 Adjusted R^2=.715 Std. Error=.33849
**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข พบว่า 1. การปฏิบัติตามหลักหลัก 5ส วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ได้มีการดำเนินการ โดยคัดแยกขยะและสิ่งของที่ไม่จำเป็นออกอย่างชัดเจน จัดพื้นที่ในวัดและชุมชนให้เป็นระเบียบ กำหนดมาตรการในการรักษาความสะอาด จัดการอาหารและเครื่องดื่มให้มีมาตรฐานถูกสุขลักษณะ และปลูกฝังให้พระสงฆ์และชาวบ้านรักษานิสัยด้าน 5ส 2. การปฏิบัติตามหลักสัปปายะ 4 วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ได้มีการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมให้ร่มรื่น ลดการใช้ภาชนะพลาสติกหรือโฟมในการถวายอาหาร สร้างเครือข่ายของบุคคลที่มีจิตอาสามีการส่งเสริมการแสดงธรรมที่สามารนำไปใช้ในการแก้ปัญหาสังคมวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีได้ 3. การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนตามโครงการวัด ประชา

รัฐ สร้างสุข ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน วัดและชุมชนมีการจัดเก็บข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน ด้านการพัฒนาสถานที่วัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ วัดและชุมชนเป็นสถานที่ปลอดยาเสพติด เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพ วัดและชุมชนมีวิธีปฏิบัติสำหรับกิจกรรมสุขภาพ ด้านการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดและชุมชน วัดและชุมชนมีระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย และพลังงาน ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ วัดและชุมชนร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนโดยภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก แต่ละด้านไม่ว่าจะเป็น ด้านสะสาง ด้านสร้างนิสัย ก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนด้านสะอาดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีการส่งเสริมที่เน้นด้านสะสาง โดยวัดมีการคัดแยกขยะและสิ่งของที่ไม่จำเป็นออกอย่างชัดเจน และมีการคัดแยกของใช้ภายในวัดและชุมชน ด้านสะดวก วัดมีการจัดพื้นที่ในวัดและชุมชนให้เป็นระเบียบและใช้งานสะดวก และติดป้ายกำกับและจัดวางอุปกรณ์ให้ง่ายต่อการใช้งาน ด้านสะอาด วัดมีการกำหนดมาตรการในการรักษาความสะอาดบริเวณศาสนสถานและพื้นที่สาธารณะ และมีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ ด้านสุขลักษณะ วัดมีการจัดการด้านอาหารและน้ำดื่มในงานบุญหรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาศาสนาให้มีมาตรฐานสุขลักษณะ และดูแลห้องน้ำห้องสุขาให้สะอาดถูกสุขลักษณะ ด้านสร้างนิสัย วัดมีการปลูกฝังให้พระสงฆ์และชาวบ้านรักษานิสัยด้าน 5ส และรณรงค์การรักษาความสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ บัวซาว (2558) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติกิจกรรม 5 ส และการเสริมสร้างความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัท คอมพาร์ท พรีซิชั่น (ประเทศไทย) จำกัด ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมพนักงานได้ปฏิบัติตามหลักการของหลัก 5ส โดยทั่วกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมโน (2564) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชารัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า มีการอบรมจากทางคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบาย 5ส พระสังฆาธิการระดับสูงให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัด การพัฒนางานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน รวมถึงส่งเสริมให้เจ้าอาวาสแต่ละวัดพัฒนา วัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยวิธี 5ส เพื่อให้วัดและชุมชนเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย วัดมีศาสนสถานที่มั่นคง ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนถึงความสำเร็จของวัดและชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพและจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลัก 5ส และชี้ให้เห็น

ถึงประสิทธิภาพของการปลูกฝังพฤติกรรม 5ส ในองค์กร ที่เน้นการบริหารวัดโดยใช้หลัก 5ส เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงระบบ ทั้งในด้านระเบียบ ความสะอาดและสุขลักษณะ วัดในชุมชนจึงกลายเป็นศูนย์เรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนโดยรวม

2. เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี จะเห็นว่า หลัก 5ส ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ 0.05 โดยเรียงลำดับ ดังนี้ ด้านสะดวก ด้านสร้างนิสัย ด้านสุขลักษณะ ด้านสะสาง และด้านสะอาด และสามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ร้อยละ 72.5 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งแสดงให้เห็นหลัก 5ส มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพ กล่าวคือ เมื่อมีการนำหลัก 5 ส มาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพจะทำให้เกิดผลต่อการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริธรรมบัณฑิต (ภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี) (2564) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5ส โครงการวัด ประชา รัฐสร้างสุขของวัดมิ่งเมืองมูล ผลการวิจัยพบว่า วัดได้มีการปฏิบัติตามรูปแบบ 5ส ด้วยว่าหลัก 5ส สามารถนำมาเป็นรูแบบในการพัฒนาวัดเนื่องจากมีผลต่อการพัฒนาและสุขภาวะของประชาชน หลักในการดำเนินการ คือ สร้างเครือข่าย พร้อมทั้งมีการเผยแผ่และแชร์เนื้อหาออกไปยังโปรไฟล์ของเจ้าอาวาส กลุ่มชุมชน และกลุ่มเครือข่ายความร่วมมือพัฒนาวัด ทำให้ผู้สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรม 5ส เพิ่มมากขึ้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลัก 5ส เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะด้านสะดวกและด้านสร้างนิสัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด นอกจากนี้ยังแสดงถึงประสิทธิภาพของการนำหลักนี้มาใช้ในการพัฒนาเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเมื่อมีการสร้างเครือข่ายและขยายผลผ่านการสื่อสารของเจ้าอาวาสและภาคีชุมชน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งและยั่งยืน

หลักสัปปายะ 4 ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนได้ร้อยละ 71.5 ซึ่งถือว่าสูงมาก แสดงว่าการพัฒนาวัดให้มีลักษณะตามหลักสัปปายะ 4 มีผลต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอดุลสามัคคยาธร (แสงจันทร์ ขนฺติธมฺโม) (2563) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในสังคมไทยปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะในการบริหาร

จัดการวัดด้านการปกครองในสังคมไทยปัจจุบัน มีหลักการพัฒนา คือ อาวาสสัปปายะ มีความสะอาด ร่มรื่น สงบ มีความปลอดภัย อาหารสัปปายะ ฉันรวมกันในที่แห่งเดียว แบ่งปันสังฆภัต และกิจนิมนต์ตามความเหมาะสมและทั่วถึง ปุคคลสัปปายะ ขจัดบุคคลที่ก่อให้เกิดปัญหาออกไป ชักนำบุคคลที่เป็นมิตรเข้ามา ธรรมมะสัปปายะ วัดเป็นสถานที่ประพฤติปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมแก่พระภิกษุและสามเณร เป็นการปกครองโดยไม่ต้องปกครอง ผลการวิจัยชี้ว่า หลักสัปปายะ 4 ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมในวัดและชุมชนของจังหวัดนนทบุรี แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาวัดให้มีลักษณะสงบร่มรื่น ผู้คนเหมาะสม และส่งเสริมธรรมะ ย่อมเอื้อต่อสุขภาวะของทั้งพระสงฆ์และชุมชนโดยรอบ

3. การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข ยแสดงให้เห็นว่า ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน มีการจัดเก็บข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน และมีการสำรวจและบันทึกข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์และสามเณรเป็นระยะ ด้านการพัฒนาสถานที่วัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการดำเนินการทำให้วัดเป็นพื้นที่ปลอดยาเสพติด และมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการพักผ่อนและปฏิบัติธรรม ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพ มีการเคราะห์ปัญหาและวิธีปฏิบัติสำหรับกิจกรรมสุขภาพ มีการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มสุขภาพจิตที่ดีในชุมชน ด้านการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดและชุมชน มีระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย และพลังงาน และมีการจัดการคัดแยกขยะภายในวัดและชุมชนเพื่อการรีไซเคิล ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ มีการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ และจัดโครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานส่งเสริมเพื่อสุขภาพกายและใจ ซึ่งในประเด็นของการพัฒนาวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นสัดส่วน ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของใจ บุญชัยมิ่ง (2560) ได้วิจัยเรื่องการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาวัดการจัดการสาธารณูปการในจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่าคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐและชุมชน ได้ร่วมกันพัฒนาวัด มีการประชุม คณะสงฆ์ในจังหวัด แนะนำชี้แจงการก่อสร้างเสนาสนะในวัด โดยเน้นให้อนุรักษ์รูปแบบล้านนาไทย พระสงฆ์ต้องเป็นนักพัฒนา นักอนุรักษ์วางผังวัดให้เป็นสัดส่วน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาอนุรักษ์โดยประชุมอบรมกรรมการวัด ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ภายใต้โครงการวัดประชารัฐสร้างสุข ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพ การปรับพื้นที่วัดให้ส่งเสริมสุขภาพ การจัดกิจกรรมเพื่อสุขภาวะ การบริหารจัดการ

สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านสุขภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้วัดมีระเบียบ มีการวางผังพื้นที่อย่างมีระบบ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา

ส่วนประเด็นของการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้โดย การพัฒนาวัดให้เป็นลานสุขภาพและการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญมี โททำ (2564) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางวัด ประชา รัฐ สร้างสุขเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่สวนพฤกศาสตร์ดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบการเสริมสร้างการเรียนรู้ โดยมีสามองค์กรหลักในชุมชนเป็นหน่วยขับเคลื่อนการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการยึดปัญหาและปัจจัยเงื่อน ของการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นฐาน แล้วสร้างรูปแบบการเรียนรู้โดยบูรณาการมิติบทบาทพันธกิจของวัด ประชา และรัฐเป็นรูปแบบการเสริมสร้างการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงการยกระดับบทบาทของวัดจากศูนย์กลางศาสนาไปสู่ศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านสุขภาวะอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการในการวิจัยครบทุกขั้นตอน จากนั้นได้นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากกาวิจัย แสดงให้เห็นถึงกระบวนการอันเป็นแนวทางในการการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุขโดยรายละเอียดขององค์ความรู้ในภาพซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หลัก 5ส วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ได้มีการดำเนินการ โดยคัดแยกขยะและสิ่งของที่ไม่จำเป็นออกอย่างชัดเจน จัดพื้นที่ในวัดและชุมชนให้เป็นระเบียบ กำหนดมาตรการในการรักษาความสะอาด จัดการอาหารและเครื่องดื่มให้มีมาตรฐานถูกสุขลักษณะและปลูกฝังให้พระสงฆ์และชาวบ้านรักษานิสัยด้าน 5ส

2. หลักสัปปายะ 4 วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ได้มีการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมให้ร่มรื่น ลดการใช้ภาชนะพลาสติกหรือโฟมในการถวายอาหาร สร้างเครือข่ายของบุคคลที่มีจิตอาสา มีการส่งเสริมการแสดงธรรมที่ส่งเสริมการแก้ ปัญหาสังคมวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีได้มีการดำเนินการ

3. การพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข 1. ด้านการพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน วัดและชุมชนมีการจัดเก็บข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน 2. ด้านการพัฒนาสถานที่วัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ วัดและชุมชนเป็นสถานที่ปลอดยาเสพติด เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ 3. ด้านการส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพ วัดและชุมชนมีวิธีปฏิบัติสำหรับกิจกรรมสุขภาพ 4. ด้านการพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดและชุมชน วัดและชุมชนมีระบบการจัดการขยะ น้ำเสีย และพลังงาน 5. ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ วัดและชุมชนร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ โดยสรุป วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรี ได้มีการปฏิบัติตามหลัก 5ส และหลักสัปปายะ 4 จึงเป็นผลให้เกิดการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการสิ่งแวดล้อมของวัดและชุมชน ที่ปรากฏดังผลของการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีควรร่วมมือกันส่งเสริมด้านการพัฒนาสถานที่วัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ

2. วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีควรร่วมมือกันหาแนวทางส่งเสริมด้านการส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพ

3. วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีควรส่งเสริมด้านการพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีควรมีวิเคราะห์หาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ พร้อมทั้งวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข พัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพมีผลดีต่อพระสงฆ์และชุมชน

2. วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีจัดกิจกรรมสุขภาพ โดยกระตุ้นให้ประชาชนและพระสงฆ์เข้าร่วมกิจกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

3. วัดและชุมชนในจังหวัดนนทบุรีควร กำหนดให้วัดและชุมชนพัฒนาฐานข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร และชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์และประชาชนในชุมชนใกล้วัด

2. ควรมีการวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่สุขภาพ ด้วยหลัก 5ส ตามโครงการวัดประชารัฐสร้างสุข

3. ควรมีการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อปการพัฒนาวัดและชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้สุขภาพต้นแบบ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2561). *คู่มือการดำเนินงานโครงการวัด ประชารัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (2545). *คู่มือการพัฒนาวัด อุทยานการศึกษาในวัด ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

ใจ บุญชัยมิ่ง. (2560). การศึกษากลยุทธ์การพัฒนาวัดการจัดการสาธารณูปการในจังหวัดพะเยา. *ธรรมทรรศน์*. 17(2), 115-116.

บุญมี โททำ. (2564). รูปแบบการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางวัด ประชา รัฐ สร้างสุขเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่สวนพฤกศาสตร์ดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(2), 615-628.

พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมโน. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 171-182.

พระครูสิริธรรมบัณฑิต (ภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี). (2564). รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5ส โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดมิ่งเมืองมูล. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(1), 23-36.

พระครูอดุลสามัคคยาธร (แสงจันทร์ ขนฺติธมฺโม). (2563). บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในสังคมไทยปัจจุบัน. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 7(5), 102-116.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

เพ็ญจันทร์ บัวซาว. (2558). การปฏิบัติกิจกรรม 5 ส และการเสริมสร้างความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานบริษัท คอมพาร์ท พรีซิชั่น (ประเทศไทย) จำกัด. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 9(1), 75-82.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2567). *ข้อมูลทะเบียนวัด ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2567*. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2567, จาก https://shorturl.asia/yCzb3

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.56-69.

ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรม ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร*

POLITICAL LEADERSHIP ACCORDING TO THE PAPANIKADHAMMA OF THE GOVERNOR OF BANGKOK

วัฒจสัน วัฒนาฟ้า, ธัชชนันท์ อิศรเดช, เติมศักดิ์ ทองอินทร์
Watchasan Watnafa, Thatchanan Issaradet, Termsak Thong-In
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Beerzaza046@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมือง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาณิกธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมือง และ 3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนในเขตบางคอแหลม กลุ่มตัวอย่าง 399 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของเพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวมรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปณิกธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง (r=0.791**) และ 3. การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตามหลักปาปณิกธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้ หลักจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) หลักนิสสยสัมปันโน (การมีมนุษยสัมพันธ์) และหลักวิธูโร คือ (การจัดการงานดี) ตามลำดับ จากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า หลักจักขุมา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล สำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชน หลักวิธูโร สามารถจัดการงาน ประสานงานได้ดีกับทุกคน มีความสามารถในการสื่อสาร มีความกระตือรือร้น พูดและทำ หลักนิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถใน

*Received March 12, 2025; Revised June 3, 2025; Accepted June 25, 2025

การวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชน เช่น การจัดการขยะ โดยใช้ความร่วมมือจากประชาชน องค์กรท้องถิ่น และผู้ประกอบการ
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางการเมือง; ปาปณิกธรรม; ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

Abstract

This research article aimed: 1. To study the level of political leadership, 2. To study the relationship between the principles of Panikadhamma and political leadership, and 3. To study the guideline for developing political leadership according to the principles of Panikadhamma of the Bangkok governor. The research methodology was a mixed-method research. The quantitative research collected data by questionnaires from 399 people in Bang Kho Laem District. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. The qualitative research collected data by in-depth interviewing 9 key informants. The data were analyzed by content analysis and descriptive interpretation.

The research results were found that 1. The political leadership of the Bangkok governor, by overall, was at a moderate level. 2. The relationship between the Papanikadhamma principle and the development of political leadership of the Bangkok governor was positively and highly (r=0.791**). 3. The development of political leadership of the Bangkok governor according to the Papanikadhamma principle was at a high level overall, as follows: the Chakkhuma principle (having vision), the Nissayasampanno principle (having human relations), and the Vidhuro principle (good work management), respectively. From the qualitative research, it was found that the Chakkhuma principle, the Bangkok governor, had vision, foresight, and surveyed the problems and needs of the people. The Vidhuro principle was able to manage work and coordinate well with everyone. He had communication skills, was proactive, spoke, and acted. The Nissayasampanno principle had human relations, and was able to analyze and solve community problems, such as waste management, using cooperation from the people, local organizations, and entrepreneurs.
Keywords: Political Leadership; Papanikadhamma; The Governor of Bangkok

บทนำ

การเมืองการปกครองหรือรัฐศาสตร์หรือศาสตร์แห่งรัฐ อริสโตเติล กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง อีกทั้งการเมืองยังเป็นเรื่องเกี่ยวพันกับอำนาจและการแบ่งปันผลประโยชน์ต่าง ๆ ในสังคม ถ้ารัฐใด ประเทศใดมีระบบการเมืองที่ดี มีสถาบันทางการเมืองที่มั่นคง มีนักการเมืองที่มีคุณภาพ รัฐหรือประเทศนั้นก็จะเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาก้าวหน้าไปในทิศทางที่ถูกต้อง ความสำเร็จที่เกิดขึ้นนี้ จะเป็นที่ชี้วัดภาวะผู้นำ (ธนาพล อิ๋วสกุล, 2550) ทั้งนี้ ผู้นำที่แท้จริงอาจจะไม่ใช่ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหรือมีชื่อเสียง ที่เมื่อเอ่ยชื่อแล้วคนทั่วไปรู้จัก แต่เขาจะต้องเป็นผู้มีความสามารถ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำนั้นสามารถวัดได้ด้วยผลที่เกิดจากการนำ ไม่ได้วัดด้วยตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งถ้าจะกล่าวถึงค่าของคนก็ต้องอยู่ที่ผลของงาน ไม่ได้อยู่ที่ความเป็นคนของใคร ภาวะผู้นำทางการเมือง (ลิขิต ธีรเวคิน, 2567) ความเป็นผู้นำทางการเมืองเกิดจากหลายปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความต้องการและความกล้าที่จะนำ ความอิสระในการคิดและตัดสินใจ มีความรู้และความชาญฉลาดด้านการเมือง บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ มีบารมีและความมั่นใจ อีกทั้งต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ ใช้คนเก่งได้เหมาะสม กล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาดบนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและจริยธรรม มีความเสียสละ ยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตนหรือพรรคพวก และมีหลักการที่มั่นคง ศรัทธาในความถูกต้องนำพาการเมืองด้วยคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมโดยแท้จริง (Ferris, 2005)

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ เป็นแหล่งรวบรวมความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะต้องมีความทันสมัยอยู่เสมอ ผู้นำจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ถ้ามีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทุติยปาปณิกสูตร (องฺ.ติก. (ไทย) 20/500/217) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนี้ ผู้นำที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ไกล (จักขุมา) เชี่ยวชาญจัดการงาน (วิธูโร) และมีมนุษยสัมพันธ์ดี พึ่งพาคนได้ (นิสสยสัมปันโน) จึงจะบริหารงานและครองใจผู้คนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2541)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครว่ามีภาวะผู้นำเป็นอย่างไร และนำมาเป็นต้นแบบของผู้นำทางการเมืองยุคใหม่ ให้กับผู้นำทั้งหลายได้ปรับเปลี่ยนการทำงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของประชาชนเขตบางคอแหลม

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปณิกธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยการประยุกต์หลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตบางคอแหลม จำนวน 80,978 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตบางคอแหลม จำนวน 399 คน ตามสูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (N)	กลุ่มตัวอย่าง (n)
แขวงบางคอแหลม	22,306	110
แขวงวัดพระยาไกร	23,566	116
แขวงบางโคล่	35,106	173
รวม	**80,978**	**399**

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 3. ข้าราชการสำนักงานเขต จำนวน 1 คน 4. นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 1 คน และ 5. ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนเขตบางคอแหลมที่มีต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 ด้าน คือ ได้แก่ 1. ด้านพลังกายและพลังประสาท 2. ด้านรู้จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา 3. ด้านความกระตือรือร้น 4. ด้านความเป็นมิตร 5. ด้านความน่าเชื่อถือ 6. ด้านความกล้าในการตัดสินใจ 7. ด้าน

สติปัญญาความรอบรู้ 8. ด้านเป็นครูที่ดี และ 9. ด้านศรัทธาและความเชื่อมั่น ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักปาปณิกธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ 5 คน มีค่าความสอดคล้อง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha α-coefficient) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.896 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

5.1.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.1.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของหลักปาปณิกธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) (r) ซึ่งเป็นการหาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวที่เป็นอิสระต่อกัน (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2541)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้าน

ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
1. ด้านพลังกายและพลังประสาท	3.64	0.96	มาก
2. ด้านรู้จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา	3.55	0.84	มาก
3. ด้านความกระตือรือร้น	3.47	0.74	ปานกลาง
4. ด้านความเป็นมิตร	3.10	0 .79	ปานกลาง
5. ด้านความน่าเชื่อถือ	3.04	0.88	ปานกลาง
6. ด้านความกล้าในการตัดสินใจ	2.98	0.83	ปานกลาง
7. ด้านสติปัญญาความรอบรู้	2.88	0.87	ปานกลาง
8. ด้านเป็นครูที่ดี	2.94	0.89	ปานกลาง
9. ด้านศรัทธาและความเชื่อมั่น	3.11	0.86	ปานกลาง
โดยภาพรวม	**3.19**	**0.63**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของประชาชนเขตบางคอแหลม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านพลังกายและพลังประสาท ($\bar{X}$=3.64) ด้านรู้จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา ($\bar{X}$=3.55) ด้านความกระตือรือร้น ($\bar{X}$=3.47) ด้านศรัทธาและความเชื่อมั่น ($\bar{X}$=3.11) ด้านความเป็นมิตร ($\bar{X}$=3.10) ด้านความน่าเชื่อถือ ($\bar{X}$=3.04) ด้านความกล้าในการตัดสินใจ ($\bar{X}$=2.98) ด้านเป็นครูที่ดี ($\bar{X}$=2.94) และด้านสติปัญญาความรอบรู้ ($\bar{X}$=2.94) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปณิกธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปณิกธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตามสมมติฐานที่ 1-3

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่าสหสัมพันธ์	ค่า P	ระดับความสัมพันธ์	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	หลักจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์)	การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง	.761**	.01	สูง	√	
2	หลักวิธูโร คือ (การจัดการงานดี)	การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง	.744**	.01	สูง	√	

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปณิกธรรมกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตามสมมติฐานที่ 1-3 (ต่อ)

สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่าสหสัมพันธ์	ค่า P	ระดับความสัมพันธ์	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
3	หลักนิสสยสัมปันโน (การมีมนุษยสัมพันธ์)	การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง	.704**	.01	สูง	√	

**มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า หลักปาปณิกธรรมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์ระดับสูง กล่าวคือ หลักปาปณิกธรรมมีความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หลักปาปณิกธรรม 4 โดยภาพรวม และรายด้าน

การพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักปาปณิกธรรม ๓	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
1 หลักจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์)	3.73	0.80	มาก
2 หลักวิธูโร คือ (การจัดการงานดี)	3.68	0.78	มาก
3 หลักนิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์ดี)	3.69	0.79	มาก
โดยภาพรวม	**3.70**	**0.68**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตามหลักปาปณิกธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ หลักจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) ($\bar{X}$=3.70) หลักนิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์) ($\bar{X}$=3.69) และหลักวิธูโร คือ (การจัดการงานดี) ($\bar{X}$=3.68) ตามลำดับ

โดยมีแนวทางการพัฒนาตามผลการวิคราะห์จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. หลักจักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) สรุปได้ว่า ด้านรู้จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาให้ประชาชนรับรู้และปัญหาแรกๆ ที่เป็นปัญหาเรื้อรัง ทั้งถนนเดินทาง ท่อน้ำ สะพานลอย ปลอดภัย ปลูกฝังจิตสำนึก ส่งเสริมการสร้างระเบียบ กวดขันวินัยจราจรอย่างเข้มงวด เป็นแบบอย่างในการออกกำลังกาย

2. หลักวิธูโร คือ (การจัดการงานดี) สรุปได้ว่า ด้านความกระตือรือร้น สร้างความตื่นตาตื่นให้ให้คนกรุงเทพได้เห็นการเปลี่ยนแปลงการทำงานที่ไม่เหมือนใคร ไลฟ์สดทำงานปรับการใช้งบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินนโยบายตามที่เสนอไว้กับประชาชน สร้างความน่าเชื่อถือโดยให้ประชาชนเข้าไปดูสิ่งที่ทำได้ทางเว็บไซต์

3. หลักนิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์) สรุปได้ว่า ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร มีความเป็นกันเอง ขยันลงพื้นที่เพื่อพบปะประชาชนแต่ละอาชีพ พบปะเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครทุกภาระงาน สร้างและขอความร่วมมือเพื่อการมีส่วนร่วมของผู้ค้าแผงลอย ภาคประชาชนและเอกชนในพื้นที่ เร่งรัดในการคืนพื้นผิวถนนเพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรติดขัด และเร่งรัดโครงการก่อสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตามความคิดเห็นของประชาชนเขตบางคอแหลม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า ประชาชนเห็นในสิ่งที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครออกสื่อบ่อย ๆ ในขณะที่เพิ่งเริ่มเข้ามาดำรงตำแหน่ง มีเป้าหมายมีโครงการมากมายถึง 216 โครงการที่จะแก้ไข มีความกระตือรือร้นในการลงพื้นที่วิ่งออกกำลังกายตรวจงานทุกวัน เป็นมิตรกับทุกคนทำให้มี FC มากมาย หลังจากนั้นกระแสเริ่มลด ซึ่งอาจจะคงเดิมแต่ด้วยกระแสที่มาแรงในตอนต้นทำให้พักหลังดูแผ่วถึงแม้ว่ายังคงทำงานเหมือนเดิม ด้านพลังกายพลังประสาท ผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นบุคคลที่ไฟแรง ทำงานหนักกว่าคนธรรมดา ผู้นำต้องฉลาดรอบรู้ในการบริหารที่ควรหรือไม่ควรแก่หน้าที่ไม่ปล่อยงานให้เป็นหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำต้องทำงานมากตรากตรำงาน เป็นเวลาหลายชั่วโมงพักผ่อนน้อย ถ้าหากพลังกายและพลังประสาทไม่แข็งแรง อาจเกิดความเจ็บป่วยหรือดุลยภาพในตนเองบกพร่องไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิดาภา งามตระกูล (2559) พบว่า ประชาชนเห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นในเมืองพัทยามีภาวะผู้นำทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปณิกธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง อภิปรายได้ว่า กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงและมีประชากรมากที่สุดจากหลายหลายภูมิภาคและอาชีพ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หลักปาปณิกธรรม เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีวิสัยทัศน์ การเอาชนะและเอาหัวใจคน คนที่มีความต้องการในสิ่งต่าง ๆ มาก เช่น ผู้นำที่ดีต้องมีทั้งความรู้ ความรอบรู้ และใฝ่เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในบทบาทผู้นำ ควบคู่กับการมีน้ำใจ มิตรภาพ ความรัก และความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ผู้นำควรมอง

การณ์ไกล แก้ไขปัญหาได้ ส่งเสริมทีมงานอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะในการจัดประสานงานและสื่อสารดี สามารถเข้ากับคนทุกกลุ่ม มีมนุษยสัมพันธ์ดี ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอาคม อตฺถเมธี (2565) ที่พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดเลย พบว่าอยู่ในระดับมาก โดยเน้นมนุษยสัมพันธ์ดี วิสัยทัศน์กว้างไกล และความสามารถในการปฏิบัติงาน

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การส่งเสริมบทบาทของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครตามหลักปาปณิกธรรม เป็นการบูรณาการคุณธรรมกับความเป็นผู้นำยุคใหม่ มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะความคิดเชิงสร้างสรรค์ มองการณ์ไกลและมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย เพื่อให้สามารถนำพาองค์กรปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ว่าฯ จะต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เหมาะสมต่อบทบาทหน้าที่ รวมถึงความเข้าใจในเทคโนโลยีและวิทย าการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลประชาชนในเขตเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังต้องเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ผ่านการสร้างแรงจูงใจ การยกย่องให้เกียรติ การผูกใจคนเพื่อสร้างพลังความร่วมมือในทุกระดับ ส่งผลให้การบริหารตน บริหารคน และบริหารงานเป็นไปด้วยประสิทธิภาพและเป็นธรรม สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิศณุพงศ์ กล้ากสิกิจ (2563) พบว่า หลักปาปณิกธรรม ด้านจัดการดี สามารถทำนายประสิทธิผลในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ได้ร้อยละ 87.3 การมีมนุษยสัมพันธ์ ร้อยละ 83.4 และมีวิสัยทัศน์ ร้อยละ 40.8 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต (2566) พบว่า จักขุมา มีวิสัยทัศน์ ชำนาญในการสร้างความเข้มแข็งของระบบการศึกษาท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน วิธูโร จัดดการงานดี มีความรับผิดชอบต่อสังคมและการดำเนินการที่ยั่งยืน ความเชี่ยวชาญในการวางแผนและการจัดการ นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ดีสื่อสารมีประสิทธิภาพฟังและเข้าใจความต้องการของประชาชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการในการวิจัยครบทุกขั้นตอน จากนั้นได้นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังต่อไปนี้

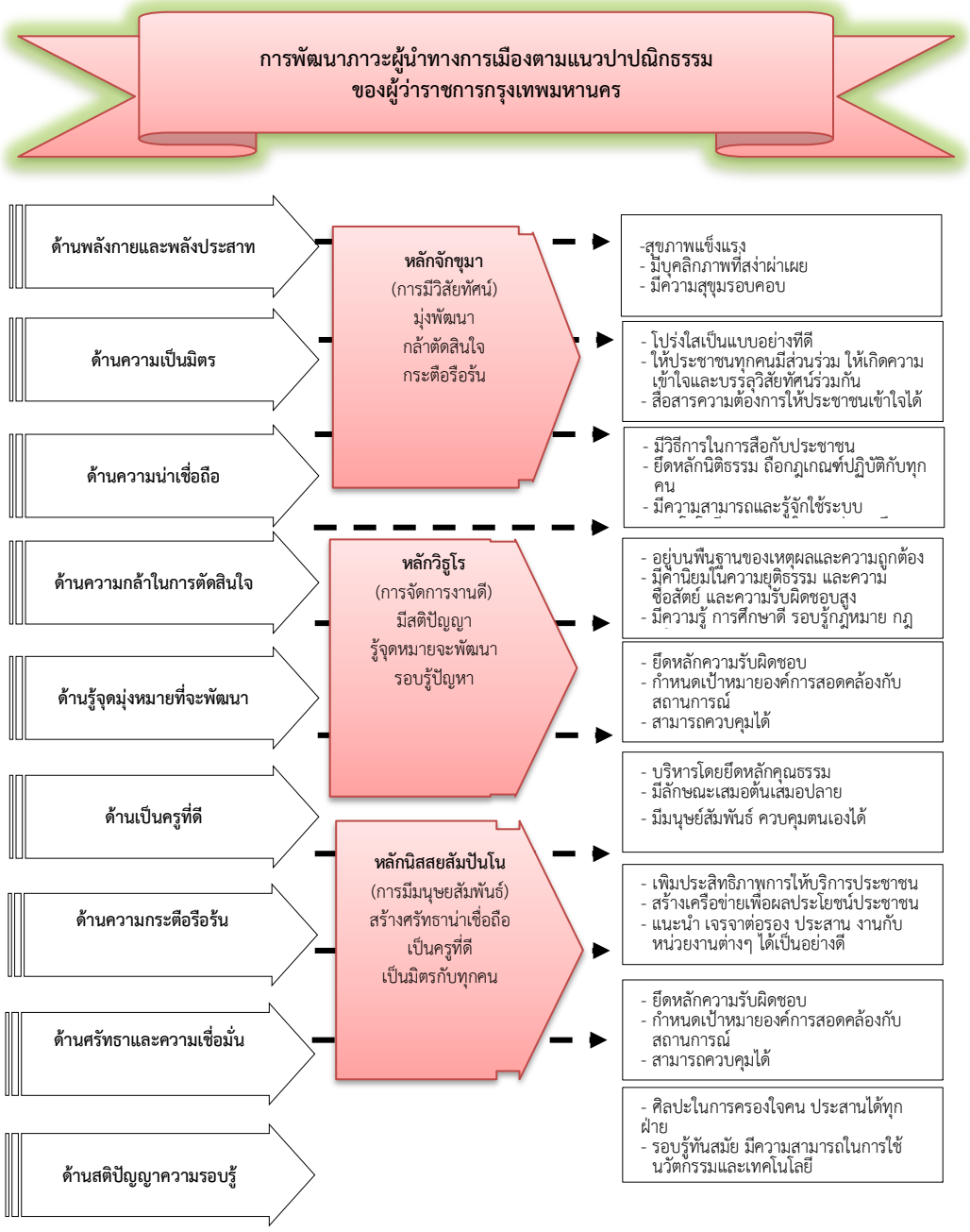

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองตามแนวปาปณิกธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. ด้านพลังกายและพลังประสาท อธิบายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต้องมีความพร้อม มีความเข้มแข็ง สุขภาพดีพร้อมงานทุกหน้าที่ ทุกภารกิจ แบบไม่มีพักร้อน มีปัญหาที่ไหนพร้อมสู้ พร้อมทำงาน ความยิ้มแย้มแจ่มใส สุขภาพแข็งแรงและสามารถเข้ากับบุคลอื่นได้ดี โดยเฉพาะกับประชาชน มีความสุภาพทั้งคำพูดและการแต่งกายและมีบุคลิกภาพที่สง่าผ่าเผย

2. ด้านรู้จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา อธิบายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อาสาประชาชน โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาและศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อเข้ามาอาสารับใช้ประชาชน มีความสุขุมรอบคอบ มีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ มีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความเป็นผู้นำ สามารถควบคุมได้อยู่ในลักษณะและมีขอบเขตที่เหมาะสมตามกาลเทศะ กำหนดเป้าหมายองค์การสอดคล้องกับสถานการณ์ และคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำ

3. ด้านความกระตือรือร้น อธิบายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีความตื่นตัวตื่นใจอยู่เสมอพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงและหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ เสมอ สามารถใช้เทคโนโลยีได้ดี สามารถสร้างเครือข่ายเพื่อผลประโยชน์ในด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในองค์การ มีนโยบายใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน เป็นผู้แนะนำ เจรจาต่อรอง ประสาน งานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

4. ด้านศรัทธาและความเชื่อมั่น อธิบายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครศักดิ์ศรีของประชาชน ย่อมได้รับความคุ้มครอง เท่าเทียมกัน ประชาชนทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎหมายอันเป็นหน้าที่ของผลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย และรัฐควรมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่ประชาชนพึงได้รับจากรัฐโดยทั่วถึง คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานในหลักภราดรภาพ เป็นรากฐานที่ของประชาชนที่มนุษย์สามารถใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจด้วยความรู้ความสามารถ โดยปราศจากการชักจูงจากผู้อื่น และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน

5. ด้านความเป็นมิตร อธิบายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ควรมีความรักเมตตา และเอื้ออาทรต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ใส่ใจชีวิตความเป็นอยู่ แสดงความห่วงใย รู้จักครอบครัวของลูกน้อง การไต่ถามสารทุกข์สุกดิบช่วยสร้างความผูกพัน ความศรัทธาและความเป็นผู้นำที่ยั่งยืนในใจคน

6. ด้านความน่าเชื่อถือ อธิบายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ต้องเป็นผู้นำที่น่าเชื่อถือ พูดจริง ทำจริง ตามสัญญาประชาคม เพื่อสร้างความมั่นใจให้บริวารและประชาชน พร้อมทั้งประพฤติตนให้เหมาะสมกับคุณค่าทางศีลธรรมของสังคม ไม่ทำลายความไว้วางใจที่ได้รับ

7. ด้านความกล้าในการตัดสินใจ อธิบายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต้องมีความกล้าตัดสินใจในสถานการณ์ที่ยากลำบาก แม้ไม่มีเวลาทบทวนอย่างรอบคอบ เพราะปัญหาที่เผชิญอาจส่งผลต่อความเสื่อมหรือรุ่งเรืองของเมืองและประเทศ ผู้นำต้องเลือกทางออกอย่างมั่นใจและรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการตัดสินใจนั้น

8. ด้านสติปัญญาความรอบรู้ อธิบายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด รอบรู้ มองเห็นปัญหาและแนวทางแก้ไขได้อย่างแม่นยำ แม้ไม่เลิศเลอแต่ต้องใฝ่รู้ สังเกตการณ์ เข้าใจสถานการณ์ ใช้ประสบการณ์ตัดสินใจ มีเชาวน์ รู้ทันคน วางแผนล่วงหน้า มีอารมณ์ดีและจินตนาการ

9. ด้านเป็นครูที่ดี อธิบายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ต้องชี้แนะแนวทางและเหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างชัดเจน ใช้คำพูดธรรมดาให้ทีมเข้าใจง่าย หากลูกน้องทำผิดพลาดไม่รุนแรงควรให้อภัย แต่ถ้าไม่ควรลงโทษอย่างเหมาะสม พร้อมให้ผู้ถูกลงโทษเข้าใจความผิด เพื่อสร้างความรับผิดชอบและพัฒนาการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านพลังกายและพลังประสาท กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายให้ความสำคัญกับสุขภาพดี โดยเฉพาะกับประชาชน

2. ด้านรู้จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา กรุงเทพมหานครควรยึดหลักความรับผิดชอบต่อองค์การและประชาชน

3. ด้านความกระตือรือร้น กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในองค์การเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน

4. ด้านความกระตือรือร้น กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายเชิญชวนให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมให้เกิดความเข้าใจและบรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกันมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

5. ด้านความน่าเชื่อถือ กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายสื่อกับประชาชน ในการขอความร่วมมือหรือให้ปฏิบัติตาม

6. ด้านความกล้าในการตัดสินใจ กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายในการทำงานมีหลักการที่ชัดเจน

7. ด้านสติปัญญาความรอบรู้ กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายจูงใจคนให้เต็มใจร่วมมือหรือให้การสนับสนุน บริหารและประสานประโยชน์ให้เกิดกับองค์กร

8. ด้านเป็นครูที่ดี กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายบริหารโดยยึดหลักคุณธรรมให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน

9. ด้านศรัทธาและความเชื่อมั่น กรุงเทพมหานครควรมีนโยบายบริหารโปร่งใสและให้ประชาชนตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านพลังกายและพลังประสาท กรุงเทพมหานครควรปฏิบัติตนโดยปฏิบัติตามกฎยึดระเบียบในการปกครอง

2. ด้านรู้จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา กรุงเทพมหานครควรมีความสุขุมรอบคอบมีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ

3. ด้านความกระตือรือร้น กรุงเทพมหานครควรสร้างเครือข่ายเพื่อผลประโยชน์ในด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. ด้านความกระตือรือร้น กรุงเทพมหานครควรสื่อสารให้ประชาชนสามารถคล้อยตามและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

5. ด้านความน่าเชื่อถือ กรุงเทพมหานครควรเป็นนักประชาสัมพันธ์มีความสามารถในการสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจและเข้าถึงนโยบายได้

6. ด้านความกล้าในการตัดสินใจ กรุงเทพมหานครควรมีประสบการณ์ในการบริหารท้องถิ่นระดับต่าง ๆ หรือมีประสบการณ์มาพอสมควร

7. ด้านสติปัญญาความรอบรู้ กรุงเทพมหานครควรนำความรู้ที่มีมาแก้ปัญหาระดับท้องถิ่นได้จริงในทางปฏิบัติ

8. ด้านเป็นครูที่ดี กรุงเทพมหานครควรเป็นนักประชาธิปไตย ใจกว้าง ยอมรับความแตกต่างทางความคิด และต้องพยายามประสานความแตกต่างนั้นให้เกิดประโยชน์เชิงสร้างสรรค์

9. ด้านศรัทธาและความเชื่อมั่น กรุงเทพมหานครควรยึดมั่นหลักธรรมาภิบาล ไม่คดโกง ไม่คอรัปชั่น คำถึงความยุติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองในยุคใหม่ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

2. . ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนโยบายการบริหารโดยยึดหลักคุณธรรมของผู้ว่ากรุงเทพมหานคร

3. . ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยการสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจและเข้าถึงนโยบายเพื่อส่งเสริมการบริหารของผู้ว่ากรุงเทพมหานคร

4. . ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อผลประโยชน์การบริหารของผู้ว่ากรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

ชนิดาภา งามตระกูล. (2559). *ภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในเมืองพัทยา : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.

พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต. (2566). *การประยุกต์ใช้หลักทุติยปาปณิกธรรมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอาคม อตฺถเมธ. (2565). *การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2541). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พิศณุพงศ์ กล้ากสิกิจ. (2563). ต้นแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 118-125.

สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัทจุนพลับลิซชิ่ง จำกัด.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธนาพล อิ๋วสกุล. (2550). *รัฐประหาร 19 กันยา รัฐประหารเพื่อระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข*. กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2567). *ภาวะผู้นำทางการเมือง*. สืบค้น 15 ตุลาคม 2567, จาก http://www.dailynew.co.th/Content/Article/18999

Ferris, G. R. et al. (2005). Development and Validation of the Political Skill Inventory. *Journal of Management*, 31(1), 126-152.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.70-83.

การสื่อสารโดยการประยุกต์ตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร*

COMMUNICATION THROUGH THE APPLICATION OF BUDDHIS PRINCIPLES FOR CREATING POLITICAL POPULARITY AMONG LOCAL POLITICIANS IN SAMUT SAKHON PROVINCE

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพโล, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, สุมาลี บุญเรือง
Phrabaideeka Phongsak Khantiplo, Apinyar Chatchorfa, Sumalee Boonrueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: phongsak77777@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความนิยมทางการเมือง 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมือง และ 3. นำเสนอการสื่อสารโดยประยุกต์หลักวจีสุจริตเพื่อสร้างความนิยมการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร โดยการวิจัยแบบผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวมรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 19 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สรุปตารางความถี่และพรรณนาความ และการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.926 จากประชาชนจังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร มีความนิยมนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลงาน ซื่อสัตย์ เข้าถึงประชาชน ทำเพื่อชุมชน และให้ความสำคัญกับคุณธรรมของนักการเมือง โดยความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อนักการเมืองท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยหลักการสื่อสารส่งผลต่อการสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สามารถทำนายได้ร้อยละ 69.5 และปัจจัยหลักวจีสุจริต 4 ส่งผลต่อการสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สามารถทำนายได้ร้อยละ 38.3 และ 3. การประยุกต์หลักวจีสุจริต 4 ช่วยสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในสมุทรสาคร ได้แก่ 1. สัจจวาจา พูดความจริง โปร่งใส ทำให้ประชาชนเชื่อมั่น 2. อปิสุณาวาจา ไม่พูด

*Received May 10, 2025; Revised June 24, 2025; Accepted June 27, 2025

ให้แตกแยก มุ่งสร้างความสามัคคี 3. สัณหวาจา พูดไพเราะ สุภาพ เข้าใจง่าย ลดการต่อต้าน 4. มันตภาสา พูดอย่างมีสาระ ชัดเจนตรงประเด็น ส่งเสริมบรรยากาศการเมืองที่ดีเปิดกว้างและประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น
คำสำคัญ: การสื่อสาร; การประยุกต์; หลักพระพุทธศาสนา; การสร้างความนิยม

Abstract

This research article aimed: 1. To examine political popularity, 2. To investigate the factors influencing political popularity, and 3. To propose a communication approach that applies the principle of Verbal Right Conduct (Vaci-sucarita) to enhance the political popularity of local politicians in Samut Sakhon Province. A mixed-methods design was employed. The qualitative research collected data by in-depth interviewing 19 key informants and focus group discussions, data were analyzed thematically, summarized in frequency tables, and presented descriptively. The quantitative research collected data by questionnaire with a reliability coefficient of 0.926 from 400 samples residents in Samut Sakhon. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, along with hypothesis testing through multiple regression analysis.

The research results were found that 1. People in Samut Sakhon Province liked local politicians who have achieved results, were honest, and approachable to the people, worked for the community, and gave importance to the morality of politicians. People's political popularity of local politicians was at a moderate level. 2. The main factors of communication affected the popularity of local politicians in Samut Sakhon Province with a statistical significance of 0.01. The communication principles predicted political popularity by 69.5 percent. The main factors of honest speech affected the popularity of local politicians in Samut Sakhon Province with a statistical significance of 0.01, and predicted the popularity of local politicians in Samut Sakhon Province by 38.3 percent. 3. The application of the 4 principles of honest speech helped to build political popularity of local politicians in Samut Sakhon, namely: 1. Truthfulness, speaking the truth, being transparent, making people believe; 2. Apisunavaja, not speaking to cause

division, aiming to create unity; 3. Sanhavaja, speaking politely, politely, easily understood, reducing opposition; 4. Mantapasa, speaking with substance, clearly, to the point, promoting a good political atmosphere, openness, and local democracy.

Keywords: Communication; Application; Buddhis Principles; Political Popularity

บทนำ

ปัจจุบัน การเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประชาชน โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาครที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อผู้นำท้องถิ่น การสื่อสารตามหลักธรรมยังส่งเสริมการยอมรับความเห็นต่าง ความเห็นอกเห็นใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ช่วยให้ระบบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็ง การฟังเสียงของประชาชนและสื่อสารอย่างมีสาระและสร้างสรรค์ จึงไม่เพียงแค่เป็นเครื่องมือทางการเมือง แต่ยังเป็นพลังที่ขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามแนวทางแห่งธรรมะและสันติภาพในสังคม (วัฒนา นนทชิต, 2558)

ปัญหาการสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาครเผชิญปัญหาด้านการสื่อสารอย่างรุนแรง ทั้งจากทักษะการพูด การขาดวจีสุจริตตามหลักพุทธศาสนา การครอบงำสื่อ ขาดจริยธรรม และบุคลากรด้านสื่อที่ไม่มีคุณภาพ ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น (พระนุชิต นาคเสโน, 2565) การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำหลักวจีสุจริตส่งเสริมนักการเมืองพูดความจริง ไม่ยุยงให้แตกแยก ช่วยลดปัญหาระบบอุปถัมภ์ สร้างภาพลักษณ์ที่โปร่งใส น่าเชื่อถือ สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา และเสริมความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย ช่วยเสริมสร้างจริยธรรมและจรรยาบรรณในการสื่อสารของนักการเมือง ทำให้เกิดความไว้วางใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับประชาชน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสื่อสารตามหลักพุทธศาสนาเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร โดยมุ่งวิเคราะห์ระดับความนิยม ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมและรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสม เพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับนักการเมือง และส่งเสริมการเมืองที่มีคุณธรรม โปร่งใส และยั่งยืนในระดับท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อนำเสนอการสื่อสารโดยประยุกต์ตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความนิยมการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งในเขตองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร ทั้งสิ้นจำนวน 587,703 คน (สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งเขตองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 400 คน ตามสูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้อำเภอเป็นระดับ ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
อำเภอเมืองสมุทรสงคราม	86,155	220
อำเภอบางคนที	25,470	65
อำเภออัมพวา	44,399	115
รวม	**156,024**	**400**

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์ จำนวน 18 รูปหรือคน แบ่งเป็น 5 กลุ่มประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 3. นักวิชาการด้านการสื่อสาร จำนวน 13 คน 4. นักการเมืองระดับท้องถิ่น จำนวน 3 คน และ 5. ผู้นำ ผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 8 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ

แบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แบบเลือกตอบ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักการสื่อสาร ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักวจีสุจริต 4 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร ตอนที่ 3 การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการปฏิบัติตามหลักวจีสุจริต 4 ประกอบด้วย 1. การไม่พูดเท็จ (พูดคำจริง) 2. การไม่พูดคำหยาบ (พูดคำหวาน) 3. การไม่พูดส่อเสียด (พูดสมานสามัคคี) 4. การไม่พูดเพ้อเจ้อ (พูดมีสาระ) และมีการตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นหรือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha α–Coefficient) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.926 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้สิทธิ์เลือกตั้ง

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนผู้สิทธิ์เลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ที่มีต่อการสื่อสารโดยการประยุกต์ตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

4.3 นำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

5.1.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง และความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัด

สมุทรสาคร สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการพรรณนาความ

5.1.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการสื่อสารเพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาครโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สรุปเป็นตารางความถี่และแผนภาพ ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร สรุปจากการสัมภาษณ์และการแจกแบบสอบถามได้ดังนี้

1.1 ความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาครขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยหลัก เช่น ผลงานและพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์ต่อประชาชน การเข้าถึงและการช่วยเหลือชุมชน รวมถึงการสร้างความไว้วางใจและความโปร่งใสในการทำงาน นักการเมืองที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่องจะได้รับการสนับสนุน แต่หากมีพฤติกรรมทุจริตหรือมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัว ความนิยมจะลดลง การใช้โซเชียลมีเดียช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้ดีขึ้นและสามารถตรวจสอบการทำงานได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจและการสนับสนุนสวัสดิการให้กับประชาชนยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักการเมืองได้รับความนิยม ประชาชนคาดหวังให้นักการเมืองทำงานจริงจังและสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชนเพื่อความยั่งยืนและความเจริญรุ่งเรือง

1.2 ระดับความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.23) พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านนโยบายสาธารณะ ($\bar{X}$=3.25) รองลงมาได้แก่ ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X}$=3.25) ด้านการขยายช่องทางมีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X}$=3.22,) และด้านความเป็นตัวแทน ($\bar{X}$=3.21) ตามลำดับ

1.3 ปัจจัยหลักการสื่อสารที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.22) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ดังนี้ ด้านผู้ส่งสาร ($\bar{X}$=3.30) ด้านสาร ($\bar{X}$=3.21) ด้านช่องทางสื่อสาร ($\bar{X}$=3.21) และด้านผู้รับสาร ($\bar{X}$=3.21) ตามลำดับ

1.4 หลักวจีสุจริต 4 เพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.32) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ หลักสัจจวาจา การพูดความจริง ($\bar{X}$=3.41) รองลงมาได้แก่ หลักมันตภาสา การไม่พูดจาเหลวไหล ($\bar{X}$=3.35), หลักอปิสุณาวาจา การไม่พูดจายุยงให้คนอื่นทะเลาะกัน ($\bar{X}$=3.26) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักสัณหวาจา การพูดจาไพเราะ ($\bar{X}$=3.25) ตามลำดับ

2. ปัจจัยสถาบันทางสังคมที่ส่งต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า 1. ปัจจัยหลักการสื่อสาร ที่ส่งผลต่อการสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 69.5 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้รับสาร สามารถทำนายได้ร้อยละ 61.4, ด้านช่องทางการส่งสาร สามารถทำนายได้ร้อยละ 17.5 และด้านสาร สามารถทำนายได้ร้อยละ 11.4 ตามลำดับ 2. ปัจจัยหลักวจีสุจริต 4 ที่ส่งผลต่อการสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สามารถร่วมกันทำนายการสื่อสารที่ส่งผลต่อการสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 38.3 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักสัจวาจา การพูดความจริง สามารถทำนายได้ร้อยละ 49.5, หลักมันตภาสา การไม่พูดจาเหลวไหล สามารถทำนายได้ร้อยละ 12.0 และหลักอปิสุณาวาจา การไม่พูดจายุยงให้คนอื่นทะเลาะกัน สามารถทำนายได้ร้อยละ 9.5 ตามลำดับ

3. การสื่อสารโดยประยุกต์ตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความนิยมการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า 1. การประยุกต์หลักสัจจวาจา หรือการพูดความจริง การพูดความจริงช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและไว้วางใจระหว่างนักการเมืองและประชาชน ทำให้การตัดสินใจทางการเมืองเป็นไปอย่างมั่นใจและมีข้อมูลที่เพียงพอ ช่วยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และการอภิปรายส่งเสริมการสื่อสารโปร่งใสในนโยบายสาธารณะ และสร้างความไว้วางใจในรัฐบาลและผู้นำอย่างยั่งยืน 2. การประยุกต์หลักอปิสุณาวาจา ช่วยให้นักการเมืองสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ไม่ยุยงให้เกิดความขัดแย้ง มุ่งเน้นความสามัคคี ความจริง และเมตตา ส่งเสริมบรรยากาศการมีส่วนร่วมที่เป็นกลาง นำไปสู่การเมืองที่โปร่งใสและประชาธิปไตยที่ยั่งยืน พร้อมสร้างความไว้วางใจและความนิยมจากประชาชนในระยะยาว 3. การประยุกต์หลักสัณหวาจาในการพูดจาไพเราะช่วยส่งเสริมความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร โดยเน้น 4 ด้านหลัก ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจ การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมการส่งเสริมการเรียนรู้ และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การพูดสุภาพและเคารพช่วยเพิ่มการเข้าใจ

ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างประชาธิปไตยในท้องถิ่น 4. การประยุกต์หลักมันตภาสา ช่วยให้นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาครสื่อสารได้มีสาระและตรงประเด็น โดยเน้นความจริงใจและไม่เกินจริง เพื่อรักษาความไว้วางใจและเชื่อมั่นจากประชาชน การสื่อสารที่ชัดเจนและตรงไปตรงมาช่วยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเข้าใจนโยบายได้ดีขึ้น ส่งเสริมการเรียนรู้และการสนับสนุนจากประชาชนในกระบวนการทางการเมืองต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในสมุทรสาครขึ้นอยู่กับผลงาน ความซื่อสัตย์ และการทำงานเพื่อส่วนรวม นักการเมืองที่เข้าถึงประชาชน ช่วยเหลือชุมชน แก้ปัญหาในระดับพื้นที่ และตอบสนองความต้องการได้อย่างต่อเนื่อง มักได้รับการสนับสนุนสูง การใช้โซเชียลมีเดียช่วยสร้างภาพลักษณ์และเปิดให้ตรวจสอบได้ง่ายขึ้น ขณะเดียวกันประชาชนให้ความสำคัญกับคุณธรรม ความโปร่งใส มากกว่าการแจกของ และแนวโน้มการใช้เงินซื้อเสียงลดลง นักการเมืองที่สนับสนุนเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสาธารณูปโภคจึงเป็นที่ยอมรับในสังคมที่พึ่งพาแรงงานอย่างสมุทรสาคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิงห์ สิงห์ขจร และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารในการสร้างความนิยมของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่า ผู้นำการเมืองท้องถิ่นควรมีประวัติช่วยเหลืองานสาธารณะอย่างต่อเนื่อง น่าเชื่อถือ พูดจริงทำจริง คิดเชิงพัฒนา แต่งกายเหมาะสม สื่อสารดี รับฟังประชาชน มีอัธยาศัยดี พูดคุยสนุก และเข้าถึงง่าย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ และงานวิจัยของพระมหาพิพัฒพงศ์ ฐิตธมฺโม (2565) พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองสามารถสื่อสารให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหาให้ได้สำเร็จและโน้มน้าวให้ประชาชนเลือกมาเป็นตัวแทนของประชาชนได้ โดยประชาชนได้พิจารณาจากการติดตามข่าวสารและนโยบายของพรรคการเมืองทางช่องทางการสื่อสารทุกช่องทาง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและนำมาวิเคราะห์แยกแยะ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้ จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยหลักการสื่อสารที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สามารถร่วมกันทำนายการสื่อสารที่ส่งผลต่อการสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาครได้ร้อยละ 69.5 อภิปรายได้ว่า ด้านผู้รับสาร เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความนิยมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นที่จังหวัดสมุทรสาครคือ ลักษณะนิสัยและ ความรู้สึกภายในของประชาชนเอง ที่มีทั้งความคาดหวังและความวิตกกังวล ซึ่งสร้างความซับซ้อน

ให้กับกระบวนการรับสาร การสื่อสารจึงต้องมุ่งเน้นที่การปรับตัวให้เข้ากับลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นฐานต่างกันทั้งในด้านอายุ การศึกษา รวมถึงค่านิยมส่วนบุคคล เมื่อผู้รับสารได้รับข้อความที่แสดงถึงความจริงใจและเข้าใจชีวิตของตนเอง นอกจากนั้นแล้ว ผู้รับสารยังคาดหวังให้นักการเมืองท้องถิ่นสื่อสารด้วยวิธีที่เข้าถึงใจ เช่น ชัดเจน ทันสมัย พร้อมด้วยความซื่อสัตย์และความสามารถในการมองการณ์ไกล ซึ่งเปรียบเสมือนการส่งพลังบวกที่ช่วยปลุกเร้าให้เกิดความหวังใหม่ในสังคม เมื่อสารที่ส่งไปนั้นสะท้อนความเป็นตัวตนที่แท้จริงและยึดถือในความถูกต้อง มันจะกลายเป็นสื่อกลางสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงในชุมชนและยกระดับความนิยมในเวทีการเมืองให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรยุทธ ชะนิล (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางกาเมืองของนักการเมืองเพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ด้านผู้รับสาร สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 21.4

หลักวจีสุจริต 4 มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งสามารถทำนายความนิยมได้ถึงร้อยละ 38.3 โดยประกอบด้วยหลักความจริงใจที่สะท้อนผ่านการสื่อสารด้วยความซื่อสัตย์ เปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา คำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่าย ไม่เลือกปฏิบัติ ยึดหลักความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูล ทำให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ลดข้อสงสัย และเสริมสร้างความเชื่อมั่น และหลักความรับผิดชอบในการยอมรับข้อผิดพลาด พร้อมปรับปรุงเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หลักวจีสุจริต 4 จึงเป็นสะพานเชื่อมใจระหว่างนักการเมืองกับประชาชน นำไปสู่การสร้างความนิยมอย่างยั่งยืนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีปรีชากร (เลื่อน บุญยงค์) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสันติสุขในสงคมไทย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสันติสุขเป็นแนวทางการสื่อสารด้วยหลักสัมมาวาจาซึ่งเป็นทางสายกลางในมรรคมีองค์ 8 คือ วจีสุจริต 4 อย่าง 1. เจตนางดเว้นจากการ พูดเท็จ 2. เจตนางดเว้นจากการพูดส่อเสียด 3. เจตนางดเว้นจากการพูดหยาบ 4. เจตนางดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และหลักวาจาสุภาษิต คือ 1. พูดถูกกาล 2. พูดคำจริง 3. พูดคำอ่อนหวาน 4. พูดคำมีประโยชน์

3. การสื่อสารโดยประยุกต์หลักวจีสุจริตเพื่อสร้างความนิยมการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วย 4 หลัก คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเพ้อเจ้อ การปฏิบัติตามหลักเหล่านี้ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากประชาชน นักการเมืองที่พูดความจริงและใช้คำพูดที่สุภาพจะสะท้อนเสียงของประชาชนได้อย่างแท้จริง และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี การสื่อสารที่ชัดเจนและตรงประเด็นช่วยให้ประชาชนรับข้อมูลที่ถูกต้องและเข้าใจง่าย ส่งผลให้การ

ดำเนินงานของนักการเมืองได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอนุรักษ์ อนุรกฺขิโต และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า สัมมาวาจาคือการพูดความจริง ใช้คำพูดที่สุภาพและเหมาะสมตามกาล แบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ กถาสัมมาวาจา เจตนาสัมมาวาจา และวีรตีสัมมาวาจา นักการเมืองท้องถิ่นต้องซื่อสัตย์ในคำพูดเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและภาพลักษณ์ที่ดี การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และเปิดใจรับฟังความคิดเห็นช่วยสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมคิด สมฺปนฺโน และคณะ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักสุจริตมาพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาการนำหลักสุจริตมาพัฒนาศักยภาพนักการเมืองท้องถิ่นเน้นการประพฤติชอบทางวาจา ได้แก่ ไม่พูดเท็จ ส่อเสียด คำหยาบ และเพ้อเจ้อ

การสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาครสามารถสร้างความนิยมทางการเมืองได้อย่างยั่งยืน หากประยุกต์ใช้หลักวจีสุจริตเข้ากับการสื่อสารในทุกมิติ หลักวจีสุจริตประกอบด้วย พูดความจริง มีสัจจะ พูดไพเราะ ปิยวาจา พูดสร้างสรรค์ อัตถจา และพูดถูกกาลเทศะ (ปฤจาภาณี) เมื่อนักการเมืองยึดหลักการเหล่านี้ จะช่วยให้เกิดความเชื่อถือจากประชาชน เพราะการพูดที่จริงใจ ไม่หลอกลวง ทำให้ประชาชนไว้วางใจ การพูดไพเราะและเคารพผู้ฟังช่วยลดความขัดแย้ง และสร้างสัมพันธภาพที่ดี การพูดอย่างสร้างสรรค์เน้นประโยชน์ส่วนรวม แสดงถึงจริยธรรมทางการเมือง และการรู้กาลเทศะยิ่งช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อนักการเมืองสื่อสารด้วยหลักวจีสุจริตอย่างสม่ำเสมอ จะสร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ โปร่งใส เป็นมิตร และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน นำไปสู่การได้รับความนิยม สนับสนุน และความไว้วางใจในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่าง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การสื่อสารโดยการประยุกต์ตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการในการวิจัยครบทุกขั้นตอน จากนั้นได้นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังต่อไปนี้

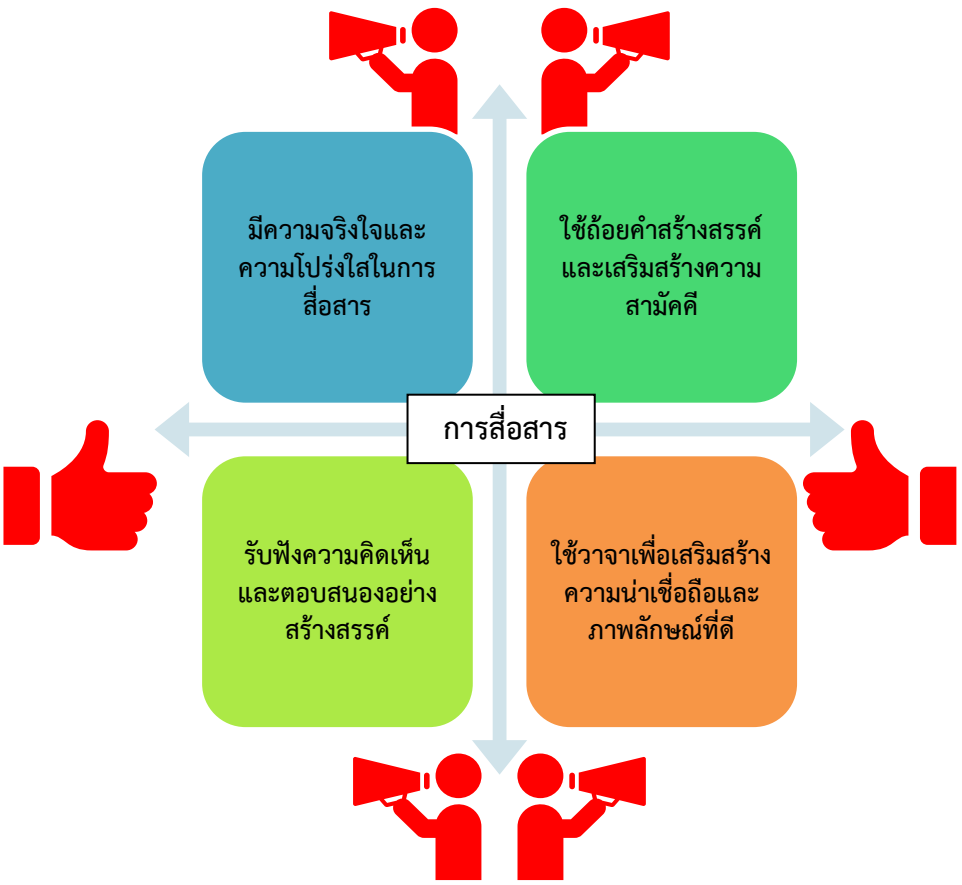

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง จากองค์ความรู้ที่ได้อธิบายได้ว่า การสื่อสารโดยการประยุกต์ตามหลักวจีสุจริตเพื่อสร้างความนิยมของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสาคร ดังนี้

1. ความจริงใจและความโปร่งใสในการสื่อสาร ความจริงใจและโปร่งใสในการสื่อสารของนักการเมือง ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ลดข้อสงสัย ทำให้ประชาชนเห็นถึงความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ และส่งผลต่อความนิยมในระยะยาว

2. การใช้ถ้อยคำสร้างสรรค์และเสริมสร้างความสามัคคี ช่วยให้นักการเมืองท้องถิ่นสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นความร่วมมือในชุมชน ลดความขัดแย้ง เสริมภาพลักษณ์ที่อบอุ่นน่าเชื่อถือ และได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งแกร่งจากประชาชนในกระบวนการพัฒนาและการเมืองท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

3. การรับฟังความคิดเห็นและตอบสนองอย่างสร้างสรรค์ ช่วยให้นักการเมืองท้องถิ่นเข้าใจความต้องการของชุมชน เกิดความร่วมมือในการพัฒนา ตอบสนองด้วยเหตุผลและความตั้งใจจริงสร้างความไว้วางใจ ประชาชนรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีและความนิยมทางการเมืองอย่างมั่นคง

4. การใช้วาจาเพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดี การใช้วาจาอย่างระมัดระวัง ตรงไปตรงมา และสอดคล้องกับคำมั่นสัญญา ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความน่าเชื่อถือให้นักการเมืองท้องถิ่น ประชาชนรับรู้ถึงความจริงใจและความรับผิดชอบส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความนิยมที่มั่นคงในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านความเป็นตัวแทน พรรคการเมืองควรมีนโยบายจัดโครงการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สังคหวัตถุ 4 เช่น ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่น

2. ด้านการขยายช่องทางมีส่วนร่วมทางการเมือง พรรคการเมืองควรมีนโยบายสนับสนุนกลไกประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น

3. ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ หน่วยงานจัดการศึกษาในพื้นที่ควรมีนโยบายจัดให้มีหลักสูตรเสริมหรือวิชาเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เพื่อปลูกฝังความรู้และทักษะทางการเมืองตั้งแต่วัยเยาว์

4. ด้านนโยบายสาธารณะ นักการเมืองท้องถิ่นควรมีนโยบายสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านความเป็นตัวแทน นักการเมืองท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อแสดงถึงความเคารพและการให้ความสำคัญกับประชาชน

2. ด้านการขยายช่องทางมีส่วนร่วมทางการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นควรมีเวทีพูดคุยในชุมชนเป็นระยะ เช่น เวทีสภากาแฟทางการเมือง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยตรงกับนักการเมืองท้องถิ่น

3. ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ นักการเมืองท้องถิ่นควรจัดเวทีสาธารณะหรือกิจกรรมเสวนาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้ามาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4. ด้านนโยบายสาธารณะ พรรคการเมืองควรส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และเทคนิคการสื่อสารที่โปร่งใส เพื่อให้นักการเมืองสามารถสร้างความน่าเชื่อถือในการนำเสนอนโยบาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและประชาชน

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

4. ควรวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์และเครือข่ายร่วมมือระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและสื่อมวลชนในการส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส

5. ควรวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์และสื่อสังคมเพื่อเสริมสร้างความตระหนักและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

6. ควรวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักจริยธรรมทางการเมืองมาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นผ่านช่องทางดิจิทัล และผลต่อความไว้วางใจและความสัมพันธ์กับประชาชน

เอกสารอ้างอิง

ธีรยุทธ ชะนิล. (2566). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองเพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูศรีปรีชากร (เลื่อน บุญยงค์). (2561). *แนวทางการสื่อสารเชิงพุทธเพื่อสันติสุขในสังคมไทย* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระนุชิต นาคเสโน. (2565). *การพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาพิพัฒพงศ์ ฐิตธมฺโม. (2565). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของนักการเมืองไทย. *วารสารสิริธรปริทรรศน์*, 23(2), 149-162.

พระมหาสมคิด สมฺปนฺโน และคณะ. (2564). การนำหลักสุจริตมาพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่น. *วารสารมหาจุฬาตานีปริทรรศน์*, 3(5), 40-52.

พระอนุรักษ์ อนุรกฺขิโต และคณะ. (2562). การศึกษาวิเคราะห์ประโยชน์ของสัมมาวาจาในสถาบันครอบครัวของนักเรียนโรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*. 3(2), 28-40.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัฒนา นนทชิต. (2558). การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 3(1), 37-51.

สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. (2564). *กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)*. สมุทรสาคร: สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร.

สิงห์ สิงห์ขจร และคณะ. (2562). การสื่อสารในการสร้างความนิยมของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น. *วารสาร อัล ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 9(18), 197-209.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.84-96.

การสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565 - พ.ศ. 2566*

POLITICAL COMMUNICATION ACCORDING TO VACISUCARITA DHAMMA OF THE GOVERNOR OF BANGKOK BETWEEN 2565 – 2566 B.E.

พรรณนารายณ์ เข็มเพชร, เติมศักดิ์ ทองอินทร์, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า
Pannarai Khemphet, Termsak Thong-In, Apinyar Chatchorfa
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Chibiacb@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการสื่อสารทางการเมือง 2. เปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี 2565-2566 และ 3. แนวทางส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนในเขตบางคอแหลม กลุ่มตัวอย่าง 399 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวมรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565-พ.ศ. 2566 โดยรวมอยู่ในระดับมาก. 2. ประชาชนที่มีอายุ การศึกษาและรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็น โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย และ 3. แนวทางการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ดังนี้ 1. หลักการไม่พูดเท็จ พูดจริงน่าเชื่อถือมีหลักการปฏิบัติเป็นแบบอย่าง หลักการไม่พูดคำหยาบ พูดจาสุภาพ สื่อสารด้วยความสุภาพต่อสาธารณชน หลักการไม่พูดเพ้อเจ้อ สื่อสารดีมีหลักฐานอ้างอิง และหลักการไม่พูดคำส่อเสียด ยกย่องกลุ่มทางการเมือง นักการเมืองที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง; วจีสุจริต; ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

*Received March 12, 2025; Revised June 3, 2025; Accepted June 27, 2025

Abstract

This research article aimed: 1. To examine the level of political communication, 2. To compare the political communication practices of the Bangkok Governor during the years 2022–2023, and 3. To propose guidelines to enhance political communication based on the principle of Right Speech (Vaci-sucarita). A mixed-methods approach was employed. The quantitative component involved collecting data through questionnaires from 399 residents in the Bang Kholaem District. The qualitative component included in-depth interviews with 9 key informants. Data were analyzed using content analysis and descriptive interpretation.

The research results were found that: 1. Political communication of the Governor of Bangkok during the period 2022 - 2023 was overall at a high level. 2. People with different ages, education, and incomes had opinions on the political communication of the Governor of Bangkok, by overall, at differently significant level at 0.05, therefore, the research hypothesis was accepted. As for the people who had genders and different careers did not have different opinions, by overall Therefore, the set research hypothesis was rejected. 3. Guidelines for political communication according to the honest speech of the Governor of Bangkok were as follows: 1. Principle of not telling lies; speaking the truth, being trustworthy with principles, acting as an example with principles of not saying harsh words, speaking politely, communicating politely to the public with principles of not talking nonsense. Good communication and evidence and the principle of not speaking slanderous words, praise political groups of politicians who acted well and acted rightly.

Keywords: Political Communication; Vacisucarita; Governor of Bangkok

บทนำ

ปัจจุบันนี้ประชาชนในสังคมมีการสื่อสารกันอย่างแพร่หลายผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ข่าวสาร บันเทิง กิจกรรมใด ๆ ก็ตาม รวมไปถึงวิถีชีวิตที่ต้องอาศัยการสื่อสารเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของทุกคนในสังคมทุกกลุ่มวัย การสื่อสารที่ส่งผลหรือมีผลกระทบกับการดำเนินชีวิตหนีไม่พ้นด้านการสื่อสารทางการเมือง ที่มีอิทธิพลต่อการใช้

ชีวิตของประชาชนอย่างยิ่ง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2541) นับวันสื่อมวลได้กลายเป็นตัวแสดงทางการเมืองที่มีอิทธิพลมากอย่างยิ่ง ยิ่งเห็นได้ชัดในปัจจุบัน โดยเฉพาะเขตบางคอแหลม เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการบริหารผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ท่าเรือ คลังสินค้า ตลาดกลางค้าส่ง และศูนย์การค้า ซึ่งมีผลต่อการจ้างงาน การลงทุน และการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นและระดับเมือง มีประชากรหลากหลายและมีพื้นที่ที่อาจเผชิญกับปัญหาสังคม ซึ่งการบริหารงานการให้บริการจากผู้ว่ากรุงเทพมหานคร จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยรวมแล้ว เขตบางคอแหลมมีความสำคัญในการพัฒนาเมืองกรุงเทพมหานครอย่างยั่งยืน การสื่อสารเพื่อประชาชนของผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ดังนั้นการสื่อความจริงใจที่จะพัฒนาเป็นความหวังของประชาชน ให้ประชาชนเชื่อและศรัทธา โดยยึดหลักวจีสุจริตในการสื่อสารทางการเมือง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ ศ. 2565-พ ศ. 2566
2. เพื่อเปรียบเทียบการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ ศ. 2565-พ ศ. 2566 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตบางคอแหลม จำนวน 80,978 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) จำนวน 399 คน

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (N)	กลุ่มตัวอย่าง (n)
แขวงบางคอแหลม	22,306	110

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร (ต่อ)

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (N)	กลุ่มตัวอย่าง (n)
แขวงวัดพระยาไกร	23,566	116
แขวงบางโคล่	35,106	173
รวม	**80,978**	**399**

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และผู้ทรงคุณวุฒิที่สำคัญและมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง และการบริหารจัดการ จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านหลักพุทธพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 3. ข้าราชการสำนักงานเขตบางคอแหลม จำนวน 1 คน 4. ผู้นำชุมชนเขตบางคอแหลม จำนวน 2 คน และ 5. นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ได้แก่ 1. สร้างทัศนคติทางการเมือง 2. สร้างความสนใจในการเมือง 3. สร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง และ 4. สร้างบทบาททางการเมือง ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha α-coefficient) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.956 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บจากการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บจากการสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

5.1.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ระดับการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี 2565-2566 สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2541)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565-พ.ศ. 2566 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.55) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ด้านการสร้างความสนใจในการเมือง ($\overline{X}$=3.64) ด้านการสร้างทัศนคติทางการเมือง ($\overline{X}$=3.58) ด้านการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง ($\overline{X}$=3.55) และด้านการสร้างบทบาททางการเมือง ($\overline{X}$=3.42) ตามลำดับ

2. ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ และอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. แนวทางส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565-พ.ศ. 2566 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.70) ดังนี้ 1. หลักการไม่พูดเท็จ พบว่า ระดับการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติตามที่พูดหาเสียงไว้ แก้ปัญหาตามลำดับความสำคัญของปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.87) รองลงมาคือ ข้อที่ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติตนเป็นนักการเมืองที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.79) และน้อยที่สุด คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามคำสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.73) ตามลำดับ 2. หลักการไม่พูดคำส่อเสียด พบว่า ระดับการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ไม่พูดจาสื่อเสียดกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองที่ท่านไม่เห็นด้วย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.57) รองลงมา คือ ข้อที่ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ยกย่องนักการเมืองที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบให้ความสำคัญกับการทำงานเพื่อแก้ปัญหาส่วนรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.56) และน้อยที่สุด คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แสดงออกในการสนับสนุนนักการเมือง และกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ด้วยวาจาที่เป็นธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.53) ตามลำดับ 3. หลักการไม่พูดคำหยาบ พบว่า ระดับการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ใช้วาจาสุภาพสร้างความประทับใจในการหาเสียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.82) รองลงมาคือ ข้อที่ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่กล่าวคำหยาบเป็นกันเองกับผู้ร่วมงานและทีมทำงานในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.74) น้อยที่สุด คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ไม่พูดคำหยาบกับประชาชนที่ติดตามการทำงานตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ลงพื้นที่ทำงานแก้ปัญหา ตรวจสอบและติดตาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.73) ตามลำดับ 4. หลักการไม่พูดเพ้อเจ้อ พบว่า ระดับการสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ข้อที่ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พูดดีมีสาระ ยึดหลักการและมีเหตุผล น่าเชื่อถือ ทำให้บริษัทเอกชนให้ความร่วมมือในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.72) รองลงมาคือ ข้อที่ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ไม่กล่าวพาดพิงนักการเมืองอื่นหรือกลุ่มคิดต่าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.65) และน้อยที่สุด คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลือกสื่อสารด้วยด้วยเหตุผลมากกว่าความชอบส่วนบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.64) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565-พ.ศ. 2566 พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565-พ.ศ. 2566 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สามารถสร้างความสนใจในการเมือง มีวิธีการหาเสียงที่ชวนให้ประชาชนเกิดความประทับใจ สร้างทัศนคติทางการเมือง มีวิธีการสื่อสารที่ทำให้ประชาชนสนใจการเมือง สร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง กำหนดนโยบาย และบริหารราชการเขตกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามกฎหมายและมีบทบาททางการเมือง มีวิธีการทำงานที่ไม่เหมือนใคร การลงพื้นที่ก็ไปเพื่อให้เข้าใจปัญหาที่แท้จริง ไม่ได้เข้าไปแบบสั่งงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิพัฒพงศ์ ฐิตธมฺโม (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของนักการเมืองไทย พบว่า นักการเมืองสื่อสารผ่านทุกช่องทางเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและโน้มน้าวประชาชน โดยประชาชนใช้ข้อมูลข่าวสารและนโยบายของพรรคมาวิเคราะห์อย่างเข้าใจ ถูกต้อง และเชื่อถือได้ตามหลักประชาธิปไตย

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565-พ.ศ. 2566 จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้ 1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565-พ.ศ. 2566 โดยรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่มีเพศต่างก็ให้ความสนใจการทำงานของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จะเห็นได้จากยอดการไลฟ์สดในแต่ละวันที่มียอดการติดตามเป็นจำนวนมาก กระแส ชัชชาติฟีเวอร์ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความสำเร็จในการสื่อสาร ทำงานแบบที่ให้ความสำคัญกับทุกคน ทุกคนเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย 2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนแต่ละช่วงวัยมีการเข้าถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิชาญ จนฺทสาโร (2564) ได้วิจัยเรื่อง อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาล ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย 3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความ

คิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างอภิปรายได้ว่า ประชาชนที่การศึกษาระดับประถม มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แตกต่างกับประชาชนที่การศึกษาระดับ ปวช./ปวส./อนุปริญญา ปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ประชาชนที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แตกต่างกับประชาชนที่การศึกษาระดับ ปวช./ปวส./อนุปริญญา ปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี, ประชาชนที่การศึกษาระดับปวช./ปวส./อนุปริญญา มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แตกต่างกับประชาชนที่การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิชาญ จนฺทสาโร (2564) ได้วิจัยเรื่อง อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาล ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่าระดับการศึกษามีผลต่อการรับรู้วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม จึงสนับสนุนข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัยนี้ได้ว่าเป็นจริงตามหลักวิชาการและข้อมูลทางสถิติ 4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนทุกอาชีพยินดีกับผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จากการลงพื้นที่พบประชาชนเพื่อหาแนวทางแกปัญหาในทุกพื้นที่ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่เอาความใส่ใจกับการแก้ไขจะต้องได้รับความใส่ใจและแนวร่วม เพื่อที่ทุกคนมีสิทธิในการเดินทางได้อย่างสะดวกปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองไม่ส่งผลต่อความแตกต่างของความคิดเห็นตามอาชีพในการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง จึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัยนี้ได้ 5. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมแตกต่างกัน อภิปรายได้ว่า ประชาชนที่มีรายได้ 25,001-30,000 บาท มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แตกต่างกับประชาชนที่มีรายได้ ไม่เกิน 15,000 บาท 15,001-20,000 บาท และรายได้ 21,001-25,000 บาท ด้านการสร้างความสนใจในการเมือง ประชาชนที่มีรายได้ 25,001-30,000 บาท มีความคิดเห็นต่อการสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แตกต่างกับประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท 15,001-20,000 บาท และรายได้ 21,001-25,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

พระวิชาญ จนฺทสาโร (2564) ได้วิจัยเรื่อง อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาล ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่ออิทธิพลของสื่อที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่ารายได้มีอิทธิพลต่อการเปิดรับและตีความข้อมูลจากสื่อ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลกุดจิก จึงสามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อนี้ได้อย่างมีเหตุผลและหลักฐานรองรับ

3. การสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในระยะเวลาปี 2565-พ.ศ. 2566 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปายได้ว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปฏิบัติตามที่พูดหาเสียงไว้ แก้ปัญหาตามลำดับความสำคัญของปัญหา ปฏิบัติตนเป็นนักการเมืองที่ดี สร้างขวัญกำลังใจให้กับเจ้าหน้าที่ ให้กับประชาชน เน้นลงพื้นที่เห็นปัญหา กระตุ้นคนรับผิดชอบแก้ไข น้อมรับคำติชม แต่สิ่งที่ทำมันคือการสื่อสารว่าให้ความสำคัญกับใคร ถ้าให้ความสำคัญของการแก้ปัญหาก็ต้องลงไปดูแลพื้นที่นับตั้งแต่การชนะเลือกตั้งอย่างถล่มทลายเมื่อกลางปี พ.ศ. 2565 ชื่อของชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ก็อยู่ในกระแสสังคมการเมืองไทยมาโดยตลอด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคะนอง วังฝายแก้ว (2560) ได้วิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักการเมืองท้องถิ่นตามหลักสุจริต 3 ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมตามหลักสุจริต 3 ของนักการเมืองท้องถิ่น มุ่งเน้นการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีส่งผลให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินนโยบายเพื่อให้บริการสาธารณะ

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองตามแนววจีสุจริตธรรมของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในระยะเวลาปี พ.ศ. 2565-พ.ศ. 2566 ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสาร ตำรา ผลงานทางวิชาการ และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ทำให้สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสารของผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความไว้วางใจ และความชอบธรรมของประชาชนในการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายองค์ความที่รู้ได้ ดังนี้

1. ด้านการสร้างทัศนคติทางการเมือง อธิบายได้ว่า ระชาชนรับรู้การสื่อสารทางการเมืองของผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ผ่านสื่อต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนการเลือกตั้ง โดยใช้วิธีหาเสียงที่สร้างความประทับใจ เช่น การหาเสียงล่วงหน้าด้วยงบประมาณจำกัด การนำเสนอ

ภาพลักษณ์ใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และสร้างความแตกต่างจากพรรคอื่น และต้องมีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ เป็นผู้นำที่รอบรู้ แก้ปัญหาเป็นกลางและยุติธรรม

2. ด้านการสร้างความสนใจในการเมือง อธิบายได้ว่า ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ใช้การสื่อสารสร้างความสนใจทางการเมืองโดยไม่โจมตีคู่แข่ง แต่เน้นให้เหตุผลถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง นำเสนอวิสัยทัศน์ เช่น พื้นที่สีเขียวและแก้ปัญหา 226 เรื่อง พูดสร้างแรงบันดาลใจ รายงานข้อมูลชัดเจน และใช้ไลฟ์สดแสดงการทำงานจริงจัง สร้างภาพลักษณ์แข็งแกร่งและน่าเชื่อถือ

3. ด้านการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง สร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองโดยติดต่อหน่วยงานรัฐเพื่อแก้ปัญหาประชาชน สื่อสารตรงกับพื้นที่ ปฏิบัติตามนโยบายหาเสียง ทำให้ประชาชนติดตามผลงาน พบปะประชาชนสม่ำเสมอ วางตัวเหมาะสม ติดตามโครงการให้มีประสิทธิภาพ ใช้อำนาจตามหลักเกณฑ์ มีจิตสำนึกดี และเข้าถึงประชาชนง่าย

4. ด้านการสร้างบทบาททางการเมือง อธิบายได้ว่า ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร สร้างบทบาททางการเมืองด้วยแนวทางเฉพาะตัว เช่น ไลฟ์สดทุกเช้า วางแผนหาเสียงต่อเนื่อง เน้นประหยัดงบประมาณ ใส่ใจปัญหาประชาชน วางตัวสุขุม เป็นกันเอง มีบุคลิกน่าเชื่อถือ ปฏิบัติตามนโยบาย เช่น เพิ่มลานกีฬา ขึ้นทะเบียนสัตว์เลี้ยง แยกขยะต้นทาง และสร้างพื้นที่ต้นแบบ ทำงานร่วมกับข้าราชการ สภากรุงเทพฯ และภาคีเครือข่ายแบบไร้รอยต่อ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการสร้างทัศนคติทางการเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ควรสร้างภาพลักษณ์ใหม่ ๆ ทางการเมือง สร้างกระแสความนิยมทางการเมือง ชัดเจน ตรงประเด็น

2. ด้านการสร้างความสนใจในการเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ควรมีวิธีการสื่อสาร เช่น ลงมือทำแทนการพูด

3. ด้านการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรใช้โซเชียลมีเดียกระจายข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการสร้างบทบาททางการเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรทำอย่างเป็นธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการสร้างทัศนคติทางการเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรสร้างบรรยายการหาเสียงที่แตกต่างกับพรรคอื่นๆ

2. ด้านการสร้างความสนใจในการเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรจงใจพูดให้เหตุผลถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. ด้านการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรมีลักษณะเข้าถึงง่าย และอ่อนน้อมถ่อมตน สามารถติดต่อขอความกระจ่างเกี่ยวกับปัญหาของประชาชนได้ง่าย

4. ด้านการสร้างบทบาททางการเมือง ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครควรมีวิธีคิดและการกระทำที่ประหยัดงบประมาณในการหาเสียง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การสื่อสารที่สร้างความนิยมทางการเมืองในการครองใจคนในการสร้างค่านิยมการมีส่วนร่วมเพื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับ การสื่อสารเพื่อสร้างค่านิยมในการส่งเสริมภาวะผู้นำของของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยความสำเร็จที่ใช้ในการหาเสียงเป็นความสำเร็จที่ชวนให้ประชาชนเกิดความประทับใจเกิดกระแสชัชชาติ ฟีเวอร์

เอกสารอ้างอิง

คะนอง วังฝายแก้ว. (2560). *การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมของนักการเมืองท้องถิ่นตามหลักสุจริต 3* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.

พระมหาพิพัฒพงศ์ ฐิตธมฺโม. (2564). *การประยุกต์หลักพุทธ ธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของนักการเมืองไทย* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวิชาญ จนฺทสาโร. (2564). *อิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาล ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มนัสนันท์ ศิวะพรพัฒนา. (2564). *การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.84-96.

สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคม*. กรุงเทพฯ: บริษัทจูนพลับลิชชิ่ง จำกัด.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2541). *การสื่อสารกับการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภัณฑ์ แอนด์ พริ้นติ้ง.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน*

BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR WORK POTENTIAL DEVELOPMENT OF PUBLIC CONSTRUCTION SUPERVISORS OF ROYAL IRRIGATION DEPARTMENT

ยศ ธนารักษ์โชค, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Yos Thanarakchoke, Surapon Suyaprom, Kiettisak Suklueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: yosthanarak@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน การวิจัยเป็นแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวคือ บุคลากรของกรมชลประทาน 388 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้ทรงคุณวุฒิของกรมชลประทานนักวิชาการและผู้มีส่วนได้เสีย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ในภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 61.5 ปัจจัยหลักพละ 4 ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 74.5 3. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ประกอบด้วย ด้านความรู้ มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุมงานก่อสร้าง

*Received May 14, 2025; Revised June 18, 2025; Accepted June 27, 2025

ที่จำเป็น มีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ด้านทักษะ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการควบคุมงานก่อสร้าง ด้านเจตคติ รักในเกียรติและศักดิ์ของการเป็นบุคลากรที่ดี ตระหนักในจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ มีภาวะผู้นำ มีความสุภาพเรียบร้อยอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักกาลเทศะ ด้านแรงจูงใจ ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นจากผลของงาน และได้มีการวางแผนความก้าวหน้าของตนเองอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; พัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงาน; ผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐ; กรมชลประทาน

Abstract

This research article aimed: 1. To examine the work performance potential of government construction supervisors under the Royal Irrigation Department, 2. To investigate the factors influencing their performance potential, and 3. To propose the application of Buddhist principles to enhance their professional capacity, conducted by the mixed methods. The quantitative component involved a survey of 388 personnel from the Royal Irrigation Department using a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative research collected data by in-depth interviewing 18 key informants comprising experts from the Royal Irrigation Department, academics, and relevant stakeholders using a structured in-depth-interview script, along with focus group discussions with 9 participants. Qualitative data were analyzed by descriptive content interpretation.

Findings were as follows: 1. The work potential of public construction supervisors of Royal Irrigation Department found that in overall was at high level. 2. The of human resource development significantly affected the work potential of public construction supervisors of Royal Irrigation Department in all aspects at a level of 0.01 and could predict the variability at 61.5 percent. The Bala four significantly affected at a level of 0.01 and could predict the variability at 74.5 percent. 3. The work potential of public construction supervisors of Royal Irrigation Department, when the development process was conducted, the construction supervisor had the following potential:

In aspect of knowledge, personnel had necessary knowledge related to construction supervision and had continued his education at a higher level. In aspect of skills, personnel had skills in using modern technology to control construction work. In aspect of attitude, personnel loved the honor and dignity of being a good person and was aware of ethics. In aspect of personality, personnel had leadership qualities, was polite, gentle, humble, and knew the right time and place. In aspect of motivation, personnel had been considered for promotion based on the results of his work and had clearly planned his own advancement.

Keywords: Buddhadhamma Integration; Work Potential Development; Public Construction Supervisors; Royal Irrigation Department

บทนำ

กรมชลประทานได้ดำเนินการตามประเด็นยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน เพื่อแก้ไขและลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เช่น การจัดสรรน้ำไม่ทั่วถึงจนส่งผลต่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค การบุกรุกแหล่งน้ำที่ทำให้ระบบจัดการน้ำเสียหาย รวมถึงการปรับตัวไม่ทันต่อสถานการณ์น้ำ เช่น น้ำท่วมขัง น้ำท่วมฉับพลัน และน้ำล้นตลิ่ง ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2567) ซึ่งปัญหาน้ำหลายกรณีอาจเกิดจากภูมิประเทศและสถานการณ์ เช่น น้ำท่วมและฝนแล้ง การแก้ปัญหาเหล่านี้จึงต้องบริหารจัดการทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานและบุคลากร โครงสร้างต้องแข็งแรงและตรงตามวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน บุคลากร โดยเฉพาะฝ่ายปฏิบัติการและผู้ควบคุมงานก่อสร้าง ควรได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงในการปฏิบัติงาน

ปัจจุบัน ภาครัฐและเอกชนต่างมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานโดยผู้บริหารนำแนวคิด ทฤษฎี และกลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ความสำเร็จขององค์กรจึงขึ้นอยู่กับการบริหารและการพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพสูง หลายองค์กรจึงลงทุนงบประมาณจำนวนมากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่นเดียวกับกรมชลประทาน ที่แม้มีภารกิจหลักในการพัฒนาแหล่งน้ำ แต่ก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กร โดยมีเป้าหมายเป็นองค์กรอัจฉริยะ มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนองค์กร พัฒนาบุคลากร ระบบงาน และองค์ความรู้ภายในองค์กร (กรมชลประทาน, 2561)

การควบคุมงานก่อสร้างของกรมชลประทานครอบคลุมทุกขั้นตอนเพื่อให้โครงการมีคุณภาพและเสร็จตามกำหนด โดยเริ่มจากการตรวจสอบและอนุมัติแผนงาน แบบแปลน และรายละเอียดทางวิศวกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานและวัตถุประสงค์โครงการมีการ

ตรวจสอบวัสดุ เช่น คอนกรีต เหล็ก ท่อ เพื่อควบคุมคุณภาพ รวมถึงการตรวจสอบกระบวนการก่อสร้าง เช่น การวางโครงสร้างและระบบชลประทาน มีการติดตามความคืบหน้าอย่างสม่ำเสมอ ประเมินผลหลังการก่อสร้าง และควบคุมให้งานเสร็จตามงบประมาณและระยะเวลา พร้อมจัดการความเสี่ยง ความปลอดภัยในการทำงาน และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยผู้ควบคุมงานต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับทุกกระบวนการดังกล่าว (ยสมพร อารยชาติสกุล, 2564)

กรมชลประทานมีมาตรฐานในการเตรียมบุคลากรคุณภาพ โดยมอบหมายงานตามความเหมาะสมและจัดฝึกอบรมเพิ่มเติม เพื่อให้ควบคุมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนเริ่มงานจะมีการสำรวจพื้นที่เปรียบเทียบกับแบบ หากพบความแตกต่างต้องรายงานผู้บังคับบัญชา ระหว่างการก่อสร้าง ผู้ควบคุมงานต้องติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ ทำรายงานประจำวัน ถ่ายภาพประกอบ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทันที หากเกินความสามารถต้องแจ้งผู้บังคับบัญชา การติดตามความก้าวหน้าของงานมีทั้งรายสัปดาห์และรายเดือน พร้อมประชุมร่วมกับผู้รับจ้างเพื่อแก้ปัญหาและเสนอแนวทางปรับปรุง หากงานล่าช้ากว่าแผนเกิน 10% คณะกรรมการตรวจรับพัสดุจะออกหนังสือเร่งรัดการทำงาน วัสดุก่อสร้างต้องได้รับการอนุมัติและผ่านการทดสอบก่อนใช้งานตามข้อกำหนดด้านวิศวกรรม (ยสมพร อารยชาติสกุล, 2564)

การปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกรมชลประทานเกี่ยวข้องโดยตรงกับศักยภาพของบุคลากร หากบุคลากรมีศักยภาพสูง งานขององค์กรก็จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามไปด้วย ทั้งในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการให้บริการด้านน้ำแก่สังคม องค์กรจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากร ในทางกลับกันหากขาดศักยภาพ ย่อมส่งผลลบต่อผลงานขององค์กร ปัญหาหลักมักเกิดจากการไม่ยึดแนวคิดหรือไม่ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอย่างเหมาะสม จึงควรมีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้เพื่อยกระดับการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักพละ 4 ที่ประกอบด้วย ปัญญาพละ กำลังปัญญา วิริยพละ กำลังความเพียร อนวัชชพละ กำลังสุจริต และสังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ (อง. จตุก. 21/153/212) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งหลักพละ 4 นี้ เป็นหลักธรรมที่มีพลังในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรได้เป็นอย่างดี เมื่อนำหลักพละ 4 มาประยุกต์กับหลักการบริหารอย่างเหมาะสม จะส่งผลให้งานขององค์กรมีประสิทธิภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้มาจากการที่บุคลากรมีศักยภาพในด้านความรู้ทักษะ เจตคติที่ดี มีการแสดงออกที่เหมาะสมและมีแรงจูงใจในการทำงาน (McClelland, 1973) ทั้งนี้ จะเกิดผลดังกล่าวได้ก็ต้องอาศัยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมดังกล่าวแล้วข้างต้น

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน โดยเน้นการนำหลักพละ 4

ได้แก่ ปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชชพละ และสังคหพละ มาผสมผสานกับแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น การฝึกอบรมและการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและเพิ่มศักยภาพในการทำงาน การศึกษาแนวทางและปัจจัยสำคัญนี้จะนำไปสู่แนวปฏิบัติที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือกประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ยึดวัตถุประสงค์กาววิจัยเป็นหลัก โดยเลือกเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรง

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรของกรมชลประทาน ประกอบด้วย ข้าราชการ จำนวน 5,744 คน และพนักงานราชการ จำนวน 6,464 คน รวมทั้งสิ้น 12,208 คน (กรมชลประทาน, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 388 คน ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการสำภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูปหรือคน ผู้วิจัยได้เลือกโดยเจาะจง ประกอบด้วย ผู้บริหารของกรมชลประทาน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์และพระพุทธศาสนา ผู้รับเหมางานก่อสร้างของกรมชลประทาน สำหรับสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูปหรือคน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานก่อสร้างของกรมชลประทาน และมีประสบการณ์ในด้านรัฐประศาสนศาสตร์และพระพุทธศาสนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มาใช้เป็นเครื่องมือหลัก โดยผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และได้ทำการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง ผลการทดสอบพบว่าเครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.971

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งได้รับการตรวจสอบด้านเนื้อหาและความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเช่นกัน เพื่อรับรองคุณภาพของข้อมูลและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคลากรของกรมชลประทาน จำนวน 388 คน และสามารถรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนได้ครบถ้วนทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนที่แจก

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 ราย โดยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบ ก่อนนำข้อมูลที่ได้มาถอดความ และสังเคราะห์สาระสำคัญตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์มูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่เหมาะสมกับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ โดยนำสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มาใช้ประกอบกับการวิเคราะห์เชิงอนุมานผ่านเทคนิคการถดถอยพหุคูณ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และตีความสาระสำคัญจากข้อมูลสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน พบว่า ในภาพรวมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านเจตคติ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน โดยภาพรวม

ที่	ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านความรู้	3.93	0.71	มาก
2.	ด้านทักษะ	3.82	0.65	มาก
3.	ด้านเจตคติ	3.47	0.72	ปานกลาง
4.	ด้านบุคลิก	3.57	0.76	มาก
5.	ด้านแรงจูงใจ	3.48	0.75	ปานกลาง
	ภาพรวม	**3.65**	**0.63**	**มาก**

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน พบว่า หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทานทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทานได้ร้อยละ 61.5 หลักพละ 4 ประกอบด้วย ปัญญาพละ กำลังปัญญา วิริยพละ กำลังความเพียร อนวัชชพละ กำลังสุจริต สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทานได้ร้อยละ 74.5

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน มีแนวทางในการประยุกต์ดังนี้ 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการฝึกอบรม ดำเนินการจัดการฝึกอบรมความรู้และทักษะอยู่เมือ ด้านการศึกษา สร้างระบบการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กร ด้านการพัฒนา วางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นรูปธรรม 2. หลักพละ 4 ด้านปัญญาพละ กำลังปัญญา ส่งเสริมถ่ายทอดความรู้และประสบการในองค์กร ด้านวิริยพละ กำลังความเพียร ส่งเสริมให้ผู้ควบคุมงานมีความมุ่งมั่นอดทน ด้านอนวัชชพละ กำลังความสุจริต ส่งเสริมให้ผู้ควบคุมงานยึดมั่นในความถูกต้องและยุติธรรม และด้านสังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ ส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตสาธารณะ 3. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน เมื่อได้รับการพัฒนาดังกระบวนการข้างต้นแล้ว ส่งผลให้ผู้ควบคุมงานก่อสร้างมีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านความรู้ มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุมงานก่อสร้างที่จำเป็น มีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ด้านทักษะ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการควบคุมงานก่อสร้าง ด้านเจตคติ รักในเกียรติและศักดิ์ของการเป็นบุคลากรที่ดี ตระหนักในจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ มีภาวะผู้นำ มีความสุภาพเรียบร้อยอ่อนน้อม

ถ่อมตนรู้จักกาลเทศะ ด้านแรงจูงใจ ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นจากผลของงาน และได้มีการวางแผนความก้าวหน้าของตนเองอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน พบว่า ด้านความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านทักษะ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ยังพบว่า ความรู้เป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์โดยตรงกับหลักพละ 4 ในทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะปัญญาพละ ซึ่งเป็นกำลังของปัญญาหรือกำลังความรู้ที่ก่อให้เกิดความสามารถในการเข้าใจ วิเคราะห์ และคาดการณ์สถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล ลักษณะความสอดคล้องดังกล่าวสะท้อนผ่านการที่บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความรู้ในสายงานที่ลึกซึ้ง และสามารถนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการควบคุมงานก่อสร้างได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพล เสือคำรณ (2566) ซึ่งวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยระบุว่าปัญญาพละ มีบทบาทสำคัญในการยกระดับศักยภาพของบุคลากร ทั้งในแง่ของการเรียนรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ในเชิงปฏิบัติ

2. ปัจจัยหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทานทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ได้มากถึงร้อยละ 61.5 เมื่อพิจารณาดูแล้วจะเห็นได้ว่า หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อศักยภาพนั่นเอง กล่าวคือเมื่อมุ่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรโดยใช้หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มากขึ้นเท่าใด บุคลากรก็จะมีศักยภาพมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชิรา ภู่ชนะจิต (2564) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัจจัยหลักพละ 4 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลักพละ 4 ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ได้ได้มากถึงร้อยละ 74.5 แสดงว่า หลักพละ 4 ส่งผลต่อ

ศักยภาพการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสามารถนำหลักพละ 4 มาประยุตก์ใช้กับการบริหารได้อย่างหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแสนสุริยา รักเสมอ (2566) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะองครวมของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การบูรณาการหลักพละ 4 ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น กล่าวคือเกิดการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ นำสู่การบริหารจัดการสุขภาวะองครวมของผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้น

3. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน เกิดจากการประยุตก์หลักพละ 4 กับหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐ ส่งผลให้บุคลากรมีศักยภาพสูงขึ้น กล่าวคือผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน มีความรู้เพิ่มมากขึ้น มีทักษะสูงขึ้น มีเจตคติและบุคลิกภาพที่ดีและมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัตติกาล สุขสิงห์ (2566) ที่ได้วิจัยเรื่องพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานชลประทานที่ 11 กรมชลประทาน พบว่า บุคลากรมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา มีทักษะในการทำงานและใช้อุปกรณ์เครื่องมือ มีการบริหารงานและวางแผนงานที่ดีเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ามาใช้ส่งผลให้บุคลากรมีทักษะในการทำงานเพิ่มมากขึ้น อีกประการหนึ่ง เมื่อพิจารณาจากการใช้หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผลการวิจัยก็ยังแสดงให้เห็นว่าหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดศักยภาพดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณิชาพัฒน์ คำดี (2566) ที่ได้วิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนาทุกด้าน ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูนได้ร้อยละ 75 ซึ่งถือว่าสูงมาก คือเมื่อมีการส่งเสริมหรือใช้กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมิติที่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะสามารถคาดเดาผลกระทบในเชิงบวกได้อย่างชัดเจนว่าบุคลากรจะมีศักยภาพการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักพละ 4 อย่างเหมาะสมส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงาน เช่นเดียวกันงานวิจัยของวรินทร จินดาวงศ์ (2566) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า การใช้วิริยะพละ กำลังของความเพียร เพียรพิชิตทุกปัญหา

และการใช้ปัญญาพละ กำลังของความรู้ มีบูรณาการอย่างรอบรู้ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการศึกษา และจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงองค์ความรู้ ดังต่อไปนี้

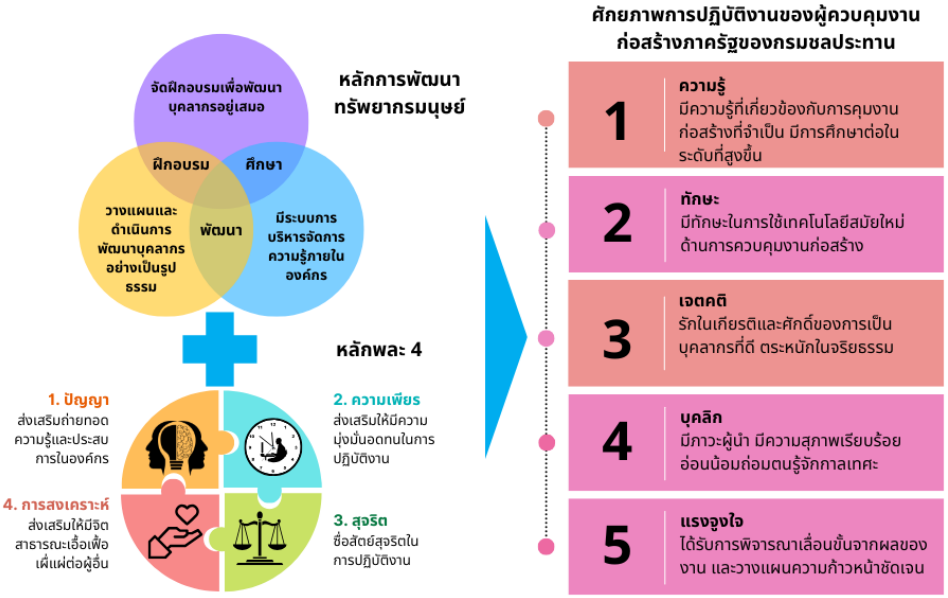

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักพละ 4 ผ่านการบูรณาการซึ่งส่งผลให้เกิดศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน ดังแผนภาพ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดของแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

1. หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3 ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม ได้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้และทักษะที่พึงประสงค์อยู่อย่างสม่ำเสมอ ด้านการศึกษา มีระบบการบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กร ด้านการพัฒนา ได้มีการวางแผนพัฒนาบุคลากรผู้ควบคุมงานอย่างเป็นรูปธรรม

2. หลักพละ 4 คือ ด้านปัญญาพละ กำลังปัญญา ได้มีการส่งเสริมถ่ายทอดความรู้และประสบการในองค์กร ด้านวิริยพละ กำลังความเพียร ได้ส่งเสริมให้ผู้ควบคุมงานมีความมุ่งมั่นอดทนในการปฏิบัติงาน ด้านอนวัชชพละ กำลังความสุจริต ได้ได้ส่งเสริมให้ผู้ควบคุมงานยึดมั่นในความถูกต้องและยุติธรรม และด้านสังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ ได้ส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตสาธารณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น

3. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน เมื่อได้รับการพัฒนาดังกระบวนการข้างต้นแล้ว ส่งผลให้มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านความรู้ มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุมงานก่อสร้างที่จำเป็น มีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ด้านทักษะ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการควบคุมงานก่อสร้าง ด้านเจตคติ รักในเกียรติและศักดิ์ของการเป็นบุคลากรที่ดี ตระหนักในจริยธรรม ด้านบุคลิก มีภาวะผู้นำ มีความสุภาพเรียบร้อยอ่อนน้อมถ่อมตนรู้จักกาลเทศะ ด้านแรงจูงใจ ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นจากผลของงาน วางแผนความก้าวหน้าของตนเองอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมชลประทาน ควรส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนา เพื่อให้ผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทานได้พัฒนาทักษะอยู่เสมอ และได้รับโอกาสในการพัฒนาผลงานของตนที่จะได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้น ส่งผลให้บุคลากรมีทักษะในการควบคุมมากเพิ่มมากขึ้น และมีผลงานมากขึ้น

2. กรมชลประทาน ควรส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการฝึกอบรมบุคลากร โดยอาจจัดเป็นกิจกรรมประจำที่ผู้ควบคุมงานสามารถฝึกประสบการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง หรืออาจจัดอบรมด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่จะทำให้ผู้ควบคุมงานมีความรู้ทักษะและประสบการในการควบคุมงานก่อสร้างเพิ่มมากขึ้น

3. กรมชลประทาน ควรส่งเสริมการใช้สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ควบคุมงานก่อสร้าง ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้มีความผูกพันต่อองค์กรมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. กรมชลประทานควรดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาโดยการสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาทักษะการปฏิบัติงานของตนอยู่เสมอ จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการในการควบคุมงานก่อสร้าง ศึกษาเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในกิจกรรม เพื่อให้บุคลากรดำเนินตามและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาผลงานของตนเพื่อเลื่อนขั้นตำแหน่ง

2. กรมชลประทานควรดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการฝึกอบรม โดยจัดให้มีการจัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มทักษะการควบคุมงานก่อสร้าง โดยกำหนดจัดอบรมเป็นประจำ จัดอบรมทักษะเฉพาะด้าน และที่สำคัญควรมีการติดตามประเมินผลการฝึกอบรมบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าและจะได้นำมาเป็นข้อมูลในการจัดอบรมครั้งต่อ ๆ ไป

3. กรมชลประทานควร ดำเนินการเสริมในเรื่องการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ควบคุมงานก่อสร้าง ด้วยการดูและสวัสดิการให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น มอบของขวัญหรือแสดงความยินดีกับรในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งให้การช่วยเหลือบุคลากรเมื่อประสบภัยพิบัติหรือได้รับความทุกร้อนตามความเหมาะสม การดำเนินการในลักษณะนี้จะเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ควบคุมงานก่อสร้าง ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่และสุดความสามารถ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการควบคุมงานก่อสร้างของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นองค์ประกอบของประสิทธิภาพ ซึ่งจะสามารถนำมาปรับใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมงานก่อสร้างของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทานได้

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับนำไปพัฒนาการควบคุมงานก่อสร้าง พร้อมทั้งองค์ความรู้ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อกลยุทธ์การควบคุมงานก่อสร้างซึ่งจะส่งผลให้การควบคุมงานของกรมชลประทานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงในในการปฏิบัติงานของผู้ควบคุมงานก่อสร้างภาครัฐของกรมชลประทาน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ควบคุมงานก่อสร้าง ได้มีแรงใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน. (2561). *ยุทธศาสตร์กรมชลประทาน 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน.

_____. (2567). *ข้อมูลบุคลากร (Real Time)*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2567, จาก https://hr.rid.go.th/ฐานข้อมูลบุคลากร-real-time

จิรัตติกาล สุขสิงห์. (2566). *พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานชลประทานที่ 11 กรมชลประทาน* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณิชาพัฒน์ คำดี. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธจริยธรรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญชิรา ภู่ชนะจิต. (2564). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 21*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยสมพร อารยชาติสกุล. (2564). *การควบคุมงานก่อสร้างชลประทาน*. กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน. 2564.

วรินทร จินดาวงศ์. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2567). *ประกาศสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เรื่อง เฝ้าระวังน้ำท่วมขัง น้ำท่วมฉับพลัน และน้ำล้นตลิ่ง วันที่ 17 ตุลาคม 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.

แสนสุริยา รักเสมอ. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบูรณ์* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรรถพล เสือคำรณ. (2566). *พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมธุรกิจพลังงาน* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence rather than for Intelligence. *American Psychologist*. 28(1), 1-14.

Yamane T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.110-123.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม*

INTEGRATION OF BUDDHADHARMA PRINCIPLES TO PROMOTE DEMOTE POLITICAL CULTURE OF PEOPLE IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

ฉันทณา โพธาราม, สุรพล สุยะพรหม, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า
Chanthana Photharam, Surapon Suyaprom, Apinyar Chatchorfa
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: kanjana.dam@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ดังนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวมรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาพรรณนาความ พร้อมตารางแจกแจงความถี่ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.892 จากประชาชนจังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1. วัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ในระดับมาก ประชาชนให้ความสำคัญกับเหตุผลมากกว่าบุคคลเคารพเสียงส่วนใหญ่และเสียงส่วนน้อย มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน 2. ปัจจัยสถาบันทางการเมือง ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อธิบายได้ร้อยละ 48.5 และหลักสาราณียธรรม ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม อธิบายได้ร้อยละ 69.2 อย่างมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดสมุทรสงครามอยู่ในระดับมาก

*Received May 10, 2025; Revised July 4, 2025; Accepted July 8, 2025

โดยเฉพาะหลักสาราณียธรรม เช่น เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม ช่วยสร้างความเคารพเหตุผล ลดความขัดแย้ง เสริมความโปร่งใส ขณะที่หลักสีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา ช่วยลดการทุจริต ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจอย่างเป็นธรรม
คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม; การส่งเสริม; วัฒนธรรมทางการเมือง

Abstract

Objectives of this research were: 1To study political culture, 2. To study factors that influenced political culture in a democratic regime, 3. To present the integration of Buddhist principles to promote political culture in a democratic regime among people in Samut Songkhram Province, conducted by the mixed research methods. The qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 18 key informants and analyzed by content descriptive interpretation. The quantitative research, data were collected using questionnaires with reliability value equal to 0.892 from 399 samples who were the people in Samut Songkhram Province. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The research results were found that 1. People's political culture was at high level. People gave importance to reason rather than people, knowing how to compromise, respecting majority and minority, having discipline from religious way of life, and being responsible for the public through participation in community activities, which are continuously shaped by family, school, and monasteries. 2. Institutional factors of political nurturing affect political culture in a democracy, which can be explained by 48.5 percent, consisting of peer groups, political institutions, and professional groups, and the principle of Saraniyadhamma affected the promotion of political culture in a democratic regime of people in Samut Songkhram Province, which can be explained by 69.2 percent with statistically significant level of 0.01. 3. The integration of Buddhist principles promoted political culture in a democratic regime of people in Samut Songkhram Province to a high level, especially the principle of Saraniyadhamma, such as Metta-kayakamma, Metta-vacikamma, and Metta-manokamma, which helped create respect for reason, reduce

conflict, and enhance transparency, while the principles of Sila-samanyata and Ditthi-samanyata helped reduce corruption, promote participation, and make decisions fairly.

Keywords: Integration; Buddhadharma Principles; Promote; Political Culture

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเกิดจากการหล่อหลอมทางสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยอาศัยสถาบันหลักอย่างครอบครัว การศึกษา ศาสนา และสื่อมวลชน เพื่อปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมประชาธิปไตย ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสถียรภาพ ความเข้มแข็งและความชอบธรรมให้กับระบบการปกครองอย่างยั่งยืนในระบอบประชาธิปไตย

ปัญหาการเมืองไทยในปัจจุบันสะท้อนถึงความขัดแย้ง ความไม่เสมอภาคและการขาดจริยธรรมทางการเมือง ทั้งในระดับประชาชนและนักการเมือง เกิดการตีความรัฐธรรมนูญเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน การทุจริต และการไม่รักษาสัญญาทางการเมือง อย่างไรก็ตาม คนรุ่นใหม่เริ่มตื่นรู้และเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ ตามหลักประชาธิปไตยส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยกลายเป็นอุดมการณ์ใหม่ที่ส่งต่อผ่านครอบครัว ชุมชน สื่อ และสถาบันต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและมีส่วนร่วมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องมีทั้งผู้นำที่ยึดประโยชน์ส่วนรวมและประชาชนที่ตื่นรู้ มีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง ปัจจุบันความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่เหมาะสมต่อระบอบประชาธิปไตย ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเมือง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบูรณาการหลักสาราณียธรรม 6 (ที.ปา. (ไทย) 11/317/257) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประกอบด้วย ประกอบด้วย 1. เมตตากายกรรม กระทำต่อกันด้วยความเมตตา 2. เมตตาวจีกรรม การพูดจากับผู้อื่นด้วยความรักและเมตตา 3. เมตตามโนกรรม ตั้งจิตปรารถนาดี 4. สาธารณโภคี แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยให้ทั่วถึงกัน 5. สีลสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตดีงามรักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม และ 6. ทิฏฐิสามัญญตา เคารพรับฟังความคิดเห็นกันมีความเห็นชอบร่วมกันเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยในจังหวัดสมุทรสงคราม เน้นการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีคุณธรรม และการสร้างกลไกภาคประชาชนเพื่อผลักดันคุณธรรมในสังคมไทย นำไปสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคงด้วยหลักธรรมาธิปไตยหรือ คุณธรรมนำการเมืองอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถาม

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 156,024 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสมุทรสงคราม, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 399 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรการคำนวณของทาโร่ยามาเน่ (Yamane, 1967) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ อำเภอ เป็นระดับ ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
อำเภอเมืองสมุทรสงคราม	86,155	220
อำเภอบางคนที	25,470	65
อำเภออัมพวา	44,399	114
รวม	**156,024**	**399**

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน ผู้แทนข้าราชการ จำนวน 1 คน นักการเมืองระดับท้องถิ่น จำนวน 9 คน และผู้นำท้องที่/ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ

ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ แบบเลือกตอบ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย 1. การเคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล 2. การรู้จักประนีประนอม 3. การมีระเบียบและมีวินัย และ 4. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม คือ 1. สถาบันสื่อมวลชน 2. กลุ่มอาชีพ (สถานที่ทำงาน) 3. สถาบันการศึกษา 4. กลุ่มเพื่อน 5. สถาบันครอบครัว และ 6. ด้านสถาบันทางการเมือง ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย 1. เมตตากายกรรม 2. เมตตาวจีกรรม 3. เมตตามโนกรรม 4. สาธารณโภคี 5. สีลสามัญญตา และ 6. ทิฏฐิสามัญญตา ตามเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ คือ 1 น้อยที่สุด 2 น้อย 3 ปานกลาง 4 มาก และ 5 มากที่สุด

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และผู้ทรงคุณวุฒิที่สำคัญและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย มีการตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มที่คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นหรือค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha α-coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.892 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามสามารถนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนผู้สิทธิ์เลือกตั้ง

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนผู้สิทธิ์เลือกตั้งและอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 ชุด ผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 399 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

4.3 นำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Enter Method

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการเคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล สรุปได้ว่า ประชาชนจังหวัดสมุทรสงครามมีความตื่นตัวทางการเมือง โดยให้ความสำคัญกับเหตุผลมากกว่าการยึดติดบุคคล คนรุ่นใหม่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันสังคมสู่การใช้ปัญญา เวทีเสวนาและกิจกรรมสาธารณะช่วยส่งเสริมการเมืองที่โปร่งใสและวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่มีเหตุผล 2. ด้านการประนีประนอม ประชาชนจังหวัดสมุทรสงครามยึดหลักประนีประนอมในวัฒนธรรมการเมือง โดยเน้นการฟัง เหตุผล และไม่ใช้ความรุนแรง วัดและพระสงฆ์มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม ส่งผลให้การเคารพความเห็นต่างเป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตยที่มีวุฒิภาวะ 3. ด้านการมีระเบียบและมีวินัย สรุปได้ว่า ประชาชนจังหวัดสมุทรสงครามมีวินัยทางการเมืองจากวิถีชีวิตใกล้ชิดศาสนา เคารพกติกา ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสงบ ไม่ซื้อเสียง เปิดใจรับฟังความเห็นต่าง วินัยไม่ใช่แค่ทำตามกฎหมายแต่คือจิตสำนึกร่วมสร้างประชาธิปไตยอย่างมีคุณภาพ 4. ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สรุปได้ว่า ประชาชนสมุทรสงครามมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมจากรากวัฒนธรรมชุมชน ครอบครัว และศาสนา เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะอย่างสมัครใจ แม้ขาดข้อมูลบางส่วน แต่ตื่นตัว แสดงความเห็นสร้างสรรค์ และร่วมขับเคลื่อนประชาธิปไตยด้วยความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน

2. ปัจจัยสถาบันทางสังคมที่ส่งต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า 1. ปัจจัยสถาบันทางสังคมที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

ได้ร้อยละ 48.5 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มเพื่อน สามารถทำนายได้ร้อยละ 17.7 สถาบันทางการเมือง สามารถทำนาย ได้ร้อยละ 16.7 และ กลุ่มอาชีพ สามารถทำนายได้ร้อยละ 15.0 ตามลำดับ 2. หลักสาราณียธรรมร่วมกันทำนายการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 69.2 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักเมตตามโนกรรม ปรารถนาดีต่อผู้อื่น (X23) สามารถทำนายได้ร้อยละ 34.8 หลักเมตตาวจีกรรม การพูดจากับผู้อื่นด้วยความรักและเมตตา (X22) สามารถทำนายได้ร้อยละ 34.6 หลักสาธารณโภคี การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน (X24) สามารถทำนายได้ร้อยละ 18.6 และหลักทิฏฐิสามัญญตา เคารพรับฟังความคิดเห็นกันร่วมกัน (X26) สามารถทำนายได้ร้อยละ 14.0 ตามลำดับ

3. การบูรณาการหลักสารานิยธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม 1. การบูรณาการหลักเมตตากายกรรม ในจังหวัดสมุทรสงครามช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยกระตุ้นให้ประชาชนมีความเมตตาในการปฏิบัติต่อกัน การกระทำที่ดีงามต่อผู้อื่นช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ส่งเสริมให้การเมืองเป็นการทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความสามัคคีในสังคมการส่งเสริมหลักนี้ผ่านการฝึกฝนในครอบครัว โรงเรียน และวัดทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบในสังคม 2. การบูรณาการหลักเมตตาวจีกรรม ในจังหวัดสมุทรสงครามช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองโดยการใช้การพูดจากับผู้อื่นด้วยความรักและเมตตา ส่งผลให้การสื่อสารทางการเมืองเป็นไปในทางสร้างสรรค์และไม่สร้างความขัดแย้ง กระตุ้นให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อกันในสังคม การพูดอย่างมีเมตตาช่วยให้การแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะเป็นไปอย่างมีเหตุผลและเปิดใจรับฟังซึ่งกันและกัน ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่สงบสุขและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีสติและมีจิตสำนึกที่ดี 3. การบูรณาการหลักเมตตามโนกรรมในจังหวัดสมุทรสงครามมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยการปลูกฝังความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในจิตใจประชาชน ช่วยให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจ และการยอมรับความเห็นต่าง ส่งเสริมการพูดคุยด้วยเหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ ลดความขัดแย้งทางการเมือง และสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมอย่างสันติ วัด โรงเรียน และผู้นำชุมชนมีบทบาทในการปลูกฝังเมตตาธรรม ทำให้ประชาธิปไตยเติบโตบนพื้นฐานของคุณธรรมและความเห็นอกเห็นใจ 4. การบูรณาการหลักสาธารณโภคีเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย ผ่านการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ลดช่องว่างระหว่างกลุ่มคน ส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นเจ้าของร่วมใน

ทรัพยากรและโอกาสทางสังคม ประชาชนมีแนวโน้มร่วมมือกันในกิจกรรมสาธารณะ พัฒนาชุมชน และร่วมตัดสินใจโดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ไม่ยึดติดกลุ่มพรรคหรือผลประโยชน์เฉพาะหน้า ส่งผลให้เกิดการเมืองที่ยุติธรรม โปร่งใส และมีความยั่งยืน วัด โรงเรียน และองค์กรท้องถิ่นมีบทบาทในการปลูกฝังแนวคิดนี้อย่างต่อเนื่อง 5. การบูรณาการหลักทิฏฐิสามัญญตา ในจังหวัดสมุทรสงครามส่งเสริมให้ประชาชนเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีวุฒิภาวะ ส่งผลให้การถกเถียงทางการเมืองเกิดขึ้นในบรรยากาศของการยอมรับความหลากหลายทางความคิด การส่งเสริมให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเสริมสร้างการเมืองที่โปร่งใสและเปิดกว้างต่อการแก้ปัญหาทางสังคมอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการยึดมั่นหลักการประชาธิปไตย โดยเฉพาะในด้านการมีระเบียบและวินัย บ่งชี้ถึงความเคารพต่อกฎกติกาและการอยู่ร่วมกันอย่างมีแบบแผน ประชาชนเคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล ถือเป็นการพัฒนาเชิงคุณภาพของวัฒนธรรมทางการเมือง ที่ประชาชนไม่ยึดติดกับบุคคลแต่ให้ความสำคัญกับหลักการและเหตุผล เนื้อหาสาระ รู้จักประนีประนอม แต่ก็ยังเป็นพื้นที่ที่ควรเสริมสร้างให้เข้มแข็งขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมและความหลากหลายทางความคิด ส่วนประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนาอย่างเร่งด่วนคือ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สะท้อนถึงความแตกต่างทางพฤติกรรมและทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนให้ความสำคัญกับกฎหมาย เหตุผล และคุณสมบัติเชิงประจักษ์ของผู้สมัครมากกว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว ยึดหลักกฎหมายในการเลือกตั้ง ส่วนพฤติกรรมเลือกตั้งตามความรู้ความสามารถและผลงานการบริหารซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรอธิษฐ์ สุวฑฺโฒ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า งเสริมประชาธิปไตยทุกหมู่บ้านโดยใช้เครือข่ายถ่ายทอดความรู้สื่อสารให้ประชาชนในเพชรบุรีเรียนรู้วิถีประชาธิปไตย เข้าใจ และตื่นตัวทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล และคณะ (2565) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนต้องมีความ

ไว้วางใจ เสมอภาค รับฟังความเห็นต่าง เคารพเสียงข้างน้อย และร่วมกันปกป้องระบอบประชาธิปไตยอย่างสร้างสรรค์เพื่อความเป็นธรรมในสังคม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้ จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยสถาบันทางสังคมที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 48.5 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อภิปรายได้ว่า สถาบันทางสังคมส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงการมีบทบาทของสถาบันต่าง ๆ ในการหล่อหลอมและถ่ายทอดค่านิยมประชาธิปไตย โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของโรงเรียนและครูในการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกทางการเมือง กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชนมีการส่งต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการรณรงค์ให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง สะท้อนให้เห็นว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย และมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ส่วนกลุ่มเพื่อน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุด อาจเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนในกลุ่มเพื่อนมักเน้นอารมณ์และความคิดเห็นส่วนตัวมากกว่าหลักเหตุผลหรือข้อมูลที่ถูกต้อง และสถาบันทางการเมือง มีบทบาทในการส่งต่อวัฒนธรรมทางการเมืองที่โดดเด่นที่สุดคือการมีระเบียบ กฎเกณฑ์ และกระบวนการทางการเมืองที่ชัดเจน สะท้อนถึงโครงสร้างที่ช่วยกำหนดพฤติกรรมประชาธิปไตยของประชาชน ขณะเดียวกันการถ่ายทอดการประชุมสภาและกิจกรรมของผู้แทนประชาชนก็ได้รับการยอมรับพอสมควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย สิงอุดม (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมทางการเมือง ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า หลักสาราณียธรรม ร่วมกันทำนายการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 69.2 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อภิปรายได้ว่า แนวทางแห่งความเมตตาและการอยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมประชาธิปไตยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะหลักเมตตามโนกรรม และหลักเมตตาวจีกรรม ที่เน้นความปรารถนาดีและการใช้วาจาอย่างสุภาพ สะท้อนให้เห็นว่าการคิดดีและพูดดี คือรากฐานของการมีวัฒนธรรมการเมืองที่สร้างสรรค์ ขณะเดียวกัน หลักสาธารณโภคี และหลักทิฏฐิสามัญญตาก็มีส่วนสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง

สถานีสาราณียธรรม : พื้นที่บ่มเพาะความรู้ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรม คือ สาราณียธรรม 6 ประยุกต์ให้เอื้อต่อการบ่มเพาะความรู้ชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ให้ชุมชนเข้มแข็ง

3. การบูรณาการหลักสาราณียธรรม เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามมีการบูรณาการหลักสาราณียธรรม ในการดำรงชีวิตและการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยหลักสาราณียธรรม เช่น เมตตามโนกรรม (คิดดีต่อกัน) เมตตาวจีกรรม (พูดดีต่อกัน) สาธารณโภคี (แบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน) และทิฏฐิสามัญญตา (เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง) ส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยอย่างสร้างสรรค์ ประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามให้ความสำคัญกับความสมานฉันท์และความร่วมมือทางการเมือง การเลือกตั้งเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย เคารพกฎระเบียบ ไม่สร้างความขัดแย้งโดยใช้อารมณ์หรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นตัวตัดสิน แต่ให้ความสำคัญกับเหตุผลและนโยบาย นอกจากนี้ การมีจิตใจแห่งการแบ่งปันทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ และการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายช่วยให้ประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างมีเสถียรภาพ ประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม และสถาบันศาสนาช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มั่นคง มีเหตุผล เคารพซึ่งกันและกัน และมุ่งเน้นผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าความขัดแย้งส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรอธิษฐ์ สุวฑฺโฒ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีควรบูรณาการหลักพุทธธรรมโดยเน้นประโยชน์ส่วนรวม เคารพความแตกต่าง แสดงสิทธิเสรีภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ และประนีประนอม เพื่อสร้างความรู้สึกที่ดีต่อกัน เสริมสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยอย่างมั่นคง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้จากการวิจัยดังกล่าวสรุปเป็นความสัมพันธ์เชิงดังภาพที่ 1 ดังนี้

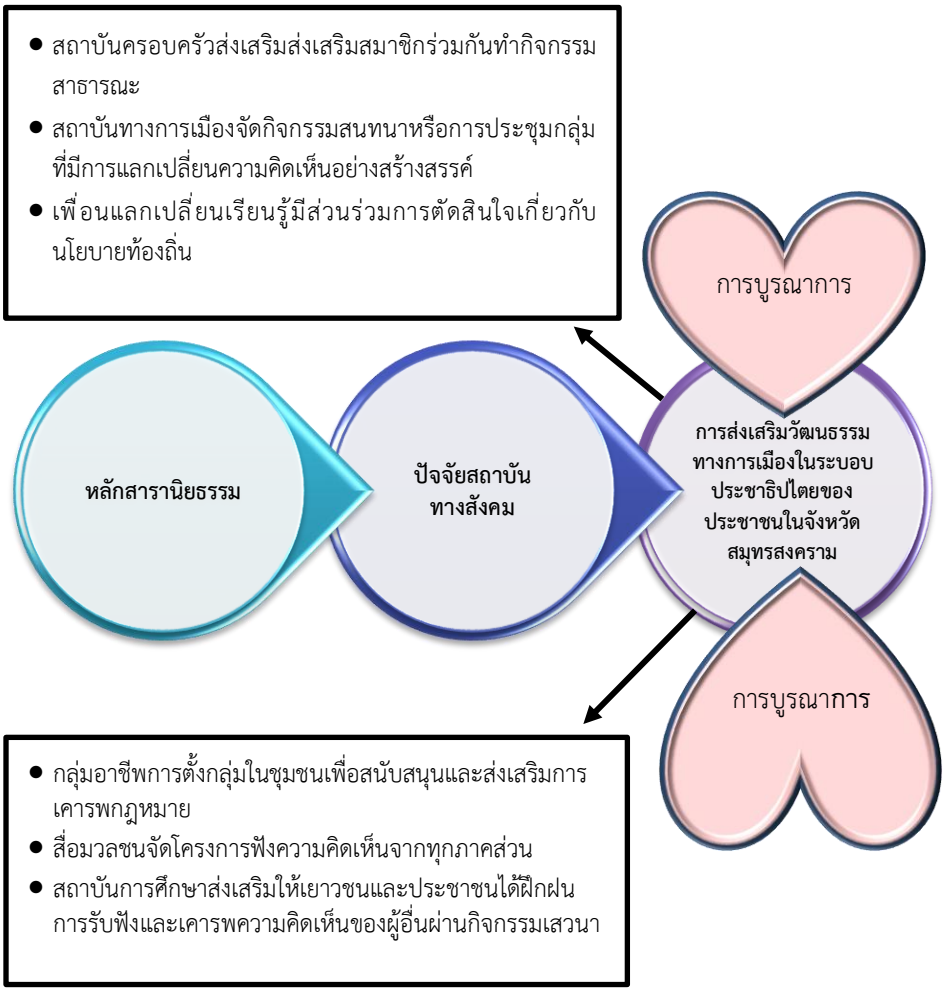

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสาราณียธรรม เพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม 4 ประเด็น คือ 1. ด้านการเคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล 2. ด้านการรู้จักประนีประนอม 3. ด้านการมีระเบียบและมีวินัย และ 4. ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ดังนี้

การบูรณาการหลักเมตตากายกรรม ส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในสมุทรสงคราม ผ่านการกระทำด้วยเมตตาในการเคารพเหตุผล การประนีประนอม ระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยจัดกิจกรรมเวทีเสวนา และโครงการสาธารณประโยชน์เพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

การบูรณาการหลักเมตตาวจีกรรม เน้นการใช้คำพูดอย่างเมตตาเพื่อสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตยอย่างราบรื่น โดยจัดกิจกรรมอบรมการสื่อสาร เสวนาชุมชน และการฟังความคิดเห็น เพื่อส่งเสริมการพูดด้วยความสุภาพ เคารพกัน และสร้างสังคมสงบสุข

การบูรณาการหลักสาธารณโภคี ส่งเสริมการแบ่งปันทรัพยากรและผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม เพื่อความเสมอภาคและเป็นธรรม ช่วยสร้างความร่วมมือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน ผ่านกิจกรรม เช่น โครงการการศึกษา-สุขภาพ เวทีชุมชน และการพัฒนาสาธารณูปโภค เพื่อประโยชน์ของทุกคน

การบูรณาการหลักเมตตามโนกรรม ส่งเสริมการเมืองสร้างสรรค์โดยเน้นความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ลดอคติ และส่งเสริมความเข้าใจในสังคม ผ่านการเคารพเหตุผล ประนีประนอม มีวินัย และรับผิดชอบต่อส่วนรวม ดำเนินการผ่านเวทีเสวนาการเมือง กิจกรรมประนีประนอม อบรมระเบียบวินัย และโครงการสาธารณประโยชน์ เพื่อสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่มั่นคง เป็นธรรม และมีความร่วมมือของทุกภาคส่วนในจังหวัดสมุทรสงคราม

การบูรณาการหลักสีลสามัญญตา การยึดมั่นในศีลและกฎระเบียบร่วมกันเพื่อความสงบเรียบร้อยในสังคม สร้างความไว้วางใจ ความยุติธรรม และเสมอภาคในท่ามกลางความหลากหลาย ส่งเสริมการเคารพสิทธิหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย ผ่านการอบรมเรื่องศีล การร่วมสร้างระเบียบในชุมชน และกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมร่วมกันเพื่อสร้างสังคมสมานฉันท์และมั่นคง

การบูรณาการหลักทิฏฐิสามัญญตา การเคารพและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เสริมสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยอย่างยุติธรรมและโปร่งใส ส่งผลให้การตัดสินใจมีคุณภาพและยั่งยืน โดยจัดเวทีเสวนา กิจกรรมรับฟังความคิดเห็น และประชุมแบบเปิดเพื่อสร้างพื้นที่สื่อสารอย่างเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการเคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล หน่วยงานระดับท้องถิ่น ควรมีนโยบายสนับสนุนการปฏิบัติและยึดหลักข้อบัญญัติ กฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับ

2. ด้านการรู้จักประนีประนอม หน่วยงานระดับท้องถิ่น ควรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาด้านประชาธิปไตยในทุกระดับ โดยให้ความสำคัญกับหลักการของเสียงข้างมากและสิทธิของเสียงข้างน้อย การตัดสินใจทางการเมืองต้องเป็นไปตามหลักการที่เป็นธรรม

3. ด้านการมีระเบียบและมีวินัย หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรกำหนดมาตรการจูงใจให้ประชาชนมีระเบียบและวินัยในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การสื่อสารที่เน้นการสร้างความเข้าใจเรื่องกฎระเบียบ

4. ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการเคารพเหตุผลมากกว่าตัวบุคคล หน่วยงานระดับท้องถิ่น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

2. ด้านการรู้จักประนีประนอม หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมฝึกอบรมและเสวนาทางการเมือง ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3. ด้านการมีระเบียบและมีวินัย หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรจัดอบรมและกิจกรรมส่งเสริมวินัยพลเมือง เช่น กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง การฝึกอบรมเยาวชนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

4. ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจ ในการพัฒนาชุมชนโดยเน้นการร่วมมือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การประนีประนอมในการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนจาก ผลกระทบของข้อเสนอนโยบายจากพรรคการเมืองในจังหวัดสมุทรสงคราม

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งต่อการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และกติกาของสังคมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง บทบาทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อส่วนรวม กรณีการถอดถอนนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม

4. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในระบอบประชาธิปไตยในการตรวจสอบและถอดถอนนักการเมืองท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

ธงชัย สิงอุดม. (2565). *การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวินัยธรอธิษฐ์ สุวฑฺโฒ. (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย และคณะ. (2560). สถานีสาราณียธรรม : พื้นที่บ่มเพาะความรู้ชุมชน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 11(1), 183-195.

สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล และคณะ. (2565). การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและวิจัย*, 4(2), 1-12.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสมุทรสงคราม. (2566). *จำนวนประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตจังหวัดสมุทรสงคราม*. สมุทรสงคราม: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสมุทรสงคราม.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper and Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.124-138.
JIDIR

พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร*

BUDDHIST INTEGRATION FOR THE DEVELOPMENT OF HOLISTIC HEALTH FOR THE ELDERLY AT THE PUBLIC HEALTH SERVICE CENTERS UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN

นิชนันท์ บุญโข, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุยะพรหม
Nichanun Boonkho, Kiettisak Suklueang, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: nichanunboonkho@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุขสังกัดกรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาและ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุ ใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 385 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะ 10 รูปหรือคน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมอยู่ในระดับมาก โดยสุขภาวะทางกายได้รับความสำคัญสูงสุด รองลงมา คือ สุขภาวะทางจิต สังคม และสติปัญญา ศูนย์บริการมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมทั้ง 4 ด้าน ร่วมกับชุมชนและเครือข่ายในพื้นที่ 2. ปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนา ได้แก่ การบริหารจัดการ ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ ระบบจัดการ และคุณธรรม สามารถทำนายผลลัพธ์ได้ร้อยละ 46.6 และหลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา ทำนายได้ร้อยละ 52.7 และ 3. การบูรณาการพุทธธรรมเน้นให้ผู้สูงอายุออกกำลังกาย ทำกิจกรรมชุมชน ปฏิบัติตามศีล 5 ฝึกจิตใจให้เมตตา และดำรงชีวิตอย่างมีสติรอบคอบ ร่วมกับแนวทางการบริหารจัดการภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุมีความครบถ้วนในทุกมิติ ได้แก่ กาย ใจ สังคม และปัญญาอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเสริมสร้าง

*Received June 3, 2025; Revised July 5, 2025; Accepted July 12, 2025

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ลดภาวะพึ่งพิงทางจิตใจ และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทในชุมชนอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน อันเป็นรากฐานของการใช้ชีวิตอย่างมีความหมายในช่วงบั้นปลายของชีวิต

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; สุขภาวะผู้สูงอายุ; ศูนย์บริการสาธารณสุข; ภาวนา 4

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the development of holistic well-being among the elderly at public health service centers under the Bangkok Metropolitan Administration; 2. To examine factors influencing this development; and 3. To propose a Buddhist-integrated approach to enhance such well-being, conducted by the mixed research methods. The quantitative data were collected from 385 samples using a questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The qualitative data were obtained through in-depth interviewing 18 key informants and focus group discussions with 10 participants, and were analyzed using descriptive content interpretation.

The findings revealed that: 1. The overall level of holistic well-being was high, with physical well-being receiving the most attention, followed by mental, social, and intellectual dimensions. 2. Significant influencing factors included five management component, namely, manpower, budget, materials, systems, and morality accounting for 46.6% of the variance; and the Bhavana 4: Kaya-bhavana; Sila-bhavana; Citta-bhavana and Panna-bhavana, these accounting for 52.7 percent. 3. The integration of Buddhist principles encouraged the elderly to engage in physical exercise, participate in community activities, observe the Five Precepts, cultivate compassion, and live mindfully, combined with effective organizational management strategies. This holistic approach contributed to the comprehensive development of well-being in all dimensions; physical, mental, social, and intellectual. Moreover, it enhanced self-worth, reduces psychological dependency, and provided opportunities for the elderly to play active and

meaningful roles in their communities, laying the foundation for a purposeful and fulfilling life in their later years.

Keywords: Buddhist Integration; Elderly Well-Being; Public Health Service Centers; Bhavana 4

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ จากสถิติปี 2566 พบว่า มีผู้สูงอายุจำนวนกว่า 12.8 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.4 ของประชากรทั้งประเทศ (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566) แนวโน้มนี้ก่อให้เกิดภาระต่อระบบสุขภาพและสวัสดิการ เนื่องจากผู้สูงอายุมักประสบปัญหาทางสุขภาพเรื้อรัง โรคไม่ติดต่อ และการพึ่งพิงสูง ในขณะที่ประชากรวัยทำงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่ออัตราการดูแลจากครอบครัวโดยตรง (วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ และยศ วัชรคุปต์, 2560) ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นแรงผลักดันให้รัฐกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาในรูปแบบที่บูรณาการมากขึ้น

ในระดับชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ได้วางแนวทางชัดเจนต่อการพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัย รวมถึงผู้สูงอายุ โดยมุ่งหวังให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า (ประกาศเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580, 2561) ขณะที่หน่วยงานด้านผู้สูงอายุอย่างกรมกิจการผู้สูงอายุได้พัฒนามาตรการเพื่อขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติด้านสังคมผู้สูงอายุ โดยเน้นการเสริมสร้างสุขภาวะแบบองค์รวมที่ประกอบด้วยสุขภาพกาย จิต สังคม และปัญญา (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีแนวนโยบายและแผนพัฒนาที่ดี ระบบบริการในพื้นที่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และการเข้าถึงบริการ ส่งผลให้ผู้สูงอายุในเขตเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานครยังไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงเท่าที่ควร

ภายใต้บริบทของกรุงเทพมหานครซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรสูง ความหลากหลายทางสังคม และข้อจำกัดด้านทรัพยากร การขับเคลื่อนการดูแลผู้สูงอายุจึงต้องอาศัยแนวทางที่เป็นองค์รวมและยั่งยืน ปัจจุบันศูนย์บริการสาธารณสุข 60 กทม. ได้ริเริ่มเป็นต้นแบบในการดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิง โดยบูรณาการการบริการร่วมกับครอบครัว ชุมชน และภาครัฐ (ศูนย์บริการสาธารณสุข 60 กทม., 2567) อย่างไรก็ดี การดูแลผู้สูงอายุยังต้องการแนวทางที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับจิตวิญญาณ ความหมายของชีวิต และการใช้

ชีวิตอย่างมีคุณค่า ซึ่งแนวคิดสุขภาวะในมิติพุทธธรรม โดยเฉพาะ “ภาวนา 4” ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในมิติเชิงลึก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546; ประเวศ วะสี, 2567)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประเด็นพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งหวังเสนอแนวทางที่เชื่อมโยงนโยบายสาธารณะเข้ากับการส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมผ่านมิติทางพุทธธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเมืองใหญ่ให้สามารถดำรงชีวิตอย่างสมดุล มีคุณภาพ และมีความสุขในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้รับบริการในศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ศูนย์บริการ ประกอบด้วย ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 5 ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 12 ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 19 ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 26 ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 33 ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 40 ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 47 ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 54 ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 61 ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 68 ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างกรณีที่ไม่ทราบประชากรที่แน่นอน โดยใช้สูตรของ Cochran (1963) โดยอาศัยค่าคะแนนมาตรฐาน Z สัดส่วนประชากรที่คาดว่ามีลักษณะตามที่ศึกษา (p) และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (e) สูตร

นี้ช่วยให้นักวิจัยสามารถกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ในกรณีที่ไม่ทราบค่าสัดส่วนประชากรที่แน่ชัด มักกำหนดค่า p เท่ากับ 0.5 ซึ่งจะให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างสูงสุด ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งหมด 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้บริหารของศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 5 คน 2. กลุ่มพนักงานของศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวน 5 คน 3. กลุ่มตัวแทนผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน 4. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน 5. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. ข้อมูลส่วนทั่วไป 2. ปัจจัยการบริหารจัดการ 3. หลักภาวนา 4 และ 4. การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุข ในสังกัดกรุงเทพมหานครในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scale) ของเรนซิส ลิเคิร์ท หรือเรียกว่า มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (Likert type) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (Likert, 1967)

น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
มาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
มากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตใช้สถานที่เก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และส่งหนังสืออนุญาตไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากนั้น ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามจนครบตามจำนวนที่กำหนด หลังจากได้รับแบบสอบถามคืนครบ 100% ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการยื่นคำร้องขออนุญาตสัมภาษณ์เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงนัดหมายสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลัก และ

บันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียงเพื่อความแม่นยำ ก่อนสรุปผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีหรือตอบปัญหาของการวิจัยให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารจัดการโดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.09, S.D.= 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านเงิน (Money) ($\bar{X}$=4.26) รองลงมาคือ ด้านวัสดุสิ่งของ (Materials) ($\bar{X}$=4.18) ด้านคน (Man) ($\bar{X}$=4.11) ด้านคุณธรรม (Morality) ($\bar{X}$=3.98) และด้านการจัดการ (Management) ($\bar{X}$=3.94) ตามลำดับ การปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.26, S.D.= 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านศีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติ ($\bar{X}$=4.28) รองลงมาคือ ด้านกายภาวนา การพัฒนากาย ($\bar{X}$==4.27) ด้านจิตภาวนา การพัฒนาจิต ($\bar{X}$=4.26) และด้านปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา ($\bar{X}$=4.25) ตามลำดับ และการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.18, S.D.= 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านสุขภาวะทางกาย ($\bar{X}$=4.23) รองลงมาคือ ด้านสุขภาวะทางจิต ($\bar{X}$=4.20) ด้านสุขภาวะทางสังคม ($\bar{X}$=4.19) และด้านสุขภาวะทางสติปัญญา ($\bar{X}$=4.12) ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์พบว่า การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุประกอบด้วย 4 มิติหลัก ได้แก่ สุขภาวะทางกาย จิต สังคม และสติปัญญา ด้านกายเน้นการตรวจสุขภาพ ให้ความรู้ด้านโภชนาการ ส่งเสริมการออกกำลังกาย และจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย ด้านจิตมีการจัดกิจกรรมจิตอาสา ใช้ธรรมะเสริมสร้างสติ บริการดูแลสุขภาพจิต และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามความสนใจ ด้านสังคมส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม เช่น ตลาดนัดปันสุข และสังสรรค์หมู่คณะ เชื่อมความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด

โรงเรียน และศูนย์บริการฯ ใช้เทคโนโลยีช่วยลดความโดดเดี่ยว และสร้างสังคมที่น่าอยู่ ส่วนด้านสติปัญญา มีกิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้ การอบรมทักษะใหม่ ๆ และการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้น ผู้สูงอายุจึงได้รับการดูแลอย่างรอบด้าน ทั้งในเชิงป้องกัน ฟื้นฟู และส่งเสริมศักยภาพเพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการบริหารจัดการส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้คือ วัสดุสิ่งของ เงิน คน คุณธรรม มีเพียง การจัดการ เท่านั้นที่ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .466 แสดงว่า การจัดการสามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 46.6 และด้านหลักภาวนา 4 ส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา จิตภาวนา การพัฒนาจิต ศีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติ และกายภาวนา การพัฒนากาย ผลการวิเคราะห์มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ .527 แสดงว่า หลักภาวนา 4 สามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 52.7

3. พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุขสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ใน 2 มิติสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาสุขภาวะองค์รวม และการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกายที่เน้นการออกตรวจสุขภาพในชุมชน การส่งเสริมโภชนาการที่เหมาะสม และการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต สุขภาวะทางจิตเน้นการฝึกสมาธิ การใช้หลักธรรมช่วยสร้างความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงของชีวิต และเสริมสร้างสุขภาพจิตให้มั่นคง สุขภาวะทางสังคมเน้นการอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนอย่างปลอดภัยและมีความสุข ส่วนสุขภาวะทางสติปัญญาเน้นการเรียนรู้ เข้าใจความจริงของชีวิต มีคุณธรรม และสามารถปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรอบคอบ การบูรณาการหลักภาวนา 4 เข้ามาใช้ในกระบวนการดูแลผู้สูงอายุ ประกอบด้วย กายภาวนา คือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้จักดูแลร่างกายและออกกำลังกายเป็นประจำ ศีลภาวนา คือ การส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยไม่เบียดเบียน จิตภาวนา คือ การสร้างจิตใจที่มั่นคง เข้มแข็ง มีเมตตา และปัญญาภาวนา คือ การส่งเสริม

การใช้ชีวิตด้วยความรอบคอบ ไม่ประมาท และมีเหตุผล ทั้งหมดนี้มุ่งให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีความหมาย

นอกจากนี้ การบริหารจัดการยังเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สนับสนุนการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ คนซึ่งต้องมีทักษะในการดูแลผู้สูงอายุอย่างรอบด้านเงิน ที่ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ วัสดุสิ่งของที่เพียงพอและทันสมัย การจัดการที่มีระบบควบคุมติดตามที่ดี และคุณธรรมที่เน้นการรับฟัง พูดคุย และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสุข การผสานหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารจัดการดังกล่าว ไม่เพียงแต่ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทั้งกาย ใจ สังคม และปัญญา แต่ยังสะท้อนถึงแนวทางการดูแลแบบองค์รวมที่มีมิติของจิตวิญญาณเป็นฐาน ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับบริบทของสังคมไทยที่เคารพในคุณค่าทางศาสนาและความเอื้ออาทรระหว่างกันในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุขสังกัดกรุงเทพมหานคร การบริหารจัดการตามหลัก 5M จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุขสังกัดกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.26) ซึ่งสะท้อนถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในภาพรวม หากพิจารณาตามกรอบ 5M ได้แก่ Man, Money, Material, Method และ Management จะเห็นได้ว่าในด้าน Man หรือบุคลากรนั้น มีการจัดกิจกรรมที่ใช้ความรู้ ความสามารถของเจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพร่วมกับจิตอาสาในการส่งเสริมสุขภาพอย่างหลากหลาย ด้าน Money มีการจัดสรรงบประมาณหรือทรัพยากรสนับสนุนกิจกรรมผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม ด้าน Material มีการใช้สื่อและอุปกรณ์ เช่น เครื่องตรวจสุขภาพ อาหารที่เหมาะสม และสื่อธรรมะในการพัฒนาสุขภาวะ ด้าน Method มีแนวทางชัดเจนในการดูแลแบบองค์รวม ทั้งทางกาย จิต สังคม และสติปัญญา เช่น การอบรมสุขภาพ การฝึกสมาธิ การเสวนาธรรม และกิจกรรมครอบครัว สุดท้าย ด้าน Management แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการเชิงระบบที่เชื่อมโยงทุกมิติอย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวางแผนและประเมินผลต่อเนื่อง ทำให้สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้สูงอายุในแต่ละระดับการพึ่งพิงได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานของพระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ (2564) ซึ่งชี้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุควรครอบคลุมทั้งด้านการเตรียมความพร้อมการส่งเสริม การคุ้มครอง การจัดการ และการเผยแพร่ความรู้ โดยมีพื้นฐานอยู่ที่การพัฒนาและสวัสดิการผู้สูงอายุ การพัฒนาสุขภาวะตามหลักภาวนา 4 เมื่อพิจารณาในมิติทางพุทธธรรม พบว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นภายในศูนย์ฯ มีลักษณะสอดคล้องกับ หลักภาวนา 4 ได้แก่ กาย

ภาวนา, ศีลภาวนา, จิตภาวนา และ ปัญญาภาวนา โดยเฉพาะในด้านสุขภาวะทางกาย ที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึงการสนับสนุน กายภาวนา ผ่านการดูแลสุขภาพร่างกายอย่างเป็นระบบ ด้าน ศีลภาวนา เห็นได้จากการจัดกิจกรรมอบรมศีล 5 และการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบในครอบครัว ด้าน จิตภาวนา มีการส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาจิตใจ เช่น การฝึกสมาธิ สวดมนต์ และเสวนาธรรม ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสงบทางใจ และสามารถปรับตัวได้ดีกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิต และสุดท้าย ปัญญาภาวนา สะท้อนผ่านการให้ความรู้เรื่องสัจธรรมของชีวิต การแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน และการส่งเสริมการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง ซึ่งล้วนช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางสติปัญญาในระยะยาว แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงแค่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต แต่ยังช่วยปลูกฝังพลังภายในของผู้สูงอายุให้มีศักดิ์ศรี ความมั่นคง และการมีคุณค่าในสังคมต่อไปอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานของพระครูปลัดชาติชาย ญาณโสภโณ (2563) ที่เสนอการบูรณาการหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมอบรมศีล 5 การฝึกสมาธิ และการใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน รวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมครอบครัวและการฝึกสมถะ และวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งช่วยพัฒนาทั้งกลุ่มติดสังคม ติดบ้าน และผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุในศูนย์บริการสาธารณสุขสังกัดกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสุขภาวะทางกาย ซึ่งสะท้อนถึงการดำเนินงานที่เน้นการตรวจสุขภาพและส่งเสริมโภชนาการ อันสอดคล้องกับแนวคิดของพิมพิสุทธิ์ บัวแก้ว และรติพร ถึงฝั่ง (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่า การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุควรมุ่งเน้นทั้งการส่งเสริมสุขภาพและการเฝ้าระวังโรคอย่างต่อเนื่อง ในด้านสุขภาวะทางจิต การนำหลักธรรมมาใช้ส่งเสริมสุขภาวะจิตใจถือเป็นจุดแข็งของการดำเนินงาน ซึ่งสัมพันธ์กับงานของพระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (2559) ที่แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมสามารถเสริมสร้างสมรรถนะองค์กรในการดูแลกลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพได้อย่างแท้จริง สำหรับสุขภาวะทางสังคมและสติปัญญา พบว่า การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ชุมชน และการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่มีคุณค่า สอดคล้องกับงานของวิไลวรรณ อิศรเดช (2564) ที่เสนอว่าการใช้สื่อสารออนไลน์เป็นกลไกเชิงสังคมช่วยส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในสังคมเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การบูรณาการหลักภาวนา 4 กับการบริหารจัดการทรัพยากรภายใน เช่น คน เงิน และวัสดุ ยังสนับสนุนประสิทธิภาพการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่ชัชญา วงศ์สรรค์ (2561) นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการภาคสหกรณ์อย่างมีประสิทธิผลตามหลักพุทธธรรม และสอดรับกับผลการศึกษาของ

พระมหาสกล ฐานวุฑโฒ (2559) ที่พบว่าการเสริมสร้างภาวะผู้นำและการจัดการกลุ่มสามารถพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนทางสังคมได้ ดังนั้น การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุในเขตเมืองใหญ่ควรยึดหลักพุทธธรรมควบคู่กับการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งกาย ใจ ปัญญา และสังคม

3. ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความครอบคลุมทั้งด้านกาย จิต สังคม และสติปัญญา โดยมีการบูรณาการหลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เข้ากับการบริหารจัดการด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร และคุณธรรม ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มการพัฒนาระบบสุขภาพผู้สูงอายุที่เน้นทั้งร่างกายและจิตใจอย่างเป็นองค์รวม การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา (2562) ซึ่งเสนอการพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังสุขภาพผู้สูงอายุผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่เน้นการเชื่อมโยงข้อมูลกับการดูแลแบบองค์รวมเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแม่นยำและต่อเนื่อง ขณะที่ ทัศมาวดี ฉากภาพ (2564) ชี้ว่า การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีโมเดลการจัดการที่เชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่น ชุมชน และศาสนา โดยการนำหลักพุทธธรรมมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและความตระหนักรู้ นอกจากนี้ ถนอมขวัญ อยู่สุข (2564) ยังเสนอว่า การดูแลผู้สูงอายุไม่ควรจำกัดแค่ด้านกายภาพหรือการรักษาโรค แต่ควรส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักพุทธธรรม เช่น การฝึกสมาธิ การเข้าใจในธรรมะ และการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย เพื่อให้ผู้สูงอายุมีจิตใจเข้มแข็ง เข้าใจตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีคุณค่า จากการเปรียบเทียบกับงานวิจัยข้างต้น พบว่าผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุในบริบทไทยที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะกับวัฒนธรรม ความเชื่อ และการบริหารเชิงระบบ โดยมีพุทธธรรมเป็นแกนกลางในการสร้างเสริมสุขภาพอย่างยั่งยืนในสังคมสูงวัย

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากกระบวนการศึกษาวิจัยที่ผสานระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ พบว่า แนวทางการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุที่ศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานครได้นำมาใช้นั้น มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น คือ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ การจัดการงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ระบบบริการ และจริยธรรม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติอย่างครอบคลุมและยั่งยืน

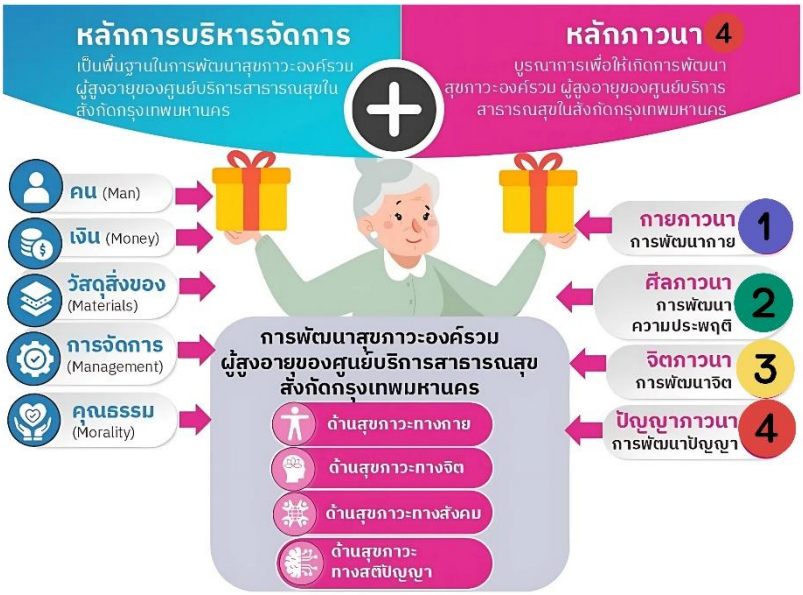

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย สามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยดังต่อไปนี้ การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1. สุขภาวะทางกาย การออกตรวจสุขภาพร่างกายและรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ รวมทั้งการช่วยเหลือด้านปัจจัย 4 2. สุขภาวะทางจิต การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีความสบายใจ 3. สุขภาวะทางสังคม การให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกันกับคนในครอบครัวได้อย่างมีความสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 4. สุขภาวะทางสติปัญญา การให้ผู้สูงอายุเข้าใจในสัจจธรรมและยอมรับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นคนมีคุณธรรมไม่เห็นแก่ตัว นำหลักภาวนา 4 เข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร 1. กายภาวนา การพัฒนากาย ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ช่วยเหลือเพื่อนร่วมชุมชน ออกกำลังกายเป็นประจำทุกวัน 2. ศีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุปฏิบัติตามหลักศีล 5 ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม 3. จิตภาวนา การพัฒนาจิต ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุหมั่นทำบุญตามเทศกาลและวันสำคัญทางศาสนา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนร่วมชุมชนและสังคม 4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตประจำวันด้วยความละเอียดรอบคอบ ไม่ประมาทในชีวิต

นอกจากนั้นนำการบริหารจัดการมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมผู้สูงอายุของศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัดกรุงเทพมหานคร 1. คน (Man) การฝึกทักษะด้านต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุอย่างครบวงจร ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม 2. เงิน (Money) การใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด 3. วัสดุสิ่งของ (Materials) การมีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ ทันสมัยและมีประสิทธิภาพต่อการดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุ 4. การจัดการ (Management) กระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการควบคุม ติดตามเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลเป็นรูปธรรม 5. คุณธรรม (Morality) การสอบถาม พูดคุยและรับฟังเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมทั้งจัดหากิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ศูนย์บริการสาธารณสุขควรส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพเชิงป้องกันและตรวจคัดกรองโรคเรื้อรังอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถได้รับการดูแลตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นของโรค ลดความเสี่ยงในการเกิดภาวะแทรกซ้อนและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต

2. ศูนย์บริการสาธารณสุขควรพัฒนาระบบสนับสนุนชุมชนและครอบครัว เช่น การจัดกิจกรรมออกกำลังกายและฝึกสมองสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการดูแลต่อเนื่องในบ้านเพื่อเสริมสร้างการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการ

3. ศูนย์บริการสาธารณสุขควรจัดให้มีการฝึกอบรมและเสริมสร้างความรู้แก่บุคลากรด้านสุขภาพและผู้ดูแล เพื่อให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอีกทั้งสามารถให้บริการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมตามความต้องการเฉพาะบุคคลได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ศูนย์บริการสาธารณสุข ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงความไม่ดีงามที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมทั้งต่อต่อตนเองและคนรอบข้างในสังคม

2. ศูนย์บริการสาธารณสุข ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์และซื่อตรงต่อชุมชนและสังคมและควรปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในชีวิตประจำวันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3. ศูนย์บริการสาธารณสุข ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุควบคุมอารมณ์ของตนเองขณะพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นเพื่อความสงบร่มเย็นของทุกคนในบ้านและชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศน์และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาวิธีการดูแลที่เหมาะสมและปรับปรุงคุณภาพชีวิตในแต่ละบริบทของชุมชน

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ระบบดิจิทัลและอุปกรณ์สวมใส่ (wearables) ต่อการติดตามและส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมการดูแลแบบบูรณาการและเป็นมิตรกับผู้ใช้งาน

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของโปรแกรมการดูแลสุขภาวะแบบบูรณาการในระดับชุมชนและโรงพยาบาล เพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในกลุ่มผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562) *มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่องสังคมผู้สูงอายุ (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

_____. (2566). *สถิติผู้สูงอายุ*. สืบค้น 5 กันยายน 2566, จาก https://shorturl.asia/TDiSx

จรูญศักดิ์ สุนทรเดชา (2562). *การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชัชญา วงศ์สรรค์. (2561). *รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีประสิทธิผลตามหลักพุทธธรรม* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ถนอมขวัญ อยู่สุข. (2564). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้เกษียณอายุการปฏิบัติงานจากกรมชลประทาน* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทัศมาวดี ฉากภาพ. (2564). *โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 37.

ประเวศ วะสี. (2567). *สุขภาพในมิติทางจิตวิญญาณ หรือปัญญา*. สืบค้น 12 พฤษภาคม 2567, https://www.hitap.net/news/16301

พระครูปลัดชาติชาย ญาณโสภโณ. (2563). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุของเทศบาลในจังหวัดลำพูน* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทฺโธ. (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546);. *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี. (2559). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์กรบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสกล ฐานวุฑฺโฒ. (2559). *รูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาชุมชนยั่งยืนภาคเหนือตอนล่าง* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพิสุทธิ์ บัวแก้ว และรติพร ถึงฝั่ง. (2559). การดูแลสุขภาพและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไทย. *วารสาร สมาคมนักวิจัย*, 21(2), 94-109.

วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ และยศ วัชรคุปต์. (2560). *ระบบประกันการดูแลระยะยาว : ระบบที่เหมาะสมกับประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์วิฑูรย์การปก (1997) จำกัด.

วิไลวรรณ อิศรเดช. (2564). การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของสังคมเมืองผ่านระบบสื่อสารออนไลน์. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(2), 347-360.

ศูนย์บริการสาธารณสุข 60 กทม. (2567). *ศูนย์บริการสาธารณสุข 60 กทม. ต้นแบบดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงในเขตเมืองใหญ่*. สืบค้น 5 กันยายน 2566, จาก https://shorturl.asia/lcuxM

Cochran, W. G. (1963). *Sampling Techniques* (2nd ed.). New York: John Wile Sons.

Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี*

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING WORK POTENTIAL OF THE MEDIATOR IN PUBLIC SECTOR DISPUTE MEDIATION CENTER IN PATHUM THANI PROVINCE

อรุณัฐ ปุณยกนก, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, สุรพล สุยะพรหม
Arunat Poonyakaok, Kiettisak Suklueang, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: arunatpoon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี ดำเนินการวิธีวิจัยเป็นแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 193 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 371 คน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย พบว่าหลักการส่งเสริมศักยภาพมีด้านการฝึกอบรมที่ส่งผลต่อศักยภาพ และหลักสาราณียธรรม 6 มี 2 ด้านที่ส่งผลต่อศักยภาพคือเมตตามโนกรรมและทิฏฐิสามัญญตา และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย พบว่ามีการนำหลักสาราณียธรรม 6 เข้ามาปฏิบัติเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยด้านเมตตากายกรรม ประพฤติดี ไม่เปิดเผยข้อมูลของแต่ละฝ่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต

*Received June 3, 2025; Revised June 26, 2025; Accepted July 7, 2025

ด้านเมตตาวจีกรรม วาจาดี ใช้วาจาสุภาพในการพูดคุยเจรจา ด้านเมตตามโนกรรม ปรารถนาดี มีความตั้งใจเจรจาทำให้การไกล่เกลี่ยลุล่วงได้ดี ด้านสาธารณโภคี การรู้จักแบ่งปัน จัดสรรเวลาให้พูดอย่างเหมาะสม ด้านสีลสามัญญตา อยู่ในกฎระเบียบ ปฏิบัติตามกฎระเบียบและจริยธรรม ด้านทิฏฐิสามัญญตา เห็นดีงาม การไกล่เกลี่ยช่วยยุติข้อพิพาทลดภาระการทำงานของศาล

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม; ศักยภาพ; ผู้ไกล่เกลี่ย

Abstract

Objectives of this dissertation were: 1. To study mediator's Performance Potentials in Public Sector Dispute Mediation Center 2. To study the factors affecting the mediators' performance potentials in Public Sector Dispute Mediation Center and 3. To propose the Buddhadhamma integration for promoting potential of the mediator performance in Public Sector Dispute Mediation Center in Pathum Thani Province, conducted by the mixed-methods.

Findings were as follows: 1The mediators' performance potentials in Public Sector Dispute Mediation Center, by overall, was at the highest level, 2. Factors affecting the mediators' performance potentials, 3. Guidelines for Buddhadhamma Integration for promoting the mediators' performance potentials were as follows: 1. Training for mediation principles. Education, studying the administration of the mediation center, 2. Saraniyadhamma 6; good behavior, nor disclose data and facts, performing duties with kind words, with good wish for best success, knowing how to share things and time with disputing parties, duty performing adhering to rules and regulations and code of ethics, with good intention to reduce the cases for the courts. 3. Mediators' potentials; performing duties with neutrality, independence, and fairness, participating in every mediation, performing duties swiftly, honesty, performing duties politely, maintaining relevant confidentiality, not acting in a way that is decisive.

Keywords: Integration; Buddhadhamma; Potential; Mediator

บทนำ

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562, 2562) ถูกตราขึ้นเพื่อให้มีกระบวนการยุติหรือระงับข้อพิพาทก่อนการฟ้องร้องต่อศาลโดยผู้ไกล่เกลี่ย เป้าหมายของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก็คือทำให้ข้อพิพาทยุติลงด้วยความพอใจของคู่กรณีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการไกล่เกลี่ยมีทั้งที่ไกล่เกลี่ยได้สำเร็จและไม่สำเร็จ ปัญหาที่ทำให้การไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จมีหลายองค์ประกอบ ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย เช่นขาดความเป็นกลาง วางตนไม่เหมาะสม ขาดการเตรียมตัว ไม่เข้าใจประเด็นของข้อขัดแย้ง ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายระบุ ในมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวระบุถึงจริยธรรมของผู้ไกล่เกลี่ย ได้แก่ 1. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อิสระ ยุติธรรม 2. เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททุกครั้ง 3. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว 4. ซื่อสัตย์สุจริต 5. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพ 6. รักษาความลับที่เกี่ยวข้อง 7. ไม่กระทำการในลักษณะเป็นการชี้ขาด หากผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ก็จะเกิดความนับถือไว้วางใจในผู้ไกล่เกลี่ย การดำเนินการไกล่เกลี่ยก็จะมีโอกาสยุติข้อพิพาทได้มากขึ้น ปัญหาการไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จเกิดในทุกพื้นที่ ทุกจังหวัดทั่วประเทศ จังหวัดปทุมธานีมีผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนอนุญาตเป็นผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จำนวน 371 คน เท่ากับร้อยละ 14.8 ของทั้งประเทศซึ่งมีจำนวน 2,499 คน (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, 2567) จังหวัดปทุมธานีจึงเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่มีผู้ไกล่เกลี่ยมากเหมาะสมแก่การทำวิจัยศึกษา

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามัคคี คือหลักสาราณียธรรม 6 (ที.ปา. (ไทย) 11/317/257) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ ธรรมอันทำให้ระลึกถึงกัน ทำให้รักกัน ทำให้เคารพกัน ทำให้สงเคราะห์กัน ทำให้ไม่ทะเลาะวิวาทกัน ทำให้สามัคคีกัน ทำให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีอยู่ 6 ประการ ได้แก่ 1. เมตตากายกรรม ประพฤติดี 2. เมตตาวจีกรรม วาจาดี 3. เมตตามโนกรรม ปรารถนาดี 4. สาธารณโภคี รู้จักแบ่งปัน 5. สีลสามัญญตา อยู่ในกฎระเบียบ 6. ทิฏฐิสามัญญตา เห็นดีงาม ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากนำหลักสาราณียธรรม 6 มาบูรณาการกับหลักการส่งเสริมศักยภาพ (Nadler, 1989) อันประกอบด้วย 1. ด้านการฝึกอบรม 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านการพัฒนา เพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยจะช่วยให้การดำเนินงานการไกล่เกลี่ยลุล่วงได้ดีขึ้น

จากข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี ผลสรุปจากการศึกษาวิจัยของจังหวัดปทุมธานีย่อมจะเกิดประโยชน์ในการส่งเสริมศักยภาพผู้ไกล่เกลี่ยในจังหวัดปทุมธานีและสามารถนำไปเป็นตัวอย่างให้จังหวัด

อื่น ๆ ได้ อันจะทำให้ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยได้ดีสามารถยุติข้อพิพาทได้ ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ และจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อสนับสนุนและยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 371 คน (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 193 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม จำนวน 3 คน กลุ่มผู้บริหารระดับสูงของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จำนวน 6 คน กลุ่มผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนตามแนวคิดของ Likert (1967) สอบถามเกี่ยวกับ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. หลักการส่งเสริมศักยภาพ 3. หลักสาราณียธรรม 6 และ 4. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.945

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ไกล่เกลี่ยจำนวน 193 ตัวอย่าง

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน สรุปผลการสัมภาษณ์ จากนั้นจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูปหรือคน สรุปผลการการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำเสนอเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาเพื่อสรุปความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลและสรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 60.1 เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.3 มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 41.9 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระยะเวลาในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่มีระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 31.1 และส่วนใหญ่ร้อยละ 56.5 ปฏิบัติหน้าที่ไกล่เกลี่ยแล้ว 0-5 ราย

ตารางที่ 1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับ หลักการส่งเสริมศักยภาพ ในภาพรวม

ข้อ	หลักการส่งเสริมศักยภาพ	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการฝึกอบรม	3.55	1.04	มาก
2	ด้านการศึกษา	3.94	0.84	มาก
3	ด้านการพัฒนา	3.99	0.80	มาก
	ภาพรวมหลักการส่งเสริมศักยภาพ	**3.81**	**0.89**	**มาก**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการส่งเสริมศักยภาพ จากตารางที่ 1 หลักการส่งเสริมศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.81, S.D.=0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้านโดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการพัฒนา รองลงมาคือ ด้านการศึกษา และด้านการฝึกอบรมตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับ หลักสาราณียธรรม 6 ในภาพรวม

ข้อ	หลักสาราณียธรรม 6	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	เมตตากายกรรม ประพฤติดี	4.51	0.63	มากที่สุด
2	เมตตาวจีกรรม วาจาดี	4.55	0.64	มากที่สุด
3	เมตตามโนกรรม ปรารถนาดี	4.60	0.57	มากที่สุด
4	สาธารณโภคี รู้จักแบ่งปัน	4.34	0.69	มาก
5	สีลสามัญญตา อยู่ในกฎระเบียบ	4.41	0.67	มาก
6	ทิฏฐิสามัญญตา เห็นดีงาม	4.58	0.59	มากที่สุด
	ภาพรวมหลักสาราณียธรรม 6	**4.50**	**0.63**	**มาก**

จากตารางที่ 2 หลักสาราณียธรรม 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.50, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ด้านเมตตามโนกรรม ปรารถนาดี รองลงมาคือ ด้านทิฏฐิสามัญญตา เห็นดีงาม ด้านเมตตาวจีกรรม วาจาดี และด้านเมตตากายกรรม ประพฤติดี ตามลำดับ อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านสีลสามัญญตา อยู่ในกฎระเบียบ และด้านสาธารณโภคี รู้จักแบ่งปัน ตามลำดับ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับ ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.58, S.D.=0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการรักษาความลับที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}$=4.66, S.D.=0.57) ด้านไม่กระทำการในลักษณะเป็นการชี้ขาด ($\bar{X}$=4.65, S.D.=0.57) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพ ($\bar{X}$=4.60, S.D.=0.54) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X}$=4.60, S.D.=0.58) และด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อิสระ ยุติธรรม ($\bar{X}$=4.58, S.D.=0.60) ตามลำดับ และพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านการเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททุกครั้ง ($\bar{X}$=4.48, S.D.=0.64) และด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ($\bar{X}$=4.47, S.D.=0.58) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี พบว่า

2.1 สมมติฐานที่ 1 หลักการส่งเสริมศักยภาพ ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย 1 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ การฝึกอบรม โดยสามารถร่วมกันทำนายศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย ได้ร้อยละ 12.6

2.2 สมมติฐานที่ 2 หลักสาราณียธรรม 6 ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย 2 ด้าน คือ เมตตามโนกรรม ปรารถนาดี และทิฏฐิสามัญญตา เห็นดีงาม

ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถร่วมกันทำนายศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย ได้ร้อยละ 85.1

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี โดยใช้แนวทางหลักจริยธรรมของผู้ไกล่เกลี่ย ทั้ง 7 ด้านประกอบด้วย 1. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อิสระ ยุติธรรม ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่แสดงท่าทีเอื้อประโยชน์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง 2. เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททุกครั้ง ผู้ไกล่เกลี่ยเตรียมความพร้อมในการไกล่เกลี่ย เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยด้วยความใส่ใจ รับผิดชอบ 3. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว พร้อมลงมือดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ทันที เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยตรงตามเวลาที่นัดหมาย 4. ซื่อสัตย์สุจริต ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่รับของกำนัลหรือผลประโยชน์จากคู่พิพาท 5. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพ ทั้งกายและวาจา ให้เกียรติทุกฝ่ายเสมอกัน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย 6. รักษาความลับที่เกี่ยวข้อง ไม่เปิดเผยข้อมูลของการไกล่เกลี่ย ไม่เปิดเผยความลับ 7. ไม่กระทำการในลักษณะเป็นการชี้ขาด ไม่ทำการชี้ขาดเอง และไม่ทำการชี้นำ

ในด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้ไกล่เกลี่ยโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ด้าน มีดังนี้ 1. เมตตากายกรรม ประพฤติดี ไม่รับทำการงานใด ๆ ให้แก่คู่กรณี ไม่ยินยอมให้บุคคลภายนอกแทรกแซงการปฏิบัติงาน 2. เมตตาวจีกรรม วาจาดี ใช้วาจาสุภาพในการพูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ย ใช้น้ำเสียงสุภาพ นุ่มนวล มีเมตตา ใช้ถ้อยคำที่สร้างสรรค์ มีเหตุผล 3. เมตตามโนกรรม ปรารถนาดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจมีความปรารถนาให้คู่กรณีตกลงกันได้ มีจิตใจอาสา จิตเสียสละ จริงใจ มีหัวใจโพธิสัตว์ สุทธิ ปัญญา เมตตา ขันติ 4. สาธารณโภคี การรู้จักแบ่งปัน จัดสรรเวลาให้พูดและแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสมและพอเพียง แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ 5. สีลสามัญญตา อยู่ในกฎระเบียบ ปฏิบัติตามกรอบจริยธรรม ปฏิบัติตามระเบียบจริยธรรมอย่างเหมาะสม 6. ทิฏฐิสามัญญตา เห็นดีงาม มีความคิดเห็นที่ดีประนีประนอม ตั้งใจส่งเสริมความปรองดอง ช่วยให้คู่กรณีเข้าใจกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการรักษาความลับที่เกี่ยวข้อง เก็บรักษาข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ย ด้านการไม่กระทำการในลักษณะเป็นการชี้ขาด ด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพ ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทำให้การไกล่เกลี่ยขาดความอิสระยุติธรรม และด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

ความเป็นกลาง อิสระ ยุติธรรม ไม่เรียกร้องรับทรัพย์สินใด ๆ อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททุกครั้ง ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด และด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ทำงานได้ลุล่วงครบถ้วนตามขั้นตอนตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของอุบลวรรณ ขันธหิรัญ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยพุทธสันติวิธี : กรณีศึกษาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตำบลสวาย อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่าสามารถนำทฤษฎีหลักการบริหารจัดการ ตามแนวทางของหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารงาน และปฏิบัติเพื่อขจัดสาเหตุของปัญหาของศูนย์ไกล่เกลี่ยให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ไกล่เกลี่ยและการบูรณาการการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานภายนอก ระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคประชาสังคม เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายพันธมิตร

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้ 1. ด้านหลักการส่งเสริมศักยภาพ ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี 1 ด้าน คือการฝึกอบรม หลักการส่งเสริมศักยภาพสามารถทำนายศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยได้และสามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาได้ว่า การฝึกอบรมส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย โดยมีการฝึกอบรมความรู้และทักษะตามหลักการไกล่เกลี่ยอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของพีระ อุดมกิจสกุล (2566) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัท ไปรษณีย์ไทย ดิสทริบิวชั่น จำกัด ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่ากระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2 ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม และด้านการพัฒนา 2. ด้านหลักสาราณียธรรม 6 ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี 2 ด้าน คือ เมตตามโนกรรม ปรารถนาดี และทิฏฐิสามัญญตาเห็นดีงาม ตามลำดับ หลักสาราณียธรรม 6 สามารถร่วมกันทำนายศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย และสามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาได้ว่า ด้านเมตตามโนกรรม ปรารถนาดี หากคู่กรณีมีความตั้งใจที่จะเจรจาตกลงกันจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยลุล่วงได้ง่าย ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ ให้คู่กรณีตกลงกันได้ ด้านทิฏฐิสามัญญตาเห็นดีงาม ช่วยให้ลดภาระการทำงานของศาลและกระบวนการยุติธรรม ทำให้สังคมมีความสงบและสันติสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของอรพิน ตันติวิรุฬห์ (2566) ทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรศาลเยาวชนและ

ครอบครัวภาค 2 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการโดยบูรณาการกับหลักสาราณียธรรม 6 เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรศาลเยาวชนและครอบครัว ได้ผลการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรศาลเยาวชนและครอบครัวภาค 2 ด้านทิฏฐิสามัญญตา เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน ด้านเมตตามโนกรรม เคารพความคิดผู้อื่น ยึดมั่นจริยธรรม

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย 1. การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อิสระ ยุติธรรม 2. เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททุกครั้ง 3. ปฏิบัติหน้าทีด้วยความรวดเร็ว 4. ซื่อสัตย์สุจริต 5. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพ 6. รักษาความลับที่เกี่ยวข้อง 7. ไม่กระทำการในลักษณะเป็นการชี้ขาด โดยนำหลักสาราณียธรรม 6 เข้ามาบูรณาการ ประกอบด้วย 1. เมตตากายกรรม ประพฤติดี 2. เมตตาวจีกรรม วาจาดี 3. เมตตามโนกรรม ปรารถนาดี 4. สาธารณโภคี 5. สีลสามัญญตา อยู่ในกฎระเบียบ 6. ทิฏฐิสามัญญตา เห็นดีงาม นอกจากนั้นยังนำหลักการส่งเสริมศักยภาพมาเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย ประกอบด้วย 1. ด้านการฝึกอบรม 2. ด้านการศึกษา 3. ด้านการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของรวิภัทร ประภานัน (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมศาลอาญา ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมของผู้ประนีประนอมศาลอาญา 4 ด้าน ประกอบด้วยการรักษามาตรฐาน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพ การยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง การยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสรุปได้ว่าบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ คือ ได้ศึกษาศักยภาพ และปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยและได้นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ย มีผลต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนจังหวัดปทุมธานี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยอธิบายได้ดังนี้ 1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง อิสระ ยุติธรรม ให้โอกาสคู่กรณีเท่าเทียมกัน ไม่เอื้อประโยชน์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง 2. เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททุกครั้ง ตามเวลานัด ไกล่เกลี่ยด้วยตนเองและต่อเนื่อง 3. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว ทำงานลุล่วงครบถ้วนตามขั้นตอน ดำเนินการไกล่เกลี่ยทันที กำหนดขั้นตอนให้ถูกต้อง 4. ซื่อสัตย์สุจริต ไม่รับของกำนัลหรือผลประโยชน์ ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน มีความประพฤติซื่อสัตย์สุจริต 5. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพ ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพ มีอัธยาศัยดีงาม 6. รักษาความลับที่เกี่ยวข้อง ไม่เผยแพร่ข้อมูลการไกล่เกลี่ย 7. ไม่กระทำการในลักษณะเป็นการชี้ขาด ไม่ทำตัวเป็นผู้ตัดสิน ไม่ชี้ขาดเอง

ไม่ชี้นำ หลักสาราณียธรรม 6 ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ย มี 2 ด้านคือ เมตตามโนกรรม ปรารถนาดี มีจิตอาสา หัวใจโพธิสัตว์ สุทธิ ปัญญา เมตตา ขันติ และทิฏฐิสามัญญตา เห็นดีงาม มีใจเปิดกว้างเป็นกลาง ประนีประนอม ปรองดอง โดยหลักการส่งเสริมศักยภาพ ที่มีผลต่อการส่งเสริมคือด้านการฝึกอบรม ฝึกอบรมความรู้และทักษะอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรส่งเสริมการฝึกอบรม มีการวางแผนในการพัฒนาความรู้ความสามารถในการไกล่เกลี่ยอย่างเป็นระบบ มีการติดตามประเมินผลการฝึกอบรมต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้ไกล่เกลี่ยศึกษาต่อในวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้น

2. ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรมีการส่งเสริมให้มีการใช้หลักสาราณียธรรม 6 เพื่อส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสาธารณโภคี รู้จักแบ่งปัน ด้านสีลสามัญญตา อยู่ในกฎระเบียบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรส่งเสริมให้ผู้ไกล่เกลี่ยเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยตนเองทุกครั้ง เพื่อช่วยลดปัญหาความขัดแย้งลงได้

2. ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรส่งเสริมให้ผู้ไกล่เกลี่ยเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยตรงตามเวลาที่กำหนดนัดหมาย ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว

3. ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรส่งเสริมให้ผู้ไกล่เกลี่ยควบคุมเวลาในการไกล่เกลี่ยจะทำให้การทำงานลุล่วงครบถ้วนตามขั้นตอนที่กำหนด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการทำงานของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อเป็นบทเรียนสำหรับจัดอบรมให้ผู้ไกล่เกลี่ยได้ศึกษา

2. ควรมีการทำวิจัยศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่มีจำนวนคดีไกล่เกลี่ยมาก ๆ และมีอัตราสถิติดำเนินการไกล่เกลี่ยได้สำเร็จสามารถยุติข้อพิพาทได้สำเร็จสูง เพื่อนำผลวิจัยมาพัฒนาการบริหารงานศูนย์อื่น ๆ ด้วย

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ให้เป็นวิชาชีพผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อยกระดับการทำงานของผู้ไกล่เกลี่ยให้มีมาตรฐาน มีการควบคุมประสิทธิภาพและจรรยาบรรณของผู้ไกล่เกลี่ย

เอกสารอ้างอิง

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2567). *บัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ย*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2567, จาก https://emediation.rlpd.go.th/mediator/listing

พีระ อุดมกิจสกุล. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบริษัทไปรษณีย์ไทย ดิสทริบิวชั่น จำกัด* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รวิภัทร ประภานัน. (2565). *การส่งเสริมจริยธรรมเชิงพุทธของผู้ประนีประนอมศาลอาญา* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อรพิน ตันติวิรุฬห์. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรศาลเยาวชนและครอบครัวภาค 2* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อุบลวรรณ ขันธหิรัญ. (2565). *รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนโดยพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษาศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก. หน้า 4-5.

Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

Nadler, L. (1989). *Corporate Human Resource Development*. NewYork: Van Nostrand Reinhold Company.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.

โครงสร้างและผู้กระทำการของเครือข่ายพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*

STRUCTURE AND AGENCY OF WAT BANG HUA SUEA AMULET NETWORK IN PHAPRADAENG DISTRICT, SAMUTPRAKAN PROVINCE

พัชรกร กุลเจริญ, ธนิต โตอดิเทพย์, เทพพร มังธานี
Patcharakorn Kulcharoen, Tanit Toadithep, Thepporn Mungthanee
มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University
Corresponding Author E-mail: patcharakorn.kulcharoen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 2. ศึกษาโครงสร้างของพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 3. ศึกษาผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับกลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม รวม 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความ นำเสนอเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพระเครื่องวัดบางหัวเสือในแต่ละยุคมีความเปลี่ยนแปลงใน 5 ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ในการสร้าง ด้านกระบวนการผลิต ด้านลักษณะพิธีพุทธาภิเษก ด้านประเภทพระเครื่อง ด้านภาพแทนบนพระเครื่องเป็นผลมาจากการปรับตัวของพระเกจิอาจารย์ กาลเวลา และกระบวนการผลิต 2. โครงสร้างของพระเครื่อง มี 5 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างการเมืองการปกครอง โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม โครงสร้างทางศาสนา โครงสร้างสถาบันการศึกษา โครงสร้างการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยี แบ่งเป็น 3 ยุค คือ 1. ยุคปฐมบทของวัดบางหัวเสือ โครงสร้างทุกด้านยังไม่มีความเจริญ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน 2. ยุคของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชน มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน วัดเริ่มมีบทบาทในลักษณะองค์กร 3. ยุควัดในกระแสของเมืองอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี พื้นที่โดยรวมเปลี่ยนแปลงไปเป็นเขตเมืองอุตสาหกรรม วัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย 3. ผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่อง พบว่า 1. กลุ่มผู้สร้างพระเครื่อง มีบทบาทเชิงรุก ปรับตัวสูง ใช้พระเครื่องเป็นเครื่องมือด้านศาสนา

*Received June 1, 2025; Revised July 1, 2025; Accepted July 4, 2025

ประวัติศาสตร์ และเศรษฐกิจ 2. กลุ่มผู้ใช้พระเครื่อง มีการปรับตัวน้อย ใช้พระเครื่องตามความเชื่อส่วนบุคคล 3. กลุ่มผู้ผลิตพระเครื่อง ปรับตัวในเชิงธุรกิจ สร้างเครือข่ายผลิตและทำตลาดเชิงรุกอย่างเป็นระบบ 4. กลุ่มผู้สนับสนุน มีอิทธิพลมากในยุคเมืองอุตสาหกรรม สามารถต่อรองกับวัดในกระบวนการจัดสร้างพระเครื่องได้อย่างมีนัยสำคัญ
คำสำคัญ: โครงสร้าง; ผู้กระทำการ; เครือข่ายพระเครื่อง; วัดบางหัวเสือ

Abstract

This research article aimed to 1. examine the development and transformation of sacred amulets from Wat Bang Hua Suea, Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province; 2. analyze the structural context of these amulets; and 3. identify key actors involved in their creation and distribution. Employing a qualitative approach, the study utilized documentary analysis and field research, including in-depth interviews, participant observation, and focus group discussions with five target groups comprising 15 participants. Data were interpreted and presented using descriptive narrative analysis.

The findings revealed three key aspects: First, the development and changes of the amulets across different eras encompassed five dimensions creation purpose, production methods, consecration ceremony characteristics, types of amulets, and the imagery portrayed. These transformations were driven by the adaptation of revered monks, changing times, and evolving production techniques. Second, the structural context surrounding the amulets also shifted in five domains: political governance, economic and social systems, religion, education, and media-technology. These were categorized into three periods: 1. the foundational era, where the temple functioned as the community's core amidst underdeveloped structures; 2. the infrastructure development era, where the temple gradually assumed an organizational role; and 3. the era of industrial and technological expansion, where the area evolved into an urbanized industrial zone, and the temple became a legal entity. Third, the involved actors were classified into four groups: 1. amulet creators, who demonstrated proactive adaptation and used the amulets as tools for religious, historical, and economic engagement; 2. amulet users, who maintained personal belief-based practices with limited

change; 3. producers, who adopted a business-oriented approach, establishing production networks and systematic marketing; and 4. supporters, who gained significant influence during the industrial era, effectively negotiating with temples in the amulet-making process.
Keywords: Structure; Agency; Amulet Network; Wat Bang Hua Suea

บทนำ

พระเครื่องเป็นวัตถุมงคลที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีหลากหลายประเภท เช่น พระพุทธรูปขนาดเล็ก พระกริ่ง พระพิมพ์ รูปพระเกจิอาจารย์ และพระเหรียญ ซึ่งมีขนาดเล็ก พกพาสะดวก ผลิตจากวัสดุต่าง ๆ เช่น ดิน ผง โลหะ และว่าน ผ่านพิธีปลุกเสก จึงเชื่อกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถป้องกันภัย เสริมโชคลาภ และให้คุณแก่ผู้บูชา (พระมหาณัฐพล โพไพ, 2561)

พระเครื่องมีต้นกำเนิดจากพระพิมพ์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่สร้างด้วยการกดแม่พิมพ์ เดิมใช้เป็นของที่ระลึกในการเดินทางไปสักการะสังเวชนียสถานทั้ง 4 แห่ง ต่อมาวัตถุประสงค์เปลี่ยนไป โดยในประเทศไทยนิยมสร้างพระพิมพ์จำนวนมากเพื่อบรรจุไว้ในกรุของสถูปหรือเจดีย์ เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาในระยะยาว เมื่อกรุแตกจากภัยธรรมชาติหรือมนุษย์ ทำให้พระพิมพ์จำนวนมากถูกค้นพบ และกลายเป็นที่รู้จักในชื่อ พระเครื่อง ซึ่งย่อมาจาก พระเครื่องราง (พระครูพิพิธจารุธรรม (ชุมพร จารุวณฺโณ) และคณะ, 2558)

พระพิมพ์หรือพระพุทธรูปขนาดเล็กถูกยกระดับให้เป็นพระเครื่องอย่างชัดเจน ในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยมีเหตุการณ์สำคัญ คือ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) พบกรุพระแตกที่จังหวัดกำแพงเพชรในต้นรัชสมัยรัชกาลที่ 4 และได้นำพระที่พบมาแจกจ่ายแก่ประชาชน พระกรุที่มีชื่อเสียงจากเหตุการณ์นี้ คือ พระกำแพงซุ้มกอ ทุ่งเศรษฐี ภายหลัง สมเด็จโตได้สร้างพระสมเด็จวัดระฆังแจกแก่ผู้ศรัทธา นับเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้พระพิมพ์ซึ่งเคยเป็นสมบัติสาธารณะ กลายเป็นพระเครื่องที่บุคคลสามารถครอบครองเป็นสมบัติส่วนตัวได้ (ฉลอง สุทราวาณิชย์, 2551)

พระเครื่องมีความเชื่อมโยงทั้งกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม พระพุทธศาสนา และปรากฏการณ์ทางสังคม ในระยะแรกยังไม่เป็นที่นิยมในวงกว้าง เนื่องจากเน้นพุทธคุณด้านคงกระพันและมหาอุตม์ ซึ่งเหมาะกับผู้ที่ต้องต่อสู้หรือออกรบ ต่อมาในช่วงที่เกิดโรคระบาดอย่างรุนแรงในปลายรัชกาลที่ 3 ผู้คนจึงหันมาใช้พระเครื่องเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เพราะยังไม่มีนวัตกรรมทางการแพทย์ที่ทันสมัย (ณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์, 2553)

ด้วยความเชื่อและรูปแบบของพระเครื่องที่เปลี่ยนแปลงตามปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมพระเครื่องจึงพัฒนาเข้าสู่ยุคพุทธพาณิชย์ที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง

ตัวอย่างที่สำคัญ ได้แก่ การให้เช่าพระแก้วมรกต และการจัดสร้างพระชุด 25 พุทธศตวรรษ ในปี พ.ศ. 2500 เพื่อระดมทุนสร้างพุทธมณฑล รวมถึงการสร้างพระเครื่องเพื่อหารายได้ด้านสาธารณประโยชน์และสาธารณกุศลโดยพระเกจิอาจารย์แต่ละวัด (ชนัญญ์ เมฆหมอก, 2556)

พระเครื่องมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจไทย โดยก่อให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องหลายประเภท เช่น การสร้างพระ ศูนย์พระเครื่อง การโฆษณา และการถ่ายภาพ อย่างไรก็ตาม การเติบโตของวงการพระเครื่องมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เช่น ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ราคาพระเครื่องลดลง 40-50% ขณะที่พระยอดนิยมลดลง 10-20% และศูนย์พระเครื่องหลายแห่งต้องปิดกิจการ เนื่องจากพระเครื่องในฐานะทรัพย์สินถูกนำออกให้เช่าเพื่อแปลงเป็นเงินสดในช่วงที่อัตราการว่างงานสูงขึ้น (จาก 1.51% ในปี 2540 เป็น 4.09% ในปี 2542) ส่งผลให้เกิดภาวะอุปทานเกินแต่กำลังซื้อลดลงตามเศรษฐกิจที่ซบเซา (Positioning Magazine, 2004)

วงการพระเครื่องกลับมาเติบโตในช่วงปี พ.ศ. 2546-2548 ตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ ส่งผลให้ราคาพระเครื่องปรับตัวเพิ่มขึ้นถึง 40% โดยเฉพาะพระยอดนิยมซึ่งเริ่มหายากจากอุปสงค์ที่สูงแต่ผู้ครอบครองไม่ต้องการขาย ศูนย์วิจัยกสิกรไทยประเมินว่า ธุรกิจพระเครื่องมีเงินหมุนเวียนสูงถึง 10,000 ล้านบาทในปี 2546 และเพิ่มเป็น 20,000 ล้านบาทในปี 2548 และในปี พ.ศ. 2550 กระแสความนิยมจตุคาม-รามเทพ ทำให้วงการพระเครื่องขยายตัวอย่างมาก โดยคาดว่ามีมูลค่าทะลุ 40,000 ล้านบาท และเกิดแนวคิดใหม่เรื่องการจำกัดจำนวนการสร้างพระเครื่อง อย่างไรก็ตาม หลังจากกระแสจตุคามเริ่มซาลงในกลางปี พ.ศ. 2550 การเติบโตของวงการพระเครื่องกลับสู่ภาวะปกติ โดยคาดว่าปี พ.ศ. 2551 มีเงินหมุนเวียนอยู่ที่ประมาณ 40,000 ล้านบาท (Positioning Magazine, 2008)

วัดบางหัวเสือ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นวัดมหานิกายที่สร้างขึ้นราวปลายสมัยอยุธยา ประมาณ พ.ศ. 2300 เดิมมีชื่อว่า วัดบางศีศะเสือ ก่อนจะเปลี่ยนเป็นวัดบางหัวเสือในรัชสมัยรัชกาลที่ 4 วัดแห่งนี้เคยเป็นคลังเสบียงของพระเจ้าตากสินมาก่อนถูกบูรณะขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ 1 เจ้าอาวาสที่มีบันทึกชื่อ คือ หลวงพ่อบัว หรือสมภารบัว พระเกจิอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงด้านวิชาอาคม และเป็นผู้สร้างพระเครื่ององค์แรกของวัดราวปี พ.ศ. 2390 โดยใช้เทคนิคการหล่อโลหะพิมพ์ประกบแบบโบราณ พร้อมถ่ายทอดวิชาพุทธาคมให้ลูกศิษย์ ส่งผลให้วัดบางหัวเสือเป็นศูนย์รวมของพระเกจิอาจารย์ที่สำคัญในพื้นที่ (เอกพล ศุขตระกูล, 2557)

จะเห็นได้ว่า พระเครื่องวัดบางหัวเสือมีประวัติความเป็นมายาวนานกว่า 150 ปี โดยมีหลวงพ่อบัว เจ้าอาวาสรูปแรกเป็นผู้เริ่มสร้างพระเครื่องรุ่นแรกในราวปี พ.ศ. 2390

จนถึงปี พ.ศ. 2565 มีการสร้างพระเครื่องมากกว่า 100 รุ่น ทั้งแบบโบราณ เช่น การเทหล่อพิมพ์ประกบ และแบบใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีหลากหลายประเภท เช่น พระปิดตา พระเนื้อผง รูปถ่าย เหรียญ และล็อกเก็ต โดยพระเครื่องยุคแรกเน้นพุทธคุณด้านแคล้วคลาด คงกระพัน ส่วนปัจจุบัน โดยเฉพาะพระเครื่องหลวงพ่อถวิล เน้นด้านเมตตาบารมี และยังได้รับการยอมรับในวงการพระเครื่องระดับประเทศ โดยปรากฏอยู่ในรายการประกวดหลายครั้ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยในหัวข้อโครงสร้างและผู้กระทำการของเครือข่ายพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีคำถามการวิจัยคือพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีความเปลี่ยนแปลงในการสร้างพระเครื่องอย่างไร รวมถึงมีโครงสร้างและบุคคลใดที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่องวัดบางหัวเสือบ้าง และเกี่ยวข้องอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างของพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร (Document) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์วัดบางหัวเสือ 3 รูป กลุ่มกรรมการวัดบางหัวเสือ 3 คน ชมรมพระเครื่องบางหัวเสือ 3 คน กลุ่มศรัทธาบารมีหลวงพ่อถวิลวัดบางหัวเสือ 3 คน และกลุ่มผู้ศรัทธาข้ามถิ่น ที่มีความศรัทธาในพระเครื่องวัดบางหัวเสือ แต่ไม่ได้มีถิ่นที่อยู่อาศัย หรือไม่มีภูมิลำเนา หรือไม่เคยอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูปหรือคน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบประเมินการสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่งได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เช่น เอกสารทางราชการ เอกสารของท้องถิ่น ภาพถ่าย พระเครื่องวัดบางหัวเสือ เป็นต้น เอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เช่น เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ประกอบด้วย

4.2.1 การสัมภาษณ์เชิงประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral History Interview) มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลรายละเอียดเชิงลึกในอดีต เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการอ้างอิงและอธิบายประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อเรียนรู้และเข้าใจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้คำถามปลายเปิดและมีความยืดหยุ่นในการดำเนินการ

4.2.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดสร้างพระเครื่องชนิดเหรียญ รุ่นเมตตาบารมี 88 ปี พระครูวิบูลสีลวัฒน์ (หลวงพ่อถวิล) โดยผู้วิจัยมีโอกาสเข้าร่วมสังเกตการณ์ ซักถาม จดบันทึก และถ่ายภาพในทุกกระบวนการของการจัดสร้างพระเครื่อง

4.2.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดำเนินการโดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อร่วมอภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่องวัดบางหัวเสือ ลักษณะของการสนทนาเป็นการพูดคุยทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องศึกษา โดยไม่มีการปิดกั้นความคิดเห็น พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสามารถซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันอย่างอิสระ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและการเก็บข้อมูลภาคสนามมาจัดกระทำให้เป็นระบบ เพื่อแสวงหาความหมาย วิเคราะห์องค์ประกอบและเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ นำไปสู่การตีความเชิงลึก โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 การเรียบเรียงข้อมูล เป็นกระบวนการจัดการข้อมูลเบื้องต้นโดยนำข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการลงพื้นที่มาจัดหมวดหมู่และทำความเข้าใจ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบในขั้นตอนถัดไป

5.2 การนำเสนอข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ผ่านการเรียบเรียงมาเสนอในรูปแบบการพรรณนา โดยเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เพื่ออธิบายรายละเอียดของสิ่งที่ศึกษาตามลักษณะของข้อมูลที่ปรากฏ

5.3 การสรุปผล เป็นกระบวนการตีความ ตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูลกับประเด็นการวิจัย เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่มีความหมายชัดเจนและตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพระเครื่องวัดบางหัวเสือในแต่ละยุค พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ในการสร้าง ด้านกระบวนการผลิต ด้านลักษณะพิธีพุทธาภิเษก ด้านประเภทพระเครื่อง ด้านภาพแทนบนพระเครื่อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากการปรับตัวของพระเกจิอาจารย์ของวัดให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และปัจจัยเชิงโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากแนวคิดเรื่องการจัดทำเหรียญที่ระลึก การพัฒนาเทคโนโลยีการถ่ายภาพและกระบวนการผลิตเหรียญกษาปณ์จากประเทศในโลกตะวันตก

2. โครงสร้างที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างการเมืองการปกครอง โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม โครงสร้างทางศาสนา โครงสร้างสถาบันการศึกษา โครงสร้างการสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยี ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของโครงสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่แต่ละช่วงเวลา ซึ่งสอดคล้องกับการแบ่งยุคที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 ยุคปฐมบทของวัดบางหัวเสือ (พ.ศ. 2370-2505) โครงสร้างทุกด้านยังไม่มีความเจริญหรือพัฒนาเข้ามาในพื้นที่ วัดจึงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งมีประชากรอยู่อาศัยไม่มาก มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำน้ำตาลมะพร้าวเพื่อยังชีพ

2.2 ยุคของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชน (พ.ศ. 2505-2529) เป็นช่วงที่มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเข้าสู่พื้นที่ ทำให้เกิดความเจริญและความสะดวกสบายมากขึ้น วัดเริ่มมีบทบาทในลักษณะองค์กร และบทบาทหลายด้านเริ่มถูกถ่ายโอนไปยังโครงสร้างทางสังคมอื่น ๆ

2.3 ยุควัดในกระแสของเมืองอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี (พ.ศ. 2530-2567) พื้นที่โดยรวมเปลี่ยนแปลงไปเป็นเขตเมืองอุตสาหกรรมมีประชากรหนาแน่น วัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย และระบบข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงผ่านเทคโนโลยีโทรศัพท์เคลื่อนที่และอินเทอร์เน็ต

3. ผลการศึกษาผู้กระทำการที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

3.1 กลุ่มผู้สร้างพระเครื่อง กลุ่มนี้มีการปรับตัวและปฏิบัติการทางสังคมจากสภาพแวดล้อมของโครงสร้างมากที่สุด โดยมีความสามารถในการคิดอุบายหรือกลยุทธ์เพื่อตอบสนองต่อสภาวะของโครงสร้างในแต่ละยุคสมัย พระเครื่องจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือจากเดิมที่เน้นการสืบทอดพระศาสนาตามความเชื่อ กลับกลายมาเป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นสื่อบันทึกประวัติศาสตร์และเหตุการณ์สำคัญ เป็นสินค้าแลกเปลี่ยนของชำร่วย กุศโลบายในการทำบุญ และเป็นแหล่งรายได้ของวัดตามลำดับ

3.2 กลุ่มผู้ใช้พระเครื่อง กลุ่มนี้มีการปรับตัวในเชิงบทบาทหน้าที่น้อยที่สุด โดยยังคงมีพฤติกรรมใช้พระเครื่องในลักษณะเดิมคือแขวนคอเพื่อสักการบูชาและหวังผลตามวัตถุประสงค์ส่วนบุคคลซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ต่อมาพระเครื่องวัดบางหัวเสือได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน และมีการขยายการใช้ในลักษณะของการสะสมและซื้อขายเป็นสินค้าเพิ่มเติม

3.3 กลุ่มผู้ผลิตพระเครื่อง กลุ่มนี้มีการปรับตัวในเชิงธุรกิจ โดยพัฒนาจากอุตสาหกรรมในครัวเรือนไปสู่ระดับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการทำการตลาดเชิงรุก นำเสนอผลิตภัณฑ์พระเครื่องและวัตถุมงคลโดยตรงแก่พระเกจิอาจารย์ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและตอบสนองต่อความต้องการของตลาด

3.4 กลุ่มผู้สนับสนุน กลุ่มนี้มีบทบาทโดดเด่นในยุควัดในกระแสของเมืองอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี โดยเกิดการรวมกลุ่มกันทางสังคม ส่งผลให้มีอำนาจในการต่อรองและมีอิทธิพลต่อการสร้างวัตถุมงคล ไม่ว่าจะเป็นด้านรูปแบบพระเครื่อง จำนวนการจัดสร้างวัตถุประสงค์ในการสร้าง หรือแม้กระทั่งรูปแบบของพิธีพุทธาภิเษก การรวมกลุ่มเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การเติบโตทางอำนาจและสามารถต่อรองกับวัดในกิจการต่าง ๆ ได้ในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการสร้างพระเครื่องของพระเกจิอาจารย์วัดบางหัวเสือมีลักษณะเป็นพลวัตที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุศรา สว่างศรี (2549) ที่ระบุว่า พระเครื่องในยุคแรกสามารถสะท้อนเรื่องราวของความเชื่อ ประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง และเศรษฐกิจของแต่ละยุคสมัยได้อย่างชัดเจน แต่พระเครื่องยุคใหม่กลับถูกสร้างขึ้นเพื่อระดมทุนหารายได้ และมีการจัดการเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ โดยอาศัยศรัทธาและความเชื่อซึ่งเป็นรากฐานของสังคมไทยเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่ง

ที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปเลย คือ การที่พระเครื่องยังคงดำรงสถานะในฐานะสื่อสัญลักษณ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการยอมรับและถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องในทุกยุคสมัย

2. จากผลการศึกษาโครงสร้างของพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ในยุคปฐมบท วัดบางหัวเสือยังไม่มีโครงสร้างที่พัฒนาเพียงพอจะตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างครอบคลุม เจ้าอาวาสในฐานะผู้ปกครองและผู้นำที่สำคัญของชุมชนจึงต้องทำหน้าที่รักษาความสงบและแสดงบทบาทต่าง ๆ ทั้งด้านจิตใจ การเป็นหมอพระ ผู้นำศิลปวัฒนธรรม และผู้ถ่ายทอดความรู้ เมื่อชุมชนเข้าสู่ยุคพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเมืองอุตสาหกรรม บทบาทวัดจึงถูกลดให้เป็นเพียงองค์กรศาสนา ทำให้เจ้าอาวาสและพระเกจิอาจารย์ต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้าง-ผู้กระทำการ (Structuration Theory) ของ Giddens (2007) ที่มองว่า โครงสร้างและผู้กระทำการสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก โดยปฏิบัติการทางสังคมเป็นตัวเชื่อมระหว่างทั้งสอง ซึ่งมีความแตกต่างจากแนวคิดของเชษฐา พวงหัตถ์ (2548) ที่ให้ความสำคัญกับโครงสร้างมากกว่า ซึ่งอยู่ในฐานะผู้กำหนดวางกรอบและข้อจำกัดให้แก่ผู้กระทำการหรือมนุษย์

3. จากผลการศึกษาผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การรวมกลุ่มของเครือข่ายผู้กระทำการของพระเครื่องวัดบางหัวเสือ จนสามารถจัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่มหรือชมรม ประกอบด้วย ชมรมพระเครื่องบางหัวเสือ คณะศิษย์ศรัทธาบารมีพระครูวิบูลสีลวัฒน์ และกลุ่มศรัทธาบารมีหลวงพ่อถวิล วัดบางหัวเสือ ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมขนาดเล็กที่มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งภายนอกและภายในกลุ่ม มีการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม และมีกิจกรรมทางสังคมร่วมกันภายในกลุ่ม การรวมกลุ่มในลักษณะนี้จึงมีความคล้ายคลึงกับคำว่า ชุมชน แบบดั้งเดิม ซึ่งมีความแตกต่างกันตรงที่ไม่ได้อยู่อาศัยหรือใช้ชีวิตอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน จึงไปสอดคล้องกับแนวคิดของเบเนดิกท์ แอนเดอร์สัน (2552) ที่ได้นำเสนอแนวคิดชุมชนจินตกรรม (Imagined Communities) ที่ได้เสนอว่าเสนอว่า ชาติ หรือความเป็นชาติ คือ ชุมชนจินตกรรม เพราะคนในชาติส่วนใหญ่ไม่เคยรู้จักกันเป็นการส่วนตัว แต่จินตนาการว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเดียวกัน มีความรู้สึกผูกพันร่วมกัน ผ่านสื่อ เช่น ภาษา หนังสือพิมพ์ ประวัติศาสตร์และพิธีกรรมทางสังคม ซึ่งช่วยสร้างอัตลักษณ์และความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ

อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มของเครือข่ายผู้กระทำการดังกล่าว ไม่ได้จำกัดเพียงแค่การจินตนาการถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเท่านั้น แต่ยังพบว่า มีการจินตนาการถึงจุดสนใจร่วมกันกับผู้ที่ไม่เคยพบหน้ากันมาก่อน แต่มีความสนใจในพระเครื่องของวัดบางหัวเสือร่วมกัน โดยมีปฏิสัมพันธ์กันผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในยุควัดที่อยู่ในกระแสของเมืองอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนและเปิดโอกาส

ให้เกิดการสร้างชุมชนและสังคมในโลกออนไลน์ เช่น เพจหรือกลุ่มสาธารณะบนแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ การซื้อขาย รวมถึงการปฏิสัมพันธ์อื่น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องพบหน้ากันหรือถูกจำกัดด้วยอาณาบริเวณอีกต่อไป ดังนั้น ชมรมพระเครื่องบางหัวเสือ คณะศิษย์ศรัทธาบารมีพระครูวิบูลสีลวัฒน์ และกลุ่มศรัทธาบารมีหลวงพ่อถวิล วัดบางหัวเสือ แท้จริงแล้วคือชุมชนจินตกรรมรูปแบบหนึ่ง ที่มีจุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันผ่านความสนใจร่วมกันในพระเครื่องของวัด และพระเกจิอาจารย์ของวัด

นอกจากนี้ ผลการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ยังสามารถใช้อธิบายเสริมงานวิจัยของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2546) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับ ลัทธิพิธีเสด็จพ่อ ร.5 โดยในขณะนั้น เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยยังไม่พัฒนาเท่าปัจจุบัน และยังไม่มีแพลตฟอร์มเครือข่ายสังคมออนไลน์เกิดขึ้น ที่ได้อธิบายว่าลัทธิพิธีดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดชุมชน แม้ว่าจะมีจุดเชื่อมโยงร่วมกัน คือ การเคารพบูชาเสด็จพ่อ ร.5 โดยผู้คนมาร่วมพิธีที่ลานพระบรมรูปทรงม้าแต่กิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นเพียงการรวมตัวกันโดยไม่มีการสนทนา แลกเปลี่ยน หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เมื่อเสร็จพิธีแล้วก็แยกย้ายกันกลับ จึงไม่ปรากฏภาพของความเป็นชุมชนอย่างชัดเจน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากการลงพื้นที่ สัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ ชี้ให้เห็นถึงพลวัตของพระเครื่องวัดบางหัวเสือในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านพัฒนาการตามยุคสมัย โครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง และกลุ่มผู้มีบทบาทในกระบวนการผลิตและใช้พระเครื่อง ซึ่งต่างมีบทบาทเฉพาะตัวในการหล่อหลอมให้พระเครื่องกลายเป็นทั้งวัตถุมงคล สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม และเครื่องมือทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เข้าใจภาพรวมขององค์ประกอบเหล่านี้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์สาระสำคัญออกมาในรูปแบบภาพ ดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะจากการวิจัย มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1 พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของพระเครื่องวัดบางหัวเสือในแต่ละยุคมีความเปลี่ยนแปลงใน 5 ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ในการสร้าง ด้านกระบวนการผลิต ด้านลักษณะพิธีพุทธาภิเษก ด้านประเภทพระเครื่อง ด้านภาพแทนบนพระเครื่อง เป็นผลมาจากการปรับตัวของพระเกจิอาจารย์ กาลเวลา และกระบวนการผลิต องค์ประกอบที่ 2 ยุคของพระเครื่องแบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ 1. ยุคปฐมบทของวัดบางหัวเสือ โครงสร้างทุกด้านยังไม่มีความเจริญ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน 2. ยุคของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานชุมชนมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน วัดเริ่มมีบทบาทในลักษณะองค์กร 3. ยุควัดในกระแสของเมืองอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี พื้นที่โดยรวมเปลี่ยนแปลงไปเป็นเขตเมืองอุตสาหกรรม วัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย องค์ประกอบที่ องค์ประกอบที่ 3 ผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่องประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้สร้างพระเครื่อง มีบทบาทเชิงรุก ปรับตัวสูง ใช้พระเครื่องเป็นเครื่องมือด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ และเศรษฐกิจ 2. กลุ่มผู้ใช้พระเครื่องมีการปรับตัวน้อยและใช้พระเครื่องตามความเชื่อส่วนบุคคล 3. กลุ่มผู้ผลิตพระเครื่อง ปรับตัวในเชิงธุรกิจและสร้าง

เครือข่ายผลิตและทำตลาดเชิงรุกอย่างเป็นระบบ 4. กลุ่มผู้สนับสนุน มีอิทธิพลมากในยุคเมืองอุตสาหกรรม สามารถต่อรองกับวัดในกระบวนการจัดสร้างพระเครื่องได้อย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วัดบางหัวเสือ เทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพราย หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผล การศึกษาข้างต้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การอนุรักษ์และส่งเสริมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดบางหัวเสือ รวมถึงพิพิธภัณฑ์เทศบาลเมืองปู่เจ้าสมิงพรายได้

2. ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมถึงความเป็นมาของพระเครื่องวัดบางหัวเสือ อีกทั้งบทบาทสำคัญของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำไปสู่การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พระเครื่องวัดบางหัวเสือ และกิจกรรมด้านวัฒนธรรมให้ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวเข้าถึงได้สะดวก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาพระเครื่องวัดบางหัวเสือโดยใช้มุมมองทางประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดพระเครื่องของวัดให้ได้มากที่สุด เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับความเป็นมาของพระเครื่องในแต่ละรุ่น ซึ่งสามารถนำไปสู่การทำทะเบียนประวัติพระเครื่องของวัดได้

2. ควรศึกษาพระเครื่องวัดบางหัวเสือโดยใช้มุมมองทางสัญวิทยาและการสร้างความหมาย เพื่อนำไปสู่การตีความถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ในวัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกผลิตซ้ำอย่างพระเครื่องของวัด เช่น ภาพแทนบนพระเครื่อง อักขระ ยันต์ สัญลักษณ์ เป็นต้น

3. ควรศึกษาถึงบทบาท อิทธิพล และการกระทำทางอำนาจของผู้กระทำการภายนอก รวมไปถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำกับ ตรวจสอบ และควบคุมวัดว่ามีผลต่อวัดและผู้กระทำการภายในวัดในด้านใด และมีผลเป็นอย่างไร

4. ควรศึกษาวัดรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องโดยใช้มุมมองทางด้านการเมืองและเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งจะสามารถเข้าใจถึงความหมายซ่อนเร้นของการกระทำทางการเมืองได้ อีกทั้งอาจนำไปสู่การตีความถึงความสำคัญของวัดในเชิงการเมืองได้

5. ควรศึกษาโครงสร้างและผู้กระทำการของพระเครื่องวัดบางหัวเสือต่อไปในอนาคต เมื่อนำมาศึกษาร่วมกับงานวิจัยฉบับนี้ จะสามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการเชิงโครงสร้างผู้กระทำการ และพระเครื่องได้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ฉลอง สุทราวาณิชย์. (2551). *นวัตกรรมพระเครื่องไทย : ก่อนจะเป็นอุตสาหกรรมพระเครื่อง*. นครศรีธรรมราช: มูลธินิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ชนัญญ์ เมฆหมอก. (2556). *วัฒนธรรมพระเครื่องเมืองเพชร* (วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เชษฐา พวงหัตถ์. (2548). *โครงสร้าง-ผู้กระทำการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ณัฐพล อยู่รุ่งเรืองศักดิ์. (2553). การเปลี่ยนแปลงแนวคิดของการสร้างพระเครื่องสมัยต้นรัตนโกสินทร์ถึงสงครามโลกครั้งที่ 2. *วารสาร อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 32(2), 147-172.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). *ลัทธิพิธีเสด็จพ่อ ร.5* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

บุศรา สว่างศรี. (2549). *พุทธพาณิชย์ : พระเครื่อง* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เบเนดิกท์ แอนเดอร์สัน. (2552). *ชุมชนจินตกรรม : บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม*. กรุงเทพฯ: กรีนพริ้นท.

พระครูพิพิธจารุธรรม (ชุมพร จารุวณฺโณ) และคณะ. (2558). *พระเครื่อง : แนวคิดประวัติศาสตร์ และพัฒนาการทางวัฒนธรรม* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาณัฐพล โพไพ. (2561). พระเครื่องกับการเปลี่ยนผ่านวิธีคิดทางความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(2), 656-668.

เอกพล ศุขตระกูล. (2557). *พระปิดตานั่งยองเมืองปากน้ำ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ID.Print.

Giddens, A. (2009). *Sociology* (6th ed.). Cambridge: Polity Press.

Positioning Magazine. (2004). *Amulety/Przedmioty Swiynte*. Retrieved July 20, 2024, from https://positioningmag.com/15785

_____. (2008). *Amulet business 2008: Jatukam-Ramthep trend is sluggish...Amulet market is still stable*. Retrieved July 20, 2024, from https://positioningmag.com/39774

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.164-176.

การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทส ของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

CULTURAL TOURISM MANAGEMENT ACCORDING TO THE PATIRUPADASAVASA OF THE TEMPLES IN UTHAI DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระปลัดสมนึก ธีรปญฺโญ, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, ภัคชุดา พูนสุวรรณ
Phrapalad Somnuek Thirapanyo, Kiettisak Suklueang, Pakchuda Poonsuwan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: oot1980@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพและอุปสรรคในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริบทดังกล่าว และ 3. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของวัดในพื้นที่ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสานวิธี โดยด้านเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 196 คน ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.919 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและอนุมาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการถดถอยพหุคูณแบบ Enter ด้านเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 14 รูปหรือคน และวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการตลาด สิ่งดึงดูดใจ และความร่วมมือกับชุมชน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความปลอดภัยและการจัดการความเสี่ยง 2. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผล คือ ด้านการตลาด (ระดับ .001) ทำนายได้ร้อยละ 26.6 และหลักปฏิรูปเทสด้านการบริการ (ระดับ .001) กับด้านความปลอดภัย (ระดับ .01) ทำนายได้ร้อยละ 19.6 และ 3. รูปแบบที่เหมาะสม คือ วงจรศรัทธาและความร่วมมือซึ่งวัด ชุมชน และนักทัศนาจรมีความสัมพันธ์แบบเกื้อกูล วัดเป็นศูนย์กลางแห่งศรัทธา ชุมชนเป็นผู้ดูแลและถ่ายทอดวัฒนธรรม นักทัศนาจรเป็นผู้ร่วมกิจกรรม

*Received June 28, 2025; Revised July 19, 2025; Accepted July 27, 2025

และสนับสนุนเศรษฐกิจ เป้าหมายร่วม คือ วัดน่าอยู่ สงฆ์น่าเลื่อมใส ศรัทธาเข้มแข็ง ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในทุกมิติ
คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; หลักปฏิรูปเทส; วัดกับชุมชน

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the conditions and obstacles of cultural tourism management based on the principle of Patirupadesa of monasteries within Uthai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; 2. To examine the factors influencing cultural tourism management in this context; and 3. To develop a management model that aligns with the local monasteries environment, conducted by the mixed-methods. The quantitative research,data were collected from 196 samples using a questionnaire with a reliability value of 0.919. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation analysis, and multiple regression (enter method). For the qualitative research, data were collected by in-depth interviewing 14 key informants, and data were analyzed by descriptive content interprertation.

The results revealed that: 1. Overall management conditions were rated high, particularly in marketing, attraction development, and community collaboration, while safety and risk management remained moderate. 2. Influential factors included marketing ($p < .001$), which predicted 26.6 percent of management efficiency, and two elements of Patirupadesa service ($p < .001$) and safety ($p < .01$) – accounting for 19.6 percent. 3. The proposed model, Cycle of Faith and Cooperation, reflected a reciprocal relationship among monasteries, communities, and tourists: monasteries serve as centers of faith and learning; communities act as cultural caretakers and service providers; and tourists become learners, participants, and economic supporters. The shared goal of livable monasteries, respectable monks, strong faith, and community engagement represented a sustainable model of cultural tourism management across religious, cultural, economic, and social dimensions.
Keywords: Cultural Tourism; Patirupadesa Principle; Temple-Community Collaboration

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะการเยี่ยมชมวัดโบราณสถาน และสถานที่ปฏิบัติธรรม ซึ่งล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอารยธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชุมชนไทย วัดจึงมิใช่เพียงศาสนสถาน หากยังเป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธาและแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่ผู้มาเยือนสามารถสักการะเพื่อความเป็นสิริมงคลและเสริมสร้างจิตใจให้ผ่องใส การส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบเส้นทางแสวงบุญและการท่องเที่ยวเชิงศาสนา จึงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมและหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ตลอดจนสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เชิงจริยธรรมและสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2557)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในฐานะเมืองมรดกโลก เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของประเทศ ด้วยความโดดเด่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งสามารถนำไปพัฒนาสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์ อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566-2567 ชี้ให้เห็นข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบการตลาด การจัดการด้านความสะอาดและความปลอดภัยที่ยังไม่ทั่วถึง รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2566) สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566-2570 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววัด โดยเน้นการยกระดับระบบบริการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และพัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัย (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2566)

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจึงควรคำนึงถึงทั้งการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม โดยครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การเข้าถึง การตลาด และการจัดการด้านนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ การจัดการดังกล่าวควรสอดคล้องกับบริบทของวัดแต่ละแห่ง และสามารถบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปในกระบวนการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม หนึ่งในแนวทางที่น่าสนใจคือ หลักปฏิรูปเทส ซึ่งมีรากฐานจากแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546) ที่เสนอให้วัดเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้และความสงบสุขทางจิตใจ โดยพระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว) (2544) ยังได้เสนอสูตรสำเร็จการบริหารวัดประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ อาวาสเป็นที่สบาย อาหารเป็นที่สบาย บุคคลเป็นที่สบายและธรรมะเป็นที่สบาย ซึ่งเมื่อนำมาบูรณาการเข้ากับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและความยั่งยืนในทุกมิติ

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ทั้งในด้านวัฒนธรรม ศาสนา เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา และการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและอุปสรรคในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสที่เหมาะสมกับบริบทของวัดในพื้นที่อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ นักทัศนาจรหรือผู้มาเยี่ยมเยือนที่เดินทางไปเยือนวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 กลุ่มตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability procedures) โดยสุ่มตัวอย่างนักทัศนาจรหรือผู้มาเยี่ยมเยือนที่เดินทางไปเยือนวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบค่าประชากรของ Cochran (1977) ซึ่งในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่ระดับดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.07% และมีระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งหมด 14 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. เจ้าอาวาส จำนวน 4 รูป 2. ไวยาวัจกร จำนวน 8 คน และ 3. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับหลักปฏิรูปเทส (อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม) ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert (1967) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

การปฏิบัติมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
การปฏิบัติมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
การปฏิบัติปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
การปฏิบัติน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
การปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติมากที่สุด
3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติมาก
2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง
1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย
1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อยที่สุด

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยสร้างเครื่องมือผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิด 2. วิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาคำถามสัมภาษณ์ และ 4. จัดทำแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์เพื่อใช้เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยออกหนังสือถึงหน่วยงานเป้าหมายเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 196 คน ด้วยวิธีสุ่มแบบชั้นภูมิ เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนครบถ้วน 100% จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยดำเนินการเป็นขั้นตอน ได้แก่ 1. ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเข้าร่วมการสัมภาษณ์ 2. นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ 3. ดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวตามที่กำหนด โดยได้รับความยินยอมให้จดบันทึกและบันทึกเสียงเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล และ 4. รวบรวมข้อมูลดิบเพื่อวิเคราะห์ตามแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักวิชาการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2. วิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หลักปฏิรูปเทส และการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) 3. ทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยก่อนดำเนินการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's r) พร้อมตรวจสอบปัญหา Multicollinearity โดยพิจารณาค่า VIF ซึ่งต้องไม่เกิน 5.3 และค่า Tolerance ต้องมากกว่า 0.19 4. ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดนำมาจัดกลุ่มคำตอบ วิเคราะห์รายข้อด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบท (Content Analysis Techniques) และนำเสนอผลในรูปแบบความเรียงประกอบตารางอย่างเป็นระบบ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยสรุปเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 14 รูปหรือคน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบ แยกประเด็น สังเคราะห์และพรรณนาให้เห็นแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีและวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลในรูปแบบองค์ความรู้ที่เกิดจากการสังเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. สภาพและอุปสรรคในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบผลการศึกษา ดังนี้ 1. องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ด้านนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ด้านการเข้าถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ด้านสิ่งดึงดูดใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ส่วนด้านการรักษาความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2. หลักปฏิรูปเทส พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านบุคคลเป็นที่สบาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ด้านธรรมะเป็นที่สบาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ด้านอาวาสเป็นที่สบาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และด้านอาหารเป็นที่สบาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 ตามลำดับ และ 3 การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับค่า 4.18 ด้านการจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และด้านการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบผลการศึกษาดังนี้ 1. องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 คือ ด้านการตลาด ซึ่งแสดงว่า สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ร้อยละ 26.6 (R^2=.266) และ 2. หลักปฏิรูปเทส พบว่า หลักปฏิรูปเทสที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2 ด้าน คือ ด้านการบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และด้านความปลอดภัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงว่า หลักปฏิรูปเทส สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ร้อยละ 19.6 (R^2=.172)

3. การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวัด ชุมชน และนักทัศนาจรในกระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปรียบเสมือนวงจรศรัทธาและความร่วมมือ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งทางศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในชุมชนอย่าง

ยั่งยืน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของความศรัทธาและแหล่งเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรม ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสงบ ร่มรื่น น่าอยู่ พร้อมกับเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และสร้างศรัทธาแก่ผู้มาเยือน ขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ดูแล ผู้ให้บริการ และเจ้าของวัฒนธรรม ทำหน้าที่ถ่ายทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและประเพณีท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการให้บริการด้านเศรษฐกิจ เช่น การจัดจำหน่ายสินค้าอาหาร การจัดกิจกรรมวัฒนธรรม รวมถึงการดูแลสภาพแวดล้อมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งทั้งในระดับชุมชนและวัด ในอีกมิติหนึ่ง นักทัศนาจรเปรียบเสมือนผู้เรียนรู้และผู้สนับสนุนเศรษฐกิจ ทำหน้าที่เข้ามาเรียนรู้ศรัทธาร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม สัมผัสคุณค่าทางจิตใจ พร้อมกับสนับสนุนสินค้าท้องถิ่น บริการและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและวัด ซึ่งก่อให้เกิดรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก เมื่อได้รับประสบการณ์ที่ดี นักทัศนาจรจะเกิดความประทับใจ นำไปสู่การกลับมาเยือนซ้ำและช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อไปในวงกว้าง ความสัมพันธ์แบบวงจรนี้ทำให้วัดและชุมชนร่วมกันพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลางศรัทธา ขณะเดียวกัน ชุมชนก็ถ่ายทอดวัฒนธรรมและให้บริการแก่นักทัศนาจรอย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้นักทัศนาจรได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า พร้อมกลับมาสนับสนุนซ้ำในอนาคต ความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างทั้งสามฝ่ายนี้นำไปสู่ผลลัพธ์ร่วม คือ วัดน่าอยู่ สงฆ์น่าเลื่อมใส ศรัทธาเข้มแข็ง ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสอย่างแท้จริง ทั้งยังส่งเสริมความยั่งยืนในมิติศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพและอุปสรรคในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายได้ว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตลาด ด้านนักท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึง ด้านสิ่งดึงดูดใจ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการรักษาความปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ (2559) ที่พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการยกระดับระบบสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมด้านการตลาดและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ด้านการตลาดและการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการศึกษาของพระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร) และคณะ (2567) ที่พบว่า วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแม้มีศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจและความร่วมมือจาก

หลายหน่วยงาน แต่ยังคงมีอุปสรรคสำคัญ เช่น ขาดงบประมาณ ขาดทักษะด้านภาษา รวมถึงปัญหาด้านความปลอดภัยและการจัดการฝูงชน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าด้านการรักษาความปลอดภัยยังอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย อภิปรายได้ว่า ปัจจัยด้านการตลาดเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย โดยสามารถทำนายผลการบริหารจัดการได้ถึงร้อยละ 26.6 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมภาพลักษณ์วัด การสร้างแบรนด์ และการใช้สื่อออนไลน์เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยสอดคล้องกับการศึกษาของสุรศักดิ์ ศิลาวรรณา (2555) ที่ชี้ว่า วัดยังคงเป็นจุดศูนย์กลางแห่งความศรัทธา และควรส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านกลยุทธ์การสื่อสารที่เข้าถึงได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของพระทิพย์พนากรณ์ ชยาภินนฺโท (2559) ที่เน้นการสร้างกิจกรรมที่มีคุณค่าทางพระพุทธศาสนาเพื่อเพิ่มมูลค่าทางจิตวิญญาณแก่ผู้มาเยือน และงานวิจัยของพระมหาสำราญ ฐานุตฺตโม (2561) ที่เสนอให้ควบคู่กับการอนุรักษ์โบราณสถานและการพัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยว ด้านหลักปฏิรูปเทสพบว่าการบริการและความปลอดภัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยสามารถทำนายการบริหารจัดการได้ร้อยละ 19.6 ซึ่งสะท้อนจากงานวิจัยของพระอธิการธนาพงศ์ เตชธมฺโม (2556) ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการบริหารบุคลากรและอาวาสร่วมกับการดูแลสุขลักษณะและความปลอดภัย ตลอดจนงานของพระครูศรีกิตยาธร (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ (2564) และพระมหาจินตวัฒน์ จารุวฑฺฒโน (2562) ที่เน้นการจัดการพื้นที่วัดให้เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรมและการท่องเที่ยว ส่งผลให้วัดกลายเป็นพื้นที่เรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจให้กับผู้มาเยือน และเชื่อมโยงความศรัทธาระหว่างวัด ชุมชน และนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสที่เหมาะสมกับบริบทของวัดในพื้นที่อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นความร่วมมือระหว่าง วัด ชุมชน และนักทัศนาจร ในรูปแบบ วงจรศรัทธาและความร่วมมือ โดยมีวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางศรัทธาและแหล่งเรียนรู้ ขณะที่ชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลถ่ายทอดวัฒนธรรม และให้บริการทางเศรษฐกิจ ส่วนนักทัศนาจรมีบทบาทในการสนับสนุนเศรษฐกิจและร่วมเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายร่วม คือ วัดน่าอยู่ พระสงฆ์น่าเลื่อมใส ศรัทธาเข้มแข็ง ชุมชนมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนทั้งในมิติศาสนา วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระเอกลักษณ์ อชิโต (2563) ที่พบว่า ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธเกิดจากการ

ทำงานร่วมกันระหว่างวัด ชุมชน และภาคีเครือข่าย โดยเน้นทั้งการอนุรักษ์ การบริการ และการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเสรีชน นริสฺสโร และคณะ (2556) ที่พบว่า การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับการสร้างรายได้ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเฉลียว สญฺญโม (2559) ที่เน้นว่าการบริหารวัดที่ประสบความสำเร็จต้องใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน สร้างความสงบร่มรื่น เป็นระเบียบ และเอื้อต่อการเป็นพื้นที่เรียนรู้ของทั้งคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นความสัมพันธ์ระหว่างวัด ชุมชน และนักทัศนาจร ในกระบวนการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสของวัดในอำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปรียบเสมือนวงจรศรัทธาและความร่วมมือ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งทางศาสนา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของความศรัทธาและแหล่งเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางศาสนาและวัฒนธรรม ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสงบร่มรื่น น่าอยู่ พร้อมกับเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และสร้างศรัทธาแก่ผู้มาเยือน ขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ดูแล ผู้ให้บริการ และเจ้าของวัฒนธรรม ทำหน้าที่ถ่ายทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และประเพณีท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการให้บริการด้านเศรษฐกิจ เช่น การจัดจำหน่ายสินค้า อาหาร การจัดกิจกรรมวัฒนธรรม รวมถึงการดูแลสภาพแวดล้อมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งทั้งในระดับชุมชนและวัด

ในอีกมิติหนึ่ง นักทัศนาจรซึ่งเปรียบเสมือนผู้เรียนรู้และผู้สนับสนุนเศรษฐกิจ ทำหน้าที่เข้ามาเรียนรู้ศรัทธา ร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม สัมผัสคุณค่าทางจิตใจ พร้อมกับสนับสนุนสินค้าท้องถิ่น บริการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและวัด ซึ่งก่อให้เกิดรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก เมื่อได้รับประสบการณ์ที่ดี นักทัศนาจรจะเกิดความประทับใจ นำไปสู่การกลับมาเยือนซ้ำ และช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อไปในวงกว้าง ความสัมพันธ์แบบวงจรนี้ทำให้วัดและชุมชนร่วมกันพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลางศรัทธา ขณะเดียวกัน ชุมชนก็ถ่ายทอดวัฒนธรรมและให้บริการแก่นักทัศนาจรอย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้นักทัศนาจรได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า พร้อมกลับมาสนับสนุนซ้ำในอนาคต ความสัมพันธ์เชิงเกื้อกูลระหว่างทั้งสามฝ่ายนี้นำไปสู่ผลลัพธ์ร่วม คือ วัดน่าอยู่ สงฆ์น่าเลื่อมใส ศรัทธาเข้มแข็ง ชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักปฏิรูปเทสอย่างแท้จริง ทั้งยังส่งเสริมความยั่งยืนในมิติศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดทำนโยบายเสริมสร้างความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยววัดอย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรจากภาครัฐและเอกชน

3. ควรกำหนดแนวทางและแผนแม่บทร่วมระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรพัฒนาระบบความปลอดภัยในวัด
2. ควรจัดอบรมและพัฒนาทักษะด้านการบริการแก่บุคลากร ชุมชน และพระสงฆ์
3. ควรสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและศาสนา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยงในแหล่งท่องเที่ยววัด
2. ควรศึกษาความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อแหล่งท่องเที่ยววัด
3. ควรวิจัยเปรียบเทียบโมเดลการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557* กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) (ฉบับประชาชน)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 4(2), 34-45.

พระครูศรีกิตยาธร (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธารารام (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(2). 517-530.

พระทิพย์พนากรณ์ ชยาภินนฺโท. (2559). *รูปแบบและกระบวนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในล้านนา* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว). (2544). *ปฏิรูปเทส 4 สูตรสำเร็จในการบริหารวัด*. กรุงเทพฯ: บริษัท เพาเวอร์พริ้นท์ จำกัด.

พระมหาจินตวัฒน์ จารุวฑฺฒโน. (2562). *รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเฉลียว สญฺญโม. (2559). *การบริหารวัดตามหลักปฏิรูปเทศของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พระมหาสำราญ ฐานุตฺตโม. (2561). *การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเสรีชน นริสฺสโร และคณะ. (2556). *การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการธนาพงศ์ เตชธมฺโม. (2556). *การบริหารจัดการวัดตามหลักปฏิรูปเทศของเจ้าอาวาสในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร) และคณะ. (2567). สภาพปัญหาในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(1), 260-269.

พระเอกลักษณ์ อชิโต. (2563). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), 121-134.

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). *แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2566-2567 (ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568)*. กรุงเทพฯ: บริษัท เพาเวอร์พริ้นท์ จำกัด.

สุรศักดิ์ ศิลาวรรณา. (2555). การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาบทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานครกรณีศึกษา วัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม. *วารสารนักบริหาร*, 32(4), 146-166.

Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York: Wiley & Son.

SUCCESS FACTORS IN DEVELOPING A GEOLOGICAL TOURISM CURRICULUM FOR SCHOOLS IN THE UBON RATCHATHANI GEOPARK AREA*

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา สำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีอุบลราชธานี

Pariwat Somnuek, Pornchai Saksirisophon,
Nawathiwa Seehanam, Piyaporn Pitchayarat
ปริวรรต สมนึก, พรชัย ศักดิ์ศิริโสภณ,
นวทิวา ศรีหานาม, ปิยาภรณ์ พิชญาภิรัตน์
Ubon Ratchathani University
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Corresponding Author E-mail: pariwat.s@ubu.ac.th

Abstract

This research article aims to explore the development of a geotourism curriculum for schools located within the Ubon Ratchathani Geopark area, with three main objectives to compare success components based on personal factors, to identify key success factors, and to propose developmental guidelines. A mixed-methods approach was employed, combining quantitative data from 400 participants across four districts with qualitative data obtained through interviews and focus group discussions involving 40 stakeholders.

The research findings revealed that personal factors such as gender, age, education, and income significantly influenced opinions on curriculum development. Four key success factors were identified: curriculum planning, operational management, outcome evaluation, and process improvement, which together accounted for 77.8% of the variance in success. Recommendations included revising content, adapting training methods and venues to local contexts, fostering collaboration in curriculum design, and implementing post-training evaluations to ensure continuous improvement.

*Received February 25, 2025; Revised June 29, 2025; Accepted July 1, 2025

The results underscore the importance of integrating theoretical knowledge with practical experience to cultivate skilled local tour guides, promote sustainable tourism, and support regional development. The initiative aligns with the UNESCO Global Geoparks program and aims to empower communities through education and conservation efforts.
Keywords: Success Factors; Curriculum Development; Geological Tourism; Ubon Ratchathani Geopark; Schools

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาสำหรับโรงเรียนในพื้นที่อุทยานธรณีอุบลราชธานี โดยมุ่งเน้นวัตถุประสงค์สามประการ การเปรียบเทียบองค์ประกอบความสำเร็จตามปัจจัยส่วนบุคคล การระบุปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ และการเสนอแนวทางการพัฒนา โดยใช้วิธีการแบบผสมผสาน ข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้เข้าร่วม 400 คนจากสี่อำเภอได้รับการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 40 คน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ ยังได้ระบุปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญสี่ประการ ได้แก่ การวางแผนหลักสูตร การบริหารจัดการการดำเนินงาน การประเมินผลลัพธ์ และการปรับปรุงกระบวนการ ซึ่งคิดเป็น 77.8% ของความแปรปรวนของความสำเร็จ ข้อเสนอแนะรวมถึงการปรับปรุงเนื้อหา การปรับวิธีการฝึกอบรมและสถานที่ให้เหมาะสม การส่งเสริมความร่วมมือในการออกแบบหลักสูตร และการประเมินผลหลังการฝึกอบรมเพื่อให้มั่นใจว่ามีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยเน้นการบูรณาการความรู้ทางทฤษฎีกับประสบการณ์ภาคปฏิบัติเพื่อพัฒนามัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีทักษะ พร้อมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการพัฒนาภูมิภาค โครงการนี้สอดคล้องกับโปรแกรมอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก และมีเป้าหมายเพื่อเสริมพลังให้ชุมชนผ่านการศึกษาและความพยายามในการอนุรักษ์
คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ; การพัฒนาหลักสูตร; การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา; อุทยานธรณีอุบลราชธานี; โรงเรียน

Introduction

Thailand's geological heritage and natural resources offer significant potential for sustainable development through geotourism, with the Department of Mineral Resources actively promoting geoparks to conserve geological sites while supporting education, research, and local economic growth (Department of Mineral Resources, 2010; Ubon Ratchathani Provincial Education Office, 2023). The Ubon Ratchathani Geopark holds particular significance as Thailand's third National Geopark, designated in 2019, containing 46 geological sites with outstanding features including Sam Phan Bok with the most natural potholes in ASEAN and Thailand's largest sandstone cave (Department of Mineral Resources, 2022; National Geoparks Committee, 2022). These extraordinary geological formations provide unparalleled hands-on learning opportunities that cannot be replicated in traditional classroom settings, making Ubon Ratchathani an exceptional location for integrating geotourism education into school curricula.

The educational importance extends beyond geology to encompass sustainable tourism development and community empowerment, with schools in the geopark area serving approximately 533,524 residents across four districts who depend on agriculture and emerging tourism sectors for their livelihoods (Ubon Ratchathani Agriculture and Cooperatives Office, 2023). The region's strategic location in Thailand's easternmost region near the Mekong River border with Laos positions it as a gateway for regional geotourism development, featuring sedimentary rocks of the Khorat Plateau with spectacular landforms (Department of Mineral Resources, 2022). While the geopark's alignment with UNESCO's Global Geopark Program standards ensures curriculum development efforts contribute to internationally recognized conservation and education goals (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2022), the area faces challenges including inadequate tourism management, limited public awareness of geological conservation, and a shortage of trained local guides (Ubon Ratchathani Agriculture and Cooperatives Office, 2023).

This study focuses on developing a geotourism curriculum for schools in the Ubon Ratchathani Geopark area, guided by curriculum development theories and sustainable tourism principles (Tyler, 1999; Ornstein & Hunkins, 1988; Newsome & Dowling, 2010). The research explores success factors in curriculum development, emphasizing planning, implementation, evaluation, and continuous improvement to overcome challenges such as seasonal accessibility and evolving educational standards (Ubon Ratchathani Provincial Education Office, 2023). Ultimately, this initiative supports UNESCO's Global Geopark Program while empowering local communities and serving as a replicable model for integrating conservation, community development, and sustainable tourism practices in geopark regions worldwide.

Research Objectives

1. To compare the success components of geological tourism curriculum development based on personal factors

2. To study success factors in developing a geological tourism curriculum for schools in the Ubon Ratchathani Geopark area

3. To propose guidelines for developing a geological tourism curriculum for schools in the Ubon Ratchathani Geopark area

Methodology

1. Research Design

The study employed a mixed-methods research design integrating quantitative and qualitative approaches to address three main objectives. Quantitatively, 400 stakeholders from the Ubon Ratchathani Geopark area were selected using Yamane's formula, with data collected through structured questionnaires featuring demographic information, curriculum development opinions, and success factor evaluations using a 5-point Likert scale. Qualitatively, the research conducted interviews and focus group discussions with 40 key informants including educators, students, community leaders, and geologists to propose curriculum development guidelines. The questionnaire's reliability was

confirmed through pilot testing and Cronbach's Alpha analysis, while qualitative data were analyzed using content analysis to identify recurring themes.

2. Populations and Samples and Key Informants

2.1 The study population comprised stakeholders from four districts within the Ubon Ratchathani Geopark area: Pho Sai, Si Mueang Mai, Khong Chiam, and Sirindhorn, totaling approximately 533,524 people.

2.2 For quantitative analysis, convenience sampling was used to select 400 individuals using Yamane (1973) formula to ensure statistical representativeness across the four districts, with participants proportionally distributed based on population density and stakeholder diversity.

2.3 For qualitative analysis, 40 key informants were strategically selected through purposive sampling to ensure comprehensive representation of all stakeholder groups. The informants were distributed across five categories: educational sector representatives (15 informants), community representatives (10 informants), government officials (8 informants), private sector participants (4 informants), and academic/technical experts (3 informants). This comprehensive selection approach ensured geographic distribution across all four districts and captured diverse perspectives necessary for developing contextually appropriate geotourism curriculum guidelines.

3. Research Instrument

The primary quantitative instrument was a structured questionnaire evaluating stakeholder opinions on curriculum development and success factors, incorporating demographic information, Likert-scale assessments, and success factor evaluations based on Best's criteria. The questionnaire underwent validation through Index of Congruency (IOC) review by advisors and pilot testing with 30 participants to ensure reliability (Cronbach's Alpha ≥ 0.7). For qualitative data collection, semi-structured interviews and focus group discussions were employed using interview guides developed from theoretical frameworks and research objectives.

4. Data Collection

4.1 Quantitative data collection involved administering the finalized questionnaire to the sample population, with descriptive and inferential statistics used for analysis, including T-tests, ANOVA, and multiple regression analysis to test hypotheses related to demographic factors and success components.

4.2 Qualitative data collection included interviews and focus group discussions with key informants, conducted after securing fieldwork permissions from Ubon Ratchathani University's Faculty of Liberal Arts. Data were gathered through on-site interactions with stakeholders in schools and community settings within the geopark area.

5. Data Analysis Statistics Used to Analyzed The Data

Quantitative analysis relied on statistical software to generate descriptive metrics frequency, mean, percentage, and standard deviation and to run inferential tests. Independent-Samples T-tests compared two groups, One-Way ANOVA examined differences across multiple groups, and Multiple Regression isolated the influence of the four success components on curriculum outcomes. Complementing these numbers, qualitative data from interviews and focus groups were coded through content analysis to uncover recurring themes. Together, the mixed methods revealed that Curriculum Planning, Implementation Management, Outcome Evaluation, and Process Improvement collectively explained 77.8% of the variance in curriculum effectiveness, offering a robust evidence base for refining the Ubon Ratchathani Geopark geotourism program.

Results

The researcher analyzed opinion levels from stakeholders involved in developing the geological tourism curriculum for schools in the Ubon Ratchathani Geopark area across 7 aspects, using statistical analysis of mean and standard deviation.

Table 1 Stakeholder Opinions on Geological Tourism Curriculum Development

Curriculum Development Aspects	Mean	SD	Opinion Level	Rank
Curriculum Planning	3.84	0.85	High	1
Curriculum Preparation	3.83	0.83	High	2
Curriculum Process Improvement	3.81	0.86	High	3
Curriculum Content Development	3.80	0.88	High	4
Curriculum Implementation	3.76	0.85	High	5
Curriculum Operation Summary	3.76	0.87	High	6
Curriculum Monitoring and Evaluation	3.76	0.89	High	7
Overall	**3.79**	**0.78**	**High**	-

The stakeholders' overall opinion towards the geological tourism curriculum development for schools in the Ubon Ratchathani Geopark area was at a high level (mean=3.79). When examining individual aspects, curriculum planning ranked highest (mean=3.84), followed by curriculum preparation (mean=3.83), and curriculum process improvement (mean=3.81). Curriculum content development ranked fourth (mean=3.80), while curriculum implementation, operation summary, and monitoring and evaluation all scored equally (mean=3.76).

Table 2 Mean, Standard Deviation, and Importance Levels of Success Factors for Geological Tourism Curriculum Development in Ubon Ratchathani Geopark Schools

Success Factors	Mean	SD	Importance Level	Rank
Curriculum Objectives	3.85	0.87	High	1
Learning Process Management	3.82	0.83	High	2
Curriculum Content	3.82	0.88	High	3
Curriculum Evaluation	3.81	0.87	High	4
Overall	**3.82**	**0.81**	**High**	-

The stakeholders rated the success factors for geological tourism curriculum development at a high level overall (mean=3.82). When examining individual aspects, curriculum objectives ranked highest (mean=3.85), followed by learning process management (mean=3.82), curriculum content (mean=3.82), and curriculum evaluation (mean=3.81).

Table 3 Multiple Regression Analysis of Success Factors in Geological Tourism Curriculum Development

Variables	Beta (β)	Standard Error	t-value	Sig.	VIF
Independent Variables					
Curriculum Planning	0.312	0.045	6.933	0.000*	1.245
Implementation Management	0.278	0.048	5.792	0.000*	1.312
Outcome Evaluation	0.251	0.051	4.922	0.000*	1.398
Process Improvement	0.224	0.049	4.571	0.000*	1.267

Table 4 Model Summary

Statistic	Value
R	0.882
R Square	0.778
Adjusted R Square	0.775
Std. Error of the Estimate	0.421
F-statistic	346.847
Sig. F Change	0.000*
Durbin-Watson	**1.987**

Note: *Significant at $p < 0.05$ level

Dependent Variable: Success in Geological Tourism Curriculum Development

N = 400

The multiple regression analysis demonstrates that Curriculum Planning serves as the most critical determinant of geotourism curriculum success, with a standardized coefficient of β=0.312, followed by Implementation Management (β=0.278), Outcome Evaluation (β=0.251), and Process Improvement (β=0.224). These four interdependent factors collectively account for 77.8% of the variance in curriculum development effectiveness (R^2=0.778), with statistical significance confirmed by an F-statistic of 346.847 ($p < 0.001$) and no multicollinearity concerns (VIF < 2.0). The planning phase establishes a structured framework that strategically integrates signature geosites such as Pha Chan and Sam Phan Bok with collaborative co-design involving educators, geologists, and community leaders to ensure cultural alignment and address seasonal constraints.

The curriculum's operational success depends on a dual-approach implementation that seamlessly combines classroom theoretical instruction with experiential field-based activities including geological surveys, rock

identification workshops, and tour-guide training simulations. This integrated model maintains its effectiveness through robust evaluation systems employing both quantitative assessments and qualitative stakeholder feedback, while continuous improvement mechanisms enable adaptive responses to practical challenges such as monsoon-related accessibility issues. The program's alignment with UNESCO Global Geopark Program standards ensures that students develop into knowledgeable local guides who can promote sustainable tourism practices and strengthen regional identity, positioning the Ubon Ratchathani Geopark as a replicable model for education-driven sustainable development.

Discussion

Stakeholder views on the Ubon Ratchathani Geopark curriculum differ by gender, age, education, occupation, and income (Sivalak & Ekrat, 2022), echoing curriculum theories that stress aligning objectives, content, learning processes, and evaluation with varied learner needs (Ornstein & Hunkins, 1988; Tyler, 1999). Multiple-regression confirms that planning, management, implementation, and evaluation jointly account for 77.8% of curriculum success (Department of Mineral Resources, 2022), emphasising the value of experiential approaches field trips and guided tours for translating geological theory into practice (Newsome & Dowling, 2010) and the need for season-aware flexibility (Techathorn, 2019).

Accordingly, the guidelines highlight broad stakeholder collaboration, continuous assessment, and alignment with UNESCO Global Geopark standards (Yang & Li, 2022). Hands-on tasks such as rock-identification and conservation projects sustain student engagement, while iterative feedback ensures responsiveness to evolving educational and environmental conditions (Tractenberg et al., 2020). By balancing academic rigour with community priorities, the model shows how education can advance sustainable tourism and heritage preservation, offering a replicable template for other geopark regions (Darinee et al., 2024).

Body of Knowledge

The Integrated Geotourism-Curriculum Success Model (IGCSM) that emerged from this study is a four-stage, cyclical framework grounded in UNESCO Global Geopark principles and validated through mixed-methods analysis, where multiple-regression testing showed that Curriculum Planning, Implementation Management, Outcome Evaluation, and Continuous Improvement collectively explain 77.8% of the variance in perceived curriculum success. The model operates as a closed loop emphasizing stakeholder collaboration, where Curriculum Planning aligns objectives and fieldwork with signature geosites like Pha Chan and Sam Phan Bok through co-design by teachers, geologists, and community leaders; Implementation Management blends classroom instruction with experiential activities including rock-identification workshops and tour-guide simulations; Outcome Evaluation employs tests, surveys, and focus-group feedback benchmarked against UNESCO Geopark education indicators; and Continuous Improvement uses evaluation data to adjust content, pedagogy, and logistics such as shifting field modules during monsoon months. The IGCSM provides an operational roadmap for schools seeking to balance academic rigor with community needs, enabling educators and policymakers to visualize how theoretical learning and hands-on field experience converge to produce skilled local guides, foster sustainable tourism, and strengthen regional identity in the Ubon Ratchathani Geopark area.

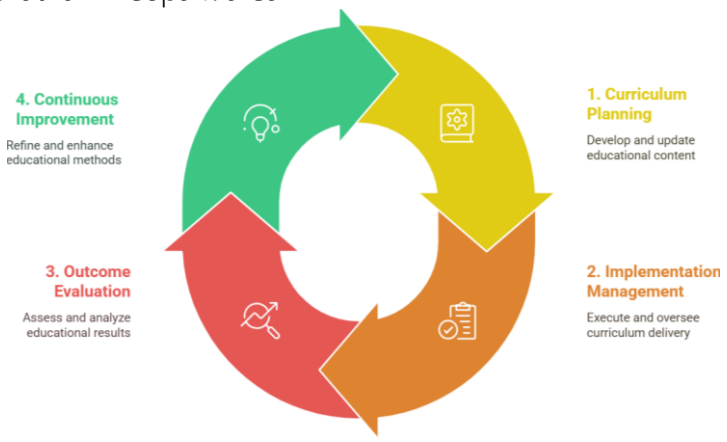

Figure 1 The Integrated Geotourism-Curriculum Success Model (IGCSM)

Recommendations

Policy Recommendations

Stakeholders should establish formal partnerships between schools, the Department of Mineral Resources, and UNESCO Global Geopark networks to create standardized geotourism curriculum frameworks. Educational authorities must develop contextually relevant content highlighting unique geological features like Sam Phan Bok's natural potholes and Pha Chan's cliff formations, while implementing the IGCSM through collaborative networks among educators, geologists, and community leaders. Schools should invest in essential field equipment, safety protocols, and transportation infrastructure to support hands-on geological surveys and guided tour training.

Operational Recommendations

Schools must establish flexible scheduling systems accommodating both classroom instruction and field-based learning activities, ensuring year-round geological surveys and guided tour simulations while adapting to seasonal weather patterns. Teachers should collaborate directly with local geological experts to deliver integrated lessons combining theoretical knowledge with hands-on experiences at key geosites, while implementing systematic feedback mechanisms through regular surveys and stakeholder meetings. Institutions should develop comprehensive safety protocols, resource management systems, and student assessment portfolios documenting both academic achievement and practical geotourism competencies.

Recommendations for Next Research

Future research should conduct longitudinal evaluations of curriculum implementation across multiple schools, building comprehensive databases of learning outcomes and community impact. Researchers should investigate different pedagogical approaches in geotourism education, comparing traditional classroom instruction with experiential field-based learning methods. Additional studies should examine the curriculum's impact on local economic development, explore IGCSM framework transferability to other geopark contexts internationally, and assess long-term sustainability by

evaluating teacher retention, resource availability, and institutional commitment.

Acknowledgement

We extend our heartfelt gratitude to the Faculty of Liberal Arts at Ubon Ratchathani University for their generous financial support, which made this research possible. Special thanks to our colleagues for their invaluable insights and collaborative spirit throughout this project. We also appreciate the administrative and technical teams for their seamless support. Lastly, we thank our families and friends for their unwavering encouragement and patience during this academic journey. This research is a collective effort, and we are deeply thankful to everyone who contributed to its success.

References

Darinee, P. et al. (2024). Developing a tour guide training curriculum based on agricultural tourism routes at the Faculty of Agricultural and Technology. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(1), 565-584.

Department of Mineral Resources. (2010). *Establishment of geoparks: Documents for establishing geoparks*. Bangkok: Department of Mineral Resources.

_____. (2022). *Indicators of global geoparks*. Retrieved October 23, 2022, from http://www.dmr.go.th/geopark/

National Geoparks Committee. (2022). *Pha Chan, Sam Phan Bok Geopark*. Retrieved October 24, 2022, from https://www.geopark-thailand.org/

Newsome, D. & Dowling, R. (2010). G*eotourism: The tourism of geology and landscape*. UK: Goodfellow Publishers.

Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2022). *Push for Pha Chan Sam Phan Bok to become a UNESCO Global Geopark*. Retrieved October 24, 2022, from https://shorturl.asia/fuLv7

Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (1998). *Curriculum foundations, principles* (3rd ed.). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.

Sivalak, M. & Ekrat, K. (2022). Developing a school-based curriculum. *Maneechettaram Journal*, 5(2), 168-185.

Techathorn, C. (2019). *Geotourism resources along the Phitsanulok-Dinosaur Park route at Khao Chee* (Unpublished master's thesis). Phitsanulok: Naresuan University.

Tractenberg, R. E. et al. (2020). *Guidelines for curriculum and course development in higher education and training*. Retrieved March 23, 2024, from https://doi.org/10.31235/osf.io/7qeht

Tyler, R. W. (1999). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.

Ubon Ratchathani Agriculture and Cooperatives Office. (2023). *Population data of Ubon Ratchathani Province for the year 2023*. Retrieved May 30, 2023, from https://www.opsmoac.go.th/ubonratchathani-dwl-preview-461091791857

Ubon Ratchathani Provincial Education Office. (2023). *Educational Information of Ubon Ratchathani Province for the academic year 2022*. Retrieved March 23, 2024, from https://ubnpeo.go.th/info-65/

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

Yang, G. & Li, X. (2022). *Geopark-based geotourism: A systematic literature review*. Retrieved March 23, 2024, from https://shorturl.asia/FRrK

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.190-204.

THE INFLUENCE OF THAI TV DRAMA VIEWING BEHAVIOR ON CHINESE YOUNG AUDIENCE'S INTENTION TO TRAVEL TO THAILAND*

อิทธิพลของพฤติกรรมการรับชมละครไทยผ่านสื่อใหม่ต่อความตั้งใจเดินทางสู่ประเทศไทยของเยาวชนจีน

Wan Feng, Eksiri Niyomsilp
ว่าน เฟิง, เอกศิริ นิยมศิลป
Shinawatra University
มหาวิทยาลัยชินวัตร
Corresponding Author E-mail: 2015847884@qq.com

Abstract

This research article aims to study the influence of Thai TV drama viewing behavior on the intention of young Chinese audiences to travel to Thailand in the context of new media, with objectives to examine the direct impact of Thai drama viewing behavior, analyze how destination cognitive image serves, investigate the affective image of Thailand and to explore the formation of overall image, according to concept of cross-cultural influence, destination imagine, new media's role in travel decision-making and travel intention and media-induced tourism. Through a mixed-methods approach combining mixed research by research tools as questionnaire and dept-interview.

The results that exposure to Thai dramas through new media channels has a significant impact on the travel intentions and behavior of young audiences in China, this could contribute to our understanding of the effects of media on behavior and decision-making, and support theories related to media effects.

Keywords: Viewing Behavior; Chinese Young audience; Tourism Intention; New Media

*Received May 2, 2025; Revised June 29, 2025; Accepted July 2, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการรับชมละครโทรทัศน์ไทยที่มีต่อความตั้งใจของผู้ชมหนุ่มสาวชาวจีนที่จะเดินทางมาประเทศไทยในบริบทของสื่อใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบผลกระทบโดยตรงของพฤติกรรมการรับชมละครไทย โดยวิเคราะห์ว่าภาพทางปัญญาของจุดหมายปลายทางมีบทบาทอย่างไร และสำรวจการก่อตัวของภาพลักษณ์โดยรวม ตามแนวคิดอิทธิพลข้ามวัฒนธรรม จินตนาการจุดหมายปลายทาง บทบาทของสื่อใหม่ในการตัดสินใจด้านการเดินทางและความตั้งใจในการเดินทาง และการท่องเที่ยวที่เกิดจากสื่อ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงผสมผสานด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า การเปิดรับละครไทยผ่านช่องทางสื่อใหม่มีผลกระทบอย่างมากต่อความตั้งใจและพฤติกรรมการเดินทางของผู้ชมรุ่นเยาว์ในประเทศจีน ทำให้เราเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจ และสนับสนุนทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของสื่อได้

คำสำคัญ: พฤติกรรมการรับชม; ผู้ชมหนุ่มสาวจีน; ความตั้งใจในการท่องเที่ยว; สื่อใหม่

Introduction

One of the main reasons for the popularity of Thai dramas in China is the unique style and themes they offer. Chinese viewers can easily access Thai dramas through online streaming platforms like IQiYi and Tencent Video, which offer a vast selection of Thai dramas with Chinese subtitles. Chinese audiences can now watch Thai dramas online, which has helped to increase their popularity (Siriyuvasak, 2010).

With the rise of new media and the widespread availability of Thai dramas through online streaming platforms, there is a possibility that Thai dramas could influence Young Chinese Audience' attitudes towards travel to Thailand.

Research Objectives

1. To examine the direct impact of Thai drama viewing behavior.
2. To analyze how destination cognitive image serves.

3. To investigate the affective image of Thailand.

4. To explore the formation of overall image.

Methodology

1. Research Design

The research design serves as a roadmap that not only outlines what will be done but also explains the rationale behind each step. It connects theoretical insights with practical implementation to ensure that the study achieves its academic objectives while contributing meaningfully to the body of knowledge on media-induced tourism and youth travel behavior. (Fishbein & Ajzen, 1975)

2. Population and Sample size

The population of young adults aged 18–35 in Shanxi province. The determination of the sample size is based on the finite population sample size calculation formula proposed by Krejcie & Morgan (1970)

$$S = \frac{X^2 \cdot N \cdot P \cdot (1 - P)}{d^2 \cdot (N - 1) + X^2 \cdot P \cdot (1 - P)}$$

Thus, the minimum required sample size is approximately 384 questionnaires. By sampling collection with snowball approach to collect data in this research with questionnaire for quantitative approach and dept-interview for qualitative approach by 20 experts to support this method.

3. Research Instrument

This study adopts a mixed methods approach, integrating both quantitative and qualitative research methodologies to provide a comprehensive understanding of the phenomenon (Gretzel et al., 2006). As a result, quantitative method is designed in case with questionnaires which aims to operationalize abstract research variables into measurable items, When Dept-interview is design for serve to qualitative method also.

4. Data Collection

Enabling the collection of authentic respondent feedback through surveys, while data collection constitutes the practical implementation to acquire empirical foundations. A high-quality questionnaire enhances data

validity and research credibility, and robust sampling strategies and data collection methods ensure sample representativeness and analytical rigor.

5. Data Analysis Statistics Used to Analyzed The Data

Descriptive Analysis

Descriptive Analysis of Basic Demographic Information in the Questionnaire

Table 1 Number and composition ratio of each category of basic information of respondents

Frequency Analysis Results				
Item	Option	Frequency	Percentage (%)	Cumulative Percentage (%)
1. What is your age?	18-24 years old	164	42.49	42.49
	25-30 years old	159	41.19	83.68
	31-35 years old	63	16.32	100.00
2. What is your gender?	Male	25	6.48	6.48
	Female	361	93.52	100.00
3. What is your highest level of education?	High school or below	91	23.58	23.58
	Junior college	103	26.68	50.26
	Bachelor's degree	147	38.08	88.34
	Master's degree or above	45	11.66	100.00
4. Have you ever watched Thai dramas?	Yes	386	100.00	100.00
5. When was your most recent trip to Thailand?	Never been to Thailand	192	49.74	49.74
	Within 1 year	89	23.06	72.80
	Within 1–2 years	43	11.14	83.94
	More than 2 years ago	62	16.06	100.00
6. What is your primary device for watching Thai dramas?	Television	111	28.76	28.76
	Computer	131	33.94	62.69
	Mobile phone or tablet	144	37.31	100.00

Table 1 Number and composition ratio of each category of basic information of respondents (Next)

Frequency Analysis Results				
Item	**Option**	**Frequency**	**Percentage (%)**	**Cumulative Percentage (%)**
7. What is your primary method of watching Thai dramas?	Live TV channels	124	32.12	32.12
	Set-top box on-demand/replay function	117	30.31	62.44
	Video websites or their apps	82	21.24	83.68
	Others	63	16.32	100.00
Total		**386**	**100.0**	**100.0**

In this study, the age of the sample was predominantly concentrated between 18 and 35 years old. Among these, young viewers aged 18-24 represented the highest proportion at 42.49% (164 participants), followed by those aged 25–30 at 41.19% (159 participants), while viewers aged 31-35 constituted a smaller share of 16.32% (63 participants).

Univariate analysis

The sample size and the sample standard deviation, and then determine whether the means of the two samples are significantly different.

Table 2 Univariate variance of age on each dimension

ANOVA Results					
	1. What is your age? (Mean ± Standard Deviation)				
	18-24 years old (n=164)	**25-30 years old (n=159)**	**31-35 years old (n=63)**	**F**	**p**
Thai Drama Viewing Behavior Dimension	4.41±0.96	4.43±0.97	4.47±0.80	0.078	0.925
Cognitive Image of the Destination	4.25±0.96	4.32±0.97	4.31±0.83	0.192	0.826
Affective Image of the Destination	4.26±0.95	4.32±0.95	4.31±0.82	0.181	0.835
Overall Destination Image	4.17±0.92	4.21±0.93	4.22±0.79	0.075	0.928
Travel Intention Dimension	3.97±0.87	4.00±0.91	4.01±0.76	0.079	0.924

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

In the dimension of Thai television drama viewing behavior, the average scores across the three age groups were relatively close and all at a high level, indicating that younger audiences of all age groups exhibited similarly active engagement with Thai television dramas.

Table 3 Independent sample t-test of gender on each dimension

t-Test Analysis Results				
2. What is your gender? (Mean ± Standard Deviation)				
	Male (n=25)	Female (n=361)	t	p
Thai Drama Viewing Behavior Dimension	4.34±0.76	4.44±0.95	-0.475	0.635
Cognitive Destination Image Dimension	4.07±0.72	4.30±0.95	-1.188	0.235
Affective Destination Image Dimension	4.16±0.72	4.31±0.94	-0.756	0.450
Overall Destination Image Dimension	4.11±0.72	4.20±0.91	-0.474	0.635
Travel Intention Dimension	3.95±0.71	3.99±0.88	-0.228	0.820

* p<0.05 ** p<0.01

Results from the t-test indicated that gender did not have a statistically significant effect on viewing behavior. For the destination cognitive image dimension, the female group also demonstrated marginally higher mean scores compared to the male group.

Table 4 Single factor variance values of education level on each dimension

ANOVA Results						
3. What is your educational level? (Mean ± Standard Deviation)						
	High School and below (n=91)	College (n=103)	Bachelor's (n=147)	Master's and above (n=45)	F	p
Thai Drama Viewing Behavior Dimension	4.34±1.07	4.36±1.05	4.58±0.72	4.30±1.01	1.966	0.119
Destination Cognitive Image Dimension	4.16±1.06	4.23±1.04	4.44±0.74	4.18±1.00	2.110	0.099
Destination Emotional Image Dimension	4.18±1.04	4.25±1.03	4.43±0.73	4.20±0.99	1.757	0.155
Overall Image Dimension	4.09±1.03	4.14±1.00	4.33±0.69	4.12±0.98	1.745	0.157
Travel Intention Dimension	3.89±0.99	3.93±0.95	4.12±0.67	3.90±0.97	1.803	0.146

* p<0.05 ** p<0.01

For the destination cognitive image dimension, ANOVA results indicated no statistically significant impact of education level, suggesting that audiences with varying educational backgrounds held largely consistent perceptions of Thailand as a travel destination.

Table 5 Single factor variance values of Recent travel time to Thailand on each dimension

ANOVA Results						
	5. When was the last time you traveled to Thailand? (Mean ± Standard Deviation)					
	Never been to Thailand (n=192)	Within 1 year (n=89)	Within 1–2 years (n=43)	More than 2 years ago (n=62)	F	p
Thai Drama Viewing Behavior	4.45±0.99	4.59±0.59	4.13±1.16	4.36±0.98	2.511	0.058
Destination Cognitive Image	4.33±0.99	4.44±0.62	3.91±1.10	4.21±1.00	3.402	0.018*
Destination Affective Image	4.33±0.97	4.44±0.60	3.93±1.09	4.24±0.99	3.091	0.027*
Overall Destination Image	4.22±0.94	4.35±0.58	3.84±1.07	4.13±0.97	3.335	0.020*
Travel Intention	4.00±0.91	4.14±0.55	3.69±1.07	3.92±0.93	2.840	0.038*

* p<0.05 ** p<0.01

The ANOVA results revealed that the most recent travel time to Thailand had a significant impact on affective destination image.

Correlation analysis

Correlation analysis is a statistical method used to study the relationship between two variables.

Table 6 Correlation between various dimensions

Pearson Correlation – Standard Format							
	Mean	Standard Deviation	Thai Drama Viewing Behavior	Cognitive Image of Destination	Affective Image of Destination	Overall Image of Destination	Travel Intention Destination
Thai Drama Viewing Behavior Destination	4.431	0.939	1				

Table 6 Correlation between various dimensions (Next)

Pearson Correlation – Standard Format							
	Mean	Standard Deviation	Thai Drama Viewing Behavior	Cognitive Image of Destination	Affective Image of Destination	Overall Image of Destination	Travel Intention Destination
Cognitive Image of Destination	4.288	0.941	0.971**	1			
Affective Image of Destination	4.296	0.928	0.976**	0.994**	1		
Overall Image of Destination	4.195	0.902	0.972**	0.986**	0.992**	1	
Travel Intention Destination	3.988	0.870	0.959**	0.963**	0.971**	0.987**	1

* p<0.05 ** p<0.01

This suggests low data dispersion and that the scores are relatively concentrated. There is a strong positive correlation between Thai drama viewing behavior and the audience's cognitive image, affective image, overall image of Thailand, as well as their travel intention.

Regression analysis

Regression analysis is a statistical method used to study the relationship between variables. In this study, the independent variable is defined as Thai television drama viewing behavior (DTVB). The dependent variable of the study is travel intention (DTI) toward Thailand.

Table 7 Regression analysis results

Linear Regression Analysis Results (n=386)							
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p	Collinearity Diagnostics	
	B	Standard Error	Beta			VIF	Tolerance
Constant	-0.030	0.031	-	-0.974	0.331	-	-
Thai TV Drama Viewing Behavior Dimension	0.127	0.031	0.137	4.062	0.000**	21.238	0.047
Destination Cognitive Image Dimension	-0.168	0.062	-0.181	-2.707	0.007**	84.069	0.012

Table 7 Regression analysis results (Next)

Linear Regression Analysis Results (n=386)							
	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p	Collinearity Diagnostics	
	B	Standard Error	Beta			VIF	Tolerance
Destination Affective Image Dimension	-0.398	0.086	-0.425	-4.627	0.000**	157.653	0.006
Overall Image Dimension	1.403	0.057	1.454	24.748	0.000**	64.586	0.015
R^2				0.980			
AdjustedR^2				0.979			
F				F (4,381)=4579.929,p=0.000			
D-W value				1.809			

Note: Dependent variable = Tourism Intention Dimension

* p<0.05 ** p<0.01

The F-test result, F(4, 381) = 4579.929, p < 0.001, further confirms that the model is statistically significant, implying that the independent variables collectively have a meaningful impact on tourism intention. However, it has a significant negative impact on the travel intention of young Chinese audiences toward Thailand, as sample as destination affective image dimension, specifically, as the viewers' affective evaluation of Thailand as a travel destination increases, their intention to travel there significantly decreases. This unexpected negative relationship may suggest that the emotional experiences or sentiments associated with Thailand are not aligning with the viewers' expectations.

Structural equation model

Structural Equation Modeling (SEM) is a statistical technique that combines causal analysis with multivariate statistical analysis to explore the complex relationships between multiple variables.

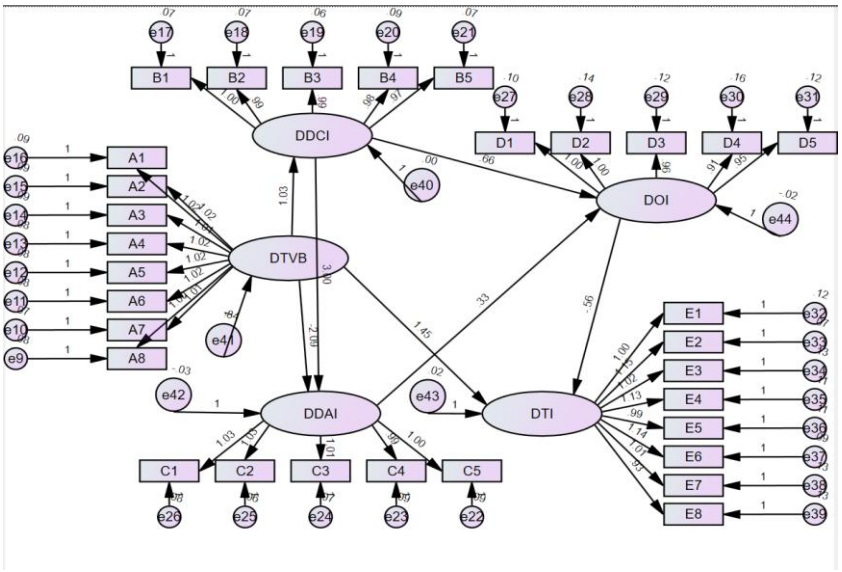

Figure 1 Structural equation model

Table 8 Structural Equation Coefficient Table

			Estimate	S.E.	C.R.	P
Destination Cognitive Image	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.028	.022	46.253	***
Destination Affective Image	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	-2.093	.685	-3.057	.002
Destination Affective Image	<---	Destination Cognitive Image	3.003	.667	4.501	***
Overall Image	<---	Destination Cognitive Image	.659	.032	20.893	***
Overall Image	<---	Destination Affective Image	.334	.031	10.917	***
Tourism Intention	<---	Overall Image	-.557	.081	-6.872	***
Tourism Intention	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.451	.090	16.195	***
A8	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.000			
A7	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.011	.022	45.873	***
A6	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.024	.023	44.852	***

Table 8 Structural Equation Coefficient Table (Next)

			Estimate	S.E.	C.R.	P
A5	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.022	.023	45.219	***
A4	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.018	.023	44.671	***
A3	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.013	.023	43.362	***
A2	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.016	.023	43.651	***
A1	<---	Thai TV Drama Viewing Behavior	1.020	.023	43.668	***
B1	<---	Destination Cognitive Image	1.000			
B2	<---	Destination Cognitive Image	.988	.020	49.328	***
B3	<---	Destination Cognitive Image	.994	.019	51.597	***
B4	<---	Destination Cognitive Image	.980	.021	46.100	***
B5	<---	Destination Cognitive Image	.975	.020	49.569	***
C5	<---	Destination Cognitive Image	1.000			
C4	<---	Destination Cognitive Image	.988	.023	42.084	***
C3	<---	Destination Cognitive Image	1.014	.023	44.388	***
C2	<---	Destination Cognitive Image	1.030	.022	45.960	***
C1	<---	Destination Cognitive Image	1.025	.023	44.160	***
D1	<---	Overall Image	1.000			
D2	<---	Overall Image	.997	.027	37.098	***
D3	<---	Overall Image	.961	.025	38.105	***
D4	<---	Overall Image	.914	.027	33.836	***
D5	<---	Overall Image	.952	.025	37.513	***
E1	<---	Tourism Intention	1.000			
E2	<---	Tourism Intention	1.155	.030	38.253	***

Table 8 Structural Equation Coefficient Table (Next)

			Estimate	S.E.	C.R.	P
E3	<---	Tourism Intention	1.016	.032	31.893	***
E4	<---	Tourism Intention	1.135	.032	34.933	***
E5	<---	Tourism Intention	.992	.030	32.904	***
E6	<---	Tourism Intention	1.136	.031	36.566	***
E7	<---	Tourism Intention	1.006	.032	31.706	***
E8	<---	Tourism Intention	.933	.030	30.861	***

The results showed that all observed variables had significant factor loadings on their latent variables ($p<0.001$), indicating a good fit of the measurement model.

Alternatively in qualitative approach, the results showed in thematic analysis could summarized through in-depth interviews that this study found significant links between Thai TV drama viewing behavior (TTDVB) and various components of destination image: cognitive (DCI), affective (DAI), and overall image (OI). These, in turn, are closely tied to the development of travel intention (TI).

Results

1. Thai TV drama viewing behavior is positively associated with travel Intention. It is anticipated that Thai drama viewing behavior will exhibit a significant and positive relationship with young Chinese audiences' intention to travel to Thailand.

2. Destination cognitive Image as a mediating variable that encompasses viewers' perceptions of the country's tangible attributes such as safety, infrastructure, natural beauty, culture, and entertainment, is expected to mediate the relationship between media exposure and travel intention.

3. Destination affective image as an emotional mediator that responses or feelings associated with Thailand, is also expected to play a critical mediating role. Viewers may develop positive emotions such as admiration, warmth, and longing through identification with characters and narratives in Thai dramas.

4. Overall image as a synthesizing construct is expected to function as an integrative mediator that synthesizes both cognitive and affective

impressions. As viewers internalize what they see and feel, they form a holistic image of the destination, which serves as the final psychological filter through which travel decisions are made.

Discussion

By combining quantitative findings with theoretical logic, this study constructs a causal chain from media exposure to tourism behavioral intention and offers an in-depth analysis of its key mechanisms (Gao & Zhang, 2021), as detailed in the following aspects:

1. Thai TV drama viewing behavior has a direct and significant positive effect on travel intention. The SEM results indicate that Thai drama viewing behavior has a significant positive path to travel intention, both directly and indirectly through mediating variables, with statistical significance.

2. Destination cognitive image plays a central role as a mediating variable. The study further finds that the destination cognitive image serves as a crucial cognitive bridge between drama viewing behavior and travel intention.

3. Affective image plays an emotional mediating role following cognition. On the foundation of cognitive image, the destination affective image becomes a key emotional channel enhancing travel intention.

4. Rational Evaluation of Overall Image Reduces Travel Intention. While overall destination image typically enhances travel intention, in this case, the opposite effect suggests a rational reevaluation of the destination based on accumulated impressions.

Body of Knowledge

Construction and Validation of the TV Drama–Image–Intention Integrated Model. One of the most significant contributions of this study lies in the successful construction and empirical validation of an integrated structural equation model that systematically links media consumption behavior specifically, the viewing of TV dramas with the development of destination image and the formation of travel intention (Chen et al., 2019).

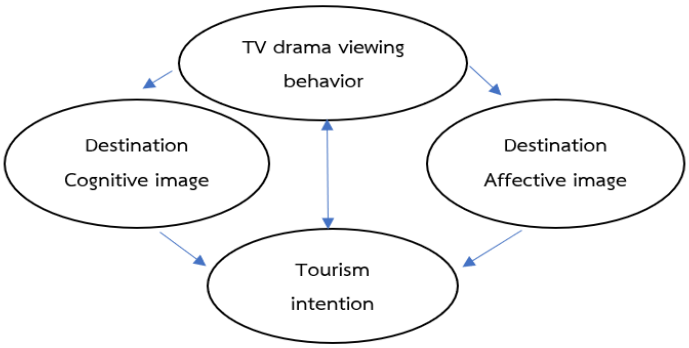

Figure 1 New concept for knowledge

Recommendations

Policy Recommendations

1. The Thai government and tourism promotion agencies should place greater emphasis on the potential of Thai dramas as soft tourism advertisements.

2. Chinese new media platforms should leverage their strength in content distribution and social engagement to create diversified communication scenarios for Thai tourism marketing.

3. Thai drama producers should enhance the integration of Thai cultural elements and tourism resources into scripts and visual presentation.

Operational Recommendations

1. To maintain momentum beyond the drama's broadcast period, the government could organize drama filming location tours, publish travel guides based on the show, or provide interactive destination maps.

2. To enhance this strategy, new media platforms could integrate data analytics and recommendation algorithms to push personalized tourism-related content based on users' past viewing behavior and search history.

3. Writers and directors are thus encouraged to deliberately select filming locations and cultural symbols in a way that aligns with plot development and artistic expression while subtly conveying tourism information.

Recommendations for Next Research

1. Employ Longitudinal and Cross-Cultural Research Designs. Future studies could track participants at multiple points before, during, and after

their media consumption to uncover how cognitive and affective images evolve and how these changes influence travel decisions.

2. Deepen the Qualitative Exploration of Audience Psychology. future research could place greater emphasis on the qualitative dimension to explore the deeper emotional, symbolic, and psychological meanings behind drama-induced travel motivation.

3. Expand the Theoretical Model with Additional Variables and Technological Dimensions. Future research could develop more comprehensive models that include other psychological or behavioral factors.

4. Explore Post-Travel Feedback and Policy Implications. future research should also consider the policy and industry implications of media-tourism integration. How can public policy support the alignment of drama production with national tourism objectives? How can the private sector (e.g., hospitality, transport, and cultural attractions) collaborate with content creators to create integrated drama travel packages.

References

Chen, Z. et al. (2019). Festival scape and the visitor experience: An application of the Stimulus Organism Response approach. *International Journal of Tourism Research*, 21(6), 758-771.

Fishbein, M. & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Gao, L. & Zhang, Y. (2021). Media consumption and cultural attraction: A study of Thai dramas' impact on Chinese youth. *Journal of Cultural Communication*, 12(2), 45-59.

Gretzel, U. et al. (2006). *Online travel review study: Role & impact of online travel reviews*. College Station, TX: Laboratory for Intelligent Systems in Tourism.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Siriyuvasak, U. (2010). *The making of Thai popular culture*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

THE IMPACT OF CAREER ENABLING FACTORS AND PROFESSIONAL IDENTITY ON STUDENTS' CAREER READINESS FOR THE JEWELRY INDUSTRY IN SOUTHERN CITY, CHINA*

ผลกระทบของปัจจัยที่เอื้อต่ออาชีพและเอกลักษณ์ทางวิชาชีพต่อความพร้อมในอาชีพของนักเรียนสำหรับอุตสาหกรรมเครื่องประดับในเมืองทางตอนใต้ประเทศจีน

Zhiqiang Liu, Supot Rattanapun
จือเฉียง หลิว, สุพจน์ รัตนพันธ์
Rajamangala University of Technology Krungthep
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
Corresponding Author E-mail: 66808060017@mail.rmutk.ac.th

Abstract

Objectives of this research article were to identify and evaluate the key dimensions of Career Enabling Factors (CEF) that significantly shape Students' Career Readiness (SCR) in vocational jewelry education, conducted by the mixed research methods. The quantitative data were collected from 460 samples by using stratified random sampling and complemented by in-depth-interviewing students, teachers, and industry experts. The findings underscored Professional Identity (PI's) as pivotal role in vocational development by linking external supports with internal career commitment. Practical implications were suggested for curriculum design, to be consisted with school-industry collaboration, and policy innovation.

The research findings revealed that career enabling factors had a significant influence on both professional identity and students' career readiness. It was found that professional identity served as a mediator in this relationship. The results from the analysis supported the conceptual assumptions of the CPC-J model and emphasized the important role of

*Received May 4, 2025; Revised July 23, 2025; Accepted July 27, 2025

identity formation in the career preparation process for vocational students.
Keywords: Career Enabling; Professional Identity; Career Readiness; Jewelry Industry

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุและประเมินมิติสำคัญของปัจจัยที่เปิดใช้งานอาชีพ (CEF) ที่ส่งผลต่อความพร้อมในอาชีพของนักเรียน (SCR) อย่างมีนัยสำคัญในการศึกษาด้านอาชีวศึกษาด้านอัญมณี การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 460 คนทั้งนักเรียนครูและผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีการผสมผสานในการวิจัย รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ผลการวิจัยเน้นย้ำถึงอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ (PI) ในการพัฒนาอาชีพ โดยการเชื่อมโยงการสนับสนุนภายนอกกับความมุ่งมั่นในอาชีพ แสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องกับความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและอุตสาหกรรม และนโยบายนวัตกรรม

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดอาชีพ มีอิทธิพลอย่างมากต่อทั้งอัตลักษณ์ทางวิชาชีพ และในด้านความพร้อมในอาชีพของนักเรียนพบว่า อัตลักษณ์ทางวิชาชีพเป็นสื่อกลางในความสัมพันธ์นี้ ด้วยผลการวิเคราะห์ในการตรวจสอบสมมติฐานเชิงแนวคิดของแบบจำลอง (CPC-J) และเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของการสร้างอัตลักษณ์ในกระบวนการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพสำหรับนักศึกษาอาชีวศึกษาด้วย
คำสำคัญ: การส่งเสริมอาชีพ; เอกลักษณ์ทางวิชาชีพ; ความพร้อมในอาชีพ; อุตสาหกรรมเครื่องประดับ

Introduction

In response to industrial transformation and national educational reforms, policies such as the Guiding Opinions on Deepening Industry-Education Integration in 2017 have emphasized the cultivation of skilled talents with both technical competencies and adaptive capabilities (Ministry of Education, 2022; National People's Congress of China, 2022).

To address this gap, this study proposes the Career Preparation Chain for the Jewelry Industry (CPC-J Model), which posits that Career Enabling Factors (CEF) support the development of Professional Identity (PI), thereby enhancing Students' Career Readiness (SCR) (Duarte & Cardoso, 2021).

Additionally, most career development research has concentrated on university students preparing for high-prestige sectors such as finance, technology, and healthcare (Ibarra & Barbulescu, 2020). As a result, the voices and developmental needs of these students remain largely marginalized in mainstream career readiness research (Ibarra & Petriglieri, 2020).

Research Objectives

1. To examine the impact of Career Enabling Factors (CEF) on Students' Career Readiness (SCR) in vocational jewelry education.

2. To investigate how Career Enabling Factors (CEF) contribute to the development of students' Professional Identity (PI).

3. To analyze the effect of Professional Identity (PI) on Students' Career Readiness (SCR).

4. To explore the mediating role of Professional Identity (PI) between Career Enabling Factors (CEF) and Students' Career Readiness (SCR).

Methodology

1. Research Design

This study adopted an explanatory sequential mixed methods in quantitative and qualitative approaches. And Dept-Interview by collected data from the experts in related field of context for qualitative method.

However, the research tools are underwent expert validation to ensure content reliability. Then analyzed with statistical method based on the CPC-J Model and interpreted in thesis format writing to describe more in next step (Wang, J., & Chan, S., 2023).

2. Population and Sample size

The target population of this study consists of students enrolled in jewelry-related vocational programs across three technical schools located in a metropolitan area in Southern China.

To determine the minimum required sample size for the quantitative phase, this study employed Yamane (1967) formula, calculating sample size from a finite population below:

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

Where: n = required sample size

N = total population size (students eligible for this study)

e = margin of error (0.05)

With an estimated population of 1,050 students and a 5% margin of error, the required sample size was calculated as: $n \approx 460$

This calculation ensured that the resulting data set would be statistically valid for inferential analysis.

3. Research Instrument

The study served instrument with collected data through questionnaire which comprising 27 items rated on a 5-point Likert scale for quantitative method. And Dept-Interview by collected data from 14 experts in related field of context for qualitative method (Smith & Tan, 2022).

4. Data Collection

By using stratified random sampling approach, were collected with 460 valid responses retained after data screening that for quantitative method, and 14 dept-interviewees were collected as qualitative method explored in-class learning hands-on experiences, personal goals, and feelings of belonging within the jewelry field also (Savickas & Porfeli, 2021).

5. Data Analysis Statistics Used to Analyzed The Data

For demographical analysis on sample size, Mean and Standard Deviation (SD) were used for analyze principle sampling data while Cronbach's Alpha values were calculated for each of the three core constructs based on the cleaned dataset (n = 460). The CEF scale included 11 Likert items, yielding an alpha coefficient of 0.866. The PI scale contained 6 items (α=0.891), while the SCR scale consisted of 8 items (α=0.892) (Sharma & Kim, 2021).

To assess the internal consistency of the measurement scales, Cronbach's Alpha values were calculated for each of the three core constructs based on the cleaned dataset (n=460) (Hirschi & Johnston, 2020). The CEF scale included 11 Likert items, yielding an alpha coefficient of 0.866.

The PI scale contained 6 items (α=0.891), while the SCR scale consisted of 8 items (α=0.892) (Sharma, & Kim, 2021). According to the reliability classification suggested by DeVellis (2016), alpha values above 0.80 indicate excellent reliability. These results demonstrate that all three instruments exhibit high internal consistency and are suitable for subsequent statistical analysis (Johnson, R. et al., 2022).

Results

These results are summarized in Table 1 and demonstrate that all three instruments exhibit high internal consistency, making them suitable for subsequent multivariate regression and path analysis as well.

Score Distribution by Variable (CEF, PI, SCR)

As presented in the descriptive statistics for the three core variables CEF, PI, and SCR reveal notable differences in perceived levels among participants. The mean score for CEF was 2.886 (SD=0.592), indicating a slightly above-average perception of enabling conditions such as training, school resources, and industry exposure. In contrast, PI showed a moderately higher mean of 3.147 (SD=0.703), suggesting that many students have developed some level of affiliation with the jewelry field, though variability remains (Carter et al., 2021).

SCR, however, had a markedly lower mean score of 2.238 (SD=0.737), indicating that students generally felt underprepared to enter the workforce. Across all three variables, observed scores ranged from 1.000 to 5.000, suggesting full-scale use and individual differences in perceived experiences.

The comparison of these means suggests a clear trend of CEF > PI > SCR, highlighting a gradual decline from perceived external support to internal confidence in career preparation. The relatively high standard deviation for PI (0.703) implies that while some students report strong identification with the jewelry profession, others remain uncertain or disconnected. This dispersion may reflect inconsistent educational experiences or limited exposure to professional role models (Fugate et al., 2021). The significantly lower average score for SCR suggests a widespread lack of confidence in employability.

These patterns reinforce the hypothesis that while external supports and identity development are present, they may not fully translate into readiness for industry participation an insight that validates the CPC-J Model's emphasis on Professional Identity as a key mediating factor.

The data collected from 460 valid responses were analyzed using descriptive statistics, reliability analysis, Pearson correlation analysis, multiple regression analysis, and mediation analysis with 5,000 bootstrapped resamples (Li & Kim, 2024).

The descriptive statistics for the key variables are presented in Table 2. The mean score for Career Enabling Factors (CEF) was 2.886 (SD=0.592). The mean for Professional Identity (PI) was 3.147 (SD=0.703), and for Students' Career Readiness (SCR) was 2.238 (SD=0.737). The minimum and maximum values for all variables ranged from 1.000 to 5.000.

Table 1 Descriptive statistics for Key Study Variables

Variable	No. of Items	Mean	S.D.	Min.	Max.
CEF	11	2.886	0.592	1.000	5.000
PI	6	3.147	0.703	1.000	5.000
SCR	8	2.238	0.737	1.000	5.000

Table 1 presents the Pearson correlation coefficients among the constructs. Significant positive correlations were found between CEF and PI (r=0.497, p<.001), CEF and SCR (r=0.431, p<.001), and PI and SCR (r 0.296, p<.001).

Table 2 Correlation Analysis among Career Enabling Factors, Professional Identity, and Students' Career Readiness

Variables	CEF	PI	CSR
CEF	1	0.497**	0.431**
PI	0.497**	1	0.296**
CSR	0.431**	0.296**	1

The results of the hypothesis testing, including the direct effects and the mediation analysis, are summarized in Table 3. Career Enabling Factors had a significant positive effect on Students' Career Readiness (H1: β=0.431, t=9.02, p<.001) and on Professional Identity (H2: β=0.487, t=10.76, p<.001).

Professional Identity had a significant positive effect on Students' Career Readiness (H3: β=0.296, t=6.34, p<.001). Mediation analysis indicated that Professional Identity partially mediated the relationship between Career Enabling Factors and Students' Career Readiness (H4: β=0.144, z=4.21, p<.001).

Table 3 Path Analysis and Hypothesis Testing Summary

Path	Ho.	β	t-value/z-value	p-value	Results
CEF->SCR	H1	0.431	t=9.02	<.001	Supported
CEF->PI	H2	0.487	t-10.76	<.001	Supported
PI->SCR	H3	0.296	t=6.34	<.001	Supported
CEF->PI->SCR	H4	0.144	Z=4.21 (Sobet)	<.001	Partially Supported

Conclusion The findings confirmed that Career Enabling Factors significantly influence both Professional Identity and Students' Career Readiness, Professional Identity was found to partially mediating this relationship. The mediation analysis results validate the conceptual assumptions of the CPC-J Model and highlight the critical role of identity formation in the career preparation process for vocational students.

Despite these contributions, the study has several limitations. The sample was restricted to three vocational institutions in a single metropolitan area, potentially limiting the generalizability of the results. Additionally, the cross-sectional design captures only a single point in time, making it difficult to assess causal or developmental changes in Professional Identity and Career Readiness over time (Nguyen & Liu, 2024).

Discussion

The findings confirmed all proposed hypotheses. Specifically, CEF demonstrated significant positive effects on both PI and SCR, while PI also significantly influenced SCR. Moreover, the mediation analysis revealed that PI partially mediated the relationship between CEF and SCR, highlighting the importance of identity formation as a bridge between external supports and students' career readiness.

The significant positive relationship between Career Enabling Factors and Students' Career Readiness (H1) aligns with previous research emphasizing the role of educational and industry resources in shaping vocational outcomes (García et al., 2023).

Theoretically, this study contributes to the field by proposing and empirically validating the CPC-J Model, which integrates enabling environments and identity formation within a unified framework. It enhances understanding of how Professional Identity mediates the relationship between external supports and vocational outcomes (Lent & Brown, 2021).

Practically, the findings provide actionable implications for vocational institutions and policymakers. Programs designed to enhance students' employability should focus not only on technical skill training but also embedding identity-building mechanisms, such as mentorship programs, role-model interventions, and professional community engagement, into their curricula (Martin & Evans, 2022).

Body of Knowledge

This study advances theoretical understanding in vocational education by extending the Career Construction Theory and Career Resources Model into the context of jewelry-focused technical programs. By conceptualizing Professional Identity as a mediating mechanism between Career Enabling Factors and Students' Career Readiness, the CPC-J Model provides a nuanced explanation of how external supports are internalized through psychological identity development.

Practically, the findings offer actionable implications for educational institutions, industry stakeholders, and policymakers. Vocational schools are encouraged to integrate structured identity-building modules into their curricula, moving beyond technical training to foster sustainable career commitment. Industry partners can enhance collaboration by providing experiential learning opportunities that reinforce identity construction.

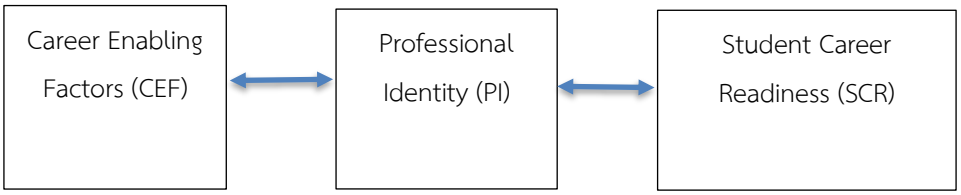

Figure 1 New Knowledge in new concept

Recommendations

Policy Recommendations

1. Integrating Identity into Educational Evaluation Systems.

2. Designing More Coherent and Profession-Linked Progression Pathways.

3. Providing Targeted Policy Support for Identity-Based Programming and School–Industry Collaboration.

Operational Recommendations

This study validated the CPC-J Model structure, confirming the significance of CEF and PI in shaping SCR. However, the model did not account for other influential factors observed during the qualitative phase, such as family expectations, intrinsic motivation, and societal perceptions of vocational education. Future research may refine the model by incorporating these dimensions either as antecedents to PI or as moderators influencing the strength of existing pathways.

Recommendations for Next Research

The findings of this study provide empirical support for the CPC-J Model and offer insights into the role of Professional Identity (PI) in shaping Students' Career Readiness (SCR) through Career Enabling Factors (CEF). Nonetheless, several directions for future research remain pertinent, particularly with regard to the theoretical refinement, methodological development, and contextual extension of the model.

References

Carter, L. et al. (2021). Professional identity as a mediator between learning supports and career readiness. *Journal of Career Development*, 48(4), 567-582.

Duarte, M. E. & Cardoso, P. (2021). Career construction and the importance of resources: New directions in career readiness research. *Career Development International*, 26(4), 453-468.

Fugate, M. et al. (2021). *Career adaptability: A construct whose time has come*. Retrieved March 20, 2024, from https://shorturl.asia/wYxD9

García, M. et al. (2023). Early development of professional identity and career transitions in vocational education. *Journal of Career Development*, 50(1), 24-39.

Hirschi, A. & Johnston, C. (2020). The critical role of identity development in career preparation: New insights and evidence. *Career Development Quarterly*, 68(1), 31-45.

Ibarra, H. & Barbulescu, R. (2020). Identity as narrative: Prevalence and antecedents in career transitions. *Academy of Management Review*, 45(1), 135-154.

Ibarra, H. & Petriglieri, J. L. (2020). Identity work and play. *Journal of Organizational Behavior*, 41(2), 175-190.

Johnson, R. et al. (2022). Career enabling factors and the shaping of professional identity among vocational students. *International Journal of Training Research*, 20(3), 217-231.

Lent, R. W. & Brown, S. D. (2021). Career development and professional identity formation: Integrating social cognitive and identity theories. *Career Development Quarterly*, 69(2), 120-133.

Li, Y. & Kim, S. (2024). The influence of industry exposure on career decision-making self-efficacy among vocational learners. *Journal of Career Development*, 51(1), 23-38.

Martin, A. & Evans, K. (2022). Resource-rich learning environments and proactive career behaviors in vocational students. *Journal of Vocational Education and Training*, 74(2), 217-232.

Ministry of Education. (2022). *Education reform and teacher development plan (2022-2025)*. Retrieved March 20, 2024, from https://shorturl.asia/6912l

National People's Congress of China. (2022). *Law on Education (Amended 2022)*. Retrieved March 20, 2024, from http://www.npc.gov.cn/law2022.html

Nguyen, T. & Liu, H. (2024). Professional identity formation as a mechanism linking external supports to career outcomes. *Vocational Education Review*, 39(1), 85-102.

Savickas, M. L. & Porfeli, E. J. (2021). The career construction model of adaptation: Implications for promoting career readiness. *Journal of Vocational Behavior*, 123, 1-12.

Sharma, R. & Kim, S. (2021). Building career confidence through identity development: Evidence from vocational training programs. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 13(4), 1182-1195.

Smith, A. & Tan, K. (2022). Industry partnership and its effect on student professional identity in vocational education. *Journal of Vocational Education and Training*, 74(1), 94-110.

Wang, J. & Chan, S. (2023). *Career guidance integration and its impact on vocational students' career readiness*. Retrieved March 20, 2024, from https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264999324002207?utm_source=chatgpt.com

Yamane, T. (1967) *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.216-227.

การพัฒนาทักษะบุคลากรภาครัฐในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่*

SKILL DEVELOPMENT OF GOVERNMENT PERSONNEL IN THE MODERN TECHNOLOGY ERA

ณณัฏฐ์ เกียรติทยากร
Nanaht Kieattayakorn
นักวิชาการอิสระ
Independent Academic
Corresponding Author E-mail: khurkhamlangkhur@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะของบุคลากรภาครัฐไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0 ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านโครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดด จากการศึกษาพบว่า องค์การแรงงานระหว่างประเทศคาดการณ์ว่าอีก 20 ปีข้างหน้า ตำแหน่งงาน 44% ในไทยเสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติและ AI ระบบราชการไทยกำลังเผชิญความท้าทายในการปรับตัว โดยพบช่องว่างทักษะดิจิทัลที่สำคัญ ได้แก่ CIO ส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านการอบรมหลักสูตรสำหรับผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ หน่วยงานขาดงบประมาณและบุคลากรด้านเทคโนโลยี และการฝึกอบรมส่วนใหญ่ไม่มีการวัดผล งานวิจัยได้เสนอกรอบการพัฒนาระบบราชการ 4.0 ใน 3 มิติ คือ 1. ระบบราชการที่เปิดกว้างและเชื่อมโยง 2. ระบบราชการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และ 3. หน่วยงานรัฐที่มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย โดยอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จ 3 ประการ คือ การผสานพลังทุกภาคส่วน การสร้างนวัตกรรม และการปรับสู่ดิจิทัล การพัฒนาทักษะบุคลากรภาครัฐควรมุ่งเน้นการ Upskill และ Reskill เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยจัดทำแผนพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล ต้องพัฒนาทั้งผู้บริหารให้มีภาวะผู้นำด้านดิจิทัล และบุคลากรให้มีทักษะด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะการวิเคราะห์ข้อมูล ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การเรียนรู้ออนไลน์เป็นช่องทางสำคัญ แต่ต้องคำนึงถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ ความยืดหยุ่นด้านเวลา ความพร้อมของอุปกรณ์ และการสนับสนุนจากองค์กร

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ; บุคลากรภาครัฐ; เทคโนโลยีสมัยใหม่; อัพสกิล รีสกิล

*Received March 11, 2025; Revised June 6, 2025; Accepted June 11, 2025

Abstract

This academic article aimed to present approaches for developing skills of Thai government personnel in the context of Thailand 4.0, which drove the economy through innovation, amid changes in population structure transitioning to an aging society and rapid technological advancement. The study was found that the International Labour Organization predicts that in the next 20 years, 44% of jobs in Thailand risk being replaced by automation and AI. The Thai bureaucratic system faces significant adaptation challenges, with critical digital skill gaps identified: most CIOs had not completed specialized training courses for information technology executives, agencies lack budget and technology personnel, and most training programs lack proper evaluation. The research proposed a framework for developing Government 4.0 in three dimensions: 1. Open & Connected Government, 2. Citizen-Centric Government, and 3. Smart & High Performance Government, relying on three success factors: collaboration from all sectors, innovation creation, and digital transformation. Human resource development in the public sector should focus on upskilling and reskilling to accommodate changes by establishing skill development plans aligned with the strategic transition to a digital government. It was essential to develop both executives to have digital leadership and personnel to have technological skills, especially in data analysis, cybersecurity, and application of modern technologies. Online learning serves as an important channel but must consider critical success factors including time flexibility, equipment readiness, and organizational support.

Keywords: Skills Development; Government Personnel; Modern Technology; Upskill Reskill

บทนำ

สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล (2560) กล่าวถึงระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0 ตามที่สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล (2560) ได้กล่าวไว้ คือ การปรับเปลี่ยนระบบราชการให้สอดรับกับวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่มุ่งสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ซึ่งพัฒนาต่อเนื่องจากยุคไทยแลนด์ 1.0

(เกษตรกรรม) 2.0 (อุตสาหกรรมเบา) 3.0 (อุตสาหกรรมหนัก) สู่ไทยแลนด์ 4.0 (นวัตกรรม) ขณะที่ระบบราชการก็ได้ปฏิรูปมาเป็นลำดับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงการปฏิรูประบบราชการ 4.0 (พ.ศ. 2559) เพื่อเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ

การพัฒนาทักษะแรงงานเป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากเทคโนโลยีและระบบอัตโนมัติส่งผลกระทบต่อรูปแบบการทำงาน ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านเน้นย้ำความสำคัญของ Upskill และ Reskill เพื่อการปรับตัวของแรงงาน ทาง (อัตนัย ทีม, 2564) รายงานว่าองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization) ได้คาดการณ์ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า ตำแหน่งงานกว่า 17 ล้านตำแหน่งในประเทศไทย หรือประมาณ 44% ของตำแหน่งงานทั้งหมด มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทำให้การ Upskill และ Reskill เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับแรงงานไทยในการรักษาความสามารถในการทำงานและเพิ่มโอกาสการจ้างงานในอนาคต นอกจากนี้ จากรายงานของ IMD (2020) ได้ระบุว่าความสามารถด้านการแข่งขันของไทยอยู่อันดับที่ 40 จาก 63 ประเทศ โดยด้านความรู้อยู่อันดับ 43 และความพร้อมในอนาคตอยู่อันดับ 50 สะท้อนความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาแรงงานไทย

ตัวอย่างองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการ Upskill และ Reskill คือ Amazon โดย Amazon (2024) มุ่งมั่นจัดสรรเงิน 1.2 พันล้านดอลลาร์เพื่อโปรแกรม Upskilling 2025 เพื่อให้พนักงาน 300,000 คนเข้าถึงการพัฒนาทักษะและการศึกษา โดยมีโปรแกรม Upskilling ช่วยให้พนักงานได้รับทักษะที่เป็นที่ต้องการและผลักดันให้พวกเขาก้าวเข้าสู่อาชีพใหม่ โปรแกรมการฝึกอบรมที่ได้รับทุนจากบริษัทซึ่งเสนอผ่านUpskilling 2025 สนับสนุนพนักงานของ Amazon ในขณะที่พวกเขาเรียนรู้ทักษะที่สำคัญเพื่อก้าวไปสู่บทบาททางเทคนิคหรือที่ไม่ใช่ทางเทคนิคที่เป็นที่ต้องการและได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าภายใน Amazon และที่อื่น ๆ เมื่อพิจารณาการเติบโตของงานในทศวรรษหน้า สำนักงานสถิติแรงงานของสหรัฐฯ คาดการณ์ว่าพื้นที่งานที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุดบางส่วนจะอยู่ในสาขาที่ต้องใช้ทักษะมากขึ้น เช่น ผู้ช่วยแพทย์ นักสถิติ นักพัฒนาซอฟต์แวร์ พยาบาลวิชาชีพ และช่างซ่อมกังหันลม ผ่านโครงการ Upskilling 2025 Amazon มุ่งเน้นที่การสร้างเส้นทางสู่อาชีพในพื้นที่ที่จะยังคงเติบโตต่อไปในปีต่อ ๆ ไป การ Upskill และ Reskill ไม่เพียงแต่ช่วยให้แรงงานสามารถปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการทำงาน เพิ่มโอกาสในการจ้างงาน และทำให้เศรษฐกิจโดยรวมสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในยุคดิจิทัล

การพัฒนาทักษะแรงงานในยุคดิจิทัลมีความสำคัญยิ่ง ตามที่ ILO คาดการณ์ตำแหน่งงานกว่า 17 ล้านตำแหน่งในไทยเสี่ยงถูกแทนที่ด้วยระบบอัตโนมัติและ AI ขณะที่รายงาน IMD ชี้ว่าไทยยังมีจุดอ่อนด้านความรู้และความพร้อมในอนาคต ในบริบทไทย

แลนด์ 4.0 ที่สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคลได้กล่าวถึง การปรับระบบราชการและพัฒนาทักษะแรงงานจึงสำคัญยิ่ง การ Upskill และ Reskill ไม่เพียงช่วยให้แรงงานปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ แต่ยังเสริมศักยภาพในการทำงาน เพิ่มโอกาสการจ้างงาน และสนับสนุนให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ความหมายความสำคัญและความแตกต่าง Upskill & Reskill

ความหมาย

ประคัลภ์ ปัณฑพลังกูร (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของคำว่า Upskill คือ การต่อยอดทักษะเดิม ให้เก่งขึ้น ให้ทันสมัยขึ้น ส่วน Reskill คือ การเปลี่ยนไปเรียนรู้ทักษะใหม่เพื่อทำงานในบทบาทที่ต่างออกไป

ความสำคัญในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ผลักดันให้การ Upskill และ Reskill กลายเป็นความจำเป็นสำหรับทั้งองค์กรและบุคลากร (Jobsdb, 2023) การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้บางอาชีพต้องปรับตัว เนื่องจากเทคโนโลยีกำลังเข้ามาแทนที่งานของมนุษย์ในหลายด้าน โดยเฉพาะงานที่เป็นประจำและทำซ้ำได้ (Jobtopgun, 2023)

จากรายงาน The Future of Jobs Report ระบุว่า ในปี 2025 กว่า 50% ของลูกจ้างจำเป็นต้อง Reskill ใหม่ และคาดว่าอีก 6 เดือนข้างหน้า ลูกจ้างกว่า 40% ต้อง Reskill ใหม่ เนื่องจากผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 และการเปลี่ยนมาใช้ระบบอัตโนมัติมากขึ้น (ธนาคารกรุงเทพ, 2565)

สำหรับองค์กรที่จะ Upskill และ Reskill จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดต้นทุนการจ้างงาน เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และเสริมสร้างความผูกพันของพนักงาน ส่วนสำหรับพนักงาน จะช่วยเพิ่มโอกาสก้าวหน้าในสายงาน เพิ่มรายได้และผลตอบแทนที่ดีขึ้น สร้างแรงบันดาลใจและความสุขในการทำงาน ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง และเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพ

ความแตกต่างระหว่าง Upskill และ Reskill

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่าง Upskill และ Reskill

หัวข้อ	Upskill	Reskill
เป้าหมาย	พัฒนาทักษะที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น	เรียนรู้ทักษะใหม่
เหมาะสำหรับ	ผู้ที่ต้องการก้าวหน้าในสายงานปัจจุบัน	ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนสายงาน หรือปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน

ตารางที่ 1 ความแตกต่างระหว่าง Upskill และ Reskill (ต่อ)

หัวข้อ	Upskill	Reskill
ตัวอย่างทักษะ	การพัฒนาทักษะเฉพาะทาง เช่น โปรแกรมเมอร์เรียนรู้ภาษาโปรแกรมใหม่	การเรียนรู้งานที่แตกต่างจากเดิม เช่น วิศวกรเรียนรู้ด้านการตลาด
วิธีการเรียนรู้	อบรม เรียนคอร์สเฉพาะด้าน	คอร์สใหม่ การฝึกงาน การทดลองงาน

ทักษะที่จำเป็นกับคนทำงานยุคดิจิทัล

1. ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) การรู้จักนำเครื่องมือดิจิทัลและโปรแกรมต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร ปฏิบัติงานและทำงานร่วมกัน รวมถึงความสามารถติดตามและเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ ที่เข้ามาได้ตลอดเวลา เช่น เรื่องของ AI คริปโทเคอร์เรนซี และเมตาเวิร์ส (ธนาคารกรุงเทพ, 2565)

2. ทักษะความเข้าใจในการใช้ข้อมูล (Data Literacy) ความสามารถเอาข้อมูลต่างๆ มาใช้ทำงานได้มีประสิทธิภาพ คือ มีความสามารถอ่านข้อมูล เข้าใจความหมายและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นนักวิทยาการข้อมูลมืออาชีพ แต่สามารถใช้ข้อมูลในชีวิตประจำวันและการทำงานได้

3. ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะการพัฒนาโปรแกรม เนื้อหาด้านดิจิทัล อาทิ การทำคลิป การทำแดชบอร์ด การพัฒนาแอปพลิเคชันต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันแอปฯ หรือเนื้อหาดิจิทัลหลายอย่างสามารถพัฒนาได้โดยคนทั่วไป และการเขียนโปรแกรมก็สามารถทำได้ง่าย

4. ทักษะการตระหนักถึงภัยคุกคามด้านดิจิทัล ความเข้าใจถึงความเสี่ยงทางด้านภัยคุกคามด้านดิจิทัลต่างๆ รวมถึงรู้วิธีการใช้อย่างปลอดภัย เช่น การแยกแยะข้อมูลเท็จในโลกออนไลน์ การจัดการรหัสผ่านที่ดี หรือเข้าใจความเสี่ยงจากการรั่วไหลของข้อมูลดิจิทัลต่าง ๆ

สรุปได้ว่า Upskill คือ การพัฒนาทักษะเดิมให้เชี่ยวชาญมากขึ้น ในขณะที่ Reskill คือการเรียนรู้ทักษะใหม่เพื่อเปลี่ยนสายงาน ทั้งสองมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามาแทนที่งานของมนุษย์และสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ตลาดแรงงานเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว คนทำงานยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีทักษะ 4 ด้านหลัก ได้แก่ Digital Literacy Data Literacy ทักษะทางเทคนิค และการตระหนักถึงภัยคุกคามดิจิทัล การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้บุคลากรปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและสร้างความมั่นคงในอาชีพระยะยาว

สถานการณ์และความท้าทายของทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐไทยในยุคดิจิทัล

ระบบราชการไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ทั้งจากการเกษียณอายุของข้าราชการรุ่นเก่าและการเข้ามาของบุคลากรรุ่นใหม่ จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) (2566) รายงานว่าช่วง 10 ปีที่ผ่านมา

เผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและแรงงาน โดยพบว่าประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อัตราการเพิ่มของประชากรมีแนวโน้มลดลง ขณะที่จำนวนผู้สูงวัยเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง ในมิติด้านแรงงาน กำลังคนวัยทำงานช่วงอายุ 15-49 ปี มีแนวโน้มลดลง แต่กลุ่มอายุ 50-59 ปี กลับเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ ความก้าวหน้าด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดด รวมถึงวิกฤตโควิด-19 ได้เร่งให้ทุกภาคส่วนต้องปรับตัว ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการบริหารและขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานภาครัฐที่มีกำลังคนกว่า 3 ล้านคน ทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องกำหนดนโยบายและมาตรการบริหารจัดการกำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ภาครัฐจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจให้มีขนาดเหมาะสม นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาพัฒนารูปแบบการทำงานให้ยืดหยุ่น คล่องตัว โปร่งใส และใช้ทรัพยากรทั้งงบประมาณและกำลังคนให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าสูงสุด ช่องว่างทักษะดิจิทัลในระบบราชการไทยข้าราชการไทยส่วนใหญ่มีทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐาน แต่ขาดทักษะขั้นสูงที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล โดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2563) พบว่า ด้าน Digital Leadership นั้น CIO ของหน่วยงานระดับกรมส่วนใหญ่ยังไม่ผ่านการอบรมหลักสูตรสำหรับผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีระยะเวลาในตำแหน่งเฉลี่ยเพียง 1.9 ปี ผลักดันโครงการสำเร็จเฉลี่ยเพียง 3 โครงการต่อระยะเวลา 2 ปี สาเหตุหลักคือขาดงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ ด้าน IT Human Resource พบว่าหน่วยงานส่วนใหญ่มีสัดส่วนบุคลากรด้านเทคโนโลยีน้อย และบุคลากรที่มีประกาศนียบัตรวิชาชีพด้านดิจิทัลมีจำนวนน้อย ส่วนด้านการฝึกอบรม แม้หน่วยงานระดับกรมจะมีการส่งเสริมความรู้ที่จำเป็น แต่ส่วนใหญ่ไม่มีการวัดผลหลังการอบรม ปัญหาเหล่านี้สะท้อนความท้าทายในการพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัลของหน่วยงานภาครัฐ ที่ต้องปรับปรุงทั้งในระดับผู้นำดิจิทัล การจัดสรรทรัพยากรบุคคล การพัฒนาทักษะ และการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย

ความเชื่อมโยงกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

นโยบายไทยแลนด์ 4.0 มุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยกรมสรรพสามิต (2564) ระบุว่านโยบายนี้มุ่งพัฒนา 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มอาหาร-เกษตร-เทคโนโลยีชีวภาพ สาธารณสุข-สุขภาพ-การแพทย์ อุปกรณ์อัจฉริยะ-หุ่นยนต์ ดิจิทัล-อินเทอร์เน็ต-ปัญญาประดิษฐ์ และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์-วัฒนธรรม การขับเคลื่อนใช้แนวทางสานพลังประชารัฐ โดยการมีส่วนร่วมจาก

ทุกภาคส่วนผ่าน 5 กลุ่มดำเนินงาน เป้าหมายคือเปลี่ยนจากทำมาก ได้น้อย เป็นทำน้อยได้มาก มุ่งพัฒนา New S-Curve ด้วยเทคโนโลยีใหม่ เพื่อผลักดันประเทศไทยสู่ความมั่งคั่งมั่นคง ยั่งยืน ความท้าทายคือการเลือกเทคโนโลยี วิธีการ และจังหวะเวลาที่เหมาะสม ดังที่ (วีระชัย ประเสริฐโส, 2563) กล่าวถึงระบบราชการ 4.0 ว่าเป็นการปฏิรูประบบราชการให้สอดรับกับวิสัยทัศน์ประเทศไทย 4.0 ผ่านการพัฒนา 3 มิติ คือ 1. ระบบราชการที่เปิดกว้างและเชื่อมโยง 2. ระบบราชการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และ 3. หน่วยงานรัฐที่มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย ซึ่งต้องพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมและดิจิทัลให้บุคลากรภาครัฐ

ความสำเร็จของระบบราชการ 4.0 ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การผสานพลังทุกภาคส่วน (Collaboration) ในรูปแบบประชารัฐการสร้างนวัตกรรม (Innovation) เพื่อตอบโจทย์ความท้าทายและความต้องการของประชาชน และการปรับสู่การเป็นดิจิทัล (Digitization/Digitalization) ที่ช่วยให้บริการได้ทุกที่ ทุกเวลา ข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐต้องปรับกระบวนการทางความคิด (Mindset) ให้มีความเป็นผู้ประกอบการสาธารณะ เพิ่มทักษะและเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สร้างคุณค่าและประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน

กรอบสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นสำหรับข้าราชการไทยในทศวรรษหน้า

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553) ได้กำหนดสมรรถนะหลัก (Core Competency) ของข้าราชการพลเรือนไทย โดยมีองค์ประกอบดังนี้ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และการทำงานเป็นทีม บริษัท ฮิวแมนซอฟท์ จำกัด (2565) ได้เสนอว่า ในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องมีการขยายกรอบสมรรถนะหลักให้ครอบคลุมทักษะด้านดิจิทัลและความคิดสร้างสรรค์ โดยเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาทักษะแบบ Upskill และ Reskill ในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการ Upskill และ Reskill โดย Upskill คือการเพิ่มและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีเป็นการเพิ่มเครื่องมือใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ส่วน Reskill คือการเปลี่ยนหรือเพิ่มทักษะใหม่เพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานกับการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีใหม่ ได้ปัจจัยที่ทำให้เกิดแนวคิดนี้คือการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วและความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนไป ทำให้ทักษะที่มีอยู่เดิมอาจใช้งานได้ไม่มีประสิทธิภาพอีกต่อไป การพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่จึงเป็นวิธีที่ดีและยั่งยืนกว่าการสรรหาคนใหม่

องค์กรสามารถนำแนวคิดนี้มาวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนาบุคลากรให้ตรงเป้าหมาย เช่น จัดฝึกอบรมทักษะใหม่ที่จำเป็นหรือพัฒนาทักษะเดิมให้ดีขึ้น เพื่อให้องค์กร

และบุคลากรอยู่รอดในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หากองค์กรไม่มีการปรับปรุงพัฒนาให้เท่าทันยุคสมัย อาจส่งผลให้การทำงานเกิดการติดขัด ไม่มีการพัฒนา จนอาจต้องหยุดชะงักและปิดตัวลงได้ ผู้บริหารและฝ่ายบุคคลจึงควรร่วมกันออกแบบแผนการ Upskill และ Reskill ที่มีประสิทธิภาพ โดยอาจใช้ระบบงาน HR หรือโปรแกรมบริหารงานบุคคลเป็นเครื่องมือช่วย

รูปแบบการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับบริบทระบบราชการไทย

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) (2560) การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล การปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัลเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศไทยภายใต้แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2559-2579) ที่มุ่งพัฒนาประเทศไปสู่ "ดิจิทัลไทยแลนด์" เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ การขับเคลื่อนดำเนินการผ่าน 2 ยุทธศาสตร์หลักที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างบริการอัจฉริยะ (Smart Service) ที่ตอบสนองความต้องการประชาชน การปรับกระบวนการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การเปิดเผยข้อมูล (Open data) ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการพัฒนาแพลตฟอร์มบริการพื้นฐานภาครัฐ ยุทธศาสตร์ที่ 5 มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคดิจิทัล โดยพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้บุคลากรภาครัฐ พัฒนาความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านรองรับเทคโนโลยีใหม่ และพัฒนาผู้บริหารระดับสูงให้สามารถวางแผนยุทธศาสตร์และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพัฒนาองค์กร

ความสำเร็จในการขับเคลื่อนจำเป็นต้องอาศัยความพร้อมของบุคลากร 2 กลุ่มสำคัญ คือ ผู้บริหารระดับสูงที่มีภาวะผู้นำด้านดิจิทัล (Digital Leadership) ที่สามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและกระบวนการทำงาน และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Technology Specialists) ที่มีทักษะเหมาะสมในการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและให้บริการภาครัฐ ที่ผ่านมาภาครัฐไทยได้มีการปรับบทบาท โครงสร้าง และกระบวนการทำงานให้มีความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงต้องเร่งพัฒนาความพร้อมด้านบุคลากรและเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำนักงาน ก.พ. (2564) ได้พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (OCSC Learning Platform) เพื่อเป็นช่องทางในการพัฒนาทักษะสำหรับข้าราชการไทย แพลตฟอร์มนี้ประกอบด้วยหลักสูตรออนไลน์หลากหลายหมวดหมู่ ทั้งด้านการบริหาร การพัฒนาทักษะดิจิทัล และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น งานวิจัยของกมลพร สอนศรี (2551)

พบว่าการศึกษาประสิทธิภาพของระบบการเรียนรู้ออนไลน์ของสำนักงาน ก.พ. มีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานราชการต่าง ๆ แต่มีอุปสรรคสำคัญ 3 ประการ คือ ระยะเวลาเปิดหลักสูตรไม่ตรงกับเวลาว่างของผู้เรียน ความไม่พร้อมของอุปกรณ์การเรียน และการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงาน ความคาดหวังกับสภาพความเป็นจริงในการพัฒนาข้าราชการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยระดับความคาดหวังมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพที่เป็นจริงในทุกด้านอย่างไรก็ตาม ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่ผู้เข้าอบรมพึงพอใจมากที่สุดคือการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จในการพัฒนาข้าราชการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ความตั้งใจในการพัฒนาตนเองของข้าราชการ การสนับสนุนจากหน่วยงานและผู้บังคับบัญชา รวมถึงความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์ และเครือข่ายของผู้เข้ารับการอบรม

องค์ความรู้ใหม่

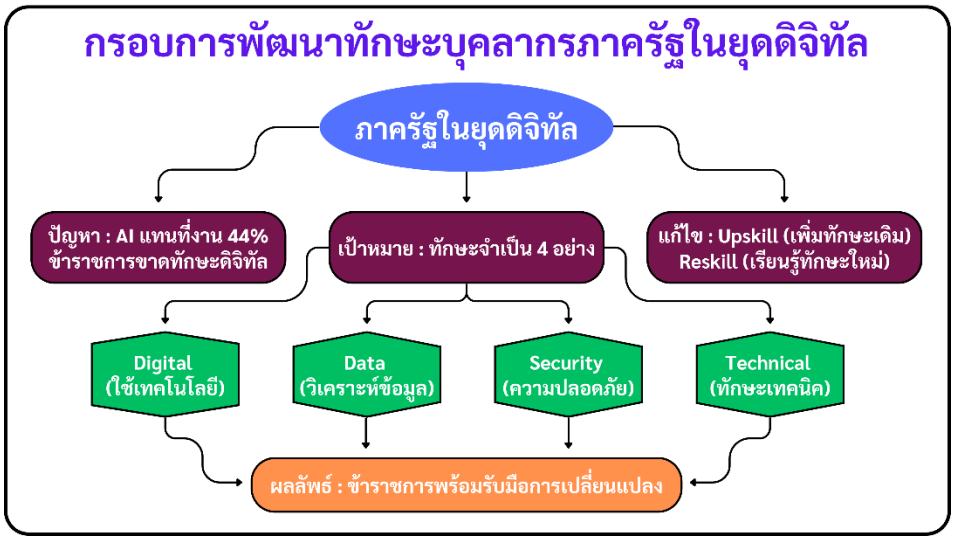

ภาพที่ 1 กรอบการพัฒนาทักษะบุคลากรภาครัฐในยุคดิจิทัล

ภาครัฐไทยกำลังเผชิญความท้าทายสำคัญจากการที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) คาดว่าจะเข้ามาแทนที่งานได้ถึง 44% และข้าราชการส่วนใหญ่ยังขาดทักษะดิจิทัลที่จำเป็นเพื่อรับมือกับสถานการณ์นี้ ภาครัฐจึงมีเป้าหมายพัฒนาทักษะให้บุคลากรครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data) ความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Security) และทักษะทางเทคนิค (Technical) โดยใช้แนวทางการพัฒนา 2

รูปแบบคือ การ Upskill เพื่อเพิ่มทักษะเดิมให้เชี่ยวชาญมากขึ้น และการ Reskill เพื่อเรียนรู้ทักษะใหม่ที่จำเป็น เมื่อบุคลากรภาครัฐมีทักษะครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน จะส่งผลให้ข้าราชการพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่

สรุป

ความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูประบบราชการไทยให้ทันต่อยุคดิจิทัล โดยชี้ให้เห็นว่าการที่ปัญญาประดิษฐ์จะแทนที่งาน 44% ภายใน 20 ปีข้างหน้านั้นไม่ใช่เพียงความท้าทาย แต่เป็นโอกาสในการปรับโครงสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นช่องว่างสำคัญระหว่างวิสัยทัศน์ไทยแลนด์ 4.0 กับความพร้อมจริงของข้าราชการ โดยเฉพาะในด้านภาวะผู้นำดิจิทัลและทักษะเทคโนโลยีขั้นสูง ผู้เขียนเน้นย้ำว่าการพัฒนาทักษะไม่ควรเป็นเพียงการอบรมเชิงปริมาณ แต่ต้องมุ่งสู่การสร้างขีดความสามารถเชิงคุณภาพที่สามารถวัดผลได้จริง การเชื่อมโยงระหว่างนโยบายระดับมหภาคกับการดำเนินงานระดับปฏิบัติการแสดงให้เห็นความเข้าใจลึกซึ้งต่อความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงระบบราชการ

แนวทางการนำไปใช้ควรเริ่มต้นจากการจัดทำแผนพัฒนาทักษะที่เฉพาะเจาะจงตามบริบทของแต่ละหน่วยงาน โดยประยุกต์ใช้แนวคิด Upskill และ Reskill อย่างเป็นระบบ การสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่ยืดหยุ่นและสามารถเข้าถึงได้ง่ายจะช่วยแก้ปัญหาข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ สิ่งสำคัญคือต้องมีการวัดผลและประเมินความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสร้างระบบสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงเพื่อให้การพัฒนาทักษะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร การลงทุนในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลและการสร้างทีมผู้เชี่ยวชาญเทคโนโลยีภายในหน่วยงานจะเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงสู่รัฐบาลดิจิทัลที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กมลพร สอนศรี. (2551). การติดตามและประเมินผลการพัฒนาข้าราชการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (HRD e-Learning). *วารสารวิจัยทรัพยากรมนุษย์*, 3(1), 10-18.

กรมสรรพสามิต. (2564). *Thailand 4.0 คืออะไร นโยบายนี้จะช่วยพัฒนาประเทศของเราได้อย่างไร*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/XZpTI

ธนาคารกรุงเทพ. (2565). *ทางรอดจาก Digital Transformation Upskill & Reskill การปรับตัวของคนทำงาน ตอบโจทย์ความเปลี่ยนแปลงลักษณะงานยุคเทคครองเมือง*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/axu1r

บริษัท ฮิวแมนซอฟท์ จำกัด. (2565). *Upskill และ Reskill ทำไมองค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญในยุคนี้*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/X9R7d

ประคัลภ์ ปัณฑพลังกูร. (ม.ป.ป.). *Upskilling กับ Reskilling แตกต่างกันอย่างไร*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/c7uoq

วีระชัย ประเสริฐโส. (2563). *การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/JS4qi

สำนักงาน ก.พ. (2564). *แพลตฟอร์มการเรียนรู้ของสำนักงาน ก.พ. (OCSC Learning Platform): คู่มือการใช้งาน*. นนทบุรี: สำนักงาน ก.พ.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *คู่มือการพัฒนาข้าราชการตามสมรรถนะหลัก*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/Obvy0

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2566). *มาตรการบริหารจัดการกำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. 2566-2570)*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/wbzj4

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.). (2560). *แนวทางพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://www.ops.go.th/th/content_page/download/1776/620/16

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2563). *รายงานผลการสำรวจระดับความพร้อมรัฐบาลดิจิทัลหน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย ประจำปี 2563*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://www.dga.or.th/wp-content/uploads/2021/05/รายงานผลการสำรวจฯ-ระดับความพร้อมรัฐบาลดิจิทัล-ปี-2563-ภาษาไทย.pdf

สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล. (2560). *ระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/dRcQH

อัตนัย ทีม. (2564*). Upskill และ Reskill ทักษะ(ไม่)ใหม่ที่จำเป็นในทุกอาชีพ*. สืบค้น 6 มีนาคม 2568, จาก https://www.attanai.com/learning-ideas/upskill-reskill

Amazon. (2024). *9 free skills training programs that help Amazon employees land higher-paying roles*. Retrieved March 6, 2025, from https://shorturl.asia/3dZUL

IMD. (2020). *World Competitiveness Yearbook 2020*. Retrieved March 6, 2025, from https://shorturl.asia/3Kcvf

Jobsdb. (2023). *Upskill Reskill is the way to survive. If you don't adjust, you may not survive in the economic storm era*. Retrieved March 6, 2025, from https://th.jobsdb.com/th/career-advice/article/upskill-reskill-คือ-ทางรอด

Jobtopgun. (2023). *What is the difference between Upskill and Reskill? What workers should know*. Retrieved March 6, 2025, from https://www.jobtopgun.com/article/upskilling-vs-reskilling-know-the-difference/

การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมในการส่งเสริมประเพณีปอยส่างลอง*

APPLICATION OF MULTICULTURAL TOURISM CONCEPT TO PROMOTE THE POI SANG LONG TRADITION

พระหลง อิทฺธิญาโณ
Phra Long Itthiyano
นักวิชาการอิสระ
Independent Academic
Corresponding Author E-mail: Khurkhamlangkhur@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมในการส่งเสริมประเพณีปอยส่างลองของชาวไทใหญ่ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารและวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีปอยส่างลองเป็นพิธีบวชเณรที่สืบเนื่องจากพุทธประวัติเกี่ยวกับการออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะมีขั้นตอนสำคัญ 3 วัน ได้แก่ วันรับส่างลอง วันรับแขก และวันบรรพชา โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ส่างลอง (เด็กชายอายุ 7-14 ปี) การแต่งกายคล้ายเจ้าชาย และขบวนแห่ที่ยิ่งใหญ่ ประเพณีนี้สะท้อนโครงสร้างทางสังคม ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ แต่กำลังเผชิญปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ การวิจัยได้พัฒนา โมเดลการจัดการการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมผ่านประเพณีปอยส่างลอง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. รากฐานทางวัฒนธรรม 2. มิติทางสังคม 3. ศักยภาพการท่องเที่ยว และ 4. กระบวนการมีส่วนร่วม แนวทางการประยุกต์ใช้ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใน 4 ด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ควบคู่กับการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่เหมาะสมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้อัตลักษณ์พิเศษของพื้นที่ การผสมผสานองค์ประกอบทั้ง 4 อย่างสมดุลจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนที่สามารถรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมไว้ได้ ขณะเดียวกันก็สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: แนวคิดการท่องเที่ยว; พหุวัฒนธรรม; ปอยส่างลอง; อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

*Received March 16, 2025; Revised June 6, 2025; Accepted June 12, 2025

Abstract

This academic article aimed to study the application of multicultural tourism concepts for promoting the Poi Sang Long tradition of the Tai Yai people, using documentary research and content analysis methods. The findings revealed that the Poi Sang Long tradition is a novice ordination ceremony inspired by Buddhist history concerning Prince Siddhartha's renunciation. The ceremony consisted of three important days: the day of receiving Sang Long, the day of receiving guests, and the ordination day. Key components included Sang Long (boys aged 7-14), prince-like attire, and grand processions. This tradition reflected the social structure, Buddhist faith, and cultural identity of the Tai Yai people, but faces challenges from social changes in the globalization era. The research developed the Multicultural Tourism Management Model through Poi Sang Long Tradition comprising four components: 1. cultural foundation, 2. social dimension, 3. Tourism potential, and 4. participatory process. The application approach should promote community participation in four aspects: decision-making, implementation, benefit sharing, and monitoring and evaluation, along with creating appropriate tourism image and developing creative tourism utilizing unique local identity. The balanced integration of these four components will lead to sustainable multicultural tourism development that preserves cultural values while generating economic and social benefits for local communities.
Keywords: Tourism Concept; Multiculturalism; Poy Sang Long; Cultural Identity

บทนำ

ประเพณีปอยส่างลองของชาวไทใหญ่ สืบเนื่องมาจากแรงบันดาลจากพระชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้า ก่อนที่เจ้าชายสิทธัตถะจะออกผนวช พระองค์ทรงเป็นพระราชกุมารที่เพียบพร้อมด้วยความสุขและความมั่งคั่งในพระราชวัง ทรงได้รับการเลี้ยงดูอย่างประณีตท่ามกลางความหรูหราและได้รับการประดับประดาด้วยอาภรณ์และเครื่องประดับอันงดงาม (ธรรศ ศรีรัตนบัลล์, 2558) เล่าว่า ตำนานปอยส่างลองมีที่มาจากเรื่องราวของหญิงม่ายและบุตรชายอัปลักษณ์ที่ต้องการบวชแต่ขัดสนทุนทรัพย์ จนพระอินทร์ (ขุนสิกกยา) ได้ช่วยอาบน้ำศักดิ์สิทธิ์ให้เด็กงดงาม และพระพรหม (ขุนสาง) เนรมิตเครื่องทรงแบบพระโพธิสัตว์ (เจ้าอลอง) ทำให้เด็กได้ชื่อว่า สางลอง ซึ่งเป็นที่มาของชื่อประเพณีนี้ พิธีกรรม

ปอยส่างลองพยายามสื่อความให้เห็นการเปลี่ยนสถานะของพระพุทธเจ้าจากวรณะกษัตริย์ที่เพียบพร้อมไปด้วยทรัพย์สมบัติมาสู่เพศบรรพชิต เปรียบเสมือนเจ้าชายสิทธัตถะในวัยเยาว์ก่อนที่จะตัดสินพระทัยออกบวช ในช่วงเวลาก่อนการออกบวช เจ้าชายสิทธัตถะได้ทรงพบเห็นเทวทูตทั้งสี่ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ซึ่งนำไปสู่การตระหนักรู้ถึงความทุกข์ในโลกและการแสวงหาหนทางดับทุกข์ พิธีกรรมลักษณะแบบเดียวกันนี้ปรากฏในกลุ่มไทอื่น ๆ ที่นับถือพุทธศาสนาด้วย เช่น ไทลื้อและไทยวนที่มีพิธีกรรมปอยบวชลูกแก้ว (ธรรศ ศรีรัตนบัลล์, 2558) เปรียบเสมือนการจำลองเหตุการณ์ที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงสละเครื่องทรงและตัดพระเกศาเพื่อออกบวช สัญลักษณ์ในพิธีกรรมนี้จึงเป็นการระลึกถึงจุดเริ่มต้นของการแสวงหาหนทางพ้นทุกข์ของพระพุทธเจ้า และเน้นย้ำคุณค่าของการบวชเรียนเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา

ประเพณีปอยส่างลองเป็นพิธีกรรมสำคัญทางวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ที่แสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความผูกพันของสถาบันครอบครัว พรรณิดา ขันธพัทธ์ และนันท์ชญา มหาขันธ์ (2558) ได้กล่าวถึง ความสะท้อนอัตลักษณ์ของชนชาติพันธุ์ไทที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง อัตลักษณ์เหล่านี้แสดงออกผ่านตำนาน เพลง ศิลปะการแสดง และความเชื่อต่าง ๆ ที่หล่อหลอมความเป็นตัวตน ในขณะที่ (ภคอัศม์ โปษะกฤษณะ, 2566) กล่าวถึงยุคโลกาภิวัตน์ที่วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเพณีท้องถิ่นกำลังเผชิญปัญหาจากการเคลื่อนย้ายประชากร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และค่านิยมของคนรุ่นใหม่ พลวัตความเป็นเมืองแทรกซึมสู่สังคมชนบท ทำให้ชุมชนต้องปรับตัวขณะพยายามรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิม อิทธิพลของวัฒนธรรมประชานิยมมีผลต่อเยาวชนอย่างมาก หากไม่เร่งอนุรักษ์ ทุนทางวัฒนธรรมในชนบทอาจสูญหายไปจากสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลให้แบบแผนการจัดงานปอยส่างลองในหลายพื้นที่ถูกปรับให้กระชับขึ้น ซึ่งอาจส่งผลต่อการสูญหายของรายละเอียดทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า

แนวคิดการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรม (Multicultural Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ตามที่สายรุ้ง ดินโคกสูง และคณะ (2561) เสนอว่า การท่องเที่ยวรูปแบบนี้ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม สร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกด้วย ในขณะที่พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม และอาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด (2563) ยังพบว่า การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางชาติพันธุ์และความเชื่อ ผ่านการยอมรับความแตกต่างบนพื้นฐานเสรีภาพ ลดอคติ และเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคนที่แม้จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือย้ายถิ่นฐาน แต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ ภาษา และวัฒนธรรม

ดั้งเดิมของตน นอกจากนี้ (จักรดุลย์ เปาวิมาน, 2565) ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมสามารถช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นที่กำลังสูญหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์ชุมชนพหุวัฒนธรรม ได้แก่ ต้นทุนด้านกายภาพ ความเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางศาสนา ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน บริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง และลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชน

ดังนั้น การประยุกต์ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมในการส่งเสริมประเพณีปอยส่างลอง จึงเป็นทางออกที่ช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม สร้างคุณค่า และอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการท่องเที่ยว ประเพณีนี้สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ชุมชน สำหรับชุมชนและสังคม ประเพณีนี้ช่วยสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรม เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและศาสนา และเป็นเวทีถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเชิงนโยบาย การส่งเสริมประเพณีนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีนัยสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียนและประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่มีการกระจายตัวในหลายประเทศ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมจึงเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดี

แนวคิดทฤษฎีพหุวัฒนธรรม

แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง (2549) ได้กล่าวถึง สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) ว่าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมตามเงื่อนไขทางประชากร หมายถึงสังคมที่มีประชากรตั้งแต่สองกลุ่มวัฒนธรรมขึ้นไป โดยแต่ละกลุ่มมีลักษณะวัฒนธรรมเป็นของตนเองมีอัตลักษณ์และชุมชนเฉพาะ แม้ว่าในบางครั้งอาจมีลักษณะที่ซ้อนทับกันระหว่างกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมมักเกี่ยวข้องกับการพึ่งพิงทางอำนาจหรือความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม ระดับการศึกษา อิทธิพลทางการเมือง

ในขณะที่ Rex (1996) ได้ให้ความหมายของ Multiculturalism ว่าเป็นความเชื่อในการยอมรับสิทธิของชนกลุ่มน้อยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ภาษาตามบริบทของครอบครัวและชุมชน การปฏิบัติตามหลักการศาสนา การจัดการความสัมพันธ์ในครอบครัวและท้องถิ่นด้วยวิธีของตนเอง รวมถึงการรักษาธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้ง (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ม.ป.ป.) กล่าวถึงพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) หมายถึง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีความ

หลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา เชื้อชาติ หรือวิถีชีวิต โดยที่แต่ละกลุ่มสามารถรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้ได้ และส่งเสริมการยอมรับและเคารพในความแตกต่างระหว่างกัน นอกจากนี้ สมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association, 2017) ได้กำหนดแนวทางพหุวัฒนธรรมที่เน้นการยอมรับและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและการปรับตัวในบริบทที่แตกต่างกัน

อรรถกร จัตุกูล (2561) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้รับรู้ปัญหาและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการท่องเที่ยว การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้และจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ทั้งยังช่วยให้การพัฒนาการท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ เกิดความสะดวกรวดเร็วและลดความขัดแย้ง สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570) ตามที่ (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2564) เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมและชุมชนท่องเที่ยวคุณค่าสูง (High Value Society) โดยมีแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และชุมชนท้องถิ่น การส่งเสริมและยกระดับอัตลักษณ์ความเป็นไทยให้เป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยว ตลอดจนการกระจายผลประโยชน์และความเจริญทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของประเทศอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

สรุปได้ว่า เป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนหลากหลายวัฒนธรรมตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป โดยแต่ละกลุ่มมีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะแม้อาจมีการซ้อนทับกัน ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาจไม่เท่าเทียมกันด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมพหุวัฒนธรรมเน้นการยอมรับสิทธิของชนกลุ่มน้อยในการใช้ภาษา ปฏิบัติตามหลักศาสนา และรักษาประเพณีของตน ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ประเพณีปอยส่างลองและบริบททางสังคมวัฒนธรรม

1. ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของประเพณีปอยส่างลอง

ประเพณีปอยส่างลองเป็นประเพณีบวชลูกแก้วหรือการบวชเณรในวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่หรือชาวไต ซึ่งมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระราหุล ซึ่งเป็นพระโอรสของพระองค์บวชเป็นสามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนา การบวชเณรจึงได้รับการสืบทอดมายาวนานกว่า 2,500 ปี ดังที่

(ปิ่น บุตรี, 2566) ได้อธิบายถึงคำว่า ปอย แปลว่างานหรือประเพณี ส่วนคำว่า ส่าง เพี้ยนมาจาก สางหรือขุนสาง หมายถึง พระพรหม หรืออีกความหมายหนึ่งมาจากคำว่า เจ้าส่าง ซึ่งหมายถึงสามเณร ลอง มาจาก อลอง หมายถึง พระโพธิสัตว์ ที่เป็นหน่อเนื้อเชื้อไขพระพุทธเจ้า หรือราชบุตร ส่างลอง หมายถึง ลูกแก้วหรือเด็กชายที่บวชเป็นสามเณร ประเพณีนี้มีการพัฒนารูปแบบเฉพาะในวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ในรัฐฉาน ประเทศพม่า และได้รับการสืบทอดปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและบางพื้นที่ทางภาคเหนือของไทย

ประเพณีปอยส่างลองมีความโดดเด่นตรงที่เด็กชายจะถูกแต่งกายอย่างสวยงามคล้ายเจ้าชาย มีขบวนแห่แหนรอบหมู่บ้านอย่างยิ่งใหญ่ก่อนเข้าสู่พิธีบวช สะท้อนให้เห็นถึงการเทิดทูนพระพุทธศาสนาที่สืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลที่เชื่อว่าการบวชเป็นกุศลอันประเสริฐ มักจัดขึ้นในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายนของทุกปี นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แม้สังคมจะเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่ประเพณีนี้ยังคงได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัย ปัจจุบันนอกจากจะเป็นพิธีกรรมทางศาสนาแล้ว ยังได้กลายเป็นเทศกาลสำคัญทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชาวไทยใหญ่ที่มีความเชื่อมโยงกับพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน

2. องค์ประกอบและขั้นตอนของพิธีกรรม

โดย ปิ่น บุตรี (2566) ได้เล่าถึงประเพณีปอยส่างลองว่ามีองค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย ส่างลอง ซึ่งเป็นเด็กชายอายุ 7-14 ปีที่จะบวชเป็นสามเณร เครื่องแต่งกายอันสวยงามคล้ายเจ้าชายพร้อมเครื่องประดับ ม้าหรือพาหนะสำหรับส่างลองในขบวนแห่ทีคำหรือร่มทองคำกางกันแดด ที่สำคัญคือจะต้องมีตะแปส่างลอง หรือตะแป เป็นพี่เลี้ยงส่วนตัวคอยดูแลส่างลองอย่างใกล้ชิด พร้อมให้เด็กขี่คอไปตลอดไม่ยอมให้เท้าเด็กแตะพื้นดิน แม้กระทั่งตอนเข้าห้องน้ำ ตะแปก็ต้องให้เด็กขี่คอพาเข้าไป ตะแปต้องให้ส่างลองขี่คอไปตลอด แม้กระทั่งยามไปเข้าห้องน้ำเปรียบเหมือนเจ้าชายองค์น้อยคนหนึ่ง คือต้องมีคนรับใช้อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา ในขบวนแห่ที่ประกอบด้วย จีเจ่ (กังสดาล) ม้าเจ้าเมือง เทียนเงิน เทียนทอง พุ่มเงิน พุ่มทองอู่ต่อง ปานต่อง หม้อน้ำต่า อัฐบริขาร ต้นตะเปส่า (เครื่องใช้สอย) ปุ๊กเข้าแตก ขบวนการรำนก รำโต ดนตรีพื้นบ้านจะมีกลอง ฆ้อง ฉาบ ตีพร้อมกันเป็นจังหวะ ขบวนส่างลอง พร้อมด้วยเครือญาติและชาวบ้าน

พิธีกรรมมีขั้นตอนที่แบ่งออกเป็นหลายวันที่นิยมจัดกัน 3-7 วัน แล้วแต่เจ้าภาพจะกำหนด โดยปัจจุบันนิยมจัดกัน 3-4 วัน ตามสถานการณ์ โดยเริ่มจากช่วงเตรียมงานเป็นเดือนๆก่อนถึงวันงานมีการเตรียมสถานที่ อาหาร เครื่องไทยทาน เชิญแขกและญาติพี่น้อง รวมถึงซ้อมขั้นตอนกับเด็กที่จะบวช

วันแรกเป็นวันฮับส่างลอง หรือวันรับส่างลอง โดยตอนเย็นก่อนวันรับส่างลองจะเป็นพิธีโกนผม ขอขมาพ่อแม่ ต่อจากนั้นในวันรุ่งขึ้นเป็นวันรับส่างลอง จะมีพิธีการอาบน้ำเงิน อาบน้ำทอง อาบน้ำส้มป่อย แต่งหน้าแต่งตัวกันอย่างเจ้าชายองค์น้อยตั้งแต่เช้ามืด 04.00-05.00 น. โดยประมาณ โดยมีการรับศีล 5 จากพระสงฆ์ จากนั้นส่างลองทั้งหมดจะขึ้นขี่คอตะแปแห่ไปยังวัดต่างๆ เพื่อนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกราบขอขมาลาโทษศาลเจ้าเมือง รวมถึงต้องไปนมัสการพระผู้ใหญ่นอกจากนี้ส่างลองยังต้องไปเยี่ยมเยือนบ้านญาติเพื่อขอขมาลาโทษ อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างสิริมงคลแก่เจ้าของบ้านอีกด้วยส่วนบ้านใดที่จะให้ส่างลองมาเยือนบ้าน จะต้องไปรอหน้าบ้านของตัวเอง เพื่อเชื้อเชิญส่างลองเข้ามายังในบ้านเพื่อเสริมสิริมงคล เจ้าบ้านจึงมีการเลี้ยงต้อนรับด้วยอาหารเครื่องดื่ม รวมทั้งมีการผูกข้อมือสู่ขวัญส่างลอง

วันที่สอง คือ วันข่ามแขก หรือวันรับแขก หรือจะเรียกว่า วันแห่โคหลู่ (แห่เครื่องไทยธรรม) ในวันนี้จะมีพิธีสำคัญคือ การแห่ขบวนโคหลู่ หรือการแห่เครื่องไทยธรรมพร้อมด้วยอัฐบริขารต่าง ๆ ส่วนมากจะเริ่มแห่จากบ้านเจ้าภาพใหญ่ หรือโรงเรียนไปยังวัด นิยมแห่รอบศาลาการเปรียญกันแห่ 3 รอบก่อน และขอขมาพระสงฆ์ ในช่วงเย็นจะมีพิธีการผูกข้อมือเรียกขวัญรับส่างลอง ในพิธีนี้มีจุดเด่นที่สำคัญคือพ่อแม่ส่างลองต้องป้อนข้าวส่างลอง ซึ่งจะมีเมนูอาหาร 12 ชนิด ผัก 12 หมี่ โดยพ่อแม่หรือญาติพี่น้องจะเป็นคนป้อนอาหารทั้ง 12 ชนิด เมื่อป้อนกับข้าวครบทั้งหมดแล้ว จากนั้นให้ส่างลองกินเอง บางคนอาจจะคิดว่าทำไมส่างลองกินข้าวเย็นได้ เพราะว่าส่างลองยังถือศีล 5 อยู่ จนกว่าจะได้บรรพชาเป็นสามเณรถึงจะถือศีล 10

ในวันที่สาม วันสุดท้าย วันข่ามส่าง หรือวันหลู่ ซึ่งเป็นพิธีอันสำคัญในการบรรพชาเป็นสามเณร หรือเรียกอีกอย่างว่าวันข่ามส่าง ในวันนี้ก็จะมีการเริ่มแห่ขบวนจากบ้านเจ้าภาพใหญ่ไปยังวัด และแห่รอบศาลาการเปรียญ 3 รอบ ก่อนขึ้นศาลาการเปรียญ ทำพิธีบรรพชาเป็นสามเณร ซึ่งคล้ายกับเจ้าชายสิทธัตถะก่อนที่จะออกผนวชไปตัดผมที่ฝั่งแม่น้ำอโนมา โดยมอบเครื่องประดับต่าง ๆ พร้อมด้วยม้า ให้นายฉันนะนำกลับไปยังพระราชวัง ในขณะที่ (ชมรมพุทธศาสตร์สากล, 2564) ได้อธิบายว่าพระองค์ได้ทรงอธิษฐานว่า ถ้าเราจักได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอให้พระเกศาของเราจงตั้งอยู่ในอากาศ แต่ถ้าไม่สามารถจะตรัสรู้ได้ก็ขอให้พระเกศานี้ตกลงบนพื้นดิน แล้วทรงโยนพระเกศาขึ้นไปอยู่ในอากาศ พระอินทร์ทรงเอาผอบแก้วรับไว้ แล้วนำไปประดิษฐาน ณ จุฬามณีเจดีย์ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เจ้าชายสิทธัตถะทรงรับบาตรและจีวรจาก ฆฏิการพรหม แล้วครองเพศบรรพชิตออกแสวงหาทางพ้นทุกข์จนได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

3. บริบททางสังคมวัฒนธรรม

ประเพณีปอยส่างลองเป็นพิธีกรรมที่มีความลึกซึ้งและสะท้อนบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่หรือไตหลายประการ ในด้านโครงสร้างทางสังคม ประเพณีนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในระบบครอบครัวและเครือญาติที่เข้มแข็ง พิธีการบวชส่างลองมักเป็นงานใหญ่ที่รวมญาติพี่น้องจากที่ต่าง ๆ ให้มาร่วมงาน เป็นการสร้างความสามัคคีและกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน การที่พ่อแม่ต้องอุปการะลูกให้ได้บวชเรียนยังสะท้อนถึงความรับผิดชอบของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลานในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

ในมิติทางศาสนา ประเพณีนี้แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาอย่างลึกซึ้งในศาสนาพุทธของชาวไทยใหญ่ การบวชลูกชายถือเป็นการสร้างบุญกุศลอันยิ่งใหญ่และเป็นการทดแทนบุญคุณมารดาบิดา นอกจากนี้ยังเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไป เด็กชายที่ผ่านการบวชจะได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอน วัตรปฏิบัติ และระเบียบวินัยทางศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ประเพณีปอยส่างลองแสดงให้เห็นถึงการแบ่งปันทรัพยากรและความมั่งคั่งในชุมชน เนื่องจากการจัดงานต้องใช้ทุนทรัพย์มาก แต่ด้วยระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำให้ครอบครัวที่มีฐานะไม่ร่ำรวยก็สามารถจัดพิธีให้ลูกหลานได้ ปัจจุบันประเพณีนี้ยังส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในแง่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ปอยส่างลองเป็นเครื่องแสดงความเป็นชาวไทใหญ่ที่ชัดเจน ผ่านการแต่งกาย ดนตรี อาหาร และพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย ประเพณีนี้ช่วยธำรงรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่ไว้ ขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ รวมถึงคนไทยกลุ่มใหญ่ของประเทศ

ประเพณีปอยส่างลองยังมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ยังคงรักษาแก่นของพิธีกรรมไว้ แต่รายละเอียดบางประการมีการปรับให้เข้ากับยุคสมัย เช่น การใช้รถยนต์แทนม้าในขบวนแห่ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์และการจัดงานในรูปแบบที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างคุณค่าดั้งเดิมกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ ปัจจุบัน ประเพณีปอยส่างลองได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญและเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทำให้ประเพณีนี้มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

สรุปได้ว่า ประเพณีปอยส่างลองเป็นพิธีบวชเณรของชาวไทใหญ่ที่สืบทอดมากว่า 2,500 ปี มีความโดดเด่นที่เด็กชายจะแต่งกายคล้ายเจ้าชายและมีขบวนแห่อย่างยิ่งใหญ่ พิธีกรรมมักจัดเป็นเวลา 3-4 วัน เริ่มจากวันรับส่างลอง วันรับแขก และวันบรรพชา สะท้อนโครงสร้างทางสังคม ความศรัทธาในพุทธศาสนา และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไท

ใหญ่ แม้จะมีการปรับตัวตามยุคสมัย แต่ยังคงรักษาแก่นของพิธีกรรมไว้และได้พัฒนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวเชิงพหุวัฒนธรรมได้กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของหลายประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม การกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน

อัซลีนาร์ อูเซ็ง และอธิป จันทร์สุริย์ (2556) ได้นำเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพหุวัฒนธรรมในจังหวัดปัตตานีผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเชื่อมโยงกับนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกระดับ งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ด้านที่ครอบคลุมตั้งแต่การตัดสินพระราชหฤทัย การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล แนวทางดังกล่าวได้สร้างความสมดุลและยั่งยืนใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจที่ช่วยกระจายรายได้สู่ชุมชน มิติสังคมวัฒนธรรมที่พัฒนาคุณภาพชีวิตและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และมิติสิ่งแวดล้อมที่สร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

ในขณะที่ งานวิจัยของศรายุธ ทองหมัน และคณะ (2566) ได้มุ่งเน้นไปที่การสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจุดหมายปลายทาง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ ทัศนคติ อารมณ์และความคิดของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย สอดคล้องกับแนวคิดของอัซลีนาร์ อูเซ็ง และอธิป จันทร์สุริย์ (2556) ในแง่ของการให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ แต่เพิ่มมิติด้านการตลาดและการสื่อสารที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละวัฒนธรรม โดยเสนอว่าการสร้างแคมเปญการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวจะช่วยเพิ่มการรับรู้และสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่ นอกจากนี้ยังเน้นความสำคัญของการส่งเสริมมิติทางอารมณ์ผ่านการขายและการกระตุ้นอารมณ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมความตั้งใจของนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่ของการแนะนำต่อ การตัดสินพระราชหฤทัยมาเยี่ยมชม และการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ

นอกจากนี้ สุกานดา ถิ่นฐาน และอนุชา แฟงเกสร (2566) ได้นำเสนอแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้อัตลักษณ์พิเศษของพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ และ

ทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีคุณค่าเป็นจุดขาย งานวิจัยนี้ต่อยอดจากแนวคิดของสองงานวิจัยก่อนหน้า โดยเสนอว่าการท่องเที่ยวรูปแบบนี้สร้างความยั่งยืนแก้ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว ปัญหาขยะ และการขาดความเข้าใจเชิงลึกในวัฒนธรรมของพื้นที่ กลยุทธ์ที่นำเสนอเน้นการสร้างคุณค่าทางสังคมพหุวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังเสนอการนำศิลปะการออกแบบมาสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวที่เน้นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวปัจจุบันที่ต้องการความเป็นส่วนตัว สถานที่ที่ไม่พลุกพล่าน และการได้ใกล้ชิดธรรมชาติ

สามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพหุวัฒนธรรม จำเป็นต้องบูรณาการแนวคิดหลายด้านเข้าด้วยกัน ทั้งด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน การสร้างภาพลักษณ์และการตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ การผสมผสานแนวคิดเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่แสวงหาประสบการณ์เรียนรู้วัฒนธรรมอย่างแท้จริง และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

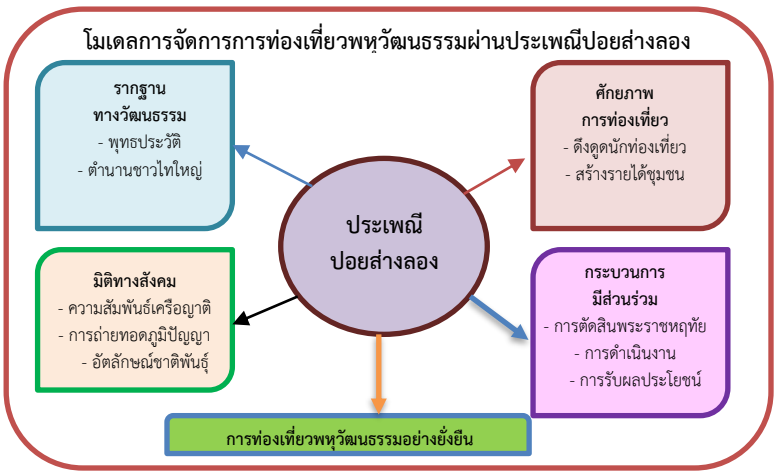

ภาพที่ 1 โมเดลการจัดการการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมผ่านประเพณีปอยส่างลอง

โมเดลนี้นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้านที่หลอมรวมการจัดการประเพณีปอยส่างลองเพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยมีประเพณีปอยส่างลองเป็นแกนกลางเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกัน

1. รากฐานทางวัฒนธรรม

ความเข้มแข็งของประเพณีปอยส่างลองวางอยู่บนรากฐานทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง ได้แก่ พุทธประวัติเกี่ยวกับการออกผนวชของเจ้าชายสิทธัตถะและตำนานของชาวไทใหญ่เรื่องหญิงม่ายกับบุตรชายที่ได้รับการช่วยเหลือจากพระอินทร์และพระพรหม รากฐานนี้ทำให้ประเพณีมีความหมายทางจิตวิญญาณที่ลึกซึ้งและมีเรื่องเล่าที่น่าสนใจสำหรับการนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว

2. มิติทางสังคม

ประเพณีปอยส่างลองสะท้อนโครงสร้างทางสังคมของชาวไทใหญ่ผ่านความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติที่เข้มแข็ง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน และการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น พิธีกรรมนี้เป็นเครื่องมือในการรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ในบริบทของสังคมไทยที่หลากหลาย

3. ศักยภาพการท่องเที่ยว

ประเพณีปอยส่างลองมีศักยภาพสูงในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยความงดงามของขบวนแห่ การแต่งกายที่สวยงาม และพิธีกรรมที่มีเอกลักษณ์ การพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมช่วยสร้างรายได้ให้ชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น และสนับสนุนธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่พัก ร้านอาหาร และสินค้าที่ระลึก

4. กระบวนการมีส่วนร่วม

การจัดการประเพณีปอยส่างลองให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ตั้งแต่การตัดสินพระราชหฤทัย การดำเนินงาน และการรับผลประโยชน์ ทั้งจากคนในชุมชนชาวไทใหญ่ กลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การผสมผสานทั้ง 4 องค์ประกอบนี้อย่างสมดุลจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนที่สามารถรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ ขณะเดียวกันก็สร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้คนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

สรุป

ประเพณีปอยส่างลองเป็นพิธีกรรมสำคัญของชาวไทใหญ่ที่สืบเนื่องจากแรงบันดาลใจจากพระชาติของพระพุทธเจ้า โดยเด็กชายอายุ 7-14 ปีที่จะบวชเป็นสามเณรจะได้รับการแต่งกายอย่างงดงามคล้ายเจ้าชาย ก่อนจะสละเครื่องประดับและตัดผมเพื่อเข้าสู่สมณเพศ สะท้อนเหตุการณ์ที่เจ้าชายสิทธัตถะออกผนวช พิธีกรรมนี้มีขั้นตอนสำคัญ คือ วันฮับส่างลอง (วันรับส่างลอง) วันข่ามแขก (วันรับแขก) และวันข่ามส่าง (วันบรรพชา) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญทั้งการแห่ขบวน การแต่งกาย และพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีนี้สะท้อนบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ทั้งในด้านความสัมพันธ์ครอบครัว ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา การแบ่งปันทรัพยากร และการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม แต่กำลังเผชิญปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและค่านิยมในยุคโลกาภิวัตน์

แนวทางการนำประเพณีปอยส่างลองมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมสามารถทำได้โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนใน 4 ด้าน คือ การตัดสินพระราชหฤทัย การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ซึ่งจะช่วยสร้างความสมดุลและยั่งยืนทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ ทัศนคติ อารมณ์ และความคิดของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างแคมเปญที่เพิ่มการรับรู้และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ นอกจากนี้ ควรพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้อัตลักษณ์พิเศษของพื้นที่และทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แก้ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว ตอบสนองพฤติกรรมนักท่องเที่ยวปัจจุบัน และนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ.

จักรดุลย์ เปาวิมาน. (2565). *แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนวัดโอกาส จังหวัดนครพนม* (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบชุมชนเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชมรมพุทธศาสตร์สากล. (2564). *พุทธประวัติ*. สืบค้น 13 มีนาคม 2568, จาก https://www.ibsofficial.com/buddhist-history/#:~:text=อธิษฐานเป็นบรรพชิต,จากนั้น%20ทรงอธิษฐานว่า

ธรรศ ศรีรัตนบัลล์. (2558). ปอยส่างลอง : สัญลักษณ์และความหมายทางสังคมของชาวไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารไทยศึกษา*, 11(2), 97-98.

ปิ่น บุตรี. (2566). *ปอยส่างลอง แม่ฮ่องสอน งานบวชเณรน้อยอานิสงส์สูงล้น จากพลังศรัทธาของชาวไทใหญ่*. สืบค้น 13 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/o0V19

พรรณิดา ขันธพัทธ์ และนันท์ชญา มหาขันธ์. (2558). การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 23(41), 179-199.

พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม และอาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด. (2563). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(3), 46-59.

แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง. (2549). *แนวคิดพหุวัฒนธรรม Multiculturalism*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภคอัศม์ โปษะกฤษณะ. (2566). โลกาภิวัตน์กับผลกระทบต่อวัฒนธรรมในสังคมชนบท. *วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์*, 7(3), 213-214.

ศรายุธ ทองหมัน และคณะ. (2566). การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(6), 2546-2558.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (ม.ป.ป.). *พหุวัฒนธรรม*. สืบค้น 13 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/IaHBu

สายรุ้ง ดินโคกสูง และคณพ. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำชีเพื่อการอนุรักษ์และพื้นฟูวิถีชีวิตชุมชมชนตำบลชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์*, 13(2), 213-221.

สุกานดา ถิ่นฐาน และอนุชา แฟงเกสร. (2566). สร้าง สรรค์ สุข : การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นที่หวัฒนธรรมเพื่อสอดรับกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในความปกติใหม่ จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 43(2), 1-13.

อรรถกร จัตุกูล. (2561). บทบาทของชุมชนในท้องถิ่นต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษาชุมชนวนอุทยานเขากระโดง. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 10(1), 167-182.

อัซลีนาร์ อูเซ็ง และอธิป จันทร์สุริย์. (2556). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพหุวัฒนธรรมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี. *วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล (มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 1(2), 100-116.

American Psychological Association. (2017). *Multicultural guidelines: An ecological approach to context, identity, and intersectionality*. Retrieved March 13, 2025, from https://shorturl.asia/bJQ3w

Rex, J. (1996). Ethnic minorities in the modern nation state. Basingstoke: Macmillan.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.242-254.

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ*

APPLICATION OF TRI-SIKHA PRINCIPLES TO HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT IN THE PUBLIC SECTOR

รัฐชญา วัฒนกุล
Rathchaya Watanakul
นักวิชาการอิสระ
Independent Academic
Corresponding Author E-mail: khurkhamlangkhur@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ และเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่เพื่อสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม การศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารและการสังเคราะห์แนวคิดจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษากรณีตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในองค์กรภาครัฐต่าง ๆ ผลพบว่าหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยศีลช่วยสร้างวินัยและจริยธรรมในการทำงาน สมาธิส่งเสริมคุณภาพจิตใจและความมีสติในการปฏิบัติงาน และปัญญาพัฒนาความรู้และทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง การบูรณาการทั้งสามด้านจะส่งผลให้บุคลากรมีความสมดุลระหว่างความสามารถและคุณธรรม มีจิตสาธารณะและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาตามหลักไตรสิกขาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องผ่านกระบวนการฝึกอบรม การประเมินผล การสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการพัฒนาผู้นำในทุกระดับ เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้คู่คุณธรรมและสามารถขับเคลื่อนภาครัฐสู่ความโปร่งใส ยั่งยืน และเป็นที่ศรัทธาของประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ไตรสิกขา; การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; ภาครัฐ; การบูรณาการ

Abstract

This study aimed to analyze the application of Tri-Sikha principles in public sector human resource development and proposed approaches for integrating Buddhist teachings with modern development methods to create

*Received April 24, 2025; Revised June 10, 2025; Accepted June 14, 2025

quality personnel with both competency and ethical virtues. The study employs document analysis and synthesis of concepts from related research, including case studies of applications in various public sector organizations. The results showed that Tri-Sikha, consisting of Sila, Samadhi, and Panna, can be effectively applied to human resource development. Sila helps establish discipline and work ethics, Samadhi promotes mental quality and mindfulness in work performance, and Panna develops knowledge and deep analytical thinking skills. The integration of all three aspects results in personnel having a balance between competency and virtue, public consciousness, and the ability to adapt appropriately to changes in the digital era. Development according to Ti-Sikha principles must be implemented systematically and continuously through training processes, evaluation, organizational culture creation, and leadership development at all levels to create personnel with knowledge coupled with virtue who can drive the public sector toward transparency, sustainability, and genuine public trust.

Keywords: Tri-Sikha; Human Resource Development; Public Sector; Integration

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกาภิวัตน์ การปฏิวัติดิจิทัล และความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นจากภาคประชาชน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development: HRD) จึงกลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่องค์กรภาครัฐไม่สามารถละเลยได้ Nadler (1984) ได้ให้นิยามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการที่มีระบบในการช่วยให้บุคลากรพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ และศักยภาพเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ในบริบทของภาครัฐไทยดังที่ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), 2567) การพัฒนาและการใช้ศักยภาพของบุคลากรให้ดำเนินควบคู่กันไปอย่างสมดุล ผ่านกลไกการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานรวมถึงการวิเคราะห์ผลของการพัฒนาเพื่อปรับปรุงรูปแบบ วิธีการพัฒนาบุคลากร และมีการส่งเสริมให้บุคลากรใช้ประโยชน์ความรู้ ทักษะที่ได้รับจากการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา (อง.ติก. 20/521/294) เป็นหลักธรรมที่มีศักยภาพในการนำมาใช้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกและองค์กร ศีล ส่งเสริมวินัย ความรับผิดชอบ และจริยธรรม สมาธิ ช่วยฝึกความ

ตั้งมั่นทางใจ เพิ่มสมรรถนะในการทำงานอย่างมีสติ และปัญญา ส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง รอบด้าน และไม่ลำเอียง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545) เมื่อหลักธรรมทั้งสามถูกบูรณาการเข้ากับแนวทางของ HRD ที่ Nadler (1984) วางรากฐานไว้จะช่วยให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐไม่เพียงมีประสิทธิภาพเชิงเทคนิคเท่านั้น แต่ยังมีมิติของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารกิจการสาธารณะอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐไทย โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงลึกถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางทางพระพุทธศาสนากับหลักการพัฒนา HRD สมัยใหม่ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างความสามารถ และความดีที่ส่งผลต่อทั้งประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพชีวิตของบุคลากร การบูรณาการหลักธรรมะในกระบวนการฝึกอบรม การประเมินผล การสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการพัฒนาผู้นำ จะช่วยสร้างบุคลากรที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสาธารณะ และสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนภาครัฐให้ก้าวสู่ความโปร่งใส ยั่งยืนและเป็นที่ศรัทธาของประชาชนอย่างแท้จริง

หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม ดังที่ พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ) (2552) ได้อธิบายไว้ว่า ไตรสิกขาประกอบด้วยสิกขา 3 ประการ ซึ่งเริ่มจากศีล อันหมายถึง การประพฤติดีตามหลักทั่วไป ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นการปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อยปราศจากโทษทางกายและวาจา ต่อมาคือ สมาธิ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบังคับจิตใจให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการทำประโยชน์สูงสุด และสุดท้ายคือ ปัญญา ที่หมายถึง การฝึกฝนให้เกิดความเข้าใจอันถูกต้องสมบูรณ์ในสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง สอดคล้องกับที่ (พระพรหมคุณากรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) ได้ให้ความหมายว่า ไตรสิกขาเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมพัฒนากาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด ซึ่งประกอบด้วย อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ในขณะที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัญญาสิกขาในพระพุทธศาสนาไม่ได้หมายถึงปัญญาที่เป็นไปตามอำนาจเหตุผลเท่านั้น แต่เป็นความเห็นแจ้งที่ได้จากประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ไตรสิกขาเป็นข้อที่จะต้องศึกษาและปฏิบัติ โดย ศีล เรียกว่า ศีลสิกขา สมาธิ เรียกว่า จิตสิกขา และปัญญา เรียกว่า ปัญญาสิกขา

อาจกล่าวได้ว่า หลักไตรสิกขาและแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่มีจุดร่วมที่สำคัญในการมุ่งยกระดับศักยภาพของมนุษย์ ดังที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2543) ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรมุ่งพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ มิใช่เพียงเพื่อตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอำนวย แสงสว่าง (2540) ที่มองว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการวางแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน ในขณะที่สุจิตรา ธนานันท์ (2550) ได้เสริมว่า เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับตัวบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อให้องค์การสามารถเติบโตและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ (Nadler, 1982) ยังได้เน้นย้ำว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่ง (Goulet, 1971) ได้เสนอมุมมองเพิ่มเติมว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรมุ่งให้มนุษย์บรรลุเป้าหมายสูงสุด 3 ประการ ได้แก่ การมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต การรู้จักตัวตนที่แท้จริง และการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรสมัยใหม่ Bohlander et al. (2001) ได้เสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถอย่างต่อเนื่องใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา โดย Pace & Smith (1991) ได้เน้นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกิจกรรมที่นำมาซึ่งคุณภาพและความพึงพอใจในงาน ขณะที่ Swaneburg (1968) ได้กล่าวถึงการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทางเทคนิคและวิชาชีพเพื่อยกระดับความสามารถให้ทันต่อความก้าวหน้าของวิชาการ ทั้งนี้ ศิริศักดิ์ นันตี (2558) ได้สรุปกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวคิดนักวิชาการตะวันตกไว้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การสำรวจความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2. การกำหนดวัตถุประสงค์ 3. การเลือกวิธีการพัฒนา 4. การเลือกสื่อหรืออุปกรณ์ฝึกอบรม 5. การนำไปปฏิบัติ และ 6. การประเมินผล โดยกระบวนการนี้เริ่มจากการพิจารณาความต้องการเปลี่ยนแปลง กำหนดวัตถุประสงค์ ดำเนินการ และประเมินผล

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งส่วนตนและส่วนรวม โดยในแง่ของพระพุทธศาสนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นเจริญขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพัฐสุดา ชูติกุลัง และคณะ (2566) ที่พบว่า ระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในเรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละและอดทน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศีลในไตรสิกขา นอกจากนี้ยังพบว่าด้านการยึดหลักความยุติธรรมและ

เสมอภาค การรักษาชื่อเสียงเกียรติภูมิ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด โปร่งใส มีความสำคัญในระดับที่สูงเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม โดยการบูรณาการทั้งสองแนวคิดนี้จะช่วยส่งเสริมทั้งประสิทธิภาพในการทำงานและคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคลากร นำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

ลักษณะของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

แนวคิดและมุมมองทางวิชาการ จากแนวคิดของสนธยา พลศรี (2550) ได้อธิบายถึงลักษณะของการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านที่มีหลายมิติ โดยมีลักษณะสำคัญ 10 ประการ กล่าวคือ การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรอบด้านทั้งระบบ มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง และมีพลวัตที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ การพัฒนายังต้องมีการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ เป็นวิธีการและปฏิบัติการที่เกิดขึ้นจริง ไม่ใช่เพียงแนวคิดหรือทฤษฎีเท่านั้น ทั้งนี้ การพัฒนาเกิดจากการกระทำของมนุษย์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นควรมีความเหมาะสมและเป็นที่พึงพอใจ สามารถวัดได้ด้วยเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัดต่างๆ และที่สำคัญคือ รูปแบบและกระบวนการพัฒนาสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

สอดคล้องกับแนวคิดของนราธิป ศรีราม (2550) ที่มองว่าการพัฒนาเป็นหน้าที่ของการวางแผนและการจัดการ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ 7 ประการ โดยเริ่มจากการสร้างความแตกต่างทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของบริการ ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงฐานะทางสังคมและบทบาทอาชีพ ขณะเดียวกันก็มุ่งส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากบริการที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนายังเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงความเชื่อพื้นฐาน ค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดรับกับการพัฒนา รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งในด้านกายภาพและทรัพยากรมนุษย์

จะเห็นได้ว่า แนวคิดของทั้งสองท่านมีความสอดคล้องกันในหลายประเด็น โดยเฉพาะการมองว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีหลายมิติและต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ แต่นราธิป ศรีราม ได้เน้นย้ำเพิ่มเติมในประเด็นของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา ในขณะที่สนธยา พลศรี (2550) ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการ ผลลัพธ์ และการวัดผลของการพัฒนา

ดังนั้น การพัฒนาเป็นแนวคิดที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมิติ มิใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงในเชิงกายภาพหรือเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงมิติทางสังคม วัฒนธรรม จิตใจ และพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลของทุกมิติ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการที่ชัดเจน และต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา นอกจากนี้ การพัฒนาต้องสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

การประยุกต์ใช้ไตรสิกขาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

หลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ที่มีคุณค่าและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกบริบทของการพัฒนา ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหลักการพัฒนามนุษย์ตามแนวพุทธศาสนาที่มุ่งพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ตามแนวคิดของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2536) ในการประยุกต์ใช้ศีลสิกขาในการพัฒนา คือการสร้างกรอบพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกัน ผ่านการกำหนดระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ หรือวัฒนธรรมองค์กรที่ดีงาม ที่เน้นความไม่เบียดเบียน ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบ ศีลจะช่วยจัดสภาพแวดล้อมและวางรากฐานความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ ส่วนการประยุกต์ใช้สมาธิสิกขาในการพัฒนา คือการยกระดับคุณภาพจิตใจและสภาวะจิต ทั้งด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็ง ความเพียรพยายาม ความอดทน ความมีสติ และด้านความสุข การพัฒนาด้านนี้ทำได้โดยการส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาจิตใจ เช่น การฝึกสมาธิ การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ หรือการสร้างแรงจูงใจเชิงบวก

การประยุกต์ใช้ปัญญาสิกขาในการพัฒนา คือการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการมองเห็นความจริง ปัญญาในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการสั่งสมข้อมูลความรู้ แต่หมายถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เข้าใจสาเหตุและผลลัพธ์ และเข้าถึงความจริงของสิ่งต่าง ๆ การพัฒนาปัญญาทำได้โดยการส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ การสนับสนุนการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หรือการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้ การบูรณาการไตรสิกขาในการพัฒนา คือการออกแบบกระบวนการพัฒนาที่คำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามด้านไปพร้อมกันอย่างสมดุลและเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ในทุกกิจกรรมการพัฒนาควรพิจารณาผลกระทบและการส่งเสริมทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านปัญญา เนื่องจากการพัฒนาที่ละเลยด้านใดด้านหนึ่งมักจะนำไปสู่ความไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน ในขณะที่การพัฒนา

ที่บูรณาการทั้งสามด้านจะนำไปสู่ความสมดุล ยั่งยืน และสันติสุขที่แท้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนิวิฐศีลขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺฒโน) (2556) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพบว่า ไตรสิกขาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ต้องอาศัยกระบวนการฝึกอบรมและการจัดการศึกษาที่เหมาะสม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจา ให้ถูกต้องตามกฎระเบียบและท่วงทำนองครองธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาจิตใจและปัญญาซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของพระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคฺควณฺโณ) และศราวุธ ปลอดภัย (2557) เรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามหลักไตรสิกขา ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้นต้องใช้หลักไตรสิกขาเป็นระบบและกระบวนการในการฝึกฝนอบรมเพื่อพัฒนาคนทั้ง 3 ด้านอย่างบูรณาการ

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาที่น่าสนใจของอำนาจ บัวศิริ (2558) เรื่อง กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา" ที่เสริมความเข้าใจในประเด็นนี้โดยพบว่า หลักไตรสิกขาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำที่สมบูรณ์ผ่านการศึกษาทั้งสามด้าน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งส่งผลให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำมาผสานกับหลักธรรมอื่น ๆ เช่น อิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 ที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงาน สอดคล้องกับข้อสรุปของพระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคฺควณฺโณ) และศราวุธ ปลอดภัย, 2557) ที่กล่าวว่า ไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการที่องค์ประกอบทั้งสามมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาสมัยใหม่ที่เน้นความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาของบุคคล

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้ไตรสิกขาในการพัฒนาเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับกระบวนการพัฒนาสมัยใหม่ที่เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา จากการศึกษาของนักวิชาการหลายท่านพบว่า หลักไตรสิกขาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับองค์กรและสังคม โดยการพัฒนาต้องเริ่มจากพื้นฐานคือศีล ก่อนจะพัฒนาสู่สมาธิและปัญญาตามลำดับ ทั้งนี้การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องบูรณาการทั้งสามด้านเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน

แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐตามหลักไตรสิกขา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐต้องอาศัยทั้งแนวคิดทางการบริหารสมัยใหม่และหลักพุทธธรรมประยุกต์เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมในด้านแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) (2567) ได้กำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2566-2570 ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างกรอบความคิด (Mindset) 4 ประการ ได้แก่ กรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) กรอบความคิดแบบมุ่งเน้นส่วนรวม (Outward Mindset) กรอบความคิดแบบสากล (Global Mindset) และกรอบความคิดในการทำงานยุคดิจิทัล (Digital Mindset) พร้อมทั้งการพัฒนาทักษะใน 4 ด้านหลัก คือ ทักษะทางการคิด ทักษะทางการรู้คิดและสังคม ทักษะทางการปฏิบัติ และทักษะด้านภาวะผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุรศักดิ์ ชะมารัมย์ (2559) ที่นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้และบทบาทที่เปลี่ยนแปลงของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนาองค์การเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น หลัก The Fifth Disciplines ของ Senge หรือหลักการขับเคลื่อนระบบเพื่อสร้างการเรียนรู้ในองค์การของ Michael Marquardt

นอกจากแนวคิดการพัฒนาตามหลักการบริหารสมัยใหม่แล้ว การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน โดยที่ พระสมุห์หลง อิทฺธิญาโณ (2565) ได้ศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ศีลสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในฐานะเป็นกฎระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานที่บุคลากรต้องปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดความเรียบร้อย เปรียบได้กับกฎหมายบ้านเมืองที่เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนสมาธิเป็นการฝึกด้านจิตใจให้มีคุณสมบัติต่าง ๆ ทั้งความเมตตากรุณา ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ และความมีสติ ซึ่งในการพัฒนาบุคลากรควรเริ่มจากการฝึกฝนให้เกิดสัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ สำหรับปัญญาเป็นการพัฒนาด้านการเรียนรู้ความจริง ตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ไปจนถึงการรู้แจ้งตามความเป็นจริง และได้เสนอแนวทางไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ที่ควรเริ่มจากการกำหนดความต้องการขององค์กร พิจารณาจากนโยบาย และข้อกำหนดด้านการบริหารจัดการ เพื่อเลือกวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสม เช่น การประชุม/สัมมนาเชิงปฏิบัติการ การฝึกงาน หรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการศึกษา ที่ทำให้บุคลากรมีองค์ความรู้และเพิ่มขีดความสามารถของตนเอง โดยสามารถเรียนรู้ได้ทั้งในระบบและนอกระบบตามความสนใจ และด้านการพัฒนา ที่เป็นกระบวนการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่บุคลากร เตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอบรม การศึกษาต่อ หรือการศึกษาดูงาน ซึ่งการบูรณาการหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะทำให้บุคลากรมีความรู้ตรงสายงาน พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีวัฒนธรรมที่ดี และสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นการพัฒนาเต็มทั้งระบบทั้งพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา ซึ่งต้องพัฒนาไปพร้อมกันอย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กัน ไตรสิกขาเมื่อเกิดขึ้นกับบุคคลใดย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลนั้น โดยศีลเป็นการพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม สมาธิเป็นการพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ สะอาด และสงบนิ่ง และปัญญาเป็นการเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการฟันฝ่าอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของสุรศักดิ์ ชะมารัมย์ (2559) ที่เน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาบุคลากรภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.), 2567) ที่มุ่งสร้างกรอบความคิดและทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในยุคปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐของไทยจำเป็นต้องบูรณาการทั้งแนวคิดการพัฒนาสมัยใหม่และหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาที่สมดุลทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา จะช่วยสร้างบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล การผสมผสานแนวคิดทั้งสองกระแสเข้าด้วยกันจะนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐที่ยั่งยืนและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

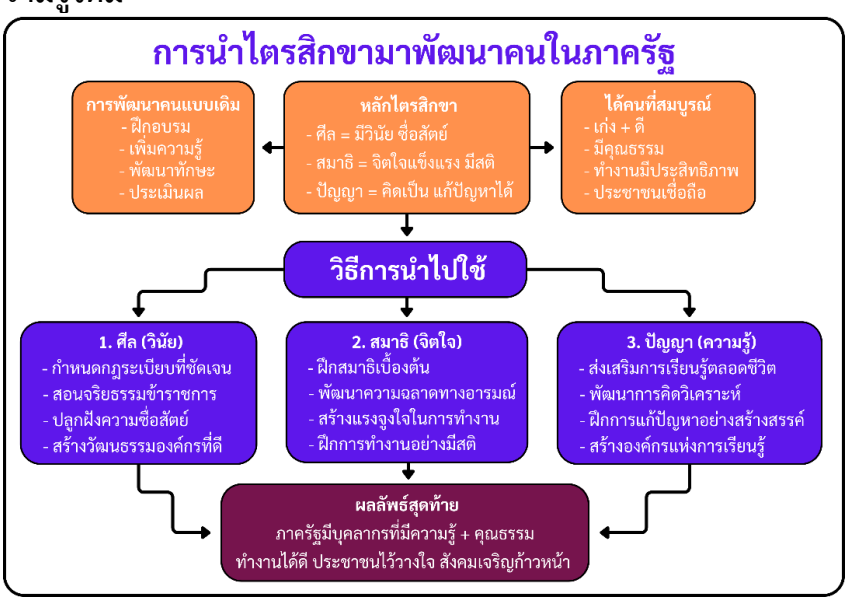

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐยุคใหม่ไม่ใช่เพียงแค่การเพิ่มความรู้และทักษะเท่านั้น แต่ต้องเป็นการพัฒนาอย่างองค์รวมที่ผสมผสานระหว่างวิธีการแบบเดิมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาแบบเดิมที่เน้นการฝึกอบรม เพิ่มความรู้ พัฒนาทักษะ และประเมินผล จำเป็นต้องบูรณาการเข้ากับหลักไตรสิกขาซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อสร้างบุคลากรที่สมบูรณ์ทั้งความเก่งและความดี

ศีล คือ การสร้างวินัยและความมีระเบียบ โดยการกำหนดกฎระเบียบที่เป็นธรรม สอนจริยธรรมข้าราชการ ปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ทำให้บุคลากรมีพื้นฐานพฤติกรรมที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน

สมาธิ คือ การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งและมีสติ ผ่านการฝึกสมาธิเบื้องต้น พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ สร้างแรงจูงใจในการทำงาน และฝึกการทำงานอย่างมีสติรู้ตัวทำให้บุคลากรสามารถควบคุมอารมณ์และจัดการกับความเครียดได้ดี

ปัญญา คือ การพัฒนาความรู้และความสามารถในการคิด โดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาการคิดวิเคราะห์ ฝึกการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทำให้บุคลากรมีความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

เมื่อนำหลักไตรสิกขามาบูรณาการกันอย่างสมดุล จะได้ผลลัพธ์ที่เป็นบุคลากรภาครัฐที่มีทั้งความรู้และคุณธรรม ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่เชื่อถือของประชาชน และสามารถขับเคลื่อนสังคมให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน การพัฒนาแบบนี้จึงเป็นการสร้างคนที่เก่งและดีไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับภาครัฐในการสร้างความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน

สรุป

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐสะท้อนให้เห็นถึงความคิดวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งในการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับแนวทางการบริหารสมัยใหม่ ผู้เขียนมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างศีล สมาธิ และปัญญา กับการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยศีลเป็นพื้นฐานการสร้างวินัยและจริยธรรม สมาธิเป็นการเสริมสร้างคุณภาพจิตใจและความมีสติในการทำงาน และปัญญาเป็นการพัฒนาความรู้และการคิดวิเคราะห์ การวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจที่ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่ควรมุ่งเน้นเพียงความสามารถทางเทคนิคเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึงมิติของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารกิจการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แนวทางการนำไปใช้ควรเริ่มจากการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่บูรณาการไตรสิกขาเข้ากับเนื้อหาการพัฒนาทักษะงาน โดยการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมวินัยและจริยธรรม การฝึกสมาธิและพัฒนาสติในการทำงาน และการเสริมสร้างทักษะการคิด

วิเคราะห์ นอกจากนี้ควรพัฒนาระบบประเมินผลที่วัดทั้งประสิทธิภาพการทำงานและคุณธรรม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาผู้นำระดับกลางและระดับสูงให้เป็นแบบอย่างในการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา การดำเนินการควรเป็นไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในองค์กรภาครัฐ

แนวโน้มการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธในอนาคตจะมีการบูรณาการร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น มีการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์และแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาที่บุคลากรสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา มีการประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียนรู้สมัยใหม่ เช่น การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การเล่นเกม และความเป็นจริงเสมือน เพื่อทำให้การเรียนรู้หลักธรรมมีความน่าสนใจและจับต้องได้มากขึ้น มีการบูรณาการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเข้ากับหลักไตรสิกขา เพื่อตอบสนองความท้าทายระดับโลก และมีการพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่และปัญญาประดิษฐ์ในการติดตามและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรตามหลักไตรสิกขาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติสำหรับหน่วยงานภาครัฐ 1. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยและถอดบทเรียนความสำเร็จของการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในบริบทการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ 2. พัฒนาช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาได้ทุกที่ทุกเวลา 3. จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมที่ออกแบบอย่างเป็นระบบครอบคลุมทั้งสามด้าน (ศีล สมาธิ ปัญญา) และมีการวัดผลด้วยตัวชี้วัดที่ชัดเจนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ 4. สร้างระบบติดตามและประเมินผลการนำหลักไตรสิกขาไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงของบุคลากร และนำผลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

นราธิป ศรีราม. (2550). *การวางแผนทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระครูนิวิฐศีลขันธ์ (ณรงค์ ฐิตวฑฺโน). (2556). รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 9(2), 102-115.

พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคฺควณฺโณ) และศราวุธ ปลอดภัย. (2557). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามหลักไตรสิกขา. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ*, 4(1), 123-140.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *ทศวรรษธรรมทัศน์พระปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

_____. (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 32). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ผลิธัมม์.

_____. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมุห์หลง อิทฺธิญาโณ. (2565). *การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลปางหมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัฐสุดา ชูติกุลัง และคณะ. (2566). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในเรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(3). 206-221.

พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ). (2552). *คู่มือมนุษย์ Handbook for Mankind*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊ค.

ศิริศักดิ์ นันตี. (2558). การบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามทฤษฎีตะวันตกกับหลักการทางพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 23(41), 75-88.

สนธยา พลศรี. (2550). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2536). *พุทธศาสนากับการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์*. สืบค้น 10 เมษายน 2568, จาก https://shorturl.asia/tJdgy

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). (2567). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2566-2570*. สืบค้น 10 เมษายน 2568, จาก https://tinylink.info/100nl

สุจิตรา ธนานันท์. (2550). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษหน้า*. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

อำนวย แสงสว่าง. (2540). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: อักษราพิพัฒน์.

อำนาจ บัวศิริ. (2558). กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 26(3), 76-89.

Bohlander, G. et al. (2001). *Managing human resources* (12th ed.). Cincinnati, OH: South-Western College.

Goulet, D. (1971). *The cruel choice: A new concept in the theory of development*. New York: Athenum.

Nadler, L. (1982). *Designing training program: The critical events model*. Reading, MA: Addison-Wesley.

_____. (1984). *The Handbook of Human Resource Development*. New York: John Wiley & Sons.

Pace, R. W. & Smith, P. (1991). *Human resource development*. New Jersey: Prentice Hall.

Swaneburg, R. C. (1968). *In service education*. New York: G.D. Putnam Sons.

นวัตกรรมการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*

PUBLIC SERVICE INNOVATION IN THAI LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS

อรพินทร์ พญาพิทักษ์สกุล
Oraphin Phayaphithaksakun
นักวิชาการอิสระ
Independent Academic
Corresponding Author E-mail: khurkhamlangkhur@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์นวัตกรรมการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยภายใต้บริบทของการกระจายอำนาจและการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล การศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและความคาดหวังที่เพิ่มสูงขึ้นของประชาชนส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวและพัฒนาการให้บริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นวัตกรรมการบริการสาธารณะจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันนวัตกรรมการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยมีความหลากหลายครอบคลุม 3 ประเภทหลัก ได้แก่ นวัตกรรมเชิงนโยบาย นวัตกรรมการบริการ และนวัตกรรมการบริหาร/องค์การ ตั้งแต่ด้านสิ่งแวดล้อม ระบบดิจิทัล การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการบอกและควบคุม มาเป็นการรับฟังและให้บริการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม การพัฒนานวัตกรรมยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร เทคโนโลยี และกฎระเบียบที่ขาดความยืดหยุ่น รวมทั้งความเหลื่อมล้ำระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เมืองกับชนบทและระหว่างองค์กรขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก ทำให้การพัฒนานวัตกรรมเกิดขึ้นอย่างไม่ทั่วถึงและไม่เท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: นวัตกรรมการบริการสาธารณะ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; การกระจายอำนาจ

*Received April 3, 2025; Revised June 5, 2025; Accepted June 11, 2025

Abstract

This academic article aimed to analyze public service innovation in Thai local administrative organizations under the context of decentralization and digital transformation. The study revealed that rapid technological changes and rising public expectations have compelled local administrative organizations to adapt and develop more efficient public services. Public service innovation has become a crucial tool for responding to citizens' needs promptly and effectively. Currently, public service innovation in Thai local administrative organizations encompasses three main categories: policy innovation, service innovation, and administrative/organizational innovation, covering areas from environmental management, digital systems, education, to quality of life development. Local administrative organizations must shift their roles from commanding and controlling to listening and serving, emphasizing citizen participation and technology application. However, innovation development still faces limitations in resources, personnel, technology, and inflexible regulations, along with disparities between urban and rural local administrative organizations and between large and small organizations, resulting in unequal and non-comprehensive innovation development.

Keywords: Public Service Innovation; Local Administrative Organizations; Decentralization

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและความคาดหวังที่เพิ่มสูงขึ้นของประชาชนในยุคดิจิทัลส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ของไทยต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวและพัฒนาการให้บริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ชลิดา แย้มศรีสุข, 2567) นวัตกรรมการบริการสาธารณะจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ อปท. สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ ภายใต้บริบทของการกระจายอำนาจที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา (พระครูธรรมคุต (สุทธิพจน์ สุทฺธิวจโน) และคณะ, 2564)

ในปัจจุบัน นวัตกรรมการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยมีความหลากหลายทั้งในด้านประเภทและรูปแบบ ตั้งแต่นวัตกรรมเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นการคิดริเริ่มนโยบายและกฎระเบียบใหม่ที่ทันสมัย นวัตกรรมการบริการที่ช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการประชาชน ไปจนถึงนวัตกรรมการบริหารองค์การที่ปรับปรุงกระบวนงานและโครงสร้างการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2565) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการจากเดิมที่เน้นการบอกและควบคุม มาเป็นการรับฟังและให้บริการ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการดำเนินงาน (กฤต ผิวขำ และคณะ, 2564)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนานวัตกรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในด้านทรัพยากร ความพร้อมของบุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (กฤษฎา แก้ววัดปริง, 2564) รวมไปถึงข้อจำกัดในเชิงโครงสร้างและกฎระเบียบที่ขาดความยืดหยุ่น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมและความคิดริเริ่มใหม่ ๆ นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เมืองกับชนบท และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก ยังส่งผลให้การพัฒนานวัตกรรมเกิดขึ้นอย่างไม่ทั่วถึงและไม่เท่าเทียมกัน (วรรณิตา ทองพัด, 2565)

การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและการกระจายอำนาจทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนานวัตกรรมการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ นวัตกรรมการบริการสาธารณะมีความหลากหลายทั้งในด้านนโยบาย การบริการ และการบริหารองค์การ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการควบคุมมาเป็นการรับฟังและให้บริการ อย่างไรก็ตาม การพัฒนานวัตกรรมยังประสบปัญหาข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร เทคโนโลยี และกฎระเบียบที่ขาดความยืดหยุ่น รวมทั้งความเหลื่อมล้ำระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เมืองกับชนบทและระหว่างองค์กรขนาดใหญ่กับขนาดเล็กที่ทำให้การพัฒนานวัตกรรมเกิดขึ้นอย่างไม่ทั่วถึงและไม่เท่าเทียมกัน

ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นมีคุณค่าและความสำคัญหลายประการ ทั้งในแง่ของการตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนได้ตรงจุด การเป็นโรงเรียนประชาธิปไตยระดับรากหญ้า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างความชอบธรรมในการตัดสินใจ และการรักษาหลักเสรีภาพผ่านการป้องกันการรวมศูนย์อำนาจที่มากเกินไปอีกทั้งยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและการพัฒนาประเทศ การกระจาย

อำนาจสู่ท้องถิ่นไม่เพียงแต่ช่วยให้การจัดบริการสาธารณะมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และพัฒนาระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจในสังคมประชาธิปไตย นับเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญในการปกครองท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนทางการปกครองของรัฐนำไปสู่ความผาสุกของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นให้มีอิสรภาพในการปกครองโดยไม่ต้องการได้รับการอนุมัติหรือการควบคุมจากส่วนกลางในการปกครองท้องถิ่นนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่นคือการกระจายของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย

2. การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนเข้าถึงกับการปกครองตนเอง (Self-Government) เป็นหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่ง คือ การปกครองตนเอง

3. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการเบาภาระของรัฐบาล

4. การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพเนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ พยากรประชาชน ความต้องการ และปัญหย่อมต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกจุดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปาตรองท้องถิ่นปล่นเรียนรู้ประสบารณ์การณ์การเมือง การได้รับเลือกทั้ง การหนับสนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นที่ดีต่อนาคตทางการเมืองของตนและ

6. การปกครองห้องถิ่นสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนนาชนบทพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

การปกครองท้องถิ่นจำเป็นต้องมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ประกอบด้วย ความหลากหลายของรูปแบบการปกครองตามบริบทพื้นที่ ความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ การมีสิทธิตามกฎหมายในการปกครองตนเอง การมีองค์กรฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติที่จำเป็น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2563) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นในรัฐสมัยใหม่ โดยชี้ให้เห็นว่าการรวมศูนย์

อำนาจไว้ที่รัฐบาลกลางเพียงแห่งเดียวนั้นไม่สามารถบริหารประเทศที่มีประชากรจำนวนมากและพื้นที่กว้างใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจการปกครองไปยังองค์กรนอกศูนย์กลาง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและตรงจุด

การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญในฐานะรากฐานของประชาธิปไตยที่ทำหน้าที่เป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองและส่งเสริมการปกครองตนเองของประชาชน เป็นกลไกสำคัญในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ ทำหน้าที่เป็นแหล่งผลิตผู้นำทางการเมืองและการบริหารของประเทศในอนาคต รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การปกครองท้องถิ่นจึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาว

รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นและประเภทของนวัตกรรมในการให้บริการสาธารณะ

รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นและนวัตกรรมการบริการสาธารณะมีความเชื่อมโยงกันในฐานะกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่น ดังที่ วุฒิสาร ตันไชย (2543) ได้อธิบายไว้อย่างน่าสนใจว่าการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลากหลาย ทั้งภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน ซึ่งส่งผลให้มีการจัดรูปแบบโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปตามขนาดพื้นที่และจำนวนประชากร โดยยึดหลักการสำคัญสามประการ ได้แก่ การจัดโครงสร้างตามแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา การคำนึงถึงสภาพพื้นที่และลักษณะชุมชน และการปรับเปลี่ยนตามนโยบายรัฐบาล ในบริบทของประเทศไทย รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ถูกแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไปและรูปแบบพิเศษ ซึ่งมีการจัดโครงสร้างองค์กรที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยและคำนึงถึงบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน

รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปสู่นวัตกรรมการบริการสาธารณะผ่านกลไกต่างๆ 1. การกระจายอำนาจ รัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจทางการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย 2. ความยืดหยุ่นในการบริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ 3. การตอบสนองความต้องการเฉพาะท้องถิ่น การจัดทำบริการสาธารณะที่เกิดผลประโยชน์เฉพาะต่อท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง การจัดทำบริการสาธารณะประเภทนี้

เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับชุมชน เช่น เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

เมื่อพิจารณาถึงนวัตกรรมในการให้บริการสาธารณะ ตัวอย่างเช่นนวัตกรรมการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นวัตกรรมเชิงนโยบาย การริเริ่มนโยบายใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะท้องถิ่น นวัตกรรมการบริการ การพัฒนารูปแบบการให้บริการใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน นวัตกรรมการบริหาร/องค์การ การปรับปรุงกระบวนงานและโครงสร้างองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2565) ได้เสนอการจำแนกนวัตกรรมเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ นวัตกรรมเชิงนโยบาย นวัตกรรมการบริการ และนวัตกรรมการบริหาร/องค์การ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การคิดริเริ่มนโยบายใหม่ การพัฒนางานบริการอย่างด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณูปโภค การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ และการรักษาความเป็นระเบียบ ด้านดิจิทัล ระบบดิจิทัลเพื่อการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาท้องถิ่น (D-LEP) ระบบฐานข้อมูล Smart Law (SLL) ระบบสารสนเทศในการให้บริการประชาชน (Local Service) ด้านการศึกษา พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา คือ พื้นที่การปฏิรูปการบริหารและการจัดการการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไปจนถึงการปรับปรุงกระบวนงานและโครงสร้างองค์กร สอดคล้องกับการวิจัยของสุพจน์ บุญวิเศษ (2563) ที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมการบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของนวัตกรรมในการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน นอกจากนี้ กฤต ผิวขำ และคณะ (2564) ได้เพิ่มมุมมองที่น่าสนใจโดยแบ่งนวัตกรรมออกเป็น 4 ประเภทตามลักษณะการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมทางการตลาด และนวัตกรรมการจัดการ ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมได้อย่างเหมาะสมตามบริบทและความต้องการ

รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยแบ่งเป็นสองรูปแบบหลัก คือ รูปแบบทั่วไปและรูปแบบพิเศษ ซึ่งจัดโครงสร้างตามหลักประชาธิปไตยแบบรัฐสภาและคำนึงถึงบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้เกิดนวัตกรรมการบริการสาธารณะผ่านความยืดหยุ่นในการบริหารและการตอบสนองความต้องการเฉพาะท้องถิ่น นวัตกรรมการบริการสาธารณะแบ่งเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ นวัตกรรมเชิงนโยบาย นวัตกรรมการบริการ และนวัตกรรมการบริหาร/องค์การ ครอบคลุมตั้งแต่ด้านสิ่งแวดล้อม ดิจิทัล การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเชื่อมโยงระหว่าง

รูปแบบการปกครองและนวัตกรรมการบริการจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในระดับท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการของชุมชน

การการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจเป็นหลักการสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ม.ป.ป.) ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 12 ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การจัดทำแผนการกระจายอำนาจ การกำหนดการจัดระบบบริการสาธารณะ ไปจนถึงการจัดสรรภาษีและรายได้ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน พระครูธรรมคุต (สุทธิพจน์ สุทฺธิวจโน) และคณะ (2564) ได้เสริมให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยอธิบายถึงวิวัฒนาการของการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยผ่านกฎหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ นับตั้งแต่การตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 จนถึงยุครัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้การปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของสุรชัย เจนประโคน (2554) ที่ชี้ให้เห็นว่าการปกครองประเทศไทยได้นำหลักการสำคัญสามประการมาใช้ร่วมกัน คือ หลักการรวมอำนาจผ่านระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง หลักการแบ่งอำนาจผ่านระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และหลักการกระจายอำนาจผ่านการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

เมื่อพิจารณาในภาพรวม จะเห็นได้ว่าการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีพัฒนาการที่ชัดเจนมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะหลักการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ซึ่งวางรากฐานสำคัญให้เกิดการกระจายอำนาจอย่างเป็นระบบ แม้จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่หลักการสำคัญยังคงมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง อันเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริการสาธารณะ

นวัตกรรมการบริการสาธารณะเป็นการผสมผสานแนวคิดสร้างสรรค์กับการพัฒนาบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย ดังที่ สุพจน์ บุญวิเศษ (2563) ได้ให้ความหมายนวัตกรรม (Innovation)

โดยอธิบายที่มาจากสองภาษา คือ ภาษาลาตินและภาษาบาลี ในภาษาลาติน คำว่า Innovation มาจากรากศัพท์ Innovare ซึ่งมีความหมายว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา ส่วนในภาษาบาลี คำว่า นวัตกรรม ประกอบด้วยคำสามคำ นว แปลว่า ใหม่ อัตต แปลว่า ตัวเอง กรรม แปลว่า การกระทำ เมื่อรวมกันจึงหมายถึง การกระทำที่ใหม่ของตนเอง หรือการกระทำของตนเองในสิ่งใหม่

นอกจากนี้ นวัตกรรมยังสามารถตีความได้ทั้งในความหมายเชิงแคบและเชิงกว้าง โดยในความหมายเชิงแคบ นวัตกรรมคือผลผลิตที่เกิดจากความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร่วมกับพลวัตของกิจกรรมทางสังคม ขณะที่ในความหมายเชิงกว้าง นวัตกรรมครอบคลุมถึงแนวคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งใหม่ ๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาและสร้างประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2565) ที่ได้ให้ความหมายว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากความรู้และความคิดสร้างสรรค์ซึ่งมีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม โดยมีกระบวนการพัฒนาตั้งแต่การคิดค้นไปจนถึงการทดลองก่อนนำไปปฏิบัติจริง ในส่วนของการบริการสาธารณะ (พีรชาวดี ทองธีรภาพ และเฉลิมพร เย็นเยือก, 2566) ได้ให้ความหมายว่า การบริการสาธารณะคือการจัดบริการแก่ประชาชนโดยมุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยรวม โดยยึดหลักการสำคัญเรื่องการเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวก ความต่อเนื่องของบริการ และความยุติธรรมที่ประชาชนทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน เมื่อพิจารณานวัตกรรมในบริบทของการบริการสาธารณะ (ชลิดา แย้มศรีสุข, 2567) ได้ชี้ให้เห็นว่านวัตกรรมภาครัฐในปัจจุบันให้ความสำคัญกับผู้ใช้บริการและการร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการให้บริการ ยกตัวอย่างเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตที่ได้นำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน การบริการสาธารณะแนวใหม่ได้เปลี่ยนแปลงจากการบอกและควบคุม มาเป็นการรับฟังและให้บริการ ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทำให้บริการสาธารณะรูปแบบใหม่ยึดมั่นในผลประโยชน์สาธารณะและภารกิจของพลเมืองเป็นหลัก

สรุปได้ว่า นวัตกรรมการบริการสาธารณะเป็นการบูรณาการระหว่างแนวคิดใหม่ เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการยกระดับคุณภาพชีวิตและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากร และสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของภาครัฐในยุคปัจจุบันที่ต้องปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้น

แนวทางส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การพัฒนานวัตกรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะและการตอบสนองความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัล ดังที่ วรรณิตา ทองพัด (2565) ได้สะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความท้าทายและนวัตกรรมในการบริการสาธารณะสำหรับคนพิการในประเทศไทย โดยชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีกฎหมายรองรับสิทธิของคนพิการ แต่อุปสรรคในการเข้าถึงบริการสาธารณะยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนกลุ่มนี้ ทั้งในด้านโอกาสการทำงานและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างนวัตกรรมที่น่าสนใจในประเทศไทย เช่น ชุดอุปกรณ์ปลูกผักสำหรับคนพิการด้านการเคลื่อนไหว และแอปพลิเคชันพรรณนาที่ช่วยให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงภาพยนตร์ได้

การสร้างสังคมที่เอื้อต่อคนพิการจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนานวัตกรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการริเริ่มนวัตกรรม ณัฐชานันท์ วงศ์มูลิทธิกร (2563) ได้วิเคราะห์ให้เห็นภาพชัดเจนผ่านการศึกษาโครงการนวัตกรรมการบริหารงานท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ และสังเคราะห์บทบาทของ อปท. ออกเป็น 3 บทบาทสำคัญ ได้แก่ การเป็นผู้ประสานงาน การเป็นผู้กระตุ้นและสนับสนุน และการเป็นผู้ดำเนินการหลัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ดำเนินการนวัตกรรมเองทั้งหมด แต่สามารถมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและประสานงานให้เกิดนวัตกรรมในพื้นที่ได้

นอกจากนี้ กฤต ผิวขำ และคณะ (2564) ได้เพิ่มเติมมุมมองเกี่ยวกับการปรับตัวของ อปท. สู่ระบบราชการ 4.0 โดยเน้นย้ำความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ซึ่งไม่เพียงช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงานเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอีกด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของกฤษฎา แก้ววัดปริง (2564) ที่ได้วิเคราะห์ความพร้อมของ อปท. ในการพัฒนาสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะหรือสมาร์ทซิตี้ โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการบริหารจัดการเมือง ซึ่งเป็นแนวโน้มสำคัญของการพัฒนาเมืองในอนาคต ในขณะเดียวกัน จิดาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ (2564) ได้ขยายความเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงและมีธรรมาภิบาล อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องดำเนินการในหลายมิติพร้อมกัน ทั้งการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กร

ที่เปิดกว้างต่อความคิดสร้างสรรค์ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การบูรณาการแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถพัฒนานวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากบทความนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในยุคดิจิทัล โดยมีแกนหลักคือการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการบอกและควบคุม มาเป็นการรับฟังและให้บริการ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

นวัตกรรมการบริการสาธารณะถูกจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ นวัตกรรมเชิงนโยบาย นวัตกรรมการบริการ และนวัตกรรมการบริหาร/องค์การซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาระบบดิจิทัล การจัดการสิ่งแวดล้อม การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม การพัฒนายังเผชิญความท้าทายสำคัญ ทั้งข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากรที่ไม่พร้อม กฎระเบียบที่ขาดความยืดหยุ่น และความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบท

รวมทั้งองค์กรขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก แนวทางการแก้ไขจึงต้องเป็นการบูรณาการหลายมิติ ทั้งการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้าง การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี การปรับปรุงกฎระเบียบให้ยืดหยุ่น และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุป

การศึกษานี้สะท้อนความคิดวิเคราะห์ที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมการบริการสาธารณะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลและการกระจายอำนาจตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้สร้างโอกาสและความท้าทายใหม่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นวัตกรรมการบริการสาธารณะจึงแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก คือ นวัตกรรมเชิงนโยบาย นวัตกรรมการบริการ และนวัตกรรมการบริหารองค์การ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาระบบดิจิทัล การจัดการสิ่งแวดล้อม การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม ยังคงเผชิญข้อจำกัดสำคัญด้านทรัพยากร บุคลากร เทคโนโลยี และกฎระเบียบที่ขาดความยืดหยุ่น รวมทั้งความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบท และองค์กรขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก

แนวทางการนำไปใช้ประกอบด้วยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อนวัตกรรม การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และการปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความยืดหยุ่น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทรัพยากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ และการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการยกระดับการให้บริการสาธารณะอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

กฤต ผิวขำ และคณะ. (2564). การปรับตัวขององค์กรปกครองท้องถิ่นสู่ระบบราชการ 4.0 ด้วยนวัตกรรม. *วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 2(3), 689-701.

กฤษฎา แก้ววัดปริง. (2564). *ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยกับการเข้าสู่การเป็นสมาร์ทซิตี้*. สืบค้น 28 มีนาคม 2568, จาก https://www.scira.kmitl.ac.th/4986/

จิดาภา เร่งมีศรีสุข และคณะ. (2564). นวัตกรรมและเทคโนโลยีการบริหารเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในทศวรรษหน้า. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(12), 591-592.

ชลิดา แย้มศรีสุข. (2567). การสร้างสรรค์นวัตกรรมการบริการสาธารณะของเมืองสร้างสรรค์จังหวัดภูเก็ต. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(3), 435-448.

ซูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐชานันท์ วงศ์มูลิทธิกร. (2563). นวัตกรรมการบริหารงานท่องถิ่นขององคกรปกครองส่วนท่องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 3(4), 109-110.

พระครูธรรมคุต (สุทธิพจน์ สุทฺธิวจโน) และคณะ. (2564). การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(3), 91-93.

พีรชาวดี ทองธีรภาพ และเฉลิมพร เย็นเยือก. (2566). คุณภาพการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลเหนือเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารบริหารการพัฒนานวัตกรรมเชิงบูรณาการ*, 3(2), 43-55.

วรรณิตา ทองพัด. (2565). *นวัตกรรมการบริการสาธารณะและการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการสู่การได้ใช้ชีวิตในแบบที่ต้องการ*. สืบค้น 28 มีนาคม 2568, จาก https://www.nia.or.th/Innovation-for-disability-person

วุฒิสาร ตันไชย. (2543). *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: คลังวิชา.

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). *อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้น 28 มีนาคม 2568, จาก https://odloc.go.th/อำนาจหน้าที่หน่วยงาน/

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2565). *ระดับความสำเร็จของการมีนวัตกรรมของส่วนราชการสังกัดรัฐสภา*. สืบค้น 28 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/xEno5

สุพจน์ บุญวิเศษ. (2563). *การสร้างสรรค์นวัตกรรมการบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองในเขตพื้นที่ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*. สืบค้น 28 มีนาคม 2568, จาก https://buuir.buu.ac.th/bitstream/1234567890 /4461/1/2565_158.pdf

สุรชัย เจนประโคน. (2554). *การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในปัจจุบัน*. สืบค้น 28 มีนาคม 2568, จาก https://surachaichenprakhon.blogspot.com/search?q=การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในปัจจุบัน

ธรรมาภิบาลกับการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในระบบราชการไทย*

GOOD GOVERNANCE AND ADDRESSING CORRUPTION IN THE THAI BUREAUCRATIC SYSTEM

พงศ์ธสิษฐ์ ปิจนันท์
Phongsathit Pichanan
นักวิชาการอิสระ
Independent Academic
Corresponding Author E-mail: khurkhamlangkhur@gmail.com

บทคัดย่อ

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้แก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในระบบราชการไทย ปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาเรื้อรังที่บั่นทอนการพัฒนาประเทศ สะท้อนผ่านดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (CPI) ปี 2567 ที่ประเทศไทยได้คะแนนเพียง 34 คะแนน อยู่อันดับที่ 107 จาก 180 ประเทศ รูปแบบการทุจริตที่พบมาก ได้แก่ การทุจริตจัดซื้อจัดจ้าง การรับสินบน การซื้อขายตำแหน่ง และระบบอุปถัมภ์ สาเหตุสำคัญมาจากระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ค่านิยมทางสังคม ความหละหลวมของระบบราชการ และปัญหาเศรษฐกิจของข้าราชการบางกลุ่ม ธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหา ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า การประยุกต์ใช้ธรรมาภิบาลต้องดำเนินการแบบองค์รวมเนื่องจากทุกหลักการมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน แนวทางป้องกันและแก้ไขคอร์รัปชันต้องอาศัยการส่งเสริมจริยธรรมในระดับบุคคลและองค์กร ควบคู่กับการส่งเสริมธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ควรบูรณาการหลักคุณธรรมทางศาสนาเข้ากับการบริหารงานภาครัฐ โดยเฉพาะหลักหิริ-โอตตัปปะและหลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งการแก้ปัญหาจะมีประสิทธิภาพต้องดำเนินการทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเป็นธรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสังคมที่โปร่งใสและปราศจากคอร์รัปชันอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล; คอร์รัปชัน; ระบบราชการไทย; การบริหารภาครัฐ

*Received April 3, 2025; Revised May 4, 2025; Accepted June 14, 2025

Abstract

The application of good governance principles to address corruption problems in the Thai bureaucratic system. Corruption is a chronic problem that undermines national development, as reflected in Thailand's Corruption Perception Index (CPI) score of only 34 points in 2024, ranking 107 st out of 180 countries. Common forms of corruption included procurement fraud, bribery, position trading, and patronage networks. Key causes included deeply rooted patronage systems, social values that glorified wealth and power, lax bureaucratic controls, and economic problems of some government officials. Good governance offered an important approach to solving these problems, comprising six principles: rule of law, morality, transparency, participation, accountability, and value for money. The application of good governance must be holistic as all principles are interconnected. Prevention and resolution of corruption required promoting ethics at individual and organizational levels, coupled with promoting good governance across all sectors. Additionally, religious moral principles should be integrated into public administration, especially Hiri-Ottappa (moral shame and fear) and the four virtues for household life. Effective problem-solving requires both cultivating consciousness and strict, fair law enforcement, with cooperation from all sectors to create a transparent society sustainably free from corruption.

Keywords: Good Governance; Corruption; Thai Bureaucratic System; Public Administration

บทนำ

การคอร์รัปชันในระบบราชการไทยเป็นปัญหาสำคัญที่บั่นทอนการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ดังที่ ไทยพับลิก้า (2568) ได้กล่าวถึงการสะท้อนผ่านดัชนีการรับรู้การทุจริตหรือคอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index หรือ CPI) ปี 2567 ที่ประเทศไทยได้คะแนนเพียง 34 คะแนน อยู่อันดับที่ 107 จาก 180 ประเทศทั่วโลก ชญาดา จิรกิตติถาวร (2566) ได้อธิบายถึงรูปแบบการทุจริตที่พบมากในระบบราชการไทยมีหลายประเภท โดยเฉพาะการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างที่สร้างความเสียหายถึง 2-3 แสนล้านบาทต่อปี การรับสินบน การเรียกรับส่วย การซื้อขายตำแหน่ง และการสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ ประสงค์ สุ่นศิริ (2561)

ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุสำคัญมาจากระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ค่านิยมที่ยกย่องความมั่งคั่งและอำนาจ ความหละหลวมของระบบราชการ และปัญหาเศรษฐกิจของข้าราชการบางกลุ่ม ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเท่านั้น แต่ยังเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม และคณะ (2564) กล่าวถึงธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดีจึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน โดยมุ่งสร้างระบบที่โปร่งใส เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2552) ได้กล่าวถึงประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า พิชญ์ณิฐา พรรณศิลป์ และคณะ (2559) การแก้ปัญหาคอร์รัปชันตามแนวทางนี้ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบทั้งในระดับบุคคลและองค์กร เพื่อลดการใช้ระบบอุปถัมภ์และผลประโยชน์แอบแฝงที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม

การประยุกต์ใช้ธรรมาภิบาลในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันจำเป็นต้องดำเนินการแบบองค์รวม เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมธา หริมเทพาธิป (2559) นอกจากนี้ยังควรบูรณาการหลักคุณธรรมทางศาสนาเข้ากับการบริหารงานภาครัฐ โดยเฉพาะหลักหิริ-โอตตัปปะ และหลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ อภิชาติ พานสุวรรณ และพระมหาบุญรอด มหาวีโร (2564) การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันด้วยธรรมาภิบาลจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่สังคมที่โปร่งใส เป็นธรรม และปราศจากการคอร์รัปชันอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการไทยเป็นปัญหาสำคัญที่บั่นทอนการพัฒนาประเทศ สะท้อนผ่านคะแนน CPI ปี 2567 ที่ไทยได้เพียง 34 คะแนน อยู่อันดับที่ 107 จาก 180 ประเทศ รูปแบบการทุจริตที่พบมากได้แก่ การทุจริตจัดซื้อจัดจ้าง การรับสินบน การเรียกรับส่วย โดยสาเหตุสำคัญมาจากระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในสังคมไทย แนวทางแก้ไขคือการใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า ร่วมกับการบูรณาการหลักคุณธรรมทางศาสนาและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ความหมายและความสำคัญของธรรมาภิบาล

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดการองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในยุคปัจจุบัน เพื่อสร้างระบบที่โปร่งใส เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย โดยอาศัยหลักการที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านกฎหมาย คุณธรรม การมีส่วนร่วม และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า นิยม รัฐอมฤต (ม.ป.ป.) ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึงหลักการบริหารจัดการที่ดี อันเกี่ยวข้องกับนโยบายของส่วนราชการและพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การส่วนชัยอนันต์ สมุทรวานิช (2550) อธิบายความหมายของธรรมาภิบาลว่า การบริหารกิจการที่ดีของบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรม มีรัฐบาลที่ไม่ถืออำนาจเป็นธรรม แต่ใช้อำนาจอย่างที่ประชาชนจะตรวจสอบได้ตัวรัฐบาลเองก็มีความ เอื้ออาทรต่อผู้คนสามัญเป็นอาภรณ์ประดับตนไม่ดูถูกประชาชนด้วยการเอาความเท็จมาให้ และมีอารยะพอเพียงที่จะแสดงความรับผิดชอบหากบริหารงานผิดพลาดหรือไร้ประสิทธิภาพ ซึ่งแสงชัย อภิชาตธนพัฒน์ (ม.ป.ป.) ได้อธิบายธรรมาภิบาล หมายถึง หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าหลักธรรมาภิบาลเป็นการปรับวิธีคิดและการบริหารราชการไทยแบบใหม่ โดยสร้างระบบที่ทุกภาคส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม และคณะ (2564) ธรรมาภิบาลหมายถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้การบริหารงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเน้นการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ โดยสอดคล้องกับธีรยุทธ บุญมี (2551) กล่าวว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง กระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ สังคมเอกชนและภาคประชาชน ในการที่จะทำให้การบริหารการจัดการ และการประครองประเทศดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยุติธรรม มีคุณธรรม และตรวจสอบได้

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2552) อธิบายว่าตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545 มาตรา 3 1. ส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ 1. หลักนิติธรรม คือการตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และประชาชนยินยอมปฏิบัติตาม เป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย ไม่ใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของบุคคล 2. หลักคุณธรรม คือการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยให้เจ้าหน้าที่รัฐเป็นแบบอย่างแก่สังคม และส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อสร้างค่านิยม

ความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพสุจริต 3. หลักความโปร่งใส คือการสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก และมีกระบวนการให้ตรวจสอบความถูกต้องได้ 4. หลักความมีส่วนร่วม คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญ ผ่านการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ หรือการแสดงประชามติ 5. หลักความรับผิดชอบ คือการตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ใส่ใจปัญหาสาธารณะ กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และกล้ายอมรับผลจากการกระทำของตน 6. หลักความคุ้มค่า คือการบริหารและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ส่งเสริมความประหยัด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สร้างสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ แข่งขันได้ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน

ธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี คือ แนวคิดสำคัญในการบริหารองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มุ่งสร้างระบบโปร่งใส เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ที่ทำให้การบริหารประเทศมีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ หลักธรรมาภิบาลตามกฎหมายประกอบด้วย 6 หลักสำคัญ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารราชการแนวใหม่ที่ทุกภาคส่วนร่วมคิดร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ

ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐ

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือของหน่วยงานรัฐ ดังที่พระสราวุธ ฐิตสีโล (2566) ได้กล่าวว่า การบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลยุค 4.0 เป็นการปรับวิธีคิดและวิธีการบริหารราชการของประเทศไทยใหม่ทั้งระบบ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและเกิดความสงบสุขของบ้านเมือง นอกจากนี้ ธงชัย คล้ายแสง (2562) หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ พบว่า การสร้างตัวชี้วัดสำหรับการประเมินและติดตามการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการขององค์กรในประเทศไทย มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระดับมาก และสามารถปรับปรุงดัชนีชี้วัดบางตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานของแต่ละหน่วยงานได้

ยิ่งไปกว่านั้น แสงชัย อภิชาตธนพัฒน์ (ม.ป.ป.) ได้ระบุว่า การบริหารจัดการที่ดีในภาครัฐจะช่วยกระตุ้นการพัฒนาและขยายตัวของจริยธรรมในทางธุรกิจ เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนมีอยู่อย่างใกล้ชิด ภาครัฐในฐานะผู้ควบคุมกติกา

การดำเนินงานของภาคเอกชน มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีในวงการธุรกิจ ส่งเสริมให้เกิดการยึดมั่นในหลักคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงผลักดันให้ธุรกิจตระหนักถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม

หลักธรรมาภิบาลในการจัดการภาครัฐตามแนวคิดของ Rhodes (1997) ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ 1. การลดอำนาจรัฐ โดยให้เอกชนร่วมผลิตบริการสาธารณะ เช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและลดขนาดภาครัฐ 2. การใช้หลักบรรษัทภิบาล นำแนวคิดการควบคุมตรวจสอบมาใช้ในภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรับผิดชอบต่อสังคม 3. การจัดการภาครัฐแนวใหม่ ประยุกต์เทคนิคการบริหารจากเอกชน เช่น KPI การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ และการใช้แรงจูงใจตลาด 4. การใช้ธรรมาภิบาลตามมาตรฐานองค์การระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลกหรือ IMF สำหรับประเทศกำลังพัฒนา 5. การใช้เครือข่ายสังคม สนับสนุนพลเมืองจากทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน 6. การสร้างเครือข่ายจัดการตนเอง พัฒนาเครือข่ายระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน ให้มีปฏิสัมพันธ์ในการบริหารจัดการภาครัฐอย่างมีประสิทธิผล

ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลกับการบริหารภาครัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือของหน่วยงานรัฐ โดยเป็นการปรับวิธีคิดและการบริหารราชการใหม่ทั้งระบบ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในภาครัฐยังช่วยกระตุ้นการพัฒนาจริยธรรมในภาคธุรกิจ เนื่องจากรัฐเป็นผู้ควบคุมกติกาการดำเนินงานของเอกชน Rhodes (1997) ได้เสนอคุณลักษณะสำคัญของธรรมาภิบาลในการจัดการภาครัฐ 6 ประการ ได้แก่ การลดอำนาจความเป็นรัฐ การมีคุณสมบัติของบรรษัทภิบาล การใช้แนวทางการจัดการภาครัฐแนวใหม่ การมีธรรมาภิบาลที่ดี การอาศัยระบบการติดต่อและควบคุมทางสังคม และการอาศัยเครือข่ายการจัดการด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

สถานการณ์ปัจจุบันของคอร์รัปชันในระบบราชการไทย

วิทยากร เชียงกุล (2550) ได้ให้ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว การทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นได้ในรัฐบาลทุกรูปแบบ มักอยู่ในรูปของระบบอุปถัมภ์ การติดสินบน การกรรโชก การใช้อำนาจคดโกง การยักยอก และการใช้ระบบเส้นสาย รวมถึงมักเกี่ยวโยงกับอาชญากรรมที่มีการจัดตั้งองค์กร เช่น การค้ายาเสพติด การฟอกเงิน และธุรกิจผิดกฎหมายต่าง ๆ สอดคล้องกับเบญจพร พึงไชย (ม.ป.ป.) ให้ความหมายของการทุจริต ว่าเป็นการแสวงหาหรือนำผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นของส่วนตัว ทั้งที่ตนไม่มีสิทธิ์ในสิ่งนั้น ถือเป็นการกระทำที่

ผิดทั้งในทางกฎหมายและศีลธรรม โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 2 ฉบับ ได้แก่ 1. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 ซึ่งให้ความหมายของโดยทุจริต ว่า หมายถึง การแสวงหาผลประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น 2. ระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ซึ่งนิยามการทุจริต ว่าเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจว่าตนมีอำนาจหน้าที่ ทั้งที่ไม่มี หรือเป็นการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ

สำนักงาน ป.ป.ช. (2566) ได้สรุปข้อมูลสถิติคำกล่าวหาในปีงบประมาณ 2566 มีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปี 2565 โดยประเภทคำกล่าวหาที่พบมากที่สุดคือการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และหน่วยงานที่ถูกร้องเรียนมากที่สุดคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนคดีที่ ป.ป.ช. มีมติชี้มูลความผิดใน 5 ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นคดีจัดซื้อจัดจ้าง ข้อมูลนี้สามารถนำไปใช้กำหนดแผนป้องกันและปราบปรามการทุจริต ทั้งการบริหารพื้นที่เสี่ยง การจัดการงบประมาณ การบริหารคดี การวางแผนอัตรากำลัง และการสรรหาบุคลากร

เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ย 5 ปีงบประมาณ (2562-2566) พบว่า คำกล่าวหาลดลงร้อยละ 1.36 ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายป้องนำปราบ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบริหารคดีตามกฎหมาย ตัวเลขนี้สะท้อนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการทำงานของ ป.ป.ช. ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 63 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 33

ประสงค์ สุ่นศิริ (2561) การทุจริตในหน่วยงานรัฐเป็นปัญหาใหญ่ที่บั่นทอนการพัฒนาประเทศและเป็นอุปสรรคต่อความเจริญของสังคม พบเห็นอย่างกว้างขวางในรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น ทั้งการจัดซื้อจัดจ้าง การสมยอม การรับสินบน รวมถึงการซื้อขายตำแหน่ง พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อผู้บริหารประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ จนประเทศไทยถูกจัดอันดับว่ามีการทุจริตสูงในระดับโลก สาเหตุสำคัญของการทุจริตในวงราชการไทยมีหลายประการ ได้แก่ 1. ระบบอุปถัมภ์ ทั้งจากระบบอาวุโสและระบบบุญคุณ ที่สร้างความสัมพันธ์แบบผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมีเครือข่าย 3 ฝ่าย คือ นักการเมือง ข้าราชการ และนักธุรกิจ ที่ร่วมมือกันทุจริต 2. ค่านิยมในสังคมที่ยกย่องคนมีตำแหน่งใหญ่โตหรือคนรวย นำไปสู่ความโลภ โทสะ และโมหะ รวมถึงค่านิยมทางวัตถุที่เพิ่มมากขึ้น โดยไม่สนใจว่าสิ่งที่ได้มานั้นได้มาอย่างสุจริตหรือไม่ 3. ความหละหลวมของระบบราชการ ในการควบคุมพฤติกรรมทุจริต และขาดการเอาใจใส่อย่างจริงจัง 4. ปัญหาเศรษฐกิจ ของข้าราชการบางกลุ่มที่มีเงินเดือนน้อยไม่พอใช้ นำไปสู่การ

ขาดสติในการปฏิบัติหน้าที่ 5. ระบบการจัดซื้อจัดจ้าง ที่ขาดความโปร่งใส ทำให้เกิดการทุจริตได้ง่าย

ปัญหาเหล่านี้ถือเป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน เพราะหากปล่อยไว้อาจนำไปสู่ความล่มสลายของประเทศได้ในที่สุด

ไทยพับลิก้า (2568) รายงานว่า การปฏิรูประบบราชการและปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ทุกรัฐบาลมีนโยบายปฏิรูประบบราชการและแก้ปัญหาทุจริต แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ โดยประเทศไทยได้คะแนน CPI ปี 2567 เพียง 34 คะแนน ลดลงจาก 35 คะแนนในปีก่อน จัดอยู่ในอันดับที่ 107 จาก 180 ประเทศ และอยู่ในอันดับ 20 ของเอเชียแปซิฟิก

รูปแบบการทุจริตในไทยมี 5 ประเภทหลัก 1. การทุจริตจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐสร้างความเสียหาย 2-3 แสนล้านบาทต่อปี โดยเฉพาะในโครงการขนาดใหญ่ 2. การรับเงินใต้โต๊ะ เมื่อประชาชนติดต่อขอใบอนุญาต แม้มีแนวโน้มลดลงเพราะเทคโนโลยีและการร้องเรียน 3. ส่วย โดยเจ้าหน้าที่รัฐตบทรัพย์ประชาชนและผู้ประกอบการ 4. การซื้อขายตำแหน่ง ทำลายระบบคุณธรรมในราชการ และ 5. การคอร์รัปชันเพื่อสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ ซึ่งควบคุมยากและวัดความเสียหายเป็นตัวเงินไม่ได้

ปัญหาทุจริตไม่เพียงกระทบชีวิตประชาชนและการบริหารภาครัฐ แต่ยังเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของภาคธุรกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทำให้การลงทุนจากต่างประเทศไหลไปยังประเทศที่มีปัญหาคอร์รัปชันน้อยกว่า

สรุปสถานการณ์ปัจจุบันของคอร์รัปชันในระบบราชการไทย การทุจริตคอร์รัปชันในไทยหมายถึงการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ อยู่ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการจัดซื้อจัดจ้าง การรับสินบน การซื้อขายตำแหน่ง และระบบอุปถัมภ์ สาเหตุสำคัญมาจากระบบอุปถัมภ์ ค่านิยมทางสังคม ความหละหลวมของระบบราชการ ปัญหาเศรษฐกิจ และระบบจัดซื้อจัดจ้างที่ขาดความโปร่งใส ข้อมูลจาก ป.ป.ช. พบว่าแม้คำกล่าวหามีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย แต่ประเทศไทยยังได้คะแนน CPI ปี 2565 เพียง 36 คะแนน อยู่อันดับ 101 จาก 180 ประเทศ สะท้อนความรุนแรงของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

แนวทางป้องกันและแก้ไขคอร์รัปชันด้วยธรรมาภิบาล

พิชญ์ณิฐา พรรณศิลป์ และคณะ (2559) นำเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไขการคอร์รัปชั่นในระบบราชการไทย การแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชั่นต้องอาศัย 2 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1. ส่งเสริมจริยธรรมและจรรยาบรรณในองค์กร ควรปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบในระดับบุคคลและองค์กร เพื่อลดการใช้ระบบอุปถัมภ์และ

ผลประโยชน์แอบแฝง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม 2. ส่งเสริมธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน ต้องสร้างระบบตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนความโปร่งใส และแยกผลประโยชน์ส่วนตัวออกจากงานสาธารณะ การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและการปลูกฝังวัฒนธรรมต่อต้านคอร์รัปชั่น จะช่วยลดปัญหาอย่างยั่งยืนและส่งเสริมการบริหารภาครัฐที่ดี

แสงชัย อภิชาตธนพัฒน์ (ม.ป.ป.) ได้ให้ความเห็นว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร หลักธรรมาภิบาลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานและเป็นกลไกสำคัญในการควบคุม ตรวจสอบ และติดตามผล โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือองค์กรภายนอกมีส่วนร่วม ทั้งนี้ เพื่อลดความเสี่ยงต่อความเสียหายและเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่โปร่งใส การนำหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้านมาใช้ในการบริหารองค์กร ควรมุ่งเน้นการจัดการที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรให้ความรู้แก่บุคลากร และดำเนินการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพองค์กรให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับอภิชาติ พานสุวรรณ และพระมหาบุญรอด มหาวีโร (2564) ได้นำเสนอคุณธรรมจริยธรรมสำหรับการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งสาเหตุสำคัญของการทุจริตคอร์รัปชันมีหลายประการ เช่น ขาดความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ขาดอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิต ได้รับการปลูกฝังค่านิยมผิดๆ หลงใหลในอำนาจ หรือมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย นอกจากมาตรการทางกฎหมายและการบังคับทางปกครอง หลักธรรมทางศาสนาพุทธสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ โดยเฉพาะหลักเรื่องกรรม การปลูกฝังให้เยาวชนเกรงกลัวต่อการทำผิด และหลักธรรมหิริ โอตตัปปะ คือ ความละอายและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว หลักฆราวาสธรรม 4 ยังช่วยเสริมสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริต ประกอบด้วย 1. สัจจะ ประพฤติสุจริต ไม่คดโกง พูดความจริง 2. ทมะ ฝึกฝนตนเอง ข่มใจไม่ยึดติดอบายมุข 3. ขันติ อดทนต่อกิเลส สิ่งยั่วยุ และอุปสรรคต่าง ๆ 4. จาคะ สละกิเลส ไม่ยึดมั่นถือมั่น เสียสละประโยชน์ส่วนตน

เมธา หริมเทพาธิป (2559) การใช้ธรรมาภิบาลในการแก้ปัญหาคอรัปชั่นอย่างได้ผลต้องตั้งอยู่บนความพอเพียงในการบริหารจัดการที่ดีจากทั้งผู้ปกครองและประชาชนผู้ถูกปกครอง โดยต้องดำเนินการตามหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรมที่ออกกฎหมายอย่างสมดุล ไม่มากหรือน้อยเกินไป และบังคับใช้อย่างเสมอภาคเคร่งครัด มีบทลงโทษชัดเจนไม่เลือกปฏิบัติ ไม่มีผลย้อนหลัง หลักคุณธรรมที่ส่งเสริมให้คนในสังคมมีศีลธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพตามคุณธรรมแม่บทเพื่อธำรงวัฒนธรรมอันดีอย่างยั่งยืน หลักความโปร่งใสที่ยึดความซื่อสัตย์สุจริต เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็น มีระบบบริหารตรงไปตรงมาไม่มีเงื่อนงำ หลักการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อสร้างความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบที่กระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นเพื่อความคล่องตัวและตอบสนองความ

ต้องการในพื้นที่ได้อย่างพอเพียง มีผู้รับผิดชอบชัดเจนหากเกิดการคอรัปชั่น และหลักความคุ้มค่าที่บริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด สมเหตุสมผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม และมีการติดตามประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ความพอเพียงในหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ข้อมีความสัมพันธ์กันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะธรรมาภิบาลเป็นเรื่องของจริยศาสตร์ซึ่งเป็นหลักการของความประพฤติ แต่ปรากฏการณ์ในสังคมไทยคือการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้แบบแยกส่วน เนื่องจากให้ความสำคัญกับวิธีการทางสังคมศาสตร์กระแสหลักที่เน้นเชิงปริมาณและตีค่าเป็นตัวชี้วัดในมิติต่างๆ แบบแยกส่วนเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาเชิงสถิติ แต่ละเลยรากเหง้าต้นตอหรือหลงลืมว่าธรรมาภิบาลแต่ละข้อมีต้นกำเนิดจากจริยศาสตร์ซึ่งต้องพิจารณาแบบองค์รวมของเป้าหมายและพฤติกรรมที่เกิดจากความประพฤติของผู้คนในสังคม ดังนั้นการแก้ปัญหาคอรัปชั่นจึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้แบบองค์รวมในทุกภาคส่วน เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม มีการแบ่งหน้าที่ประสานงานกันชัดเจน โดยยึดหลักนิติธรรมเป็นเกณฑ์หลักในการบังคับใช้กฎหมาย และให้หลักจริยธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมเป็นเกณฑ์เสริม เพื่อให้การแก้ปัญหาคอรัปชั่นเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้น

สรุปแนวทางป้องกันและแก้ไขคอร์รัปชันด้วยธรรมาภิบาล ดังนี้ การป้องกันและแก้ไขคอร์รัปชันต้องอาศัยการส่งเสริมจริยธรรมในระดับบุคคลและองค์กร ควบคู่กับการใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ประการอย่างเป็นองค์รวม ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม ความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า นอกจากนี้ การนำหลักธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะหลักหิริ โอตตัปปะ (ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป) และหลักฆราวาสธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ จะช่วยปลูกฝังค่านิยมต่อต้านการทุจริต ซึ่งการแก้ปัญหาจะมีประสิทธิภาพต้องดำเนินการทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเป็นธรรม

สรุป

การทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการไทยเป็นปัญหาเรื้อรังที่บั่นทอนการพัฒนาประเทศ สะท้อนผ่านคะแนน CPI ปี 2567 ที่ไทยได้เพียง 34 คะแนน อยู่อันดับที่ 107 จาก 180 ประเทศ รูปแบบการทุจริตหลักได้แก่ การทุจริตจัดซื้อจัดจ้างที่สร้างความเสียหายถึง 2-3 แสนล้านบาทต่อปี การรับสินบน การเรียกรับส่วย การซื้อขายตำแหน่ง และการสร้างเครือข่ายอุปถัมภ์ สาเหตุสำคัญมาจากระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ค่านิยมที่ยกย่องความมั่งคั่งและอำนาจ ความหละหลวมของระบบราชการ และปัญหาเศรษฐกิจของข้าราชการบางกลุ่ม ธรรมาภิบาลจึงถูกเสนอเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหา

ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งต้องดำเนินการแบบองค์รวมเนื่องจากทุกหลักการมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้แก้ไขปัญหาคอร์รัปชันมีผลดีหลายประการ คือ ช่วยสร้างระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ลดช่องว่างของการทุจริต ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการติดตามตรวจสอบ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของรัฐ และสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้อาจมีข้อจำกัดหากดำเนินการแบบแยกส่วน เน้นแต่ตัวชี้วัดเชิงปริมาณโดยละเลยรากเหง้าของปัญหา การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยทั้งการปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์ การบูรณาการหลักคุณธรรมทางศาสนาโดยเฉพาะหลักหิริ-โอตตัปปะ และหลักฆราวาสธรรม 4 เข้ากับการบริหารงานภาครัฐ ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและเป็นธรรม การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน มุ่งสู่สังคมที่โปร่งใสปราศจากการคอร์รัปชันอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ชญาดา จิรกิตติถาวร. (2566). *ทุจริตคอร์รัปชัน กฎหมายดี แต่ปัญหายังหนัก*. สืบค้น 18 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/PITJL

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช. (2550). *จดหมายเปิดผนึกจากที่ประชุมคณาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.

ไทยพับลิก้า. (2568). *ดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี 2567 ไทยได้ 34 คะแนน อยู่อันดับ 107*. สืบค้น 26 เมษายน 2568, จาก https://shorturl.asia/AH98T

ธงชัย คล้ายแสง. (2562). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารวิจยวิชาการ*, 2(2), 183-184.

ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *ธรรมรัฐแห่งชาติยุทธศาสตร์ก็หายนะประเทศไท*. กรุงเทพฯ: สายธาร.

นิยม รัฐอมฤต. (ม.ป.ป.). *ธรรมาภิบาล*. สืบค้น 17 มีนาคม 2568, จาก http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ธรรมาภิบาล

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2552). *การกำกับดูแลองค์การที่ดี*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

เบญจพร พึงไชย. (ม.ป.ป.). *สรุปสาระความรู้โครงการเสริมสร้างประสิทธิภาพการป้องกันการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐหลักสูตร เครือข่ายภาคประชาสังคมในการต่อต้านการทุจริต*. สืบค้น 18 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/hY6tw

ประสงค์ สุ่นศิริ. (2561). *ความทุจริตในวงราชการไทย*. สืบค้น 17 มีนาคม 2568, จาก http://www.anticorruption.in.th/2016/th/detail/1213/4/ความทุจริตในวงราชการไทย

พระครูปลัดประวิทย์ วรธมฺโม และคณะ. (2564). การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้กับการบริหารงานภาครัฐ. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 8(4), 35-47.

พระสราวุธ ฐิตสีโล. (2566). การบริหารงานภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลยุค 4.0. *วารสารนวังคสัตถุสาสน์ปริทรรศน์*, 1(2), 73-86.

พิชญ์ณิฐา พรรณศิลป์ และคณะ. (2559). การคอรัปชั่นในระบบราชการไทย : แนวทางการป้องกันและแก้ไข. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(2), 326-340.

เมธา หริมเทพาธิป. (2559). ธรรมาภิบาลกับการแก้ปัญหาคอรัปชั่น. *วารสารพุทธมัคค์*, 1(2), 33-41.

วิทยากร เชียงกุล. (2550). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2549/2550 การแก้ปัญหาและการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบองค์รวม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงาน ป.ป.ช.. (2566). *สถานการณ์การทุจริตประเทศไทย*. สืบค้น 18 มีนาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/XJGlj

แสงชัย อภิชาตธนพัฒน์. (ม.ป.ป.). *หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร*. สืบค้น 17 มีนาคม 2568, จาก https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8735

อภิชาติ พานสุวรรณ และพระมหาบุญรอด มหาวีโร. (2564). ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบราชการ. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(8), 489-499.

Rhodes, R. (1997). *Understanding Governonce: Plligy Networks, Governce, Reftexivity, and Accountability*. Maidenhead: Open University Press.

กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง ตามหลักประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล*

THE PROCESS OF CREATING POLITICAL KNOWLEDGE AND UNDERSTANDING BASED ON DEMOCRATIC PRINCIPLES IN THE DIGITAL AGE

พระสิทธิชัย กิตฺติปณฺโญ, สุริยา ดวงขยาย, พัชรีญา ฟองจันตา
Phra Sitthichai Kittipanno, Suriya Duangkhayai, Patchareeya Fongchanta
นักวิชาการอิสระ
Independent Academic
Corresponding Author E-mail: aud_computer@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นนำเสนอกระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองตามหลักประชาธิปไตยเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ โดยมีขั้นตอนสำคัญคือ การปลูกฝังผ่านสถาบันหลักของสังคมที่ช่วยปลูกฝังพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีจากครอบครัว โรงเรียนและชุมชน สร้างเสริมประสบการณ์ประชาธิปไตยด้วยการฝึกฝนการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงผ่านการปฏิบัติและประสบการณ์ตรง ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อด้วยการศึกษาผ่านข่าวสารและการรายงานทางการเมืองจากสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ สร้างจริยธรรมในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีคุณภาพและเป็นไปในทิศทางที่สร้างความเข้าใจร่วมกัน จึงสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในระบบการเมืองมีหัวใจสำคัญอยู่ที่ปลูกฝังพฤติกรรม สร้างประสบการณ์ พิจารณาด้วยเหตุผล การแสดงออกที่ดี ดังที่กล่าวมาจะช่วยให้เกิดความรู้และความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การสร้างความรู้; ความเข้าใจทางการเมือง; ประชาธิปไตย; ยุคดิจิทัล

*Received May 31, 2025; Revised June 25, 2025; Accepted July 1, 2025

Abstract

This article focused on presenting the process of creating political knowledge and understanding according to democratic principles so that people have knowledge, understanding, and can participate in the political process with quality. The important steps were: cultivating through the main institutions of society that help instill good political behavior from family, school, and community; enhancing democratic experiences by practicing participation in a true democratic system through practice and direct experience; promoting learning through media by studying news and political reports from various media, especially online media that must be carefully considered; creating ethics in exchange so that the exchange of opinions is of quality and goes in the direction of creating mutual understanding. Therefore, it can be concluded that the process of creating political knowledge and understanding is an important step that helps promote people to understand the political system. The main focus is on instilling behavior, creating experience, considering with reason, and expressing well. As mentioned, it will help create political knowledge and understanding that are correct according to democratic principles.

Keywords: Knowledge Creation; Political Understanding; Democracy; Digital Age

บทนำ

สังคมไทยเรียกร้องประชาธิปไตยและแสวงหาความหมายที่แท้จริง แต่อาจดูเหมือนว่ารูปแบบที่มีอยู่ยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเท่าที่ควร จะเห็นได้ว่าคนส่วนใหญ่เข้าใจประชาธิปไตยแค่โครงสร้าง แต่ก็ยังขาดความเข้าใจในเนื้อหาสาระและจิตวิญญาณของประชาธิปไตยที่ฝังลึกในชีวิตประจำวัน (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2557) ความรู้ (Knowledge) และความเข้าใจ (Understanding) ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดของบุคคล จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้นั้นมีแนวคิดเป็นของตนเอง และสามารถนำแนวคิดที่มีอยู่นั้น ไปประเมินกับเรื่องหรือสิ่งที่ถูกนำมาประเมินได้ ซึ่งผลจากการประเมินนี้ จะแสดงออกมาในรูปของทัศนคติหรือความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยทัศนะหรือความรู้สึกที่แสดงออกมานั้น จะต้องมีองค์ประกอบที่บ่งชี้ถึงลักษณะของความเข้าใจต่อความเป็นจริงในสิ่งที่ประเมินนั้นด้วย และความรู้ความเข้าใจ

ทางการเมืองของประชาชนนี้ เป็นสิ่งที่ต้องผ่านกระบวนการของการเรียนรู้และกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) (Robert, 1962)

ความเข้าใจทางการเมืองนั้น หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อเรื่องการเมือง การปกครองของประเทศ โดยเป็นการรับรู้ในฐานะที่เขาเป็นพลเมืองของประเทศ ยังรวมตลอดถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ให้แก่บุคคลในสังคมนั้นให้ยึดมั่นในหลักการปกครองที่ดำรงอยู่อย่างถูกต้อง อย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องกันไป และการรับรู้ในเรื่องการเมืองที่มีพื้นฐานมาจากความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของบุคคลเช่นนี้ จะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึก มีความสามารถและความผูกพันกับระบบการเมืองที่เขาดำรงอยู่ ซึ่งอาจแสดงพฤติกรรมออกมาโดยการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง (ปัทมาพร เลิศวัฒนาเสรี, 2542) ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองตามหลักประชาธิปไตยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ก็จะสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบการทำงานของผู้ที่ได้รับเลือกให้เข้ามาใช้อำนาจในการปกครองประเทศได้อย่างเข้มแข็ง

ประชาธิปไตยไทยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากผู้นำทางการเมืองมุ่งเน้นการพัฒนาประชาธิปไตยเชิงสถาบัน เช่น รัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง และองค์กรอิสระ แต่กลับละเลยการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย ซึ่งเป็นพื้นฐานทางความเชื่อ ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน โดยประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมีความคิด ทัศนคติ และค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสม จะมีพฤติกรรมทางการเมืองที่สร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลจัดระเบียบและตีความรู้สึกประทับใจของตนเองเพื่อให้ความหมายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม การรับรู้ที่แตกต่างกันของบุคคลเกิดจาก 1. ผู้รับรู้ (Perceiver) 2. ความมุ่งหมายหรือเป้าหมาย (Target) ที่รับรู้ 3. ลักษณะสถานการณ์ (Situation) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541) มีผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายสอดคล้องกันดังนี้ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้เรารู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยการเลือกการจัดระบบระเบียบ และการแปลความหมายสิ่งต่าง ๆ จากความรู้สึกสัมผัส (Kagan & Segal, 1992) การรับรู้จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการเกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทำงานของระบบประชาธิปไตยและการพัฒนาทางสังคม

ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้องและลึกซึ้งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการทำงานในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากมันช่วยเสริมสร้างความสามารถของประชาชนในการตัดสินใจในประเด็นที่มีความซับซ้อนและสำคัญต่อสังคม การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในกลุ่มประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมันไม่เพียงแต่จะช่วยในการตัดสินใจที่ดีกว่า แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็งและร่วมมือกันในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่ตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชนได้อย่างแท้จริง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2565) สามารถจำแนกองค์ประกอบของความรู้ความเข้าใจทางการเมืองได้เป็นลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับชาติ และระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไป เช่น ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติ ขนาดของพื้นที่และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ลักษณะของอำนาจทางการเมือง รัฐธรรมนูญและลักษณะพิเศษอื่น ๆ

2. ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและบทบาททางการเมืองของผู้นำทางการเมือง ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนเกี่ยวกับโครงสร้างผู้นำ ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ เป็นต้น

3. ความรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับตามนโยบายสาธารณะ โครงสร้าง สถาบัน ตัวบุคคล ตลอดจนความคิดเห็นและการตัดสินใจอันเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่มาจากรัฐบาล

4. ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ อำนาจ หน้าที่และวิธีการต่าง ๆ ที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ความรู้สึกเกี่ยวกับความสามารถของตนในระบบการเมือง ตลอดจนความคิดเห็นต่อการตัดสินใจทางการเมืองของผู้มีอำนาจ (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2536)

บุคคลที่สนใจทางการเมืองมีความเข้าใจการเมือง เชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมือง ตัวนักการเมือง และคิดว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตนซึ่งเป็นคนที่มีความสามารถในการเข้าสังคมและเป็นคนที่มีความหวังใน ชีวิต รวมถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นพฤติกรรมในการกำหนดตัวผู้ปกครอง การถอดถอนผู้ปกครอง การตัดสินใจในโครงการขนาดใหญ่ของรัฐโดยการร่วมทำประชาพิจารณ์ การร่วมผลักดันการกำหนด นโยบายของรัฐ การวิพากษ์วิจารณ์และการเคลื่อนไหวชุมนุมทางการเมือง (สมบัติ ธำรงธัญญวงศ์, 2549)

สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง คือ การรับรู้ที่นำไปสู่การตีความสภาพแวดล้อมทางการเมือง ช่วยให้ประชาชนตัดสินใจและมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับชาติ โครงสร้างและ

บทบาทผู้นำ ระเบียบข้อบังคับของรัฐ และสิทธิหน้าที่ของตนในระบบการเมือง ผู้ที่เข้าใจการเมืองมักมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน

สถานการณ์ประชาธิปไตยในปัจจุบัน

ประชาธิปไตย หมายถึงระบอบการปกครองที่อำนาจในการปกครองของรัฐบาลมาจาก การยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่การยินยอมนี้แสดงออกโดยการดำเนินการให้ประชาชนได้รับ และใช้อำนาจโดยสม่ำเสมอเสรีมีการเลือกตั้งที่เป็นการแข่งขันโดยผู้ที่เป็นใหญ่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมในการเลือกตั้ง หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยคือเสรีภาพของประชาชนที่รวมเสรีภาพในการพูดได้รับ ข้อมูลและมีส่วนร่วมในการแข่งขันทางการเมือง (Etzioni-Halevy, 1997) การเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยสามารถสะท้อนแนวคิดเกี่ยวค่านิยมอัน เป็นพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเพื่อเป็นแนวทางการยึดปฏิบัติของคนรุ่นหลัง ดังนั้น สาระสำคัญของประชาธิปไตยอันสะท้อนถึงค่านิยมทางการเมือง กล่าวถึง ความหมายของ ประชาธิปไตย ธรรมเนียมการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยเป็นการอ้างอิงของชาติตะวันตกที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมมากจากสมัยกรีกโบราณ ประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์ที่สุดได้รับการเรียกเช่นนั้นได้ก็เพราะ มีสภาพแห่งความเสมอภาค ปรากฏอยู่ในที่นั้น และกฎหมายของรัฐมุ่งรับรองความเสมอภาค คนยากจนจะไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายกว่าคนร่ำรวย หรืออำนาจสูงสุดจะไม่ต้องอยู่ในกำมือของฝ่ายใด ดังนั้นที่ใดที่เป็นประชาชนเป็นฝ่ายข้างมาก และสิ่งที่พวกเขาลงคะแนนแล้วจะเป็นกฎหมาย จึงเป็นข้อพิสูจน์ได้ว่าในสภาวะเช่นนั้นก็ควรจะเรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตย (อมร รักษาสัตย์ และคณะ, 2543)

ปัจจุบันการพัฒนาประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจของไทยมีความก้าวหน้าในเชิงรูปแบบมากพอสมควร แต่เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาและสาระสำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติจริงและเกิดผลประโยชน์ต่อสาธารณะ ยังพบว่ามีปัญหาเพราะนักธุรกิจและนักการเมืองซึ่งมักเป็นบุคคลคนเดียวกัน มุ่งทำการเมืองแบบนักการเมืองโดยอาศัยกระบวนการประชาธิปไตยผ่านผู้แทนที่เปลี่ยนจากการเมืองแบบอมาตยาธิปไตย มาเป็นการเมืองแบบนักธุรกิจการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งมุ่งรักษาผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก (สมนึก ปัญญาสิงห์, 2558) การสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนไม่ใช่เพียงการมีสถาบันและรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ต้องบ่มเพาะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้ฝังรากลึกในพลเมืองแต่ละคน ผ่านเครือข่ายองค์กรและสถาบันทางสังคมต่างๆ ประเทศที่เปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยอย่างรวดเร็วและมีการบ่มเพาะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองน้อย ย่อมประสบปัญหาในการรักษาระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงไว้ได้เป็นอย่างมาก (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2558) หลักประชาธิปไตย

เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปกครองโดยประชาชน ซึ่งถือเป็นหนึ่งในรูปแบบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของประเทศ

การเรียนรู้ที่ดีควรปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เคารพสิทธิและกฎหมาย ตระหนักในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ใส่ใจผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (โสภา ศรีวิชัย, 2556) จะเห็นได้ว่ากระบวนการที่สำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น การมีสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมเหล่านี้ยังทำให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองและหน่วยงานรัฐได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการปกครอง ดังนั้น ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประชาธิปไตยให้เติบโตและเข้มแข็งในทุกระดับ (สมาคมนักวิชาการไทย, 2562) การพัฒนาประชาธิปไตยให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยเน้นให้ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกิจการของรัฐ เช่น การเลือกตั้ง การเสนอความเห็น และการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล พร้อมกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องได้รับการคุ้มครองจากสิ่งที่ไม่ชอบธรรม

สรุปได้ว่า สถานการณ์ประชาธิปไตยในปัจจุบัน ประชาธิปไตยคือการปกครองโดยประชาชน แต่ในไทยแม้มีรูปแบบก้าวหน้า การปฏิบัติจริงยังติดขัดเรื่องผลประโยชน์ส่วนตนของนักการเมือง การสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนต้องปลูกฝัง วิถีชีวิตประชาธิปไตย และการมี ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ในหมู่ประชาชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ตรวจสอบรัฐบาล และสร้างความโปร่งใส

กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง

กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่มีความรับผิดชอบและมีความเข้มแข็ง กระบวนการนี้สามารถทำได้ผ่านหลายช่องทาง เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ โดยขั้นตอนหลัก ๆ ของกระบวนการนี้ประกอบด้วย

1. การปลูกฝังผ่านสถาบันหลักของสังคม เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาพลเมืองที่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และการทำงานของระบบการเมือง ครอบครัวเป็นสถานที่แรกที่เด็กและเยาวชนได้รับการสอนและฝึกฝน ผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ช่วยปลูกฝังพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีให้แก่เยาวชน สถาบันการศึกษาที่มีการสอนความรู้ทางการเมืองผ่านการจำลองการเลือกตั้ง การโต้วาทีในประเด็นสาธารณะ

และการเยี่ยมชมหน่วยงานรัฐเพื่อให้ให้เยาวชนได้ฝึกทักษะและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทางการเมือง สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิมนุษยชนคุณค่าทางศีลธรรมเหล่านี้เป็นรากฐานที่สำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่รับผิดชอบ การรับข้อมูลและข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ช่วยให้ประชาชนมีความรู้ทันสมัยเกี่ยวกับเหตุการณ์การเมืองทั้งในและต่างประเทศ และหน่วยงานรัฐต้องให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านโครงการประชาสัมพันธ์หรือการรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการเลือกตั้ง สิทธิพลเมือง การใช้สิทธิและหน้าที่ในฐานะพลเมือง

2. สร้างเสริมประสบการณ์ประชาธิปไตย เป็นกระบวนการที่ช่วยให้พลเมืองได้มีโอกาสเรียนรู้และฝึกฝนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะทำให้พวกเขาเข้าใจหลักการประชาธิปไตยและนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง กระบวนการนี้มีความสำคัญในการสร้างสังคมที่มีเสถียรภาพและมีประชาชนที่มีความตระหนักถึงหน้าที่และสิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง โดยมีการให้ความสำคัญผ่านการศึกษาด้วยการปลูกฝังการสอนวิชาสังคมศึกษาและการเมืองตั้งแต่ระดับชั้นประถมไปจนถึงมหาวิทยาลัย เป็นช่องทางสำคัญในการสร้างพื้นฐานความรู้ทางการเมือง เช่น เรื่องสิทธิหน้าที่ของพลเมือง การทำงานของรัฐบาล และหลักการประชาธิปไตย การสร้างเสริมประสบการณ์ประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนได้รับโอกาสเรียนรู้และฝึกฝนการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงผ่านการปฏิบัติและประสบการณ์ตรง เพื่อให้สามารถเข้าใจและเห็นคุณค่าของหลักการประชาธิปไตยได้อย่างชัดเจน โดยในโรงเรียนอาจมีการจัดกิจกรรมเลือกตั้งสมมติในโรงเรียน ชุมชน หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนหรือประชาชนทั่วไปมีโอกาสฝึกปฏิบัติขั้นตอนการลงคะแนน การตรวจสอบสิทธิ์ การหาเสียงเลือกตั้ง และการทำงานของระบบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น

3. ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อ การส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองผ่านสื่อเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้เกี่ยวกับการเมืองในวงกว้าง สื่อมีบทบาทในการเป็นช่องทางหลักในการเผยแพร่ข้อมูล ความคิดเห็น และสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาและถกเถียงในประเด็นทางการเมือง โดยอาจเริ่มจากการศึกษาผ่านข่าวสารและการรายงานทางการเมืองจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ข่าว สามารถทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ถูกต้องและมีความเป็นกลางซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศ อย่างในปัจจุบันการเข้าถึงสื่อออนไลน์ค่อนข้างจะรวดเร็วจึงต้องเข้าใจในวิธีการพิจารณาอย่างมีเหตุผลในเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ขั้นตอนการเลือกตั้ง การวิเคราะห์นโยบาย

รวมถึงการตอบคำถามจากประชาชนในเรื่องทางการเมือง หรือการจัดการถ่ายทอดสดการอภิปรายหรือเสวนาทางการเมือง จะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเนื้อหาทางการเมืองได้ง่ายขึ้นในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ รวมไปถึงการใช้สื่อออนไลน์ในการเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ หรือการทำงานของรัฐบาล

4. สร้างจริยธรรมในการแลกเปลี่ยน การสร้างจริยธรรมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูล โดยเฉพาะในบริบททางการเมืองและสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสนทนาและการอภิปรายเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ เคารพซึ่งกันและกัน และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน โดยต้องเน้นให้ความสำคัญกับเรื่องของสิทธิทุกคนมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง การสนทนาที่สร้างสรรค์ควรเคารพความแตกต่างเหล่านั้น แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม การใช้ถ้อยคำที่สุภาพและไม่ดูหมิ่นคนอื่นจะช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่ดี พร้อมกับการแสดงออกถึงความคิดเห็นควรใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ และมีหลักฐานประกอบที่เพียงพอเพื่อให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีคุณภาพและเป็นไปในทิศทางที่สร้างความเข้าใจร่วมกัน การสร้างจริยธรรมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไม่เพียงแต่ทำให้การสนทนาและการอภิปรายมีความสร้างสรรค์ แต่ยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในสังคม ทำให้เกิดความเคารพและความเข้าใจในความแตกต่าง

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง การสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองจำเป็นต่อประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ดำเนินการผ่าน 1. ปลูกฝังจากสถาบันหลัก ครอบครัว สถานศึกษา ศาสนา สื่อ และหน่วยงานรัฐ 2. สร้างประสบการณ์ประชาธิปไตย ฝึกปฏิบัติจริง เช่น เลือกตั้งจำลอง 3. ส่งเสริมผ่านสื่อ ใช้ข่าวสารและออนไลน์ให้ข้อมูลและเปิดพื้นที่แสดงความเห็น 4. สร้างจริยธรรมแลกเปลี่ยน เคารพความคิดเห็น ใช้ข้อมูลน่าเชื่อถือ สื่อสารสุภาพ กระบวนการนี้จะสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

องค์ความรู้ใหม่

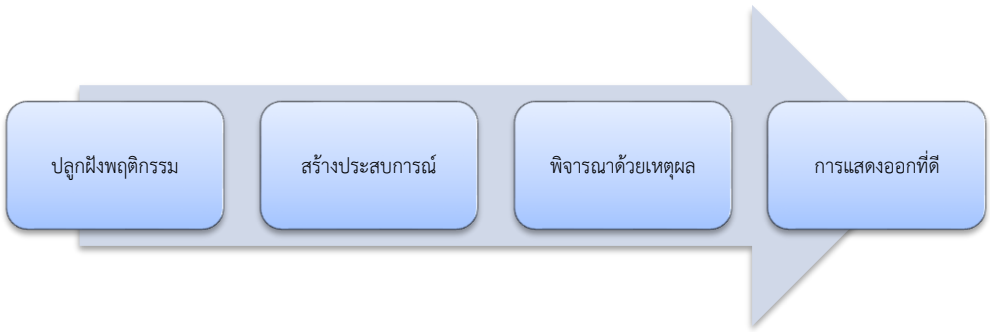

ภาพที่ 1 สรุปกระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมือง

สรุป

กระบวนการสร้างความรู้และความเข้าใจทางการเมืองเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในระบบการเมือง สิทธิและหน้าที่ของตนเองและสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการนี้ ประกอบด้วยหลายปัจจัยที่ทำงานร่วมกันที่เป็นหัวใจหลักในการทำให้เกิดกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่มากขึ้น ประกอบด้วย ปลูกฝังพฤติกรรมที่เป็นขั้นตอนในการหล่อหลอมความเชื่อและพฤติกรรมทางการเมือง สร้างประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองผ่านการปฏิบัติจริง พิจารณาด้วยเหตุผลในการรับข้อมูลข่าวสารต้องมาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือและเป็นไปตามความจริงที่เกิดขึ้น และการแสดงออกที่ดีเป็นการปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่พึงมีโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือสร้างให้เกิดความเข้าใจผิดต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2565). *การศึกษาความรู้ทางการเมืองในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

ปัทมาพร เลิศวัฒนาเสรี. (2542). *ความรู้ความเข้าใจของแรงงานสตรีอุตสาหกรรมเกี่ยวกับพื้นฐานทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานอุตสาหกรรมในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร* (ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2557). วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยในเขตชนบทอีสาน : กรณี ศึกษาประชาชนในเขตหมู่บ้านคำบงและหมู่บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 31(3), 63-96.

_____. (2558). ก้าวข้ามกับดักการพัฒนาประชาธิปไตยไทยด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย : สู่เส้นทางใหม่ที่ยั่งยืนกว่า. *วารสารมนุษย์ศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 32(3), 70-99.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2541). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: บริษัทธีรฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด.

สมนึก ปัญญาสิงห์. (2558). *การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน : กรณีศึกษา ตำบลนาชุมแสง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2536). *วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

_____. (2549). *การเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

สมาคมนักวิชาการไทย. (2562). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสภา ศรีวิชัย. (2556). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง การปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาทักษะคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน บ้านห้วยกาน จังหวัดลำพูน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อมร รักษาสัตย์ และคณะ. (2543). *ประชาธิปไตย : อุดมการณ์ หลักการและแบบอย่าง การปกครองหลาย ประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Etzioni-Halevy, E. (1997). *Classes and Elites in Democracy and Democratization*. New York: Garland Publishers.

Kagan, J. & Segal, J. (1992). *Julius, Psychology and Introductio* (7th ed.). Ec. Florida: Harcourt Brace Jovanovich, Inc.

Robert, E. L. (1962). *Political Ideology*. New York: The Free Press.

บทบาทภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉิน (กรณีเหตุการณ์อาคารสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) แห่งใหม่ถล่มเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568)*

THE ROLE OF POLITICAL LEADERSHIP IN EMERGENCY SITUATIONS (CASE STUDY: OF THE COLLAPSE OF THE NEW OFFICE OF THE AUDITOR GENERAL BUILDING ON MARCH 28,2025)

โพธิ์คิน ขวาอุ่นหล้า, พระมหากิตติ กิตฺติเมธี
Pokin Kwaounla, Phramaha kitti kittimatee
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
Corresponding Author E-mail: pokim.itr@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาบทบาทของภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยเฉพาะในกรณีของเหตุการณ์ตึกถล่มที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2568 การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทของผู้นำทางการเมืองในการรับมือกับเหตุการณ์วิกฤตการตัดสินใจที่สำคัญ และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การตอบสนองต่อเหตุการณ์มีความสำคัญมาก เนื่องจากการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดความเสียหายและฟื้นฟูสถานการณ์ให้กลับมาเป็นปกติในเวลาที่รวดเร็วได้ การศึกษาใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเมืองมาวิเคราะห์การตอบสนองของผู้นำทางการเมืองในเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น การตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง การสื่อสารกับประชาชนและการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการตัดสินใจและจัดการสถานการณ์ในเวลาที่จำกัดสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในกรณีศึกษานี้จึงสามารถเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาผู้นำทางการเมืองในอนาคตที่สามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางการเมือง; สถานการณ์ฉุกเฉิน; การตอบสนองฉุกเฉิน

*Received April 6, 2025; Revised June 13, 2025; Accepted July 4, 2025

Abstract

This article examines the role of political leadership in emergency situations, particularly in the case of the building collapse that occurred on March 28, 2025. The study focuses on analyzing the role of political leaders in handle crisis events, make critical decisions, and coordinate efforts among relevant agencies. The response to such incidents is crucial, as effective actions can minimize and expedite the restoration of normalcy The study applies political leadership theory to analyze the political leaders' response to the incidents is crucial, as effective actions can minimize damage and restore normalcy quickly. The study applies political leadership theory to analyze the political leaders' responses in an emergency, such as decision-making in high-risk situations, communication with the public, and coordination among various agencies. The findings reveal that leaders who are capable of making decisions and managing situations within a limited time can build trust with the public and stakeholders. The application of theory in this case study provides a framework for developing future political leaders who can effectively handle emergency situations.

Keywords: Political Leadership; Emergency Situation; Emergency Response

บทนำ

การศึกษาบทบาทของภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพยากรของประชาชน เหตุการณ์อาคารก่อสร้างสำหนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ถล่มที่เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2668 เป็นกรณีศึกษาที่สำคัญที่ชี้ให้เราเห็นภาพชัดเจนถึงความสำคัญของการมีผู้นำทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพในช่วงเวลาวิกฤต การตอบสนองต่อเหตุการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแค่เป็นการจัดการทางเทคนิคเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสื่อสารกับประชาชน การสร้างความเชื่อมั่น และการตัดสินใจที่รวดเร็วและมีข้อมูลสนับสนุน ผู้นำทางการเมืองต้องมีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงการนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นจริงให้กับสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป ในบทความนี้จะได้วิเคราะห์บทบาทของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยมีการอ้างอิงจากกรณีเหตุตึกถล่มที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเน้นที่การตอบสนองของผู้นำทางการเมือง การตัดสินใจ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมและเศรษฐกิจ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย้ำเตือนถึง

ความสำคัญของการเตรียมพร้อมและการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพในสถานการณ์ฉุกเฉิน ผู้นำทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการจัดการกับความไม่แน่นอนและความท้าทายที่เกิดขึ้น พวกเขาต้องใช้ทักษะการบริหารจัดการที่ดีเพื่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกภาครัฐ เพื่อให้การช่วยเหลือและการกู้ภัยเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ ผู้นำต้องมีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลาแก่ประชาชน ซึ่งจะช่วยลดความตื่นตระหนกและสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของภาครัฐในการจัดการสถานการณ์ การตัดสินใจในช่วงเวลาวิกฤตเป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของผู้นำทางการเมือง การตัดสินใจที่รวดเร็วและมีข้อมูลสนับสนุนสามารถช่วยลดความเสียหายและเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบสนอง ผู้นำต้องมีความสามารถในการประเมินสถานการณ์และเลือกแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมซึ่งรวมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร การจัดการความเสี่ยง และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจที่ดีไม่เพียงแต่ช่วยบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนและเพิ่มความไว้วางใจในผู้นำทางการเมือง ผลกระทบจากเหตุการณ์ตึกถล่มไม่เพียงแต่ส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แต่ยังมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ การวิเคราะห์บทบาทของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉินช่วยให้เห็นภาพรวมของการตอบสนองและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยเพิ่มเติมในด้านนี้จะช่วยให้เราเข้าใจถึงความท้าทายและความสำคัญของการมีผู้นำที่มีความสามารถและมีประสิทธิภาพในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน

ความสำคัญอย่างไรของภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ในสังคมที่ซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่นอุบัติเหตุทางธรรมชาติหรือมนุษย์สามารถส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความมั่นคงและความเป็นอยู่ของประชาชน การรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินเหล่านี้ต้องการภาวะผู้นำที่มีความสามารถในการตัดสินใจในช่วงเวลาที่จำกัดและเต็มไปด้วยความเสี่ยง เหตุการณ์ตึกถล่มที่เกิดขึ้นในวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2568 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของสถานการณ์ฉุกเฉินที่ผู้นำทางการเมืองต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายในการตัดสินใจและประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพในช่วงแรกของเหตุการณ์จะมีผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อการลดความเสียหายและความสูญเสียชีวิต นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชนต่อภาครัฐและการบริหารจัดการในอนาคต (Chris et al., 2014) ดังนั้นการศึกษาในบทบาทของภาวะผู้นำในเหตุการณ์ฉุกเฉินจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับการจัดการกับวิกฤตในอนาคต

เหตุการณ์ตึกสำนักการตรวจเงินแผ่นดินแห่งใหม่ถล่มเมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2568 เป็นตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างเป็นรูปธรรม ภาวะผู้นำในกรณีนี้มีบทบาทสำคัญในหลายด้าน ทั้งการประเมินสถานการณ์อย่างรวดเร็ว การตัดสินใจในภาวะวิกฤต การสื่อสารกับสาธารณชน และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยกู้ภัย แพทย์ฉุกเฉิน วิศวกรโครงสร้าง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง โดยเฉพาะในช่วงชั่วโมงทอง (Golden Hour) ซึ่งการตัดสินใจอย่างถูกต้องและรวดเร็วมีผลต่อการช่วยชีวิตผู้ประสบเหตุ (ฐานริณทร์ หาญเกียรติวงศ์ และรุจิกาญจน์ สานนท์, 2563)

ผู้นำทางการเมืองในระดับชาติและท้องถิ่นมีบทบาทในการกำหนดนโยบายชั่วคราว เช่น การสั่งอพยพ การประกาศเขตภัยพิบัติ การจัดสรรทรัพยากรเร่งด่วน และการระดมกำลังเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเข้าสนับสนุนพื้นที่เกิดเหตุ นอกจากนี้ การสื่อสารกับประชาชนผ่านสื่อมวลชนและโซเชียลมีเดีย ต้องมีความโปร่งใส ชัดเจน และสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจและลดความตื่นตระหนกของประชาชน (ภัสสร คงเอียด และคณะ, 2567)

กรณีตึกถล่มยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องมีความสามารถในการวางแผนการฟื้นฟูหลังเหตุการณ์ควบคู่กับการจัดการสถานการณ์เฉพาะหน้า เช่น การจัดทำแผนตรวจสอบอาคารอื่น ๆ เพื่อป้องกันเหตุซ้ำซ้อน และการวางมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสม (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557) ทั้งนี้ ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ช่วยลดความสูญเสียในระยะสั้น แต่ยังมีผลต่อความเชื่อมั่นในระบบการบริหารจัดการภาครัฐในระยะยาวด้วย

ในภาพรวม เหตุการณ์ดังกล่าว ตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญและความสามารถของผู้นำในการตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน และความสามารถในการประสานพลังจากหลายฝ่ายให้ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะลดความเสียหาย และช่วยให้สังคมสามารถฟื้นตัวจากวิกฤตได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน

ความท้าทายอย่างไรของผู้นำในสถานการณ์ฉุกเฉิน

การเผชิญกับสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นไม่เพียงแต่เป็นการตัดสินใจในด้านเทคนิคหรือปฏิบัติการเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการจัดการภาวะอารมณ์และจิตใจของประชาชน การสื่อสารกับผู้คนในช่วงเวลาที่เกิดความตื่นตระหนกและการคาดการณ์ความต้องการที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นภารกิจที่ท้าทาย ผู้นำต้องมีความสามารถในการประสานงานและตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่สมบูรณ์ และยังต้องสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของการดำเนินงานของรัฐบาล การศึกษากรณีเหตุการณ์ตึกถล่มนี้แสดงให้เห็นถึงวิธีการที่ผู้นำ

ทางการเมืองใช้ในการจัดการความซับซ้อนของเหตุการณ์ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงแรก การสื่อสารกับสื่อมวลชน ไปจนถึงการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและลดผลกระทบที่เกิดขึ้น (Alexander & Henrik, 2024)

การบริหารสถานการณ์ฉุกเฉินจากเหตุการณ์ตึกสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินถล่ม เผยให้เห็นถึงความท้าทายหลายประการที่ผู้นำทางการเมืองต้องเผชิญ ความท้าทายแรก คือการตัดสินใจในสภาวะข้อมูลไม่สมบูรณ์ (Information Scarcity) เนื่องจากในช่วงแรกของเหตุการณ์ มักมีข้อมูลที่คลาดเคลื่อน หรือยังไม่สามารถประเมินความเสียหายได้ครบถ้วน การตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอนเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัยวิจารณญาณที่เฉียบคมและการพึ่งพาความเชี่ยวชาญจากหลายฝ่ายอย่างรวดเร็ว (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2564)

อีกหนึ่งความท้าทายสำคัญ คือ การสื่อสารในภาวะวิกฤต ผู้นำต้องสามารถส่งสารที่ถูกต้อง ชัดเจน และน่าเชื่อถือแก่ประชาชนในขณะที่อารมณ์สังคมเต็มไปด้วยความกลัวและความไม่แน่นอน การให้ข้อมูลที่โปร่งใสและตรงไปตรงมาในระยะเวลาอันรวดเร็วจะช่วยลดการแพร่กระจายของข่าวลือและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการจัดการวิกฤต (บุษบา สุธีธร, 2563)

นอกจากนี้ การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีความหลากหลาย เช่น หน่วยกู้ภัย วิศวกรแพทย์ฉุกเฉิน ตำรวจ และฝ่ายการเมือง เป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่ผู้นำต้องรับมือ เพราะแต่ละหน่วยงานมีวัฒนธรรมการทำงานและเป้าหมายเฉพาะของตน การสร้างกรอบการทำงานร่วมกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนจึงเป็นสิ่งจำเป็น (สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, 2565)

สุดท้าย ผู้นำยังต้องบริหารจัดการด้านภาพลักษณ์ของรัฐบาลในระยะยาว โดยการสร้างแผนฟื้นฟูเยียวยาและการสอบสวนเพื่อหาสาเหตุของเหตุการณ์ที่โปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อเรียกคืนความไว้วางใจจากประชาชน กรณีตึกถล่มนี้แสดงให้เห็นว่าความท้าทายของผู้นำไม่เพียงเกี่ยวกับการจัดการกับปัจจุบัน แต่ยังต้องมองไกลไปถึงผลกระทบในระยะยาวของความน่าเชื่อถือของภาครัฐด้วย (ไทยพับลิก้า, 2567)

ทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเมือง

ทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเมืองให้ความสำคัญกับความสามารถของผู้นำในการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและเต็มไปด้วยความเสี่ยง ภาวะผู้นำในสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นต้องอาศัยความรวดเร็วในการตอบสนอง ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้อง และการสื่อสารที่ชัดเจนกับสาธารณะ เพื่อรักษาความมั่นคงและฟื้นฟูสถานการณ์ให้กลับมาเป็นปกติ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในการตอบสนองต่อเหตุการณ์วิกฤตนั้นไม่เพียงแต่ต้องการทักษะการตัดสินใจที่ดี แต่ยังต้องอาศัยทักษะในการทำงานร่วมกับทีมงานและหน่วยงานต่าง ๆ ทฤษฎีนี้ยังมองว่าผู้นำที่สามารถจัดการกับความไม่แน่นอนและแรงกดดันจากประชาชนและสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถลดความตื่นตระหนกและฟื้นฟูความเชื่อมั่นจากประชาชนได้ (Yukl, 2017)

เหตุการณ์ตึกสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) แห่งใหม่ที่ถล่มระหว่างการก่อสร้างได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและภาวะผู้นำทางการเมืองในบริบทของการกำกับดูแลโครงการสาธารณะ ภาวะผู้นำทางการเมืองในที่นี้ หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการกำหนดทิศทาง วางนโยบาย ตรวจสอบการดำเนินงาน และแสดงความรับผิดชอบอย่างโปร่งใสต่อสาธารณะ (โพสต์ทูเดย์, 2557) โดยเฉพาะในโครงการก่อสร้างที่ใช้ทรัพยากรสาธารณะ การขาดภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพอาจนำไปสู่ความล้มเหลวทั้งในเชิงกายภาพ เช่น ความไม่ปลอดภัยของโครงสร้าง และในเชิงสถาบัน เช่น การสูญเสียความเชื่อมั่นของประชาชน

หากพิจารณาผ่านกรอบทฤษฎีภาวะผู้นำทางการเมืองของเบิร์นส์ (Burns, 1978) ซึ่งแยกภาวะผู้นำออกเป็นสองประเภท คือ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง(Transformational Leadership) และภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) กรณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้นำควรจะมีวิสัยทัศน์ในระยะยาว เน้นการเสริมสร้างมาตรฐานใหม่ด้านความโปร่งใส คุณภาพ และความปลอดภัย ขณะที่ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนซึ่งเน้นการทำตามข้อตกลงที่มีอยู่เดิมโดยขาดการตรวจสอบเชิงลึกนั้น กลับเป็นสิ่งที่ปรากฏเด่นชัด เช่น การปล่อยให้มีข้อบกพร่องในการก่อสร้างโดยไม่ทันตั้งข้อสังเกต หรือไม่ยกระดับการกำกับโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ (นุช สัทธาฉัตรมงคล และอรรถพล ธรรมไพบูลย์, 2559)

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ก็เป็นอีกประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง เพราะภาวะผู้นำที่ดีไม่เพียงแต่ต้องมีความสามารถในการบริหารงานเท่านั้น แต่ยังต้องยึดมั่นในหลักจริยธรรม สร้างความโปร่งใส และกล้ายอมรับผิดเมื่อเกิดความล้มเหลว (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2554) กรณีตึก สตง. ที่ถล่มสะท้อนการขาดคุณลักษณะเหล่านี้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การตรวจสอบและบริหารความเสี่ยงที่ไม่เพียงพอ การละเลยมาตรฐานความปลอดภัย และการขาดกลไกการรายงานที่เข้มแข็ง ล้วนสะท้อนถึงภาวะผู้นำที่ไม่สามารถรักษาประโยชน์สาธารณะได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น กรณีตึกสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินแห่งใหม่ถล่ม จึงเป็นตัวอย่างสำคัญที่ตอกย้ำว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองที่ดีต้องไม่เพียงแต่บริหารจัดการเชิงเทคนิค แต่ยังต้อง

ยึดโยงกับการสร้างค่านิยมด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของสาธารณะอย่างแท้จริง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงและเชิงจริยธรรมเท่านั้น จึงจะสามารถนำพาองค์กรสาธารณะให้มีประสิทธิภาพและได้รับความไว้วางใจจากประชาชน

วัตถุประสงค์และแนวทางการศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาบทบาทของผู้นำทางการเมืองในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ฉุกเฉิน โดยเฉพาะในกรณีเหตุการณ์ตึกถล่มเมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2668 เพื่อวิเคราะห์การตัดสินใจที่สำคัญ การสื่อสารกับประชาชน และการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการรับมือกับเหตุการณ์นี้ การศึกษาในครั้งนี้จะนำเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองให้มีความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนานโยบายและแนวทางในการบริหารจัดการสถานการณ์วิกฤตในอนาคต แนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพควรมุ่งเน้นการสร้างสมรรถนะด้านการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและมีข้อมูลรองรับภายใต้ความกดดัน การส่งเสริมทักษะการสื่อสารกับสาธารณชนอย่างโปร่งใสและตรงประเด็นตลอดจนความสามารถในการประสานงานข้ามหน่วยงานอย่างบูรณาการ นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรอบรมที่จำลองสถานการณ์วิกฤตจริง เพื่อเสริมสร้างความคุ้นเคยและการวิเคราะห์เชิงระบบ อันจะช่วยให้ผู้นำสามารถประเมินสถานการณ์และเลือกแนวทางการแก้ไขได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งควรเน้นการปลูกฝังทัศนคติการเป็นผู้นำที่ยึดโยงกับหลักธรรมาภิบาล ความรับผิดชอบต่อสังคม และการบริหารความเสี่ยงอย่างรอบด้าน (อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์, 2552)การลงทุนในการพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับความท้าทายที่ไม่คาดคิดและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในระยะยาว

ความเชื่อมโยงของภาวะผู้นำกับเหตุการณ์ตึกถล่ม

1. นางสาวแพทองธาร ชินวัตร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล มีบทบาทสำคัญในการแสดงภาวะผู้นำที่ชัดเจนในสถานการณ์วิกฤต โดยเฉพาะเมื่อเหตุการณ์มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ หรืออาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจในภาพรวม บทบาทของนายกรัฐมนตรีจึงประกอบด้วย

การสั่งการเร่งด่วน เช่น การใช้มาตราในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เพื่อประกาศพื้นที่ภัยพิบัติ การระดมทรัพยากรจากส่วนกลาง การส่งหน่วยงานเฉพาะกิจลงพื้นที่

การสื่อสารต่อสาธารณะ เพื่อแสดงภาวะผู้นำ สร้างความเชื่อมั่น และป้องกันข่าวลือหรือความตื่นตระหนก

การกำกับตรวจสอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งสะท้อนภาวะผู้นำในฐานะผู้ถือความรับผิดชอบสูงสุด (Accountability) ตัวอย่าง : คำสั่งนายกรัฐมนตรีให้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงเหตุอาคารถล่ม โดยให้รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน พร้อมเร่งรัดการสรุปผลภายใน 15 วัน นับเป็นการใช้อำนาจตามกรอบรัฐธรรมนูญในฐานะผู้นำฝ่ายบริหารที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล

2. นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ถือเป็นเจ้าของพื้นที่โดยตรงและมีบทบาททางกฎหมายในฐานะผู้อำนวยการเหตุการณ์ฉุกเฉินตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ดังนั้นบทบาทของผู้ว่า กทม. จะเน้นไปที่การประเมินสถานการณ์หน้างาน พร้อมประสานหน่วยกู้ภัย วิศวกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การอำนวยการปฏิบัติการภาคสนาม ทั้งในด้านความปลอดภัย การอพยพ การค้นหาผู้รอดชีวิต และการควบคุมพื้นที่ การใช้กฎหมายท้องถิ่นและออกคำสั่งเฉพาะพื้นที่ เช่น ปิดพื้นที่อันตราย สั่งหยุดการก่อสร้างใกล้เคียง หรือประกาศพื้นที่ควบคุมพิเศษ ตัวอย่าง: คำสั่งผู้ว่าฯ กทม. ให้ระงับการก่อสร้างอาคารในรัศมี 300 เมตรโดยทันทีและจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ชั่วคราว ณ เขตพื้นที่เกิดเหตุ ถือเป็นการใช้อำนาจตามหน้าที่โดยตรง และแสดงภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติ

3. นายมณเฑียร เจริญผล ผู้ว่าการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เจ้าของโครงการ ในมุมของเจ้าของโครงการ ผู้ว่า สตง. มีบทบาทในการรับผิดชอบต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะในด้านการจัดจ้าง การควบคุมคุณภาพงาน และการตรวจสอบกระบวนการทั้งหมด บทบาทสำคัญของผู้ว่า สตง. คือ การยอมรับหรือชี้แจงต่อความผิดพลาดของระบบบริหารจัดการโครงการ ว่ามีข้อบกพร่องในขั้นตอนไหน การส่งเสริมความโปร่งใสในการสอบสวน พร้อมเปิดเผยเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานวิศวกรรม TOR การตรวจรับงาน การดำเนินการตามวินัยต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องในระดับโครงการ เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือขององค์กร ตัวอย่าง: แถลงการณ์ของผู้ว่า สตง. ที่ประกาศตั้งคณะกรรมการสอบวินัยภายใน เพื่อดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับความบกพร่อง และการส่งมอบข้อมูลโครงการให้คณะกรรมการกลางตรวจสอบ

องค์ความรู้ใหม่

บทบาทภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉิน กรณีเหตุการณ์ตึกถล่ม เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568 ภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นหัวข้อที่มี

ความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่โลกเผชิญกับความไม่แน่นอนและวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด การศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉินไม่เพียงแต่เป็นการมองถึงการตัดสินใจที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาวิกฤตเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการสร้างความเชื่อมั่น การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการทำงานร่วมกับประชาชนเพื่อฟื้นฟูสถานการณ์ให้กลับมาเป็นปกติอย่างรวดเร็ว การศึกษาในกรณีเหตุการณ์ตึกถล่มที่เกิดขึ้นจะช่วยให้เข้าใจบทบาทของผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ดียิ่งขึ้น และสามารถนำไปพัฒนากลยุทธ์ในการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน: การตัดสินใจที่มีผลกระทบ เหตุการณ์ตึกถล่มเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568 เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ทำให้ผู้นำทางการเมืองต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการรับมือกับสถานการณ์ที่คุกคามความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การตัดสินใจในช่วงแรกของเหตุการณ์มีความสำคัญสูงสุด เนื่องจากจะเป็นการกำหนดทิศทางการตอบสนองในระยะต่อไป ภาวะผู้นำในสถานการณ์ฉุกเฉินต้องคำนึงถึงการรักษาความสงบเรียบร้อย การตัดสินใจที่มีความเสี่ยงสูง และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ในกรณีของเหตุการณ์ตึกถล่มนี้ การตัดสินใจที่ถูกต้องในการระบุขอบเขตของพื้นที่อันตราย การสั่งการให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้าทำการค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย และการประกาศพื้นที่ที่จำเป็นต้องอพยพ สามารถช่วยลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินได้อย่างมาก (Chris et al., 2014) การตัดสินใจในสถานการณ์ฉุกเฉินจะต้องมีการประเมินความเสี่ยงและผลกระทบในระยะยาว เนื่องจากสถานการณ์ดังกล่าวมักจะเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความกดดันจากหลายฝ่าย ผู้นำต้องทำการตัดสินใจที่สามารถรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในทันทีและเตรียมการฟื้นฟูในระยะยาว เช่น การจัดการทรัพยากรที่จำเป็น การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการดูแลประชาชนที่ได้รับผลกระทบ (อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์, 2552)

ความสำคัญของการสื่อสารและความเชื่อมั่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการกับสถานการณ์ฉุกเฉิน การสื่อสารที่ชัดเจนและรวดเร็วสามารถลดความวิตกกังวลและความตื่นตระหนกของประชาชนได้ โดยผู้นำทางการเมืองต้องสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ การสื่อสารที่เป็นประโยชน์ในช่วงวิกฤตไม่เพียงแต่ทำให้ประชาชนเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของรัฐบาลในการจัดการวิกฤต (Alexander & Henrik, 2024) ในกรณีเหตุการณ์ตึกถล่มที่เกิดขึ้น ผู้นำทางการเมืองที่สามารถสื่อสารกับสื่อมวลชนและประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถสร้างความเชื่อมั่นและรักษาความสงบเรียบร้อยได้ นอกจากนี้ การสื่อสารที่ดีจะช่วยให้ประชาชน

รู้สึกว่ารัฐบาลกำลังทำงานเพื่อความปลอดภัยของพวกเขา ซึ่งจะส่งผลดีต่อความไว้วางใจในรัฐบาลและการตอบสนองต่อวิกฤตในอนาคต (Yukl, 2017)

การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์ฉุกเฉินเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการรับมือกับวิกฤตต่าง ๆ ในกรณีของเหตุการณ์ตึกถล่ม ผู้นำทางการเมืองต้องสามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น หน่วยงานกู้ภัย สาธารณสุข ตำรวจ และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้การช่วยเหลือสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากรและการเตรียมพร้อมในระยะยาวเพื่อการฟื้นฟู (Chris et al, 2014) การประสานงานในช่วงวิกฤตนั้นต้องใช้ความสามารถในการจัดการภาวะความไม่แน่นอนและความหลากหลายของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ทรัพยากรที่จำกัด ปัญหาด้านการจัดการข้อมูล และการตอบสนองที่ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว ในการรับมือกับเหตุการณ์ตึกถล่ม ผู้นำที่มีความสามารถในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถทำให้การตอบสนองเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์, 2552)

ข้อเสนอแนะและการพัฒนาแนวทางในอนาคต การศึกษาบทบาทของภาวะผู้นำทางการเมืองในสถานการณ์ฉุกเฉินจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ช่วยให้เราเห็นถึงความสำคัญของการตัดสินใจที่มีความรวดเร็วและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ดีและการสร้างความเชื่อมั่นในผู้นำเป็นสิ่งสำคัญในการรับมือกับวิกฤตในอนาคต โดยผู้นำต้องมีทักษะในการตัดสินใจที่ดี การทำงานร่วมกับทีมและหน่วยงานต่าง ๆ และการใช้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อให้ประชาชนได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้คือ การพัฒนาผู้นำทางการเมืองให้สามารถตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการฝึกอบรมในเรื่องของการสื่อสารในช่วงวิกฤต การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และการจัดการทรัพยากรที่จำกัด นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีและระบบข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจในสถานการณ์ฉุกเฉินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Yukl, 2017)

สรุป

แนวคิดของผู้เขียนเกี่ยวกับภาวะผู้นำในสถานการณ์ฉุกเฉิน ผู้เขียนได้สรุปแต่ละประเด็น ดังนี้

ความสำคัญของการตัดสินใจในช่วงเวลาที่จำกัด ผู้เขียนเน้นถึงบทบาทของผู้นำในการตัดสินใจในช่วงเวลาที่จำกัดและเต็มไปด้วยความเสี่ยง การตอบสนองอย่างรวดเร็วและ

มีประสิทธิภาพในช่วงแรกของเหตุการณ์ฉุกเฉินสามารถลดความเสียหายและความสูญเสียชีวิต รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชนต่อภาครัฐบทบาทของภาว

ผู้นำในการประสานงาน ผู้เขียนชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยกู้ภัย แพทย์ฉุกเฉิน วิศวกรโครงสร้าง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง การตัดสินใจและประสานงานในช่วงชั่วโมงทอง (Golden Hour) มีผลต่อการช่วยชีวิตผู้ประสบเหตุ

การกำหนดนโยบายชั่วคราวและการสื่อสารกับประชาชน ผู้เขียนกล่าวถึงบทบาทของผู้นำทางการเมืองในการกำหนดนโยบายชั่วคราว เช่น การสั่งอพยพ การประกาศเขตภัยพิบัติ และการระดมกำลังเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ การสื่อสารกับประชาชนผ่านสื่อมวลชนและโซเชียลมีเดียต้องมีความโปร่งใส ชัดเจน และสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจและลดความตื่นตระหนกของประชาชน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้เขียนเน้นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องมีความสามารถในการวางแผนการฟื้นฟูหลังเหตุการณ์ควบคู่กับการจัดการสถานการณ์เฉพาะหน้า เช่น การตรวจสอบอาคารอื่น ๆ เพื่อป้องกันเหตุซ้ำซ้อน และการวางมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

การจัดการภาวะอารมณ์และจิตใจของประชาชน ผู้เขียนอธิบายถึงความท้าทายในการจัดการภาวะอารมณ์และจิตใจของประชาชนในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ผู้นำต้องสามารถสื่อสารกับประชาชนในช่วงเวลาที่เกิดความตื่นตระหนกและคาดการณ์ความต้องการที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

การตัดสินใจภายใต้ข้อมูลไม่สมบูรณ์ ผู้เขียนเน้นถึงความท้าทายในการตัดสินใจในสภาวะข้อมูลไม่สมบูรณ์ เนื่องจากในช่วงแรกของเหตุการณ์มักมีข้อมูลที่คลาดเคลื่อนหรือยังไม่ครบถ้วน การตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอนเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัยวิจารณญาณและความเชี่ยวชาญจากหลายฝ่าย

การสื่อสารในภาวะวิกฤต ผู้เขียนกล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารในภาวะวิกฤต ผู้นำต้องสามารถส่งสารที่ถูกต้อง ชัดเจน และน่าเชื่อถือแก่ประชาชนในขณะที่สังคมเต็มไปด้วยความกลัวและความไม่แน่นอน การให้ข้อมูลที่โปร่งใสและรวดเร็วจะช่วยลดการแพร่กระจายของข่าวลือและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการจัดการวิกฤต

การประสานงานระหว่างหน่วยงาน ผู้เขียนเน้นถึงความท้าทายในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีความหลากหลาย แต่ละหน่วยงานมีวัฒนธรรมการทำงานและเป้าหมายเฉพาะของตน การสร้างกรอบการทำงานร่วมกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อนจึงเป็นสิ่งจำเป็น

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2557). *แผนปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาภัยจากแผ่นดินไหวและอาคารถล่มกรุงเทพมหานคร*. นนทบุรี: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ฐานริณทร์ หาญเกียรติวงศ์ และรุจิกาญจน์ สานนท์. (2563). ภาวะผู้นำการบริหารในภาวะวิกฤติสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(2), 105-118.

ไทยพับลิก้า. (2567). *บทเรียนจากไมตรี จงไกรจักร์ ชี้ ภัยพิบัติการบริหารที่ล้มเหลวซ้ำเติม ภัยพิบัติ ให้หายนะหนักขึ้น*. สืบค้น 17 เมษายน 2568, จาก https://shorturl.asia/43cfx

นุช สัทธาฉัตรมงคล และอรรถพล ธรรมไพบูลย์. (2559). ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัฒน์สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 8(1), 167-182.

บุษบา สุธีธร. (2563). การบริหารการสื่อสารภาวะวิกฤตในโลกที่ผันผวน ไม่ชัดเจน ซับซ้อนและคลุมเครือ. *วารสารนักบริหาร*, 40(2), 130-143.

โพสต์ทูเดย์. (2557). *ภาวะผู้นำยุคใหม่*. สืบค้น 17 เมษายน 2568, จาก https://shorturl.asia/zgYUO

ภัสสร คงเอียด และคณะ. (2567). การสื่อสารทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ดร. อาทิตย์ อุไรรัตน์. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(1), 297-310.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2554). *กฎหมายปกครองภาคทั่วไป*. กรุงเทพฯ: นิติราษฎร์.

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2564). *แผนบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤตของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ.

_____. (2565). *แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงเชิงพื้นที่ พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ.

อภิสิทธิ์ ฉัตรทนานนท์. (2552). กลยุทธ์การบริหารภาวะวิกฤตสำหรับผู้นำองค์กร. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 32(122), 8-18.

Alexander C. & Henrik H. (2024). Building organizational adaptive capacity in the face of crisis: Lessons from a public sector case study. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 100(1), 1-11.

Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper and Row.

Chris A. et al. (2014). *Political leadership in times of crisis*. U.K.: Oxford University Press.

Yukl, G. (2017). *Leadership in Organizations* (8th ed.). London: Pearson.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.302-314.

กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ*

HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT STRATEGIES ACCORDING TO BUDDHISM

ศิริอัญภัค ศิรินนท์วัชรกุล, วรรณพัชร ทั่งทอง, ศิริพงษ์ สมบูรณ์
Siriaunpak Sirinonwatcharakul, Wannapatch Thangthong, Siripong Somboon
นักวิชการอิสระ
Independent Scholar
Corresponding Author E-mail: maysiri959@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีดำเนินไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงกลายเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรและสังคมอย่างยั่งยืน บทความนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความเอาใจใส่ วิมังสา ความไตร่ตรอง และพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้พ้นทุกข์ มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา ความเป็นกลาง โดยนำมาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะภายในของบุคคล ทั้งด้านจริยธรรม สมาธิ สติปัญญา และความเมตตา เพื่อเสริมสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ มีจิตสำนึกในการทำงาน และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ จึงเป็นทางออกที่สำคัญสำหรับการพัฒนาบุคลากรในยุคที่มีความท้าทาย ให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีการพัฒนาในทุกมิติอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความสมดุลระหว่างจิตใจและประสิทธิภาพการทำงาน เป็นผลให้องค์กรมีบุคลากรที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์; แนวพุทธ

*Received April 23, 2025; Revised May 11, 2025; Accepted July 4, 2025

Abstract

This article aimed to study strategies for human resource development based on Buddhist principles in an era where economic, social, and technological changes were occurring rapidly. Human resource development had thus become a core component in building strength for both organizations and society in a sustainable way. This article presented an approach to human resource development according to Buddhist teachings, focusing on the application of the principles of the Threefold Training (Ti-sikkha: Sila, Samadhi, and Paññā), the Four Iddhipada: Chanda, Viriya, Citta and Vimamsa, and the Four Brahmavihara: Metta, Karana, Mudita and Upekkha as key strategies to develop internal qualities of individuals in terms of ethics, concentration, wisdom, and compassion. The goal was to cultivate high-quality personnel with a strong work ethic, who could coexist harmoniously with others and find happiness in their work. The strategy for human resource development based on Buddhist principles was thus an essential solution for developing personnel in this challenging era, ensuring that employees possess desirable qualities and experience continuous development in all aspects. This led to a balance between the mind and work efficiency, resulting in an organization with personnel capable of performing effectively.

Keywords: Strategies; Human Resource Development; Buddhism

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรมนุษย์จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนองค์กรและสังคมให้สามารถปรับตัวและดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีแม้จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ล้วนเป็นคุณลักษณะที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนมนุษย์ได้ ทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการปรับตัวและการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงกลายเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ในตลาดแรงงานและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ บุคลากรยังถือเป็นตัวแทนของวัฒนธรรม

องค์กร การมีบุคลากรที่มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกในการทำงานย่อมสะท้อนถึงคุณค่าภายในขององค์กร และเป็นรากฐานของการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอก องค์กรในยุคใหม่จึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และคุณธรรมควบคู่กัน การส่งเสริมให้บุคลากรสามารถเติบโตอย่างมีคุณภาพ ไม่เพียงแต่สร้างความสามารถในการแข่งขันในระดับองค์กร แต่ยังเป็นการวางรากฐานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับสังคมโดยรวม (Russ-Eft et al., 2024)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความก้าวหน้าและความยั่งยืนในระดับองค์กรและระดับประเทศ อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันที่โลกเต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในมิติเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และค่านิยม ความท้าทายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็ยิ่งทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น หนึ่งในความท้าทายสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงของทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล จากอดีตที่เน้นทักษะเฉพาะด้านกลายเป็นยุคที่ต้องการทักษะหลากหลาย โดยเฉพาะทักษะดิจิทัล การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การฝึกอบรมหรือพัฒนาบุคลากรต้องปรับตัวตามให้ทัน บางองค์กรขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญในการอบรม หรือไม่มีแผนการพัฒนาที่ชัดเจน จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความสามารถของบุคลากรกับความต้องการของงาน (Currie, 2023) อีกประการหนึ่งคือ ความแตกต่างของรุ่นวัยในสถานที่ทำงาน ปัจจุบันมีคนหลายรุ่นทำงานร่วมกัน ตั้งแต่รุ่นเบบี้บูมเมอร์ไปจนถึงเจเนอเรชัน Z มีความคิด ความคาดหวัง และสไตล์การทำงานที่ต่างกันอย่างชัดเจน การออกแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ตอบสนองต่อความต้องการของคนแต่ละรุ่นจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในความหลากหลาย และสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นสูง (Zemke et al., 2013) นอกจากนี้ การรักษาสมดุลระหว่างผลสำเร็จขององค์กรกับความสุขของบุคลากร ก็เป็นอีกหนึ่งโจทย์สำคัญ หลายองค์กรเน้นผลลัพธ์ทางธุรกิจจนละเลยเรื่องคุณภาพชีวิตของบุคลากร ขณะที่แนวโน้มใหม่ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์เน้นการสร้างความหมายในการทำงาน และการดูแลจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาอาชีพ หากองค์กรไม่สามารถสร้างความสมดุลในจุดนี้ได้ อาจส่งผลให้บุคลากรขาดแรงจูงใจ และนำไปสู่การลาออกหรือหมดไฟในการทำงาน (Hesketh & Cooper, 2019) และความท้าทายที่ไม่อาจมองข้าม คือ การขาดวิสัยทัศน์และความต่อเนื่องในการพัฒนา หลายองค์กรขาดแผนระยะยาว หรือเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาไปตามผู้บริหารหรือกระแสในช่วงเวลานั้น ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่เกิดผลในระยะยาว (Yorks et al., 2022)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มิใช่เป็นเพียงการเพิ่มพูนความรู้หรือทักษะเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการดำเนินชีวิตและ

การทำงานอย่างมีคุณค่า ซึ่งในจุดนี้ หลักพุทธศาสนาได้เสนอแนวทางการพัฒนาที่สมดุลระหว่างภายนอกและภายใน อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจที่หลายองค์กรและสถาบันต่าง ๆ หันมาให้ความสนใจในการประยุกต์ใช้แนวคิดทางพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนา คือ ประการแรก พุทธศาสนาเน้นการพัฒนาตนเองจากภายในซึ่งเป็นรากฐานของการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นกระบวนการที่ช่วยหล่อหลอมบุคคลให้เป็นผู้มีวินัยทางจริยธรรม มีสติรู้ตัว และมีปัญญาในการพิจารณาเหตุผลอย่างรอบด้าน เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาในลักษณะนี้ ย่อมส่งผลต่อการทำงานอย่างมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึก และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ประการที่สอง พุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถใช้เป็น กลยุทธ์ในการบริหารและพัฒนาคนได้โดยตรง เช่น อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมแรงจูงใจภายในการพัฒนาตนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ พรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ใช้ในการเสริมสร้างสัมพันธภาพในองค์กร ประการที่สาม ในโลกยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ ความเครียด และการแข่งขันสูง แนวทางของพุทธศาสนาที่เน้น สติและสมาธิ กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้บุคคลสามารถกลับมาอยู่กับปัจจุบัน มีจิตใจสงบ และมองเห็นปัญหาอย่างชัดเจนมากขึ้น และพัฒนาสุขภาวะทางจิตของบุคลากรอย่างยั่งยืน ประการสุดท้าย การนำแนวพุทธมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับโลก ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนที่ไม่ใช่เพียงเก่งแต่ต้องดี และมีความสุข หลักธรรมในพุทธศาสนาได้วางกรอบทางจริยธรรมที่ชัดเจน และสามารถปรับใช้ได้ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับองค์กร ไปจนถึงระดับสังคม

การนำแนวพุทธมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น มิใช่เพียงเพื่อการฝึกอบรมเชิงศาสนา แต่คือการนำหลักธรรมที่ลึกซึ้ง เรียบง่าย และมีประสิทธิผลมาใช้ในการเสริมสร้างคุณภาพของคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ และปัญญา ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญของทั้งบุคคล องค์กร และสังคมในระยะยาวอย่างแท้จริง

หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถจำแนกได้เป็นสองลักษณะหลัก ประการแรก คือ การมองมนุษย์ในฐานะทรัพยากร ซึ่งหมายถึงการเห็นคุณค่าของมนุษย์ในฐานะเป็นทุนหรือปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและพัฒนาสังคม แนวคิดนี้เน้นการส่งเสริมทักษะ ความสามารถ และประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรหรือประเทศชาติ ขณะที่อีกแนวหนึ่งคือการพัฒนามนุษย์โดยมองว่า มนุษย์ คือ มนุษย์

ซึ่งเน้นที่ตัวตนและคุณค่าภายในของแต่ละบุคคล แนวคิดนี้เชื่อว่า ชีวิตของมนุษย์มีจุดมุ่งหมายเฉพาะตัว ไม่ใช่เพียงเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หากแต่เพื่อความสุข เสรีภาพ ความดีงาม และคุณค่าทางจิตวิญญาณ การพัฒนาในลักษณะนี้จึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศักยภาพจากภายใน และเคารพความเป็นปัจเจกของแต่ละคน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการทำงานของบุคลากร พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร วิธีการที่นำมาใช้ในการพัฒนามักประกอบด้วยการจัดการฝึกอบรม การให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ และการออกแบบโปรแกรมพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละคนสามารถเติบโตในสายอาชีพ และก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาอันสั้น (อำนวย แสงสว่าง, 2540) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ความเชี่ยวชาญและกลยุทธ์ในการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และบรรจุเข้าทำงานในองค์กร นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาและดูแลรักษาความสามารถของบุคลากรให้สามารถเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการขององค์กร บุคคลเหล่านั้นสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและมั่นคง (วิชัย โถสุวรรณจินดา, 2546) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพต้องดำเนินการในทั้งด้านร่างกายและจิตใจไปพร้อมกัน นอกจากนี้ยังจำเป็นที่ต้องพัฒนาความรู้ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม เพื่อให้บุคคลเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เมื่อบุคคลมีความรู้แล้ว ต้องนำไปใช้และฝึกฝนจนเกิดประสบการณ์ที่ดี ซึ่งประสบการณ์ดี ๆ นั้นจะทำให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ และคุณธรรมที่สูงขึ้น การมีคุณสมบัติเหล่านี้จึงถือเป็นหลักสำคัญในการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (อำนาจ เจริญศิลป์, 2543) แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เรื่ององค์ประกอบของระบบเดวิดอีสตันอธิบายว่า ระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วยสามองค์ประกอบหลัก คือ ปัจจัยนำเข้า ซึ่งได้แก่ บุคลากร ทุน และวิทยากร กระบวนการแปรสภาพ ซึ่งรวมถึงการศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนา และปัจจัยนำออก ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีคุณภาพ หลังจากการพัฒนา ความสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงในค่านิยม ทัศนคติ ความต้องการและพฤติกรรมของบุคคลจากเดิมสู่ภาวะใหม่ การพัฒนาเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดความต้องการโครงการใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อองค์กร (เติมศักดิ์ ทองอินทร์, 2547) จากตัวอย่างในหลายองค์กร เมื่อทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาจนมีความรู้และความชำนาญเพิ่มขึ้น มักจะเกิดความต้องการในการสร้างโครงการใหม่ ๆ ในด้านการบริหาร เช่น การจัดระบบความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน การประกันชีวิต หรือสุขภาพ เป็นต้น ในระดับชาติ เมื่อทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพดีขึ้น ก็จะเกิดความต้องการโครงการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ

ภาครัฐที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การจัดระบบบริการสาธารณะที่มีคุณภาพสูงและการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การฝึกอบรม (Training) กิจกรรมนี้มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานที่กำลังปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (งานปัจจุบัน) โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะของบุคลากรในองค์กรให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมจะสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปใช้ในการทำงานได้ทันที

2. การศึกษา (Education) การศึกษาเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญโดยตรง เนื่องจากการให้การศึกษาช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และพัฒนาความสามารถในการปรับตัวในด้านต่าง ๆ ให้กับบุคคล ซึ่งในบริบทขององค์กร การศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่การเตรียมบุคลากรสำหรับการทำงานในอนาคต เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมในการทำงานตามความต้องการขององค์กรในระยะยาว หรืออีกทางหนึ่ง การศึกษายังสามารถใช้เพื่อเตรียมบุคลากรสำหรับการเลื่อนตำแหน่งใหม่ ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานในการพัฒนา

3. การพัฒนา (Development) กระบวนการพัฒนาองค์กรคือกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพโดยไม่จำเป็นต้องเน้นที่ตัวงานโดยตรง ไม่เน้นที่งานเฉพาะแต่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กร การพัฒนาองค์กรจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรเพื่อการทำงานในอนาคต โดยคำนึงถึงการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (Nadler, 1980)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธ

พุทธศาสนาไม่เพียงเป็นแนวทางแห่งการหลุดพ้นทางจิตวิญญาณ หากยังเป็นระบบความคิดที่ลึกซึ้งและสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งในด้านพฤติกรรม ความคิด และจิตใจได้อย่างรอบด้าน แนวคิดพื้นฐานทางพุทธศาสนาหลายประการสามารถนำมาปรับใช้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับบุคคล องค์กร และสังคม โดยเฉพาะ 3 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาท 4 และหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. หลักไตรสิกขา คำว่า ไตรสิกขา หมายถึง การศึกษา 3 ประการ ซึ่งคำว่า สิกขา แปลว่า การเรียนรู้ การฝึกฝน และการอบรม ไตรสิกขาเป็นหลักปฏิบัติที่ใช้ในการฝึกอบรมและพัฒนาทั้งร่างกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เติบโตและพัฒนาไปสู่การบรรลุเป้าหมายสูงสุดในชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ถือเป็นแกนกลางของการพัฒนาตนในพระพุทธศาสนา ศีล เป็นพื้นฐานของความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ สมาธิทำให้จิตใจสงบและตั้งมั่น ส่งผลให้สามารถมีสติในการทำงานและตัดสินใจได้อย่างมีคุณภาพ ส่วนปัญญา คือความสามารถในการมองเห็นความจริงอย่างลึกซึ้ง คิดวิเคราะห์ได้รอบด้าน และแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวนี้จึงไม่ใช่แค่การพัฒนาทักษะภายนอกแต่คือการหล่อหลอมคนให้เป็นผู้มีคุณภาพจากภายใน

2. หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเป็นธรรมะที่ส่งเสริมความสำเร็จของบุคคลในทุกกิจการ ฉันทะ หมายถึง ความพอใจในงานที่ทำ เป็นแรงจูงใจภายใน วิริยะ คือความเพียรพยายามในการทำงานอย่างไม่ย่อท้อ จิตตะ คือความตั้งใจและจดจ่อในงานที่ทำ ส่วนวิมังสา คือการใคร่ครวญ ทดลอง และปรับปรุงงานอย่างมีเหตุผล หากบุคลากรหรือบุคลากรในองค์กรมีอิทธิบาท 4 ย่อมสามารถพัฒนางานและตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และยังช่วยลดการพึ่งพาการควบคุมจากภายนอก เพราะเขาสามารถขับเคลื่อนตนเองได้ด้วยพลังภายใน

3. หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เมตตา คือความปรารถนาดีต่อผู้อื่น กรุณา คือความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบทุกข์ มุทิตา คือการยินดีเมื่อผู้อื่นได้รับความสำเร็จ และอุเบกขา คือการวางใจเป็นกลางเมื่อไม่สามารถช่วยเหลือได้ หลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นพื้นฐานของการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง มีความเข้าใจเห็นอกเห็นใจ และร่วมมือกันอย่างมีคุณธรรม ช่วยลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความเป็นทีมในสถานที่ทำงาน

แนวคิดพื้นฐานทางพุทธศาสนาเหล่านี้มิใช่เป็นเพียงหลักธรรมเชิงนามธรรม แต่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้จริง ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมภายใน การกระตุ้นแรงจูงใจ การทำงานร่วมกันอย่างมีเมตตา หรือการสร้างจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบ แนวพุทธจึงถือเป็นทรัพยากรทางปัญญาที่ทรงคุณค่าในการพัฒนาคนในโลกยุคใหม่อย่างแท้จริง

กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ

1. กลยุทธ์การใช้หลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นแนวทางที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างบุคคลให้มีความสมดุลทั้งด้านกาย วาจา และจิตใจ รวมถึงสามารถดำรงชีวิตและทำงานได้อย่างมีคุณธรรมและประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาองค์กรและสังคมอย่างยั่งยืน หลักไตรสิกขาเป็นข้อที่ต้องศึกษา และข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับการศึกษา คือ การฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ

และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา สามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์การใช้หลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีแนวทาง ดังนี้

1. ศีล ฝึกฝนในด้านศีล ให้มีจริยธรรมและรู้จักการควบคุมตนเองในทุกสถานการณ์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกองค์กร การส่งเสริมศีลในที่ทำงาน จะทำให้บุคลากรมีการปฏิบัติตนในทางที่ดี มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และสามารถสร้างความไว้วางใจให้กับผู้ร่วมงานและลูกค้า การอบรมให้บุคลากรมีทัศนคติที่ดีในด้านจริยธรรมจะช่วยป้องกันปัญหาที่เกิดจากการขาดความรับผิดชอบหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมในองค์กร และยังส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตสำนึกในการทำงานที่มีคุณภาพ

2. สมาธิ ฝึกจิตให้มีความตั้งมั่นและมุ่งมั่นในการทำงาน การใช้หลักสมาธิในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การฝึกบุคลากรให้มีสมาธิในการทำงานและสามารถจัดการกับปัญหาหรือความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการฝึกสมาธิจะทำให้บุคลากรสามารถรักษาความสมดุลทางจิตใจและการทำงานได้ดีขึ้น สามารถทำงานได้อย่างมีสมาธิและไม่หลงไปตามความยุ่งเหยิงของสภาพแวดล้อม การฝึกสมาธิยังสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของบุคลากร ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรในภาพรวม

3. ปัญญา ใช้ความรู้และประสบการณ์ในการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ การใช้หลักปัญญาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเน้นการเสริมสร้างความรู้และทักษะต่าง ๆ ให้กับบุคลากร ซึ่งไม่เพียงแต่การฝึกอบรมทางวิชาการหรือทักษะเทคนิค แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การใช้ปัญญาในการทำงาน บุคลากรจะสามารถปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทำให้บุคลากรมีความสามารถในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมในโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นไม่ใช่แค่การฝึกฝนบุคคลในแต่ละด้านเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดถือความเป็นธรรมและจริยธรรม การให้โอกาสในการฝึกฝนสมาธิและการพัฒนาความรู้ควบคู่กับการสร้างปัญญาผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างองค์กรที่มีความยั่งยืนและสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ได้ดี นอกจากนี้ การใช้หลักไตรสิกขา ทำให้องค์กรมีบุคลากรที่มีความสุขและมีความมุ่งมั่นในการทำงาน โดยการให้บุคลากรได้มีโอกาสฝึกฝนตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา จะส่งผลให้บุคลากรมีคุณสมบัติที่ครบถ้วนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ และสามารถผลักดันให้เกิดความสำเร็จในระดับบุคคลและองค์กรได้ในที่สุด

2. กลยุทธ์การใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ประกอบไปด้วย 4 คุณสมบัติสำคัญ ซึ่งได้แก่ ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งขึ้น วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ และวิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อย่อยในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น ซึ่งหลักการเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเสริมสร้างความสามารถและคุณภาพของบุคคลในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

2.1 ฉันทะ ต้องเริ่มต้นจากการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรเพื่อให้เขามีความสนใจในการทำงานและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมฉันทะในที่ทำงานจะทำให้บุคลากรมีความสุขและความพึงพอใจในการทำงาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนา หรือการมอบโอกาสในการทำงานที่ท้าทายและน่าสนใจ จะช่วยกระตุ้นให้บุคลากรมีความรักในงานและตั้งใจพัฒนาทักษะของตนเอง

2.2 วิริยะ ส่งเสริมวิริยะในองค์กร โดยสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้บุคลากรทำงานหนักและมีความทุ่มเทในงานของตน โดยการให้การสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรม การให้คำแนะนำจากผู้บังคับบัญชา หรือการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการทำงาน บุคลากรจะมีความมุ่งมั่นและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ก็เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่สามารถกระตุ้นความขยันหมั่นเพียรของบุคลากรได้อย่างดี

2.3 จิตตะ เน้นที่การเสริมสร้างความตั้งใจในการทำงาน ซึ่งหมายถึงการมุ่งมั่นในเป้าหมายที่ตั้งไว้และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ในระหว่างทาง การพัฒนาจิตตะในที่ทำงานสามารถทำได้โดยการส่งเสริมการคิดเชิงบวกและการมีจิตใจที่พร้อมรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การให้โอกาสบุคลากรได้เรียนรู้จากประสบการณ์และการผิดพลาด รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเติบโตและการพัฒนา ส่งผลให้บุคลากรมีความตั้งใจในการทำงานและมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายที่องค์กรต้องการ

4. วิมังสา (การพิจารณาไตร่ตรอง) ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและมีวิจารณญาณ การพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์และพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ บุคลากรในองค์กรจะสามารถปรับตัวและทำงานได้ดีขึ้น การส่งเสริมการวิเคราะห์ปัญหา การเรียนรู้จากข้อผิดพลาด และการมองหาโอกาสในการปรับปรุง จะ

ทำให้บุคลากรสามารถพัฒนาความคิดอย่างมีวิจารณญาณและนำไปสู่การแก้ปัญหาและการตัดสินใจที่ดียิ่งขึ้น

การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร จะต้องใช้กลยุทธ์ที่เน้นการพัฒนาแบบองค์รวม ซึ่งไม่เพียงแต่เน้นการเพิ่มทักษะและความรู้ แต่ยังต้องดูแลด้านจิตใจและจริยธรรมของบุคลากรควบคู่กัน การส่งเสริมฉันทะจะช่วยสร้างความกระตือรือร้นในการทำงาน การเสริมสร้างวิริยะจะช่วยกระตุ้นความขยันในการทำงาน การพัฒนาจิตตะจะทำให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการทำงาน และการเสริมสร้างวิมังสาจะทำให้บุคลากรมีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

3. กลยุทธ์การใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา กลายเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในยุคที่การทำงานต้องการความร่วมมือและการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ในการพัฒนาทักษะเหล่านี้ หลักพรหมวิหาร 4 ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติจึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์ สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในเชิงบวกและมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางที่สำคัญ คือ

3.1 เมตตา ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรักใคร่ใส่ใจผู้อื่น แสดงความกรุณาและความเอาใจใส่ต่อตนเองและผู้อื่น โดยไม่มีอคติหรือเงื่อนไข แสดงความห่วงใยและความเมตตาต่อผู้อื่นได้ โดยไม่พิจารณาแค่ผลประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ดี การฟังอย่างตั้งใจ และการแสดงออกด้วยความเข้าใจและเคารพผู้อื่น

3.2 กรุณา ส่งเสริมบุคลากรให้เห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นเมื่อประสบกับความทุกข์ยาก เสริมสร้างความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ยากลำบาก สนับสนุนผู้อื่นในการปรับปรุงสภาพชีวิตหรือการทำงานได้ดียิ่งขึ้น การฝึกกรุณาจะส่งผลให้มีทักษะในการแสดงความสนับสนุนต่อเพื่อนร่วมงาน ในการช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำอย่างจริงใจ

3.3 มุทิตา ส่งเสริมบุคลากรให้มีความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น แสดงความยินดีในความสำเร็จหรือความสุขของผู้อื่นโดยไม่รู้สึกอิจฉาริษยา เป็นการร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งการแสดงความยินดีในความสำเร็จของคนอื่นจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน

3.4 อุเบกขา ส่งเสริมบุคลากรให้วางใจเป็นกลางไม่ยึดติดกับอารมณ์หรือผลลัพธ์ต่าง ๆ จัดการกับความเครียด ความวิตกกังวล หรือความไม่พอใจได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ตึงเครียดหรือท้าทาย การไม่ยึดติดกับอารมณ์สามารถ ตัดสินใจและดำเนินการในงาน เป็นไปอย่างรอบคอบ และไม่เสียสมาธิ

การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาพทรัพยากรมนุษย์ ช่วยเสริมสร้างทักษะที่สำคัญในการทำงานและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยการฝึกฝนเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา จะทำให้บุคคลสามารถเข้าใจและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีความเห็นอกเห็นใจ ร่วมมือและพร้อมให้ความสนับสนุน อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมอารมณ์และการทำงานภายใต้ความกดดัน การพัฒนา Soft Skills ผ่านหลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในที่ทำงาน

องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ เป็นการนำเองหลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาท 4 และหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นกลยุทธ์สำคัญสำหรับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เห็นภาพในการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธได้อย่างชัดเจนขึ้น จึงได้นำมาสังเคราะห์เป็นแผนภาพองค์ความรู้ดังแผนภาพที่ 1 ดังนี้

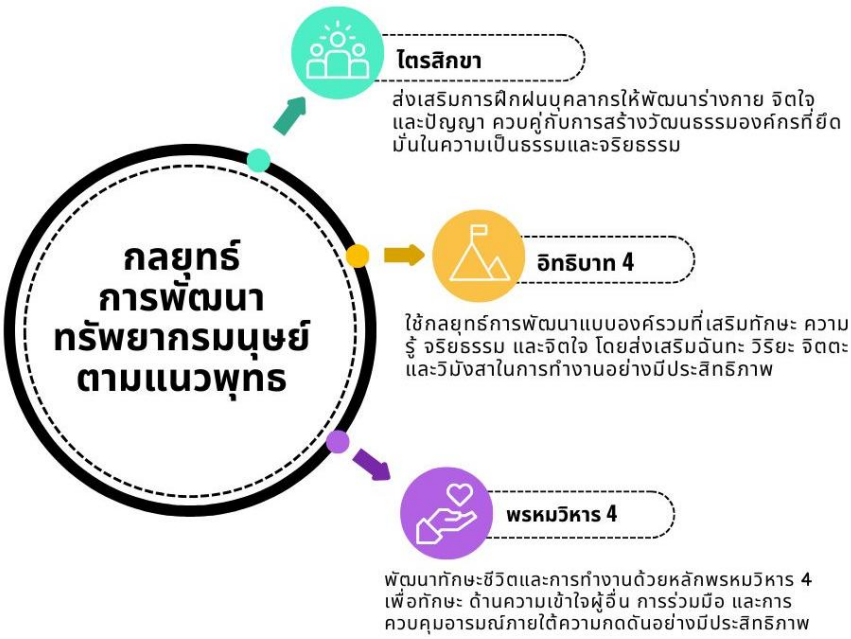

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

ทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาท 4 และหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะภายในของบุคคล ทั้งด้านจริยธรรม สมาธิ สติปัญญา และความเมตตา เพื่อเสริมสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ มีจิตสำนึกในการทำงาน และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธ จึงเป็นทางออกที่สำคัญสำหรับการพัฒนาบุคลาในยุคที่มีความท้าทาย ให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีการพัฒนาในทุกมิติอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความสมดุลระหว่างจิตใจและประสิทธิภาพการทำงาน เป็นผลให้องค์กรมีบุคลากรที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

เติมศักดิ์ ทองอินทร์. (2547). *ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 32). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ผลิธัมม์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 20*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิชัย โถสุวรรณจินดา. (2546). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: VJ. พริ้นติ้ง.

อำนวย แสงสว่าง. (2540). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.

อำนาจ เจริญศิลป์. (2543). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

Currie, S. (2023). *Digital Literacy: What Is It and Why Does It Matter?*. CA: Referencepoint Pr Inc.

Hesketh, I. & Cooper, C. (2019). *Wellbeing at Work: How to Design, Implement and Evaluate an Effective Strategy*. London: Kogan Page.

Nadler, L. (1980). *Corporate Human Resources Development: A Management Tool*. United State of America: McGraw-Hill.

Russ-Eft, D. F. & Alizadeh, A. (2024). *Ethics and Human Resource Development Societal and Organizational Contexts*. London: Palgrave Macmillan.

Yorks, L. et al. (2022). *Strategic Human Resource Development in Practice*. Midtown Manhattan: Springer.

Zemke, R. et al. (2013). *Generations at Work: Managing the Clash of Boomers, Gen Xers, and Gen Yers in the Workplace* (2nd ed.). New York: Amacom.

บทบาทของพลเมืองไทยกับการสร้างการมีส่วนร่วม ในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน*

THE ROLE OF THAI CITIZENS IN PROMOTING PARTICIPATION IN ANTI-CORRUPTION EFFORTS

อรรถการ ตฤษณารังสี, รัตนา ตฤษณารังสี, กอปรลาภ อภัยภักดิ์
Arthakarn Trissanarungsee, Ratana Trissanarungsee, Korplarp Apaipakdi
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: wcs.ratana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของพลเมืองไทยกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ใช้วิธีศึกษาค้นคว้าจากตำรา หนังสือ สื่อออนไลน์และการสังเคราะห์ ผลจากการศึกษาพบว่า บทบาทของพลเมืองในต่างประเทศกับการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตมีหลายรูปแบบ อาทิ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ การตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐและนักการเมือง การใช้กลไกป้องกันการทุจริตแบบล่างขึ้นบนที่มีภาคประชาชนเป็นส่วนสำคัญ สำหรับประเทศไทยพลเมืองมีบทบาทในการจัดการปัญหาดังกล่าว ในรูปแบบการตั้งคำถามถึงสิ่งที่ถูกต้องของสังคม การเคลื่อนไหวเพื่อเปิดโปงการกระทำทุจริต การอาศัยกลไกของสื่อมวลชนเพื่อเป็นกระบอกเสียงและบทบาทของพลเมืองไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีที่จะไม่เป็นภาระสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่กับสังคมได้อย่างมีความสุขคือพัฒนาแนวคิด มโนภาพทัศนคติที่ดีจะทำให้สังคมน่าอยู่และเกิดการคอรัปชั่นน้อยลง

คำสำคัญ: บทบาท; พลเมือง; คอร์รัปชัน

Abstract

This academic article aimed to study the role of Thai citizens in creating participation in the fight against corruption. The research method used was textbooks, books, online media, and the synthesis of the results from the study. It was found that the role of citizens in foreign countries in

*Received May 29, 2025; Revised June 20, 2025; Accepted July 17, 2025

participating in the fight against corruption takes many forms, such as participating in public activities, monitoring the performance of the government and politicians, and using bottom-up anti-corruption mechanisms with the public sector as an important part. In Thailand, citizens play a role in solving such problems in the form of questioning what is right for society, moving to expose corruption, using the media mechanism as a mouthpiece, and the role of Thai citizens, especially youth, to be good citizens who will not be a burden to society and can live happily in society, i.e. developing good ideas, concepts, and attitudes that will make society more livable and less corrupt.

Keywords: Role; Citizen; Corruption

บทนำ

คำว่า พลเมือง เป็นคำที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับคำว่า บทบาทหน้าที่ ในเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่ดำเนินชีวิตในสังคมใด ๆ อย่างมีความรับผิดชอบ อาศัยกระบวนการหล่อหลอมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) อย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งเริ่มจากการปลูกฝังเพื่อสร้างความผูกพันรักใคร่ต่อกัน จนนำไปสู่การสร้างวิถีการอยู่ร่วมกันและพัฒนาก้าวไปเป็นสังคมเล็ก ๆ เรียกว่า ครอบครัว ลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองในสังคม จะคำนึงถึงวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลตามช่วงวัย (Life span) ต้องรู้จักการจัดการและควบคุมชีวิตตนเองให้เป็นไปตามบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องแสดงความรับผิดชอบต่อตนเอง (Individual) และส่วนรวม (Collective)โดยมีพื้นฐานคุณธรรมจริยธรรมในชีวิต

การพัฒนาพื้นฐานความเป็นพลเมือง เป็นความจำเป็นแก่เยาวชนในศตวรรษที่ 21 อย่างมาก โดยเฉพาะสังคมไทยต้องส่งเสริมและทำให้รู้จักคุณค่าความเป็นคนดีในสังคม มีความเป็นอิสระอย่างเปิดเผย และมีจิตสำนึกต่อการธำรงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นตัวตนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การนำเสนอบทความวิชาการในลักษณะพลเมืองไทยกับการมีส่วนร่วมในการต่อต้านคอร์รัปชั่นจึงเป็นการตอบโจทย์สังคมที่จะสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนให้มีความรักต่อความซื่อสัตย์สุจริตของตนเองและมีความรับผิดชอบสังคมที่ดีสร้างเสริมทำให้มีความสุขกับการทำงานและสามารถที่จะสร้างความสมัครสามัคคีให้เกิดในองค์กรขยายผลไปแก่สังคมประเทศชาติในอีกรูปแบบหนึ่ง บทความนี้จึงเป็นสิ่งที่จะทำให้ผู้อ่านได้องค์ความรู้และสามารถตอบโจทย์ในลักษณะที่เป็นคอรัปชั่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบันด้วย รวมถึงการรู้กฎหมายที่เป็นข้อพระราชบัญญัติที่ควรรู้ในลักษณะการส่งเสริมต่อต้านการคอรัปชั่นก็เป็นส่วนที่สำคัญจึงอยากเสนอในบทความนี้

หน้าที่พลเมืองกับการมีส่วนร่วมในการต่อต้านคอรัปชั่น

การพัฒนาพลเมืองเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีที่จะไม่เป็นภาระสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่กับสังคมได้อย่างมีความสุขคือพัฒนาแนวคิดมโนภาพทัศนคติที่ดีจะทำให้สังคมน่าอยู่และเกิดการคอรัปชั่นน้อยลงปัจจุบันนี้มีข่าวและมีเรื่องราวเกี่ยวกับการคอรัปชั่นเยอะมากมายในประเทศไทยรวมถึงการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยไม่ว่าละเว้นต่อหน้าสื่อข่าวต่าง ๆ ดังนั้น การร่วมกันส่งเสริมการต่อต้านคอร์รัปชั่นหรือการทุจริตที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งที่ควรจะปลูกฝังให้แก่เยาวชนซึ่งเป็นเหมือนเมล็ดพันธุ์ที่จะเติบโตไปในอนาคต ดังนั้น การส่งเสริมโดยสอดแทรกศีลธรรมจริยธรรมรวมถึงการต่อต้านการทุจริตโดยอาศัยกฎหมายข้อบังคับรวมถึงคุณธรรมจริยธรรมนั้นจึงเป็นเรื่องมีความสำคัญและส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อประเทศชาติในปัจจุบันหากเราร่วมกันสร้างเยาวชนที่มีความรู้ความสามารถและมีทัศนคติเชิงบวกรวมถึงมีคุณธรรมจริยธรรมสังคมก็จะน่าอยู่มีความปลอดภัยมีความมั่นคงและสร้างฐานะได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นการเข้าถึงและรู้กฎหมายคอร์รัปชั่นเกี่ยวกับเรื่องที่มีความสำคัญและทำอย่างไรจึงจะมีจริยธรรมตามหลักพุทธศาสนาที่สอนให้ได้ชั่วทำดีทำใจให้ผ่องใสก็จะสามารถอยู่ในโลกได้อย่างมีความสุข

พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย มักใส่ใจให้ความสำคัญเรียกร้องเรื่องสิทธิพลเมือง ความเสมอภาคของพลเมืองและความยุติธรรมที่พลเมืองควรได้รับอย่างเท่าเทียม แต่ความเป็นจริงกลับนำไปสู่การขยายตัวของความขัดแย้งและความรุนแรง ทั้งนี้เพราะยังมีความพยายามที่จะต่อต้านหรือการเหนี่ยวรั้งกระแสความเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งรักษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบเดิม อีกทั้งยังมีการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างชนชั้นนำต่างกลุ่ม โดยอาศัยการปลุกระดมมวลชนให้เข้าร่วมในขณะที่การเรียกร้องสิทธิและความยุติธรรมที่เกิดขึ้นจะทำไปในบริบทที่คนส่วนหนึ่งยังเสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ยังไม่มีการปลูกฝังวิธีคิดและวิธีการใช้ชีวิตและการงานในแบบวิถีประชาธิปไตยจึงทำตนแยกจากปัญหาทั้งการเมืองและสังคมทั้งที่ปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมล้วนกระทบต่อทุกคน การไม่เข้าใจและไม่เข้าถึงต่อเรื่องการเมืองทำให้สังคมไทยขาดพลังในการแก้ไขและพัฒนา โดยคนไทยจำนวนมากยังวางตัวเป็นผู้รับบริการจากนโยบายของรัฐ (Passive Citizen) พวกเขาจึงเฉื่อยชา ไม่คิดเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมือง ยังปล่อยและฝากปัญหาทั้งหลายไว้กับคนอื่นทำแทน การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น อาทิเช่นการให้หรือรับสินบน การขู่เข็ญบังคับ และให้สิ่งล่อใจ การยอมรับของขวัญ การไม่กระทำตามหน้าที่แบบตรงไปตรงมาแต่ใช้อิทธิพลของพรรคพวกแทน การใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด การทุจริตการเลือกตั้งการมีผลประโยชน์ทับซ้อน การรับ

บริจาคช่วยเหลือ การรณรงค์ที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนการคอร์รัปชันในรูปของนโยบาย (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2551)

ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในสังคมประชาธิปไตย

ประเทศไทยมีมาตรการส่งเสริมให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต ที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยังเป็นนโยบายหลักที่ให้หน่วยงานต่าง ๆ นำไปปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต (เกริกเกียรติ แก้วมณี และจักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, 2562) สำหรับประเทศไทยปัญหาสำคัญยิ่งที่มีมาอย่างยาวนานคู่กับสังคม หมักหมมซับซ้อน ซ่อนเงื่อน มีผลประโยชน์ทับซ้อน ขัดขวางการพัฒนาประเทศ เกิดปัญหาความยากจน ประชาชนเดือดร้อน ปัญหานั้น คือ การทุจริตคอร์รัปชัน (Corruption) ที่กระจายเป็นวงกว้างสร้างความเสียหายทุกข์กังวลให้ทุกคนในแผ่นดิน ซึ่งสิ่งดังกล่าวเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินและเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน การทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐและข้าราชการได้ทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเบียดบังทรัพย์สินเงินทองของราชการไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง การเอื้อหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นได้ประโยชน์ การใช้อำนาจหน้าที่กลั่นแกล้ง บังคับขู่เข็ญเรียกรับผลประโยชน์ และการช่วยเหลือผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษ ซึ่งการทุจริตและประพฤติมิชอบของของรัฐและข้าราชการเช่นนี้ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาทุจริตและประพฤติมิชอบโดยเร่งด่วนสำหรับคำว่า การทุจริตและประพฤติมิชอบ โกงกิน รับสินบน ประชาชนยากจน ผู้คนเดือนร้อนทุกย่อมหญ้า มักใช้เป็นเหตุผลและเป็นถ้อยคำกล่าวอ้างต่อการเปลี่ยนแปลงการบริหารการปกครองของประเทศเกือบทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงยึดอำนาจซึ่งตามความเป็นจริงแล้วการกระทำทุจริตและประพฤติมิชอบมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน อีกทั้งในปัจจุบันการทุจริตและประพฤติมิชอบมีรูปแบบการกระทำที่ซับซ้อนและทวีความรุนแรงก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินเป็นอย่ามาก

ดังนั้น การแก้ปัญหาการทุจริตตามวิถีประชาธิปไตย ต้องสร้างความเข้าใจในบริบทความเป็นแบบอย่างที่ดี รัฐต้องจัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง จัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานลูกจ้าง เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ พัฒนาระบบงานภาครัฐ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานเพื่อให้การบริหารราชการเป็นไปอย่าง

มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการรบริหารภารกิจการบ้านเมืองที่ดีในแนวทางในการปฏิบัติราชการ

สำหรับประเทศไทยเดิมใช้คำที่มีความว่า การฉ้อราษฎร์บังหลวง = การฉ้อราษฎร์ + บังหลวง หมายถึง การทุจริตอาจเกิดได้หลายลักษณะ เช่นการติดสินบนเจ้าพนักงานด้วยการให้หรือการรับสินบนทั้งที่เป็นเงินและสิ่งของ การฟอกเงิน การยักยอก การมีผลประโยชน์ทับซ้อน การปกปิดข้อเท็จจริง การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม พฤติการณ์ทุจริตและประพฤติมิชอบ มีปัจจัยสำคัญ ดังนี้ ความไม่ซื่อสัตย์เมื่อมนุษย์ยังมีความต้องการ ความโลภ แม้ถูกสะกดด้วยจริยธรรม คุณธรรม และบทลงโทษทางกฎหมาย ความจำเป็นทางเศรษฐกิจมีส่วนผลักดันให้บุคคลตัดสินใจกระทำความผิดเพื่อให้ตนเองอยู่รอด โอกาสที่เอื้ออำนวยผู้กระทำความผิดพยายามที่จะหาโอกาสที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริต โอกาสที่เย้ายวนต่อการทุจริตย่อมกระตุ้นให้การทุจริตได้ง่ายขึ้นกว่าโอกาสที่ไม่เปิดช่องสิ่งที่เร่งหรือปัจจัยเร้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเนื่องจากการกระทำความเข้าใจถึงมูลเหตุจูงใจให้บุคคลตัดสินใจกระทำการทุจริตจะนำไปสู่การหามาตรการในการป้องกันการทุจริต ประเภทของการจูงใจ ได้แก่ ความทะเยอทะยานอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ความปรารถนาจะยกระดับตนเองให้ทัดเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม ปัญหาทางการเงิน การกระทำเพื่ออยากเด่น ความต้องการที่จะแก้เผ็ดซึ่งอาจมากผู้บังคับบัญชาทำเพื่ออุดมคติของตนเอง

บทบาทของพลเมืองในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

1. ประชาชนเป็นผู้เสียภาษีให้รัฐ มีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะรวมตัวกันปกป้องสิทธิประโยชน์อันพึง ได้จากภาษีประชาชน เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ไม่ถูกเบียดบัง ฉ้อฉล

2. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตจะ ไม่สำเร็จหากกระทำโดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว โดยขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่เป็นพลังพลเมืองตื่นรู้

การทุจริตคอรัปชัน (Anti-Corruption) องค์การสหประชาชาติให้ความหมายของคำว่า คอร์รัปชัน คือ ไม่ใช่แค่พฤติกรรม แต่เป็นปรากฏการณ์ (Phenomenon) ในทางสังคม การเมืองและเศรษฐศาสตร์ ที่เป็นปัญหาสำคัญและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก คอร์รัปชัน เป็นการกระทำที่มีการใช้อำนาจ หรือการให้สินบนที่อาจจะผิดหรือไม่ผิดกฎหมายก็ได้ แต่มีเจตนาให้ได้รับประโยชน์อันไม่สมควรจะได้ และคอร์รัปชันนั้นเกิดขึ้นได้ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยการคอร์รัปชันในภาคเอกชนอาจหมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจหรือตำแหน่งที่ได้มาจากผู้ถือหุ้นในการดำเนินงานของบริษัทเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน

ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นที่ปรากฏอย่างชัดแจ้งและปรากฏในทุกประเทศโดยเฉพาะในสังคมที่กำลังพัฒนา เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ จำนวนมากที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตของการคอร์รัปชัน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในการบั่นทอนความเจริญเติบโตของทุกประเทศทั่วโลก เนื่องจากประเทศใดที่มีการคอร์รัปชันจำนวนมากจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาของประเทศนั้นในทุก ๆ ด้าน จนเป็นเหตุให้บั่นทอนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และเป็นภัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุนี้ ปัญหาคอร์รัปชันจึงถูกยกเป็นปัญหาสำคัญระดับโลกขึ้นอย่างจริงจัง ทำให้เกิดการจัดตั้งองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ Transparency International (TI) ในประเทศเยอรมนี ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลก (World Bank) รัฐบาลประเทศต่าง ๆ และองค์กรข้ามชาติบางองค์กร โดย TI เป็นองค์กรนานาชาติ ไม่มุ่งหวังผลกำไรและเป็นองค์กรภาคประชาสังคมระดับโลก มีเครือข่ายกว่า 120 ประเทศทั่วโลก วัตถุประสงค์หลักในการก่อตั้ง TI คือ 1. ผลักดันการคอรัปชันเป็นวาระของโลก 2. แสดงบทบาทสำคัญในการจัดทำอนุสัญญาการต่อต้านคอร์รัปชัน และ 3. ยกระดับมาตรฐานความแข็งแรงภาครัฐ พร้อมทั้งจัดทำดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI) เพื่อเป็นตัวชี้วัดปรากฏการณ์คอร์รัปชันในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

สำหรับประเทศไทย นอกจากการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตหลายองค์กร เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ปปท.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) และมีตัวบทกฎหมายมากมายเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดทุจริตคอร์รัปชันแล้วนั้น ความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนยังถือเป็นส่วนสำคัญเพื่อแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ดังเช่น การจัดตั้งโครงการแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนไทยในการต่อต้านการทุจริต (Thailand's Private Sector Collective Action Coalition Against Corruption หรือ CAC) ที่ได้รับการสนับสนุนการจัดทำโดยรัฐบาลและสำนักงาน ป.ป.ช. และดำเนินการโดยความร่วมมือของ 8 องค์กรชั้นนำ อันได้แก่ สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย หอการค้าไทย หอการค้านานาชาติ สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทย สมาคมธนาคารไทย สภาธุรกิจตลาดทุนไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2568)

สรุปได้ว่า การพัฒนาพลเมืองเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีที่จะไม่เป็นภาระสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่กับสังคมได้อย่างมีความสุขคือพัฒนาแนวคิดมโนภาพทัศนคติที่ดีทำให้

สังคมน่าอยู่และเกิดการคอรัปชั่นน้อยลงปัจจุบันนี้มีข่าวและมีเรื่องราวเกี่ยวกับการคอรัปชั่นเยอะมากมายในประเทศไทยรวมถึงการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยไม่ว่าละเว้นต่อหน้าสื่อข่าวต่าง ๆ ดังนั้น การร่วมกันส่งเสริมการต่อต้านคอร์รัปชั่นหรือการทุจริตที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งที่ควรจะปลูกฝังให้แก่เยาวชนซึ่งเป็นเหมือนเมล็ดพันธุ์ที่จะเติบโตไปในอนาคต การส่งเสริมโดยสอดแทรกศีลธรรมจริยธรรมรวมถึงการต่อต้านการทุจริตโดยอาศัยกฎหมายข้อบังคับรวมถึงคุณธรรมจริยธรรมนั้นจึงเป็นเรื่องมีความสำคัญและส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อประเทศชาติในปัจจุบันหากเราร่วมกันสร้างเยาวชนที่มีความรู้ความสามารถและมีทัศนคติเชิงบวกรวมถึงมีคุณธรรมจริยธรรมสังคมก็จะน่าอยู่มีความปลอดภัยมีความมั่นคงและสร้างฐานะได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขอย่างสม่ำเสมอดังนั้นการเข้าถึงและรู้กฎหมายคอรัปชั่นเกี่ยวกับเรื่องที่มีความสำคัญและทำอย่างไรจึงจะมีจริยธรรมตามหลักพุทธศาสนาที่สอนให้ได้ชั่วทำดีทำใจให้ผ่องใสก็จะสามารถอยู่ในโลกได้อย่างมีความสุข

บทบาทการต่อต้านคอรัปชัน ผ่านกิจกรรม 6 ขั้นตอนโตไปไม่โกง

1. สอนให้เด็กรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกกับผิด ซึ่งตอนเด็กที่เล็กมาก ๆ เด็กอาจจะไม่สามารถแยกแยะได้ แต่เราควรหมั่นพร่ำสอนเป็นตัวอย่างอยู่เรื่อย ๆ เด็กก็จะค่อย ๆ ซึมซับไป ยกตัวอย่างเช่น เด็กมีการแย่งของเล่นกัน อาจจะแย่งกันระหว่างพี่น้อง หรือแย่งกันระหว่างเพื่อน เพราะฉะนั้นถ้าลูกเราไปแย่งของเล่นจากคนอื่น เราต้องสอนลูกเราว่าอันนี้ของของเขานะ เราควรจะขอยืมเขาก่อน ถ้าเขาให้ยืมเราก็เล่นได้ หลังจากเล่นเสร็จก็เอาไปคืน ถ้าไม่ให้ยืมก็เป็นสิทธิ์ของเขาที่จะไม่ให้ยืม แล้วเราควรจะไปเล่นอย่างอื่นแทน เด็กอาจจะไม่เข้าใจว่าทำไมเล่นไม่ได้ พ่อแม่รักพี่หรือน้องมากกว่าเลยไม่ให้เล่นหรือเปล่า ต้องค่อย ๆ ทำความเข้าใจ อาจจะต้องแยกเด็กออกมาแล้วค่อย ๆ ซึมซับไปว่าเล่นไม่ได้ครั้งแรกอาจจะร้องไห้ ก็ต้องทนนิดหนึ่ง ต้องทนเห็นลูกร้องไห้ ค่อย ๆ สอนเขาไปเรื่อย ๆ เขาก็จะรู้เองโดยพฤติกรรมว่า เขาไม่ควรไปแย่งของเล่นของคนอื่น ถึงเขาจะไม่เข้าใจว่าทำไม แต่โดยพฤติกรรมแล้ว พ่อแม่ทำให้ดูว่าการไปแย่งนั้นไม่ถูก เขาจะค่อย ๆ เข้าใจไป ซึ่งแบบนี้พ่อแม่ก็ต้องปฏิบัติต่อลูกทุกคนอย่างเป็นธรรมด้วย ถ้าน้องแย่งของเล่นพี่ไม่ได้ พี่ก็ต้องแย่งของเล่นน้องไม่ได้ ทุกคนจะรู้สิทธิ์ของกันและกัน และเคารพกติกาว่าใครเป็นเจ้าของคนนั้นต้องมีสิทธิ์ ตรงนี้เป็นพื้นฐานเลยทำให้เขาแยกแยะผิดถูกดีชั่วต่อไปได้ในอนาคต

2. ฝึกให้เด็กมีความซื่อสัตย์ เมื่อเด็กเริ่มโตขึ้นอาจจะไปโรงเรียนอนุบาลเริ่มมีสังคมเริ่มมีเพื่อน แล้วเราก็ควรจะคอยสอดส่องดูแลเด็ก เมื่อเด็กกลับมาบ้านควรสังเกตว่ามีอะไรผิดปกติไหม เช่น วันนี้เราให้ดินสอไปโรงเรียนสามแท่ง เด็กอาจจะกลับมาห้าแท่ง เราก็ต้องสอบถามอีกว่า สองแท่งมาจากไหน เพื่อนอาจจะให้มาก็ได้ หรือว่าเด็กอาจจะไปหยิบของ

เพื่อนมา ก็ต้องคอยคุยสอบถามให้รู้ถึงความจริง ถ้าเด็กไปหยิบของเพื่อนมา ก็ต้องอธิบายให้เข้าใจว่า การไปเอาของคนอื่นมานั้นไม่ถูกต้อง เพื่อนที่ดินสอหายไป เขาก็จะเสียใจ ถ้าดินสอของเราเองหายไปบ้างเราก็จะเสียใจ คือ สอนให้เด็กเข้าใจถึงเหตุผลว่า การนำของผู้อื่นมาเป็นของตัวเองนั้นมันไม่ดีอย่างไร เราต้องเริ่มตั้งแต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ และเสริมว่าอย่าไปดุลูก การดุอาจทำให้เขากลัว แต่ไม่ได้จูงใจให้ทำตาม แล้วเขาจะรู้สึกว่าพ่อแม่ไม่รักเขา พ่อแม่เกลียดเขา เขาไม่ดี จะเป็นปมต่อไปในอนาคตของเขา และในเรื่องของการทำเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ถูกต้องตั้งแต่เด็ก จะเป็นพื้นฐานที่ทำให้เขาตัดสินใจในเรื่องที่ใหญ่กว่าอย่างถูกต้องด้วย โตไปก็จะมีพื้นฐานของการไม่โกง

3. สอนให้ละอายแก่ใจกระทำในสิ่งที่ไม่ดี เป็นการสอนถึงเหตุและผลว่า ถ้าเด็กทำบางสิ่งบางอย่างลงไปแล้ว จะเกิดผลรอบตัวอย่างไรบ้าง ฝึกให้เขาได้คิด เช่น เราอาจสร้างสถานการณ์ แล้วถามลูกเราว่า ถ้าหนูไปซื้อของแล้วแม่ค้าทอนเงินเกินมาแล้วหนูจะทำอย่างไร ถ้าเด็กตอบว่าเอาเงินไปคืนแม่ค้า เราก็ชื่นชมยินดีไปกับเด็ก ว่าเด็กตัดสินใจถูกแล้วถ้าเด็กตอบว่าเก็บเงินเข้ากระเป๋าสิ เราจะได้มีเงินเก็บสะสมเยอะ ๆ เราก็ต้องค่อย ๆ สอนลูกของเราว่า เราเอาเงินของแม่ค้ามา แม่ค้าก็ขาดรายได้ บางทีก็อาจจะขาดทุนไปก็ได้ ซึ่งแม่ค้าก็มีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบรายวันของเขา ก็ทำให้เขาขาดรายได้ หรือขาดทุนไป ถ้าหนูเอาเงินไปคืนแล้วก็จะทำให้แม่ค้านั้นดีใจ แม่ค้าจะขอบคุณหนูด้วยซ้ำไปว่า หนูเป็นคนดีนะเอาเงินมาคืนแม่ค้า ซึ่งเรื่องนี้ก็สำคัญอีกแล้วเพราะเวลาเด็กได้ทำดีแล้ว ผู้ใหญ่ก็ชื่นชม ทำให้เกิดแรงจูงใจให้เขาทำดีต่อไป แต่ว่าถ้าผู้ใหญ่บางคนบอกว่าหนูก็เก็บไว้สิ หรือแล้วว่าฉลาดมากเลย อย่างนี้ผิดถนัดเลย เพราะจะทำให้เขารู้สึกว่าการไปโกงเป็นเรื่องที่ฉลาด เรื่องที่ควรทำ ต่อไปเขาก็จะเป็นคนโกง แต่ว่าในทางตรงข้ามถ้าผู้ใหญ่ชื่นชมในสิ่งที่เป็นความดีอย่างแท้จริง เขาก็จะเป็นคนดีอย่างที่ผู้ใหญ่ชื่นชม เราต้องส่งเสริมให้เขามีความละอายมีความเกรงกลัวต่อบาป

4. ฝึกให้เคารพกฎกติกาและความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งข้อนี้สำคัญมาก เพราะคนที่โกงส่วนมากนึกถึงตัวเองเป็นหลัก ไม่เคารพกฎระเบียบทางสังคม ไม่เคารพความเป็นธรรมทางสังคม เราควรปลูกฝังข้อนี้ให้กับลูกของเราตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ไม่ว่าจะเป็นการไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น เป็นการเคารพสิทธิ์ผู้อื่น การเข้าแถวเพื่อรับขนม ใครมาก่อนก็ควรจะได้ก่อน นี่ก็เป็นกติกาที่สำคัญของสังคม การเคารพกฎจราจร ซึ่งเวลาลูกไปกับพ่อแม่คุณพ่อคุณแม่ก็สามารถสอนลูกได้ ในเรื่องของกฎจราจร ใครทำถูกเราก็ชมเชยให้ลูกฟัง ใครทำไม่ถูกพูดประเดิมให้ลูกฟังว่าหนูอย่าไปทำนะ เป็นสิ่งที่ไม่สมควร ก็เป็นการสอนลูกไปในตัว ให้ลูกเคารพสังคม ที่สำคัญพ่อแม่ต้องทำให้ดูด้วย ไม่ใช่ว่าสอนลูกให้เคารพกฎจราจร แต่พอถึงเวลาคุณพ่อคุณแม่ก็ฝ่าไฟแดง หรือปาดซ้าย ปาดขวาไปตลอด รวมทั้งด่าเพื่อนร่วมถนนทำให้ลูกเรียนรู้จากการปฏิบัติของคุณพ่อคุณแม่มากกว่า เรื่องไม่เคารพกฎกติกา

ไม่คารพสิทธิ์ผู้อื่น เราจะต้องปูพื้นฐานให้ดี ถ้าเขามีความไม่เคารพ ต่อไปเขาจะขยับขึ้นไปเป็นการเบียดเบียนแล้วก็จะเป็นการโกงในที่สุด แต่ถ้าเขารู้จักเคารพสิทธิ์ของคนอื่น เคารพกติกา ไม่รบกวนผู้อื่น โตขึ้นไปเรื่องเล็ก ๆ เขายังไม่รบกวนคนอื่นเลย แล้วเรื่องที่ใหญ่กว่าเขาย่อมไม่ทำแน่นอน

5. ฝึกให้รู้จักประมาณตน รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่โลภมาก ไม่เบียดเบียนผู้อื่น คือ เป็นการฝึกเด็กให้รู้จักประมาณตน เช่น ถ้าเด็กมีของเล่นเยอะแล้ว อยากได้ของเล่นอีก พ่อแม่ควรจะห้ามปรามไว้บ้าง ให้เด็กรู้จักไม่ได้ในสิ่งที่อยากได้เสมอไป เพราะถ้าว่าเด็กได้ตลอด เป็นการฝึกว่าอยากได้อะไรก็ต้องได้เสมอไป เมื่อโตไปเด็กก็จะติดนิสัยนี้ถึงบางครั้งไม่มีเงินไม่เป็นไรก็จะสามารถหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ของสิ่งที่อยากได้ เพราะว่าเคยสมหวังมาตลอด เพราะฉะนั้นพ่อแม่จะต้องฝึกให้เด็กรู้จักประมาณตน รู้จักการที่ไม่ได้ทุกอย่างตามปรารถนาบ้าง

การฝึกง่าย ๆ เช่น การไปตักอาหารในบุฟเฟ่ต์ หรือที่ไหน ๆ ควรตักพอประมาณและสอนลูกว่า ควรจะเผื่อให้คนข้างหลังบ้าง เพราะจะมีคนมาทานอาหารต่อจากเรา สอนให้เด็กรู้จักแชร์แบ่งปันให้แก่คนอื่น และเป็นการฝึกให้เด็กไม่เห็นแก่ตัวนั่นเอง เรื่องการตักอาหารเป็นเรื่องที่สำคัญมาก คือ ขนาดท้องของตัวเอง ถ้ายังประมาณไม่ถูกแล้วเด็กจะไม่รู้จักประมาณอะไรถูกเลย อีกอย่างเรื่องอาหารเป็นเรื่องที่เราจะต้องทานทุกวัน วันละหลาย ๆ มื้อ ถ้าเขาได้ฝึกเรื่องการประมาณ จากกิจวัตรประจำวัน อย่างเรื่องการทานอาหาร ก็จะเข้าไปอยู่ในนิสัยของเด็กอย่างแท้จริง

6. หมั่นพาลูกเข้าวัดทำบุญ ให้เขาหัดทำทาน รักษาศีล สวดมนต์ นั่งสมาธิ การทำทานจะทำให้เขารู้จักการแบ่งปันต่อผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว การรักษาศีล คือ ศีลข้อที่ 2 เน้นเรื่องของการอทินนาทาน การไม่ลักขโมย การไม่โกง ถ้าเขาปฏิบัติได้ โตไปเขาไม่โกงแน่นอน การฝึกให้เขานั่งสมาธิ สวดมนต์ ก็เป็นการทำให้เขาจิตใจสงบ ไม่ละโมบโลภมาก ทำให้เขารู้สึกว่า เขามีความสุขในสิ่งที่เขามีอยู่แล้ว ให้จิตของเขาอ่อนโยน นอกจากจะเป็นการฝึกนิสัยแล้ว การพาลูกไปวัด ก็เป็นการพาลูกไปสู่สังคมที่ดีด้วย เขาก็จะมีเพื่อนที่ดี ที่มีคุณธรรมจริยธรรม ก็จะซึมซับนิสัยที่ดี ๆ จากบุคคลที่ไปวัดด้วยกันที่สำคัญเขาจะได้เรียนรู้เรื่องกฎแห่งกรรม ถ้าคนเราลองเข้าใจกฎแห่งกรรมอย่างลึกซึ้ง จะไม่อยากทำความชั่วเลย ไม่อยากโกงใคร ไม่อยากทุจริตคอรัปชั่น เพราะการโกงเขาหนึ่งครั้ง ตัวเองจะต้องได้รับวิบากกรรมอีกหลายร้อยครั้ง อย่างเช่น ห้าร้อยครั้ง เป็นต้น

สรุปหลักการโตไปไม่โกงย่อ ๆ มีด้วยกัน 3 ข้อ คือ

1. ต้องทำให้เด็กแยกแยะให้ออกว่าอะไรผิดอะไรถูก อะไรดีชั่วหรือเหมาะไม่เหมาะ

2 .ต้องให้เขามีภูมิคุ้มกัน คือ รู้สึกละอาย รู้สึกเกรงกลัวต่อการทำความไม่ดีต่อการโกง การคอรัปชั่น

3. ให้เขารู้สึกภาคภูมิใจในเวลาที่เขาทำดี ให้มีความสุข ความปลื้มใจจากผลการกระทำดีของตัวเอง (โครงการรักษาศีล 5, 2562)

ความสำคัญของบทบาทพลเมืองและกฎหมายที่เกี่ยวกับการทุจริตคอรัปชั่น

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติจริงและพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังจากคนอื่นตามสถานภาพหรือตำแหน่งแนวคิดพื้นฐานสำคัญสำหรับการทำความเข้าใจทฤษฎีบทบาทมีสามประการได้แก่ ประการแรก การมองผู้อื่น บุคคลจะมองและวิเคราะห์สิ่งเร้าตัวผู้ก่อให้เกิดสิ่งเร้าและสถานการณ์ก่อนการเลือกตอบสนองที่เหมาะสม ซึ่งโดยปกติบุคคลจะไม่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทันทีต่อมา ประการที่สอง การมองภาพตนเอง บุคคลเกิดความรู้สึกบางอย่างภายหลังบุคคลนั้นเกิดจินตนาการภาพตนเองเมื่อปรากฏต่อสายตาผู้อื่นและจินตนาการว่าอย่างไร และประการที่สามบุคคลอื่นจะตัดสินหรือประเมินภาพของตนการแสดงพฤติกรรมตามสถานการณ์บุคคลจะประเมินสถานการณ์และบุคคลอื่น ๆ ในสถานการณ์ก่อนจะแสดงพฤติกรรมที่คิดว่าเหมาะสมกับสถานการณ์และการคาดหวังของบุคคลเหล่านั้น (เลิศวัลลภ ศรีษะพลภูสิทธิ และธมนพัชร์ ศรีษะพลภูสิทธิ, 2561)

บทบาท (Role) คือ หน้าที่ทางสังคมที่บุคคลได้รับจากการมีสถานภาพ ผู้ที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมมีการแสดงบทบาทในทิศทางเดียวกันตามที่บรรทัดฐานทางสังคมได้กำหนดไว้ เช่น วัยรุ่นที่มีสถานภาพเป็นนิสิตนักศึกษาย่อมมีการแสดงบทบาทคล้ายกัน คือ การไปมหาวิทยาลัย เข้าชั้นเรียน เข้าสอบ ทำงานกลุ่ม ทำรายงาน เป็นต้นแต่การแสดงบทบาทของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันไปถึงแม้จะอยู่ในสถานภาพเดียวกันก็ตาม เนื่องจากบุคคลมีการเรียนรู้บทบาทคาดหวังของสังคมต่างกันเช่น นิสิตนักศึกษาบางคนก็ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของทางมหาวิทยาลัยตั้งใจเรียนบางคนก็ไม่เข้าชั้นเรียน บางคนก็ไม่ทำรายงานส่งอาจารย์ เป็นต้น (อัมพร สุคันธวณิช และพวงเพชร สุรัตนกวีกุล, 2561)

มาตรา 5 มาตรฐานทางจริยธรรม คือ หลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 เรื่อง มาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรม)

การจะทำให้ประเทศของเราเป็นบ้านเมืองที่ดีปราศจากคอร์รัปชันดูเป็นเรื่องยากเกินฝัน เพราะที่ผ่านมาประชาชนจะพูดหรือทำอะไรก็ยาก ทั้งเกรงกลัวทั้งไม่รู้ว่าตนเองควรจะทำอะไรหรือไปร้องเรียนกับใครได้ มีบ่อยครั้งที่โดนหลอกโดนปิดบังและโดนข่มขู่ จะหวังพึ่งรัฐบาลพึ่งนักการเมืองก็ยังลำบากใจ ดังนั้นการที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 63 ให้รัฐต้องสนับสนุนและปกป้องการรวมตัวของประชาชนเพื่อต่อสู้กับปัญหาคอร์รัปชันของชาติ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าและเหมาะสมอย่างยิ่ง

มาตรา 63 รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

ประการแรก เจตนารมย์ของกฎหมาย กำหนดว่า รัฐต้องสนับสนุนให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน โดยการทำให้ทุกคนรู้เท่าทันปัญหา สถานการณ์และภัยร้ายจากคอร์รัปชันที่กำลังเกิดขึ้นทั้งในภาครัฐและเอกชน

ประการที่สอง สร้างกลไกที่ทำให้ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออกและสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อการเคลื่อนไหวต่อต้านคอร์รัปชันโดยได้รับการคุ้มครองจากรัฐ ต้องมีกลไกบังคับ มีหน่วยงานรับผิดชอบ และมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ทั้งนี้ ประชาชนควรได้รับรู้อย่างชัดแจ้งเกี่ยวกับมาตรการและความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายนี้

ประการที่สาม ส่งเสริมให้ประชาชนตื่นตัว เข้าใจสิทธิหน้าที่ของตน มีความเป็นอิสระและเข้มแข็งด้วยตัวเอง สามารถร่วมมือกับรัฐอย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรี โดยคำว่าประชาชนจะครอบคลุมทั้งปัจเจกบุคคล กลุ่มคน ภาคประชาสังคม เอ็นจีโอ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะที่เป็นประชาชน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฯ ยังบัญญัติหลักการที่เกี่ยวเนื่องไว้ในมาตรา 41 (1)(3) และมาตรา 51 ให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ รวมถึงสามารถติดตามเร่งรัดให้รัฐต้องดำเนินการตามหน้าที่และสามารถฟ้องหน่วยงานของรัฐเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ (องค์กรต่อต้านทุจริตคอรัปชันแห่งประเทศไทย, 2568)

สรุปได้ว่า นอกจากกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิ์ของพลเมืองในมาตรา 63 ว่าด้วยรัฐต้องสนับสนุนและให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นของการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐเอกชนแล้วการจะแสดงถึงบทบาทของพลเมืองดีที่จะรู้กฎหมายและรู้สถานะในการดำรงชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและสะท้อนถึงคุณธรรมจริยธรรมศีลธรรมอันดีของชาวพุทธและศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนที่นับถือหลักฐานคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับหลักคุณธรรมจริยธรรมช่วยให้ต่อต้านการทุจริตที่จะเกิดขึ้นอย่างดีที่สุด คือ การสร้างสามัญสำนึกที่ดีในส่วนที่เป็นกฎหมายและในส่วนที่เป็นคุณธรรมจริยธรรมให้สอดคล้องและสามารถไปด้วยกันได้เมื่อสังคมมีความเกรงกลัวและละอายต่อบาปอกุศลจะสามารถอยู่กับด้วยกันอย่างมีสันติภาพไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งและไม่เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นสังคมที่ไม่หวาดระแวงถือศีลนำไปสู่การปฏิบัติธรรมอย่างที่สุดจึงสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาดังนั้นบทความวิชาการฉบับนี้จึงส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นเชิงคุณธรรมจริยธรรมในอีกรูปแบบหนึ่งด้วย

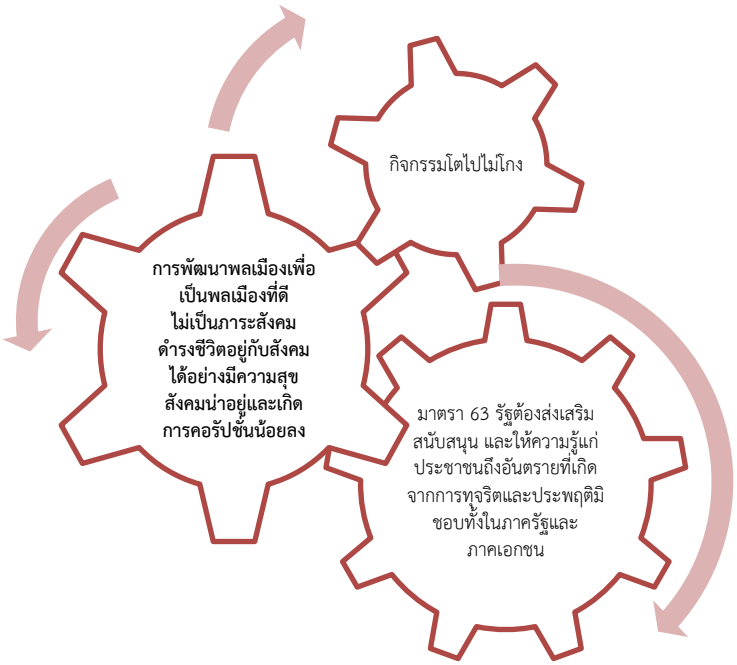

ภาพที่ 1 บทบาทของพลเมืองไทยกับการสร้างการมีส่วนร่วม
ในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน

สรุป

สำหรับบทบาทหน้าที่พลเมืองไทย ร่วมใจต้านทุจริตและประพฤติมิชอบในฐานะผู้เสียหายที่เป็นพลเมือง ทำหน้าที่ต้านทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เจ้าพนักงานของรัฐทุจริตและประพฤติมิชอบส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการพัฒนาชาติไทยและความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตยเป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต พลเมืองมีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกันมีวัฒนธรรมเดียวกันนอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดและปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูล การมองเห็นคุณค่าของวิถีประชาธิปไตย จะช่วยให้สังคมมีความมั่นคงปลอดภัยและสงบสุขมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกริกเกียรติ แก้วมณี และจักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. (2562). การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยให้ปลอดจากการทุจริต: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบด้านการป้องกันการทุจริต. *วารสารการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 8(2), 113-134.

โครงการรักษาศีล 5. (2562). *ฝึกเด็กอย่างไรโตไปไม่โกง*. สืบค้น 29 พฤษภาคม 2568, จาก https://www.sila5.com/blog/blog/detail/var/34x284w2w2

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). *พลเมืองเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.

พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 เรื่อง มาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรม. (2562, 16 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 2.

เลิศวัลลภ ศรีษะพลภูสิทธิ และธมนพัชร์ ศรีษะพลภูสิทธิ. (2561). การปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 20(1), 253-265.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2568). *การทุจริตคอรัปชัน (Anti-corruption)*. สืบค้น 29 พฤษภาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/Ej8sl

องค์กรต่อต้านทุจริตคอรัปชันแห่งประเทศไทย. (2568). *กฎหมายรณรงค์ต่อต้านคอร์รัปชันโดยประชาชน*. สืบค้น 29 พฤษภาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/2Vrhm

อัมพร สุคันธวณิช และพวงเพชร สุรัตนกวีกุล. (2561). *มนุษย์กับสังคม/คณะกรรมการวิชามนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.328-341.

การประยุกต์ใช้กฎหมายลิขสิทธิ์กับเทคโนโลยี AI ด้านการศึกษาไทย*

APPLICATION OF COPYRIGHT LAW TO AI TECHNOLOGY IN EDUCATION THAI

รัตนา ตฤษณารังสี, อรรถการ ตฤษณารังสี
Ratana Trissanarungsee, Arthakarn Trissanarungsee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: wcs.ratana@gmail.com

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้กฎหมายลิขสิทธิ์กับเทคโนโลยี AI ด้านการศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดลิขสิทธิ์และเทคโนโลยี AI ทั้งประเทศไทยและต่างประเทศและศึกษาวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้กฎหมายลิขสิทธิ์กับเทคโนโลยี AI เพื่อจะนำมาประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษา เพื่อความรวดเร็ว ในการค้นคว้า ศึกษาหาข้อมูลต่าง ๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอน ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวล้ำไปอย่างรวดเร็วและคำถามเกี่ยวกับสิทธิทางกฎหมายของปัญญาประดิษฐ์ (AI) กลายเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องหาคำตอบโดยเฉพาะลิขสิทธิ์ในยุคเทคโนโลยี AI คดีที่สร้างความเปลี่ยนแปลงและจุดกระแสการถกเถียง คือ คดี Thaler V. Perlmutter ที่พิจารณาว่า ผลงานที่สร้างโดย AI สามารถจดลิขสิทธิ์ได้หรือไม่ การพัฒนาของเทคโนโลยี AI ทำให้ AI สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ซับซ้อนและมีความคิดสร้างสรรค์ได้มากขึ้น ซึ่งนำมาสู่คำถามว่าผลงานเหล่านี้ควรได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายหรือไม่ กฎหมายลิขสิทธิ์ เดิมถูกออกแบบมาเพื่อคุ้มครองผลงานที่สร้างสรรค์โดยมนุษย์ ทำให้เกิดช่องว่างทาง กฎหมายในการจัดการกับผลงานที่สร้างโดย AI ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ผู้พัฒนา AI และสังคมโดยรวม

คำสำคัญ: การประยุกต์; กฎหมายลิขสิทธิ์; เทคโนโลยี AI

Abstract

Application of Copyright Law to AI Technology in Education Laws related to copyright infringement and AI technology in Thailand and abroad, and study and analyze the application of copyright law to AI technology in order to apply it in education for speed in researching and studying various

*Received May 26, 2025; Revised June 15, 2025; Accepted July 17, 2025

information for both students and teachers. In an era where technology is rapidly advancing and questions about the legal rights of artificial intelligence (AI) have become important issues that need to be answered, especially copyright in the era of AI technology. The case that created change and sparked debate was Thaler v. Perlmutter, which considered whether works created by AI can be copyrighted. The development of AI technology has allowed AI to create more complex and creative works, which leads to the question of whether these works should be protected by law. Copyright law was originally designed to protect works created by humans, creating legal gaps in dealing with works created by AI. This problem affects the creative industry, AI developers, and society as a whole.

Keywords: Applications; Copyright Law; AI Technology

บทนำ

การใช้กฎหมายลิขสิทธิ์กับเทคโนโลยี AI ด้านการศึกษาไทยมีการประยุกต์มาในยุคหลัง ๆ เพราะในสมัยก่อนใช้ในระบบของ manual หรือใช้คนในการออกแนวคิดและสั่งการที่จะพิมพ์ลงไปในตัวหนังสือต่าง ๆ ปัจจุบันมีการสร้างนวัตกรรมที่เป็นปัญญาประดิษฐ์บันทึกข้อความหรือแนวคิดของบุคคลต่าง ๆ เข้าไปในอินเทอร์เน็ตและสั่งการคล้ายลักษณะของหุ่นยนต์เกิดนำมาใช้ในยุคหลัง ๆ ค.ศ. 2020 เป็นต้นมาซึ่งเป็นลักษณะที่ทำให้เกิดเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสร้างนวัตกรรมใหม่ๆเกิดขึ้นอย่างมากมายเมื่อกล่าวไปแล้วมีทั้งคุณและโทษที่น่าสนใจ คือ คุณก็คือ มีการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ และสร้างนวัตกรรมที่เป็นเชิงกลยุทธ์สามารถลดประหยัดเวลาในการทำงานของคนได้เป็นอย่างมาก แต่ข้อเสียก็คือการเป็นแนวคิดอาจจะไม่ทันสมัยหรือไม่ได้กลั่นกรองที่ดีไม่ได้มีการคิดโดยบุคคลดังนั้นการจะใช้กฎหมายต่าง ๆ นั้น ต้องคำนึงถึงการมีลิขสิทธิ์ในปัจจุบันนี้การทำหนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ นั้นก็ใช้เอกสารที่เชื่อมโยงกับโปรแกรมที่เรียกว่า อักขราวิสุทธิ์ หรือหากเป็นวารสารก็จะเรียกว่า Copy Catch เป็นระบบที่ตรวจสอบลักษณะของความซ้ำซ้อนของเอกสาร ถึงอย่างนั้นแล้ว AI มีบทบาทที่จะหลีกเลี่ยงหรือไม่ทำให้เกิดขึ้นแต่ที่บอก คือมีลักษณะที่หลบหลีกความเป็นจริงอาจจะไม่ตรงประเด็นตามที่ผู้ที่สนใจต้องการดังนั้นการรู้กฎหมายจึงมีส่วนสำคัญที่จะพัฒนาคนพัฒนาแรงงานรวมถึงพัฒนางานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

กฎหมายลิขสิทธิ์นั้นให้การคุ้มครองงานประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์จึงมีนักวิชาการฝ่ายหนึ่งเห็นว่า โปรแกรมของปัญญาประดิษฐ์ได้รับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในฐานะ

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพราะโปรแกรมปัญญาประดิษฐ์นั้นมีลักษณะเป็นคำสั่ง หรือชุดคำสั่ง ที่แสดงออกมาในรูปของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ (Goldberg & Carson, 1991) ประเภทหนึ่งที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ อนึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์นั้นไม่คุ้มครอง อัลกอริทึมของปัญญาประดิษฐ์ (Algorithm) เนื่องจากอัลกอริทึมนั้นเป็นเพียงเป็นขั้นตอน หรือวิธีการ ทำงานของคอมพิวเตอร์ ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์นั้นไม่คุ้มครองสิ่งที่เป็นขั้นตอน หรือวิธีการ ซึ่งอัลกอริทึมเป็นขั้นตอน วิธีการทำงานของคอมพิวเตอร์ หรือเทคนิคในการเขียนโปรแกรม (กรมประชาสัมพันธ์, 2566) มาตรา 6 กฎหมายสิทธิบัตรการประดิษฐ์นั้นให้การคุ้มครองสิ่งประดิษฐ์ที่มีลักษณะ เป็นการประดิษฐ์ขึ้นใหม่ การประดิษฐ์ที่มีขั้นการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในอุตสาหกรรม (ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง, 2563) ผู้เขียนจึงเกิดแรงจูงในในการค้นหากฎหมายที่เกี่ยวข้องและการใช้ AI ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน

กฎหมายลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ คือ สิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวที่กฎหมายรับรองให้ผู้สร้างสรรค์สามารถกระทำการใด ๆ กับงานสร้างสรรค์ที่ได้ทำขึ้น ได้แก่สิทธิ์ในการทำซ้ำ ดัดแปลง หรือโฆษณา หรือสิทธิ์ที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ผู้อื่นนำงานนั้นไปใช้โดยลิขสิทธิ์จะให้ความคุ้มครองแก่งานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และการสร้างสรรค์งานนั้นต้องมาจากการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การใช้ความรู้ ความสามารถ วิจารณญาณ และความพยายามต่าง ๆ งานที่มีลิขสิทธิ์ มีอะไรบ้าง? งานที่มีลิขสิทธิ์มีทั้งหมด 9 ประเภท คือ 1. งานวรรณกรรม ได้แก่ งานนิพนธ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจุลสาร หนังสือ งานเขียน สิ่งพิมพ์ รวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย 2. งานนาฏกรรม คือ งานที่เกี่ยวกับการรำ การเต้น ท่าทางต่าง ๆ หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว รวมถึงการแสดงละครใบ้ด้วย 3. งานศิลปกรรม แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ คือ จิตรกรรม ได้แก่ ภาพเขียนต่าง ๆ ปฏิมากรรม ได้แก่ รูปปั้น งานแกะสลักต่าง ๆ สถาปัตยกรรม ได้แก่ งานออกแบบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง ภาพถ่าย ภาพประกอบ ภาพพิมพ์ ศิลปะประยุกต์ 4. งานดนตรีกรรม เป็นงานเพลงที่ทำขึ้นเพื่อขับร้องหรือบรรเลง ได้แก่ เนื้อร้อง ทำนองเพลง 5. งานสิ่งบันทึกเสียง เช่น เทปคาสเซ็ทหรือ CD เพลงต่าง ๆ 6. งานโสตทัศนวัสดุ ได้แก่ VCD หรือ DVD 7. งานภาพยนตร์ 8. งานแพร่เสียงแพร่ภาพ ได้แก่ รายการวิทยุ หรือรายการโทรทัศน์ 9. งานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ แผนกศิลปะ เช่น รอยสักบนร่างกายมนุษย์สิ่งที่ไม่เข้าข่ายความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองการแสดงออกซึ่งความคิด แต่จะไม่คุ้มครองแนวคิด เช่น ขั้นตอนกรรมวิธี ไอเดียต่าง ๆ นอกจากนี้

ยังไม่คุ้มครองงานที่เป็นข่าวสาร ข่าวประจำวัน กฎหมาย ระเบียบ และคำพิพากษาของศาล งานที่มีในทางกฎหมายแล้วงานต่าง ๆ ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นและเข้าข่ายเป็นงานที่มีลิขสิทธิ์ จะได้รับความคุ้มครองทันทีที่มีการสร้างสรรค์งานนั้นขึ้นโดยอัตโนมัติ เจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ ดัดแปลง และเผยแพร่ต่อสาธารณชน รวมถึงมีการอนุญาตให้ผู้อื่นนำงานนั้นไปใช้ได้ด้วย โดยที่เจ้าของไม่ต้องจดทะเบียนก่อนเหมือนเครื่องหมายการค้าหรือสิทธิบัตร

แม้ลิขสิทธิ์จะได้รับความคุ้มครองทันทีโดยอัตโนมัติ โดยที่ไม่ต้องยื่นจดทะเบียน แต่กรมทรัพย์สินทางปัญญาก็แนะนำให้เจ้าของผลงานนั้น ๆ แจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเก็บเป็นฐานข้อมูลไว้ในกรณีที่ผู้อื่นจะขออนุญาตใช้ผลงานจะได้หาเจ้าของลิขสิทธิ์จากฐานข้อมูลได้

การกระทำแบบไหนเข้าข่ายละเมิดลิขสิทธิ์

การละเมิดลิขสิทธิ์ มี 2 ลักษณะ คือ

1. การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง คือ การทำซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่ผลงานที่ได้รับความคุ้มครองต่อสาธารณชน โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของ

2. การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม คือ การกระทำทางการค้า หรือการกระทำที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการละเมิดลิขสิทธิ์

การละเมิดลิขสิทธิ์มีโทษตามกฎหมายอย่างไร

การละเมิดลิขสิทธิ์มีโทษทางอาญาทั้งจำคุกและโทษปรับแล้วแต่กรณี

1. การละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรง มีโทษปรับตั้งแต่ 20,000-200,000 บาท หากเป็นการกระทำเพื่อการค้า มีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน-4 ปี หรือปรับตั้งแต่ 100,000-800,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. การละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อม มีโทษปรับตั้งแต่ 10,000 บาท-100,000 บาท หากเป็นการกระทำเพื่อการค้า มีโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน-2 ปี หรือปรับตั้งแต่ 50,000 บาท-400,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ให้บริการที่เป็นสื่อกลางส่งผ่านข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือให้สามารถติดต่อถึงกันผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook YouTube จะได้รับยกเว้นความรับผิดการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกรณีต่าง ๆ เช่น ไม่ได้เป็นผู้ริเริ่มการส่งผ่านข้อมูล ส่งผ่านข้อมูลอัตโนมัติโดยไม่ได้เป็นผู้เลือกข้อมูล ไม่ได้เป็นผู้กำหนดผู้รับข้อมูล ส่งผ่านข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาของข้อมูล ไม่ได้เก็บสำเนาข้อมูลที่ทำซ้ำขึ้นในระหว่างกระบวนการพักข้อมูลคอมพิวเตอร์ชั่วคราวไว้บนระบบหรือเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในลักษณะที่ผู้อื่นสามารถเข้าถึงได้โดยทั่วไป

ผู้ให้บริการที่เป็นสื่อกลางส่งผ่านข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือให้สามารถติดต่อถึงกันผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook YouTube สามารถนำงานที่ละเมิดลิขสิทธิ์ออกจากระบบได้ทันทีเมื่อได้รับการแจ้งจากเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล การคุ้มครองลิขสิทธิ์มีระยะเวลาเท่าไร? ลิขสิทธิ์มีอายุการคุ้มครองตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และบวกต่อไปอีก 50 ปี หลังจากผู้สร้างสรรค์เสียชีวิต

งานลิขสิทธิ์บางประเภท จะมีอายุความคุ้มครองที่แตกต่างออกไป เช่น โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ จะมีอายุความคุ้มครอง 50 ปี นับตั้งแต่วันที่มีการสร้างสรรค์งานนั้นขึ้น หรือนับตั้งแต่มีการโฆษณางานนั้นเป็นครั้งแรก

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2565 มาตรา 21 ลิขสิทธิ์ในโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง หรืองานแพร่เสียงแพร่ภาพ ให้มีอายุ 50 ปีนับแต่ได้สร้างสรรค์งานนั้นขึ้น แต่ถ้าได้มีการโฆษณางานนั้นในระหว่างระยะเวลาดังกล่าว ให้ลิขสิทธิ์มีอายุ 50 ปี นับแต่ได้มีการโฆษณาเป็นครั้งแรก

การพัฒนาของเทคโนโลยี AI ทำให้ AI สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่ซับซ้อนและมีความคิดสร้างสรรค์ได้มากขึ้น ซึ่งนำมาสู่คำถามว่า ผลงานเหล่านี้ควรได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายหรือไม่ กฎหมายลิขสิทธิ์ เดิมถูกออกแบบมาเพื่อคุ้มครองผลงานที่สร้างสรรค์โดยมนุษย์ ทำให้เกิดช่องว่างทาง กฎหมายในการจัดการกับผลงานที่สร้างโดย AI ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ผู้พัฒนา AI และสังคมโดยรวม

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์มีวัตถุประสงค์ให้ความคุ้มครองป้องกันผลประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและทางศีลธรรม ซึ่งบุคคลพึงได้รับจากผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากความนึกคิดและสติปัญญาของตน นอกจากนี้ยังมุ่งที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงาน กล่าวคือ เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้รับผลตอบแทนจากหยาดเหงื่อแรงกายและสติปัญญาของตนได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการลงทุน ก็ย่อมจะเกิดกำลังใจที่จะคิดค้นสร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานให้แพร่หลายออกไปมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสติปัญญาของคนในชาติ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เพื่อใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2538 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ให้ความคุ้มครองต่อโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยจัดเป็นผลงานทางวรรณกรรมประเภทหนึ่ง และงานที่ได้จัดทำขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

และเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ จะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้

แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายคุ้มครองลิขสิทธิ์มาเป็นระยะเวลานานแล้ว แต่ความเข้าใจของประชาชนโดยทั่วไปในเรื่องลิขสิทธิ์ยังไม่ชัดเจน ความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะนำไปสู่การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ที่ยั่งยืนกว่าการปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้ให้ความหมายของคำว่า ลิขสิทธิ์ ว่า หมายถึง สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะทำการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้น นั่นก็หมายความ ว่าเจ้าของลิขสิทธิ์เพียงผู้เดียวเท่านั้นที่มีสิทธิจะทำอย่างไรก็ได้ กับงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนเอง (สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมที่ดิน, 2568)

การจัดการศึกษาโดยประยุกต์ใช้ AI

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อน ประเทศให้มีสมรรถนะแข่งขันในระดับนานาชาติ เป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ คุณภาพ ผู้เรียน โดยสถานศึกษามี พันธกิจหลักในการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สามารถ สร้างสรรค์นวัตกรรมและเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล ความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับตัว สร้างแนวทาง วิธีการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น เพื่อผู้เรียนเกิดความก้าวหน้า ทางการเรียนรู้ มีทักษะสำคัญในอนาคต ได้แก่ การมีทักษะในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะดิจิทัล สำหรับโลกเทคโนโลยีสารสนเทศไร้สายและนวัตกรรมยุคพลิกผัน ดังปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี พร้อมด้วยความรู้ ทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ รวมทั้งมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา อาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป การนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษา จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ทั้งในระดับผู้เรียน ครู และสถานศึกษา เช่น ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ช่วยสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ช่วยให้บทเรียนและสื่อการสอนมีความหลากหลาย น่าสนใจ สามารถเรียนรู้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษา

ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก หรือโรงเรียนในเมืองและชนบท (ธีระ รุญเจริญ, 2557)

เทคโนโลยีหนึ่งที่หลายคนยอมรับว่าได้เข้ามามีบทบาทด้านการจัดการและการศึกษาของ สังคมมนุษย์อย่างมากในขณะนี้คือ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2563)หรือ Artificial Intelligence : AI ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ทำให้คอมพิวเตอร์สามารถเรียนรู้ เข้าใจและตัดสินใจได้อย่างชาญฉลาด คล้ายคลึงกับการใช้สมองของมนุษย์ หรือบางครั้งดีกว่าที่มนุษย์ทั่วไปจะสามารถทำได้ด้วย ศักยภาพก้าวข้ามขีดจำกัดของร่างกายและจิตใจของสิ่งมีชีวิต ปัญญาประดิษฐ์สามารถทำงานบางอย่างที่ซ้ำซากจำเจและจัดการกับข้อมูลต่าง ๆ อย่างมหาศาลได้อย่างต่อเนื่องและมีลักษณะเป็นอัตโนมัติ ปัญญาประดิษฐ์จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ใน หลายด้านทั้งในด้านการแพทย์ ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการคมนาคม รวมไปถึงด้านการศึกษา เทคโนโลยี AI สามารถวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างระบบการเรียนรู้แบบ ปรับตัวเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ของผู้เรียน และสามารถให้ข้อเสนอแนะส่วนบุคคลแก่ผู้เรียนได้ อีกทั้งยังสามารถแนะนำผู้สอนที่เป็นมนุษย์ให้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การสอนได้ช่วยให้ผู้สอนเข้าใจถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและเสนอแนวทางในการสนับสนุนผู้เรียนได้อีกด้วย เพื่อให้โรงเรียนก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล สิ่งสำคัญ คือทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีความสามารถด้านดิจิทัลที่ดี ผู้บริหารและนักพัฒนาก็ควรมีส่วนร่วมเช่นกัน ในขณะที่นักพัฒนาได้ พัฒนาเทคโนโลยี AI ผู้บริหารควรอำนวยความสะดวกในการบูรณาการการใช้ AI ให้กับผู้สอนและผู้เรียนด้วยปัญญาประดิษฐ์จะกลายเป็นเทคโนโลยีหลักที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการการศึกษา ซึ่งจะถูกบูรณาการเข้ากับการจัดการอย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การปฏิรูปการจัดการการศึกษาและการสอนขั้นสูงปัญญาประดิษฐ์ทวีความสำคัญขึ้นอย่างมากอย่างที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จนรัฐบาลไทยต้องประกาศแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565-2570) อย่างเร่งด่วน รองรับสถานการณ์การ การนำ AI มาใช้อย่างผิดวัตถุประสงค์และรองรับสภาพปัญหาอันอาจเกิดขึ้น รวมถึงเพื่อให้สามารถนา AI มาใช้ได้อย่างจริงจังและเป็นระบบ แต่ที่ผ่านยังคงพบว่า ปัญญาประดิษฐ์ยังเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ยังขาดความรู้และทักษะการนำเทคโนโลยีไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในสถานศึกษา

ความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่ต้องเกิดการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงแนวทางวิธีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงเป็น

กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ การปฏิรูปการศึกษาไทยยุคดิจิทัลจึงต้องเปลี่ยนแปลงปฏิรูปหลักสูตร การเรียน การสอนและการประเมินผล เพื่อพัฒนาพลเมืองที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้ทักษะ ทำงานกับเทคโนโลยีดิจิทัลได้ มีความฉลาดทุกด้านทั้งปัญญา อารมณ์และสังคม มีความ10 รับผิดชอบ คิดสร้างสรรค์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้เป็น ทำงานเป็นทีม และแก้ไขปัญหาได้ เพื่อให้ สามารถดำรงชีวิตในอนาคตอย่างสงบสุขและยั่งยืน

ระบบดิจิทัลได้แทรกซึมเข้าสู่ทุกแง่มุมของ ชีวิตมนุษย์ทุกช่วงวัย ตั้งแต่วัยเด็กวัยทำงาน และวัยผู้ใหญ่ ซึ่งผู้คนเกือบทุกวัยมีโทรศัพท์มือถือ หรือสมาร์ทโฟน อีกทั้งรัฐบาลได้เดินหน้าพัฒนาโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงบรอดแบรนด์ให้เข้าถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อลดช่องว่างในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสามารถใช้งานได้สะดวกยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาในหลายมิติ เช่น การประกอบอาชีพ การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้หรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ทุกที่ทุกเวลาอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้ผู้คนเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา ส่งผลให้การศึกษาหลายประเทศทั่วโลก ต้องปรับตัวเพื่อก้าวข้ามรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ โดยแปรสภาพจากห้องเรียนห้องสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ที่ยึดครู เป็นศูนย์กลาง มาเป็นการเรียนรู้ในรูปแบบที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน

แนวทางการปฏิรูปการจัดการเรียนเรียนรู้ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาที่ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน โดยการส่งเสริมให้ห้องเรียนมีบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุกด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนเป็น ผู้ชี้นำตนเองในการเรียนรู้มีวินัย ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ฝึกฝนและพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ปัจจัยสำคัญ คือ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และจัดการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจ โดยมีครูคอยอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษา โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนทั้งศักยภาพในการเรียนรู้ความแตกต่างทางกายภาพและฐานะ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วย

1.1 ศักยภาพของปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการศึกษา

1.1.1 อำนวยความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ปัญญาประดิษฐ์ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยให้กับทั้งผู้บริหาร ครูและผู้เรียน ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ โดยช่วยลดเวลาและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่าง ๆ เช่น ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างรวดเร็วช่วยในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.1.2 ปรับปรุงกระบวนการสอนของครู ปัญญาประดิษฐ์สามารถช่วยลดภาระงานของครูผู้สอน และส่งเสริมการออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ครูสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ใหม่ ๆ นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์ยังสนับสนุนกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนช่วยลดอคติของครูที่อาจมีต่อผู้เรียนได้ โดยการใช้ระบบประเมินผลอัตโนมัติที่ให้คะแนนตามข้อมูลที่ถูกต้อง การใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างเหมาะสม สามารถเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้ครูผู้สอนสามารถ ปรับปรุงการสอนของตน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้มากขึ้น

1.1.3 ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพของผู้เรียน การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อ ความต้องการและระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ทุกที่และทุกเวลา นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์ยังมีบทบาทในการลดความเสี่ยงทางการศึกษาผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อระบุปัญหาและแนวโน้มการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียน การใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือจัดการเนื้อหาการเรียนรู้เช่น การสร้างห้องเรียนเสมือนจริง หรือเกมการศึกษา ยังเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและความสนใจของผู้เรียนให้ เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. ลักษณะการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการศึกษา

2.1 การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในด้านการจัดการเรียนการสอน

2.1.1 การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือสนับสนุนการออกแบบและปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งช่วยให้ครูผู้สอนที่ขาดประสบการณ์ สามารถสร้างแผนการสอนที่ท้าทายและเหมาะสมกับผู้เรียน ในขณะเดียวกันสามารถช่วยให้ครูที่มีประสบการณ์ปรับแต่งแผนการจัดการ เรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการยกระดับกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนยุคใหม่

2.1.2 การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนำปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกระตุ้นความสนใจ การเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติ และการสรุปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นนำของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนมักใช้ปัญญาประดิษฐ์มาเป็นเครื่องมือดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

2.1.3 การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ การนำแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มต่าง ๆ ที่มีการทำงานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์มาใช้สร้างสื่อการเรียนรู้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการสอนของครู เช่น การใช้แอปพลิเคชัน Gamma App ในการสร้างสื่อการนำเสนอ ช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะเมื่อต้องการหาเนื้อหาใหม่ ๆ หรือปรับแต่งสื่อการเรียนรู้การใช้ D-ID Video เพื่อสร้างวิดีโอการสอนที่น่าสนใจและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนมากขึ้น รวมถึงการใช้ปัญญาประดิษฐ์ใน Microsoft Word และ PowerPoint เพื่อปรับแต่งและสร้างสื่อการเรียนการ สอนอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แอปพลิเคชันอื่น ๆ เช่น Canva Slide AI Class Point และ แชทบอท ยังสามารถช่วยให้ครูสร้างสไลด์และแบบฝึกหัดที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมและสนใจในบทเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังทำให้ครูสามารถปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับ ความรู้และความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.4 การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวัดและประเมินผล ปัญญาประดิษฐ์ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการวัดและประเมินผล โดยปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้างแบบทดสอบแบบปรนัยและปรับระดับความยากง่ายได้ แต่ผู้สอนควรตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมก่อนนำไปใช้จริง นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์ยังสามารถ ช่วยวิเคราะห์ผลการทดสอบและให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสิทธิภาพของผู้เรียนและคุณภาพของแบบทดสอบ

2.1.5 การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล ปัญญาประดิษฐ์สามารถวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อปรับเนื้อหา และการสอนให้เหมาะสมกับจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนแต่ละบุคคล นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์ยังช่วยสร้างบทเรียนออนไลน์ที่ปรับตามระดับความสามารถของผู้เรียน และยังช่วยประเมินทักษะและความถนัดของผู้เรียน เพื่อแนะนำแนวทางการศึกษาต่อที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน

2.1.6 เปิดหลักสูตรห้องเรียนพิเศษปัญญาประดิษฐ์ สถานศึกษาเปิดหลักสูตรห้องเรียนพิเศษปัญญาประดิษฐ์เพื่อเป็นการเตรียมผู้เรียนสำหรับอนาคตและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านปัญญาประดิษฐ์ โดยบูรณาการปัญญาประดิษฐ์เข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้เรียนที่เรียนในห้องเรียน ปัญญาประดิษฐ์จะได้รับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์และทักษะที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา (ปุณณิฐฐา มาเชค, 2565)

ความสำคัญของ AI

AI เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ วันนี้เราไม่ต้องมาเถียงแล้วว่าจะใช้หรือไม่ใช้ AI เพราะยังไงก็หลีกเลี่ยงไม่ได้อยู่ดี จะมาแบน AI หรือสมาร์ตโฟนก็ไม่ได้แล้ว เรากำลังอยู่ในยุคที่เด็ก ๆ เกิดมาพร้อมกับโลกดิจิทัล พวกเขาเป็นพลเมืองดิจิทัล นักการศึกษาจำเป็นจะต้องระลึกถึงวัตถุประสงค์การใช้ AI ในการศึกษาไว้เสมอว่า ใช้สำหรับเสริมศักยภาพผู้เรียนแบบองค์รวมตามแนวคิด CASE เพื่อให้คนได้เติบโตทั้งในด้านความคิด (Cognitive) วิชาการ (Academic) สังคม (Social) และอารมณ์ (Emotion) โดยการใช้ AI เพื่อการศึกษามีขั้นตอนการเตรียมความพร้อม 3 ประการ ดังนี้

1. การเตรียมพร้อมระบบการศึกษา ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องทำความเข้าใจระบบอัลกอริทึมของเครื่องมือ AI ที่จะใช้เรียนรู้วัตถุประสงค์ของการใช้และผลลัพธ์ของการใช้เครื่องมือ AI รวมไปถึงจะต้องมีการตรวจสอบว่าเครื่องมือ AI ดังกล่าวถูกต้องตามหลักจริยธรรมหรือไม่ เฉกเช่นเดียวกับการตรวจสอบหนังสือเรียนจากผู้เชี่ยวชาญก่อนที่จะใช้ในการเรียนการสอน

2. การเตรียมสมรรถนะของครู ได้แก่ การเตรียมความพร้อมผู้สอนให้สามารถทำความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานของ AI ติดอาวุธเรื่องจริยธรรมต่อการใช้เครื่องมือ AI และรู้วิธีคัดเลือกเครื่องมือ AI ที่จะใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดทั้งกระบวนการ อีกทั้งผู้สอนต้องเตรียมทักษะทางด้านข้อมูล (Data Literacy) และทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ รวมถึงการเตรียมความพร้อมเรื่องสมรรถนะทางด้านสังคมและอารมณ์ เข้าใจอารมณ์ตัวเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

3. การเตรียมสมรรถนะของผู้เรียน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมการเป็นผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง เข้าใจจริยธรรมและรู้เท่าทันการใช้ AI รวมไปถึงมีทักษะและความคล่องแคล่วในการใช้งานด้านคอมพิวเตอร์

ทั้งนี้การใช้ AI เพื่อการศึกษายังจำเป็นต้องพิจารณากรอบการใช้ AI ทั้งในระยะสั้น ได้แก่ จริยธรรมและไกด์ไลน์ในการใช้ AI ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้เป็นแนวทางการใช้งานที่ตรงกัน และในระยะยาวยังจำเป็นที่จะต้องกลับมาพิจารณาว่าจริยธรรมและไกด์ไลน์ในการใช้ AI ดังกล่าวเพียงพอหรือเปล่า เนื่องจากจากประสบการณ์การทำงานของ UNESCO พบว่า ผู้คนมักมีอคติที่เอนเอียงว่าการกระทำของตัวเองถูกจริยธรรมจึงอาจจะต้องติดอาวุธทางด้านหลักคิด (mindset) ทางด้านจริยธรรมเพิ่มเติม

ปัจจุบันมีการพัฒนาหลักสูตรที่มีการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในระดับอุดมศึกษา 4 กลุ่มสาขาวิชา ได้แก่ 1. กลุ่มคณิตศาสตร์และสถิติ หัวข้อที่เกี่ยวข้อง อาทิ สถิติ แคลคูลัส เมทริกซ์ (Matrices) เป็นต้น 2. กลุ่มวิทยาศาสตร์ข้อมูลและวิศวกรรมศาสตร์

หัวข้อที่เกี่ยวข้อง อาทิ ระบบคอมพิวเตอร์ Machine Learning การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing) เป็นต้น 3. กลุ่มมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์ หัวข้อที่เกี่ยวข้อง อาทิ การประมวลผลข้อมูลของมนุษย์ และปัญญาประดิษฐ์ (Human Information Processing and Artificial Intelligence) จิตวิทยาการรู้คิด (Cognitive Psychology) การรับรู้ เป็นต้น 4. กลุ่ม AI Cluster หัวข้อที่เกี่ยวข้อง อาทิ จริยธรรมและนโยบายการใช้เครื่องมือทางดิจิทัล (Ethics and Policy Issues in Computing) Advanced Machine Learning และการตอบสนองระหว่างมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ (Human-AI Interaction)

จากรายวิชาดังกล่าว ผู้เรียนสามารถนำความรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ไปปรับใช้และพัฒนาให้เกิดงานที่มีความสร้างสรรค์ได้หลากหลายประเภท เช่น การสร้างภาพศิลปะผ่านการประมวลผลปัญญาประดิษฐ์ การจัดการความรู้ การสร้างแชตบอต การสร้างคลิปวิดีโออัตโนมัติ หรือกระทั่งการเชื่อมโยงกับ IOT เพื่อพัฒนาอุปกรณ์อัจฉริยะ ฯลฯ นอกจากนี้ผู้เรียนยังสามารถนำความรู้ไปต่อยอดเส้นทางอาชีพที่มีการประยุกต์ใช้ AI ได้แก่ วิศวกรปัญญาประดิษฐ์ วิศวกรด้าน Machine Learning วิศวกรหุ่นยนต์ วิศวกรคอมพิวเตอร์วิทัศน์ (Computer Vision Engineer) วิศวกรข้อมูล นักวิทยาศาสตร์ข้อมูล ผู้จัดการด้านการวิเคราะห์ข้อมูล หัวหน้าทีมวิทยาศาสตร์ข้อมูล นักออกแบบโครงสร้าง AI นักพัฒนาธุรกิจอัจฉริยะ นักวิจัย เป็นต้น

ไม่เพียงการเรียนรู้ AI จะส่งผลดีต่อผู้เรียน ครูผู้สอนที่ติดอาวุธความรู้เรื่อง AI ก็สามารถเตรียมความพร้อมเพื่อใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้เช่นเดียวกัน โดยปัจจุบันมีโมเดลในการพัฒนาครูผ่านกระบวนการ e-CLIP (Content and Language Integrated Pedagogy Via Electronic Communication System) นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อเพื่อการศึกษารูปแบบบูรณาการระหว่างการเรียนการสอนตามสาระผ่านระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ (กรกมล ศรีวัฒน์, 2568)

AI ที่มีความเสี่ยงระดับที่ยอมรับไม่ได้ (Unacceptable risk) โดยจะกำหนดเป็นมาตรการห้ามดำเนินกิจกรรม อาทิ การห้ามใช้ระบบ AI ในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์พฤติกรรมเพื่อกำหนดคะแนนของประชาชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้จ่ายเงิน การชำระหนี้ หรือการใช้งานบนโลกอินเทอร์เน็ตโดยในประเทศจีนมีการใช้ระบบการให้คะแนนทางสังคม (Social Scoring) ที่ให้คะแนนประชาชนและคะแนนเหล่านี้จะส่งผลต่อการได้รับสิทธิพิเศษหรือถูกจำกัดสิทธิบางประการ เช่น การเข้าถึงสินเชื่อหรือการจ้างงาน เป็นต้น ซึ่งระบบดังกล่าวขัดต่อสิทธิของพลเมืองและหลักการประชาธิปไตย รวมถึงการใช้ AI เพื่อระบุตัวตนของประชาชน (Real-Time Biometric Identification Systems) ที่เป็น

การใช้กล้องวงจรปิดร่วมกับ AI เพื่อระบุตัวตนบุคคลในที่สาธารณะ เช่น ห้างสรรพสินค้า หรือสถานีรถไฟ ก็อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวได้เช่นกัน และอีกหนึ่งตัวอย่างที่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลคือการใช้ AI ในการโฆษณาและใช้ในการตลาดแบบเจาะจง (Targeted Advertising) โดยเฉพาะกรณีที่ AI ถูกใช้เพื่อสร้างสื่อโฆษณาที่อาจมีเนื้อหาบิดเบือนจากความเป็นจริง เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ และ AI ที่มีความเสี่ยงสูง (High Risk) จะกำหนดเป็นมาตรการขออนุญาตก่อนดำเนินกิจกรรม รวมถึงต้องมีการรายงานความเสี่ยงไปยัง European Artificial Intelligence Board อาทิ การใช้ AI ในระบบการแพทย์ เช่น การใช้ AI ในการวิเคราะห์ภาพเอ็กซเรย์สำหรับการวินิจฉัยโรค หากระบบวินิจฉัยผิดพลาดอาจส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่ไม่เหมาะสมและส่งผลต่อชีวิตและสุขภาพของผู้ป่วย การใช้ AI ในการจ้างงาน เช่น การใช้ AI ในการประเมินผลการทำงานของพนักงานอาจนำไปสู่การประเมินที่ไม่เป็นธรรม การใช้ AI ในระบบการศึกษา เช่น การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนผ่านการใช้ AI ซึ่งอาจเป็นเนื้อหาที่ไม่ถูกต้อง รวมถึงการใช้ AI ในโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ เช่น การตรวจสอบและบำรุงรักษาโครงสร้างของสิ่งปลูกสร้างหรือระบบไฟฟ้า ซึ่งหากมีความผิดพลาดอาจส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การใช้ AI ในกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นจะต้องได้รับการควบคุมอย่างเข้มงวดก่อนนำมาใช้ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2567)

สรุป

กฎหมายรับรองสภาพบุคคลให้กับมนุษย์ทุกคนที่ มีสิทธิและหน้าที่ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการแสดงออก สิทธิในความเป็นส่วนตัว และสิทธิในการได้รับกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นสภาพบุคคลโดยธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม สภาพบุคคลตามกฎหมายเป็นแนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์มาโดยตลอด การให้สภาพบุคคลกับสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งของที่ไม่ใช่มนุษย์ กล่าวคือ เป็นการยอมรับว่าสิ่งนั้นมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามกฎหมาย ดังเช่น นิติบุคคลซึ่งเป็นสิ่งที่กฎหมายสมมติและรับรองว่าเป็นบุคคลแม้ว่าจะไม่มีชีวิตเหมือนกับบุคคลธรรมดา นิติบุคคลเกิด จากการรวมตัวของบุคคลธรรมดาและได้มีการจดทะเบียนตามกฎหมาย หรือมีกฎหมายรับรองว่าเป็นนิติบุคคลหรือเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ อันทำให้มีสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน สิทธิในการทำสัญญาสิทธิในกระบวนการยุติธรรม หรือสิทธิอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้ไว้ เรียกว่าสภาพบุคคลโดยผลของกฎหมาย จึงสรุปได้ว่า AI ไม่ใช่นักประดิษฐ์เพราะ AI ไม่มีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมาย AI จึงไม่มีสถานะบุคคลตามกฎหมาย (Legal Personality) อย่างไรก็ตามบทกำหนดโทษในมาตรา 70 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์นี้ยังไม่เหมาะสมในการใช้ลงโทษการกระทำความผิดละเมิดลิขสิทธิ์โดยเทคโนโลยี AI ผู้ศึกษา

เห็นว่า ควรนำตัวอย่างบทลงโทษตาม กฎหมายของสหภาพยุโรป ซึ่งได้กำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดไว้มาปรับใช้ เช่น การปรับสูงสุดถึง 6% ของ รายได้บริษัททั่วโลก และสั่งระงับการใช้งาน AI ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ควรเพิ่มความชัดเจนในบทลงโทษโดยเฉพาะกรณีที่มีเจตนาแสวงหากำไรในเชิงพาณิชย์ อาจกำหนดค่าปรับขั้นต่ำ-สูงสุด หรือเพิ่มบทลงโทษตามสัดส่วนผลกำไรที่ได้และมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อสะท้อนให้เห็น ถึงความร้ายแรงของการกระทำผิดและปกป้องสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรกมล ศรีวัฒน์. (2568). *เมื่อการศึกษาเผชิญหน้า AI : แง่มุมไหนที่การศึกษาไทยต้องเตรียมตัว*. สืบค้น 19 พฤษภาคม 2568, จาก https://www.eef.or.th/clip-ai-for-teaching-and-learning/

กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2567). *ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) กับกฎหมายควบคุม AI ฉบับแรกของโลก*. สืบค้น 19 พฤษภาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/Cb30r

กรมประชาสัมพันธ์. (2566). *พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537*. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://shorturl.asia/b9B3v

ธีระ รุญเจริญ. (2557). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด.

ปุณณิฐฐา มาเชค. (2565). *การบริหารองค์กรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล.* สืบค้น 19 พฤษภาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/emgZ7

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง. (2563). *พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522*. สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://shorturl.asia/b9B3v

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2563). *ปัญญาประดิษฐ์ (AI) คืออะไร*. สืบค้น 19 พฤษภาคม 2568 จาก https://shorturl.asia/sZJgb

สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมที่ดิน. (2568). *กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย*. สืบค้น 19 พฤษภาคม 2568, จาก https://shorturl.asia/EQ14W

Goldberg, M. D. & Carson, D. O. (1991). Copyright Protection for Artificial Intelligence Systems. *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, (39)1, 57-69.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.342-351.

ภาวะผู้นำสมัยใหม่เพื่อการเสริมสร้างนโยบายการกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ*

MODERN LEADERSHIP FOR STRENGTHENING EFFECTIVE WASTE DISPOSAL POLICY

อมรรัตน ค้าโค, กิติพงษ์ แสนกาวี, พัชรีญา ฟองจันตา
Amornrat Khakho, Kitipong Saenkawi, Patchareeya Fongchanta
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: amonrattana.khakho@gmail.com

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำที่เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะจำเป็นต้องมีทักษะและแนวคิดที่ก้าวหน้า เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเป็นการวางเป้าหมายในการจัดการขยะที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นการช่วยให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะอย่างเต็มที่ การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นการประยุกต์ใช้สิ่งใหม่ ๆ ให้สามารถดำเนินการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้กับคนในชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะจึงต้องมีทักษะรอบด้าน ทั้งในด้านการวางแผน การประสานงาน และการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในระยะยาว เพื่อนำพาองค์กรและชุมชนไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน และการมีแนวคิดที่ก้าวหน้าทันสมัย เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำสมัยใหม่; นโยบาย; การกำจัดขยะ; ประสิทธิภาพ

Abstract

Leadership that enhances waste management efficiency requires progressive skills and ideas to support positive changes at both policy and practice levels. These include: a clear vision to set waste management goals that focus on sustainable development; effective communication to help all parties understand and see the importance of fully participating in the waste

*Received April 12, 2025; Revised May 30, 2025; Accepted June 5, 2025

management process; creative problem-solving to apply new things to effectively manage waste and respond to problem-solving; and stimulating community participation to create awareness about waste management among people in the community. It is important to enhance waste management efficiency to have comprehensive skills in planning, coordination, and sustainable changes in the long term to lead organizations and communities towards sustainable waste management, and progressive ideas to support positive changes at both policy and practice levels.
Keywords: Modern Leadership; Policy; Waste Disposal; Efficiency

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของประชาชนในแต่ละประเทศทั่วทุกภูมิภาคของโลกทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม ผลกระทบจากยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี รวมถึงสิ่งแวดล้อม ข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศที่ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชน ทุกประเทศทั่วโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติ์ขจร, 2553) ผู้นำทุกระดับต้องเผชิญกับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในยุคนี้จึงต้องมีคุณสมบัติและทักษะที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ผู้นำต้องปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้นำต้องมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว

ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยต้องสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้อย่างเหมาะสมกับทุกสถานการณ์ สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนสำหรับอนาคตและสื่อสารวิสัยทัศน์นั้นให้ทีมเข้าใจและเห็นภาพเดียวกันมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผนและกลยุทธ์เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด รู้จักเสียสละเพื่องาน ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังความสติปัญญา หาทางปรับปรุงให้งานนั้นเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) ผู้นำท้องถิ่นคือผู้ที่ช่วยในการบริหารและจัดระบบการใช้ทรัพยากรขององค์การ บุคลากร เงินทุนและเทคโนโลยีไปสู่ทิศทางที่ถูกต้อง ซึ่งการบริหารจำเป็นต้องมีทิศทางใหม่ที่แตกต่างจากวิธีการที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันงานของผู้นำที่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางใหม่ การสร้างวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของพื้นที่

สถานการณ์ของโลกยุคปัจจุบันที่เกิดภาวะวิกฤตอันเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันถือเป็นประเด็นสำคัญระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อทุกชีวิตบนโลก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก เนื่องมาจากกิจกรรมของมนุษย์ในโลกที่มุ่งสร้างเทคโนโลยีเพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต แต่ผลพวงของเทคโนโลยีเหล่านั้นส่งผลกระทบโดยก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา และกระทบต่อมวลมนุษย์สิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลกทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ต้องการความร่วมมือร่วมใจในการแก้ไขจากทุกคนในทุกระดับ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2562) สืบเนื่องจากการเจริญเติบโตของประชากรโลกมีมากจึงส่งผลให้มีการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์มีมากขึ้นตามไปด้วย จึงเป็นเหตุให้เกิดของเสีย และของเหลือจากการบริโภคเพิ่มขึ้น

การดำเนินการที่ผ่านมาของการจัดการขยะมูลฝอยไม่ได้คำนึงถึงการเตรียมพร้อมในการบริหารจัดการในระยะยาว เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งบประมาณ บุคลากร และอุปกรณ์ การดำเนินการส่วนใหญ่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีลักษณะต่างคนต่างทำ การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางมีจำนวนจำกัด และไม่สร้างความต่อเนื่อง รวมถึงยังคงมีการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่และบริเวณรอบพื้นที่ที่ไม่ตระหนักถึงปัญหา สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการขยะมูลฝอย (สุเมธี จิตต์ประภัสสร, 2562) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกระทรวงมหาดไทยร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการประเทศไทย ไร้ขยะ ตามแนวทางประชารัฐ ระยะ 1 ปี (พ.ศ.2559-2560) เป็นแนวทางเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็นสังคมปลอดขยะ (Zero Waste Society) ซึ่งวางอยู่บนแนวคิด 3Rs-ประชารัฐ การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการปัญหา ได้แก่ ภาครัฐ เอกชน ประชาชน/ประชาสังคม การศึกษา และการศาสนา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมควบคุมมลพิษ, 2559) การบริหารจัดการขยะในระยะยาวเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อสร้างระบบที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงต้องอาศัยการบูรณาการแนวทางต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

ภาวะผู้นำสมัยใหม่

ความสำคัญของภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานร่วมกันในหน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรบุคคลที่จะร่วมกันปฏิบัติงาน เกิดปฏิสัมพันธ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของผู้นำที่จะต้องรู้จักและเข้าใจบุคคล

ในองค์กร ผู้นำต้องแสดงถึงบทบาทในการนำสมาชิกในองค์การหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำแต่ละคนที่แสดงออกในพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น ความสามารถในการตัดสินใจสั่งการเพื่อที่จะทำให้ผู้ร่วมดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่ฝึกอบรมให้เกิดขึ้นได้ และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูงจะต้องสามารถแสดงพฤติกรรมในการนำและความมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานในทุกสถานการณ์ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ภายในหน่วยงานหรือกลุ่ม (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2550) ภาวะผู้นำจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการโน้มน้าว มีอิทธิพลกับกลุ่มคน ซึ่งจะต้องใช้ความสามารถในการบริหารตนเองและครองใจผู้อื่นได้ โดยสามารถใช้คนอื่นทำบางอย่างตามเป้าหมายและแนวทางที่ตนวาดฝันหรือคาดคะเนเองได้ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2549) หลักการพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะแบบเดียวกับผู้นำที่ดีด้วยหลักการ 7 ประการของผู้ มีประสิทธิภาพสูง (The 7 Habits of Highly Effective People) ซึ่งอธิบายโดยย่อได้ดังนี้ (Covey, 1999)

1. กระตือรือร้นและริเริ่มด้วยตนเอง (Beproactive) รู้ว่าตนเองสามารถกำหนดโชคชะตาของตัวเองได้ ไม่ปล่อยให้ใครมาบงการชีวิตตน รับผิดชอบในตัวเองได้

2. เริ่มต้นด้วยการรู้เป้าหมายข้างหน้า (Begin With The End in Mind) มีวิสัยทัศน์รู้ล่วงหน้าว่าสิ่งที่ตนเองกระทำจะมุ่งไปสู่ความสำเร็จใด รู้เป้าหมายของชีวิตว่าเกิดมาเพื่อสิ่งใด

3. ทำสิ่งที่สำคัญที่สุดก่อน (Put First Things First) รู้จักบริหารเวลา บังคับจิตใจตนเองให้กระทำตามแผนงานที่ทำไว้อย่างเฉียบขาด สิ่งที่สำคัญที่สุดของชีวิต เช่น ครอบครัว การงาน การเรียน ความรัก ควรมาก่อนเรื่องอื่น ๆ

4. คิดอย่างผู้ชนะทั้งเขาและเรา (Think Win-Win) รู้จักประสานประโยชน์ให้เกิดความ เท่าเทียมกันทั้งตนเองและผู้อื่น ด้วยความใจกว้างและยอมรับการแบ่งปันที่เท่าเทียม

5. พยายามเข้าใจผู้อื่นก่อนแล้วค่อยให้เขามาเข้าใจเราทีหลัง (Seek First to Understand, Then to be Understood)

6. ผนึกกำลังเป็นทีมเพื่อสร้างสิ่งที่ยิ่งใหญ่มากกว่าการทำอะไรคนเดียว (Synergize)

7. พัฒนาตนเองอยู่เสมอ (Sharpen Your Saw) ทั้งในด้านสุขภาพ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการทานอาหาร ออกกำลังกาย อ่านหนังสือ ทำสมาธิและงานอาสาสมัคร ช่วยเหลือผู้ที่กำลังเดือดร้อน เป็นต้น

สรุปได้ว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีความเฉพาะและพิเศษตามแต่ที่มีอยู่ในแต่ละบุคคลและส่งอิทธิพลต่อความเป็นผู้นำ และทำให้คนอื่น ๆ ทำตาม เป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดวิธีการหรือกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้นำพึงมีและปฏิบัติเป็นประจำเพื่อให้เกิดเป็น

ภาพลักษณ์ของผู้นำที่ดี ซึ่งจะก่อให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นที่จะปฏิบัติตามของผู้ตามในทุกระดับ

สถานการณ์ขยะในปัจจุบัน

ท่ามกลางความเจริญเติบโตของกระแสโลกาภิวัฒน์ การพัฒนาเทคโนโลยีและภาคอุตสาหกรรมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยยึดหลักและแนวทางการพัฒนาแบบประเทศตะวันตก เพื่อให้สามารถเข้าสู่ตลาดการแข่งขัน และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งนอกจากความเจริญก้าวหน้าที่เกิดขึ้นแล้ว สิ่งหนึ่งที่ตามมาเป็นผลพวงของการพัฒนาก็คือปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและที่สำคัญ คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการพัฒนาภาคอุสาหกรรมเพื่อสร้างความสะดวกสบายในการอุปโภค บริโภคประจำวัน จึงทำให้มีวัสดุเหลือใช้ และปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยกลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุด (ชัชพล โพธิสุวรรณ, 2542)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญอันเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินความจำเป็น เช่น การใช้น้ำ การใช้พลังงาน และการบริโภคสินค้า ส่งผลให้ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะขยะพลาสติก การจัดการขยะที่ไม่เหมาะสม เช่น การเผาขยะและการทิ้งขยะในแหล่งน้ำ ที่มองเห็นว่าขยะเป็นเพียงสิ่งที่เราไม่ต้องการ และจะนำไปกำจัดอย่างไรก็ได้ โดยขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล จึงเกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ ตามมา เช่น มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ มีการจัดการขยะโดยการเผากลางแจ้ง หรือเผายางรถยนต์ พลาสติกต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคต่าง ๆ การปนเปื้อนที่เกิดจากขยะติดเชื้อสามารถแพร่กระจายโรคไปสู่คนได้ (ทวีทอง หงส์วิวัฒน์, 2527) การพัฒนาของประเทศไทยที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานเป็นสำคัญ แต่การพัฒนาประเทศนั้นมักส่งผลในด้านลบต่อประเทศในหลายด้านเช่นกัน ซึ่งสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาด้านหนึ่งที่นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเน่าเสีย อากาศเป็นพิษ ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้มักเกิดขึ้นมาพร้อมกับการขยายตัวของชุมชนเมืองและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นควบคู่กัน (กาบแก้ว ปัญญาไทย, 2554) เนื่องจากปัญหาขยะในทุกพื้นที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการใช้ถุงพลาสติก เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีร้านค้าชุมชนตลาดสดเพิ่มขึ้น การคัดแยกขยะกลายเป็นปัญหาเพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการขยะอย่างถูกวิธี

ภาวะผู้นำที่เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะ

ภาวะผู้นำสมัยใหม่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างนโยบายการกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากปัญหาขยะเป็นประเด็นที่ซับซ้อนและต้องการการแก้ไขอย่างบูรณาการ ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบันต้องมีคุณสมบัติและทักษะที่หลากหลายเพื่อนำพาองค์กรและชุมชนไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปแนวทางดังนี้

วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการจัดการขยะ โดยมองเห็นถึงความสำคัญของการจัดการขยะต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน และสามารถกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ผู้นำควรกำหนดนโยบายที่มีเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การส่งเสริมการรีไซเคิล การลดการใช้พลาสติก และการส่งเสริมวิถีชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงกำหนดบทลงโทษสำหรับการละเมิดกฎระเบียบด้านขยะ ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญคือเน้นไปที่การสร้างระบบการจัดการขยะที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางที่ส่งเสริมการลดขยะ การใช้ซ้ำ และการรีไซเคิลอย่างครอบคลุม เพื่อให้สังคมสามารถลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้น ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกันของประชาชนทุกคน

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำต้องมีทักษะการสื่อสารที่ดี เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน อีกทั้งยังต้องสามารถสื่อสารเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการจัดการขยะ การสื่อสารที่ตรงประเด็นและเข้าถึงได้ง่าย จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงนโยบายสำเร็จลุล่วงได้ดีขึ้น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อการจัดการขยะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ควรสื่อสารให้ประชาชนเห็นภาพว่าการจัดการขยะที่ดีทำอย่างไรในชีวิตประจำวัน เช่น การแสดงวิธีการแยกขยะ การทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ หรือการใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ สิ่งเหล่านี้ทำให้คนรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ทำได้จริงและทำได้ง่าย

การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ผู้นำต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างสร้างสรรค์ โดยมองหาแนวทางใหม่ ๆ และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ผู้นำควรสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในกระบวนการจัดการขยะ เช่น ระบบการรีไซเคิลอัตโนมัติ การใช้แอปพลิเคชันในการติดตามและจัดการขยะ หรือการพัฒนาพลังงานทดแทนจากขยะ ทั้งนี้ ผู้นำต้องมีบทบาทในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนเพื่อให้เกิดนวัตกรรมในการจัดการขยะใหม่ ๆ อย่างการนำขยะที่ไม่สามารถรีไซเคิลได้มาเปลี่ยนเป็นพลังงาน เช่น การใช้เทคโนโลยีเผาขยะเพื่อผลิตไฟฟ้าหรือ

พลังงานความร้อน โดยกระบวนการนี้ต้องมีการควบคุมการปล่อยมลพิษอย่างเข้มงวด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพควรมีการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ผู้นำควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการจัดการขยะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และสนับสนุนการเปลี่ยนพฤติกรรม ถือได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นโยบายการจัดการขยะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยต้องเน้นถึงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในการบริหารจัดการขยะ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และการพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมให้ชุมชนและธุรกิจมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างระบบการจัดการขยะที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากชุมชนเป็นผู้ที่สร้างขยะและได้รับผลกระทบจากปัญหาขยะโดยตรง การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงช่วยให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน

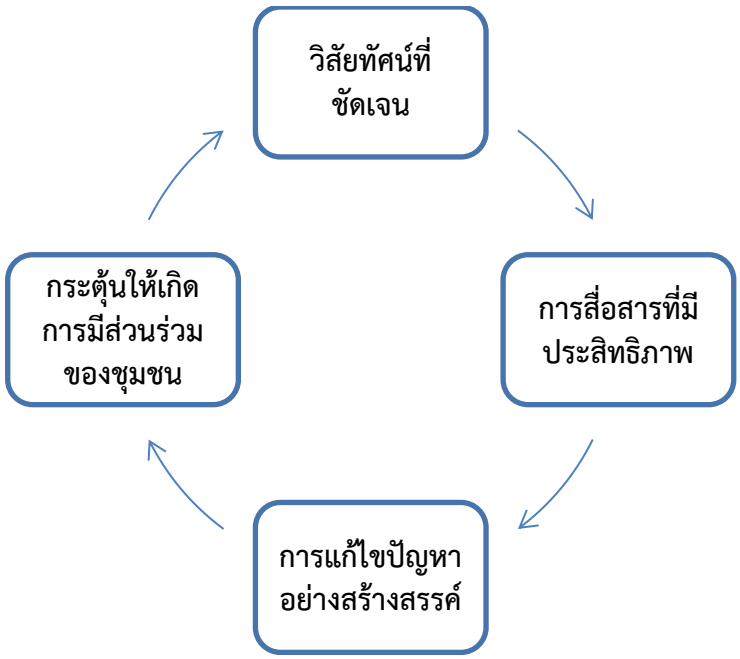

ภาพที่ 1 วงจรการเสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำที่เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะจำเป็นต้องมีทักษะและแนวคิดที่ก้าวหน้า เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเป็นการวางเป้าหมายในการจัดการขยะที่มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นการช่วยให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะอย่างเต็มที่ การแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นการประยุกต์ใช้สิ่งใหม่ ๆ ให้สามารถดำเนินการจัดการขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการสร้างการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะให้กับคนในชุมชน

สรุป

ภาวะผู้นำที่เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาขยะที่ทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน ผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการจัดการขยะต้องมีคุณสมบัติและทักษะที่หลากหลาย เพื่อนำพาองค์กรและชุมชนไปสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน และการมีแนวคิดที่ก้าวหน้าทันสมัย เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ เป็นสิ่งสำคัญที่เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการขยะจึงต้องมีทักษะรอบด้าน ทั้งในด้านการวางแผน การประสานงาน และการสร้างแรงบันดาลใจในสังคมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสามารถสรุปออกมาได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ผังกระบวนการของผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการจัดการขยะ

ผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายที่การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำเหล่านี้มีคุณสมบัติและทักษะที่หลากหลาย เพื่อให้การดำเนิน

นโยบายเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ มีปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการขยะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้มีดังนี้

มองไกล เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาขยะที่ทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน การจัดการขยะอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมองถึงผลกระทบในระยะยาว เพื่อให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล วิเคราะห์ผลกระทบของขยะต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และเศรษฐกิจ ประเมินแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของปริมาณและประเภทของขยะในอนาคต วางแผนการจัดการขยะที่ยั่งยืนในระยะยาว โดยคำนึงถึงทรัพยากรและเทคโนโลยีในอนาคตการมองไกลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพนโยบายการจัดการขยะเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เข้าใจ เป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและทั่วถึงจะช่วยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อออนไลน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และเศรษฐกิจ พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

นำปฏิบัติ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม และมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สามารถสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ ออกกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนานโยบาย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมควบคุมมลพิษ. (2559). *แผนปฏิบัติการประเทศไทยไร้ขยะ ตามแนวทางประชารัฐ ระยะ 1 ปี (พ.ศ.2559-2560)*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.

กาบแก้ว ปัญญาไทย. (2554). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง* (การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชัชพล โพธิสุวรรณ. (2542). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการของเสียอันตรายจากบ้านเรือน กรณีศึกษาประชาชนที่มีบ้านพักอยู่ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2550). *ทักษะภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: มัลติอินฟอร์เมชันเทคโนโลยี.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: พริ้นติ้งเซ็นเตอร์.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติ์ขจร. (2553). *ผู้นำการบริหารยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2562). *คู่มือการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2549). *การแสวงหาและแนวทงการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารมืออาชีพ กรณีผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สุเมธี จิตต์ประภัสสร. (2562). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการขยะเหลือศูนย์ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Covey, S. R. (1999). *The Habits of Highly Effective People*. London: Cox & Wyman Ltd.

วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2568 น.352-364.

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ*

TRENDS AND CHALLENGES OF DEMOCRACY IN SOUTHEAST ASIA : A COMPARATIVE ANALYSIS

ฟองจันทร์ สุขสวัสดิ์ ณ อยุธยา
Fongchan Sooksawat Na Ayudhya
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: fongchan.so@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์แนวโน้มและความท้าทายของระบบประชาธิปไตยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาประชาธิปไตยและปัญหาที่เผชิญอยู่ บทความนี้เน้นการศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย และการบริหารจัดการของรัฐบาล จากการศึกษาพบว่า ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการพัฒนาประชาธิปไตยที่แตกต่างกันอย่างมาก ทั้งในด้านความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังพบว่ามีความท้าทายสำคัญที่ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เช่น ปัญหาความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง และการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก การพัฒนาประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงมีความท้าทายที่ต้องเผชิญอยู่ แต่ก็มีแนวโน้มที่ดีในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสามารถช่วยสร้างเสถียรภาพและความยั่งยืนให้กับระบบการเมืองในภูมิภาคนี้ได้ในอนาคต

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย; เอเชียตะวันออกเฉียงใต้; การเมืองเปรียบเทียบ

*Received May 20, 2025; Revised June 11, 2025; Accepted June 17, 2025

Abstract

This article presented an analysis of the trends and challenges of democracy in Southeast Asia, using a comparative analysis among countries in the region, to provide an overview of democratic development and the problems it faces. The article focused on various aspects, such as political, economic, and social changes, public participation in the democratic process, and government governance. The study revealed that Southeast Asian countries have very different democratic developments, both in terms of the strength of democratic institutions and public participation. It also revealed that there were significant challenges that remained obstacles to democratic development, such as economic inequality, political conflicts, and restrictions on freedom of expression. The development of democracy in Southeast Asia still faces challenges, but there are positive trends in strengthening democratic institutions and public participation, which can help create stability and sustainability for political systems in the region in the future.
Keywords: Democracy; Southeast Asia; Comparative Politics

บทนำ

ประชาธิปไตยมีบทบาทสำคัญต่อเสถียรภาพ ความเจริญรุ่งเรือง และความเป็นธรรมในสังคม ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความหลากหลายทางการเมือง ประกอบด้วยประเทศที่มีระบบการปกครองที่แตกต่างกัน การศึกษาแนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในภูมิภาคนี้ จึงมีความสำคัญเพื่อความเข้าใจบริบททางการเมืองและทิศทางการพัฒนาของประชาธิปไตยในภูมิภาค (พีรศักย์ จันทวรินทร์, 2557) ภาคประชาสังคมในภูมิภาคนี้ไม่สามารถสร้างสถาบัน (Institutionalization) ของภาคประชาสังคมที่แท้จริงให้เกิดขึ้นได้ รวมทั้งภาคประชาชนยังมักถูกจากัดบทบาทอันเป็นผลจากการถูกจากัดและปิดกั้นพื้นที่ทางการเมืองโดยผู้มีอานาจ ท้ายที่สุดประชาสังคมกับประชาธิปไตยในภูมิภาคนี้จึงมีฐานะเป็นแค่เพียงเครื่องมือที่ถูกนามาใช้เพื่อกล่าวอ้างความชอบธรรมในการดาเนินการของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยมีเบื้องหลังเป็นเป้าหมายหรือผลประโยชน์ในสิ่งที่พวกเขาต้องการอย่างแท้จริงเท่านั้น (วิสุทธิ์ โพธิแท่น, 2550)

ปัจจุบัน ประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ซึ่งมีที่มาจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่ซับซ้อน ปัจจัยสำคัญ ๆ เหล่านี้รวมถึงมรดกของเผด็จการ หลายประเทศในภูมิภาคนี้

เคยอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารหรือเผด็จการอื่น ๆ ซึ่งสร้างอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน การแทรกแซงของทหาร กองทัพยังคงมีบทบาทสำคัญในหลายประเทศ และขัดขวางต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่ทหารมีบทบาททางการเมืองมาเป็นเวลานาน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการที่ทหารมีบทบาททางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ มักส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของระบอบการปกครอง รวมถึงความเป็นประชาธิปไตยและไม่เป็นประชาธิปไตยของประเทศนั้น ๆ อย่างมาก ตามแนวคิดที่เรียกว่า การควบคุมทหารโดยพลเรือน (Civilian Control of The Military) คือ การที่ทหารแสดงบทบาททางการเมืองนั้นไม่ได้หมายความว่าประเทศแห่งนั้นจะหมดความเป็นประชาธิปไตยไปในทันที เพราะหลักการในการควบคุมทหารโดยพลเรือนนั้นอนุญาตให้ทหารมีบทบาททาง การเมืองได้ตราบใดที่ยังอยู่ใต้การควบคุมของรัฐบาลพลเรือน แต่หากทหารมีบทบาททางการเมืองในลักษณะที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของพลเรือนแล้วก็จะถือว่าส่งผลลบต่อความเป็นประชาธิปไตย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2545)

อีกประการหนึ่ง คือ วัฒนธรรมอำนาจนิยมที่เคารพผู้มีอำนาจ ซึ่งขัดต่อหลักการประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงอาจนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางการเมืองและขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตย การขาดแคลนสถาบันประชาธิปไตยที่แข็งแกร่ง หลายประเทศยังขาดสถาบันประชาธิปไตยที่แข็งแกร่ง เช่น พรรคการเมือง องค์กรอิสระ และสื่อมวลชน ซึ่งที่มาของปัญหาที่เผชิญ (สมคิด พุทธศรี, 2562) ได้แก่ ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ มีการแยกแยะระหว่างชนชั้นสังคมที่มีรายได้ต่างกันอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้มีความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง มีการขัดแย้งทางการเมืองที่สำคัญที่ส่งผลให้มีการไม่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก มีการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองและสังคมซึ่งกำเนิดจากข้อจำกัดทางกฎหมายหรือการกีดกันทางวัฒนธรรม (อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์, 2559)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เห็นการเติบโตของประชาธิปไตย ประชาชนในหลายประเทศลุกฮือขึ้นเรียกร้องประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น การปฏิรูปประชาธิปไตยในไทย ประชาธิปไตยในภูมิภาคนี้ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในภูมิภาค (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บรีกุล, 2548)

บทความนี้เปรียบเทียบแนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศตัวอย่างสองประเทศ ประเทศแรก คือ อินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุดใน

ภูมิภาค และประสบความสำเร็จในการจัดการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม ประเทศที่สอง คือ ไทย ซึ่งเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การรัฐประหาร และความขัดแย้งทางการเมือง การวิเคราะห์เปรียบเทียบช่วยให้เข้าใจบริบททางการเมืองที่แตกต่างกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยในแต่ละประเทศ และบทเรียนที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของแต่ละประเทศ โดยมุ่งเน้นที่การเปรียบเทียบการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้เห็นภาพรวมของแนวโน้มที่แตกต่างกันและปัญหาที่ต้องเผชิญ การวิเคราะห์เชื่อมโยงระหว่างประเทศช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาของประชาธิปไตยในภูมิภาคนี้อย่างชัดเจนและครอบคลุม

แนวคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย เป็นระบบการปกครองที่มุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของประชาชน ความเท่าเทียมกัน และหลักนิติธรรม ประชาธิปไตยช่วยให้ประชาชนมีสิทธิ์มีเสียงในการตัดสินใจทางการเมือง และช่วยให้มั่นใจได้ว่ารัฐบาลจะทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง มีสิทธิ์มีเสียง และได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยทั่วไปแล้ว ประชาธิปไตยมักมีลักษณะดังต่อไปนี้ (อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, 2566)

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน อำนาจสูงสุดในการปกครองมาจากประชาชน ไม่ใช่จากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง ประชาชนมีสิทธิ์กำหนดรูปแบบการปกครอง กฎหมาย และนโยบายต่าง ๆ ของประเทศ ประชาชนมีสิทธิ์เลือกผู้แทนของพวกเขาเข้ามาบริหารประเทศ

2. หลักเสรีภาพ ประชาชนมีเสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการรวมกลุ่ม เสรีภาพในการนับถือศาสนา และเสรีภาพในการแสดงออก รัฐบาลไม่สามารถจำกัดเสรีภาพของประชาชนโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ประชาชนมีสิทธิ์วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ (แม่ลูกจันทร์, 2564)

3. หลักความเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา เพศ สถานะทางสังคม หรือความคิดเห็นทางการเมือง กฎหมายมีผลบังคับใช้กับทุกคน ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมาย ประชาชนทุกคนมีสิทธิ์เข้าถึงบริการสาธารณะ และโอกาสต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน (พิมณัฐฐา เขื่อนเพ็ชรต์, 2566)

4. หลักนิติธรรม กฎหมายมีผลบังคับใช้กับทุกคน ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมาย รัฐบาลต้องใช้อำนาจตามกฎหมาย และประชาชนมีสิทธิ์ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล กระบวนการยุติธรรมต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นธรรม

5. หลักการมีส่วนร่วม ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมการประชุมสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชน รัฐบาลต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำไปพิจารณาในการตัดสินใจ (ไพรินทร์ มากเจริญ, 2562)

6. การเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม ประชาชนมีสิทธิ์เลือกผู้แทนของพวกเขาอย่างเสรี โดยปราศจากการกดดัน ข่มขู่ หรือซื้อเสียง การเลือกตั้งต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และยุติธรรม ผลการเลือกตั้งต้องได้รับการเคารพ

7. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รัฐบาลมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชน เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการรวมกลุ่ม เสรีภาพในการนับถือศาสนา และสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ประชาชนมีสิทธิ์ร้องเรียนเมื่อสิทธิมนุษยชนของพวกเขาถูกละเมิด (Regilme, 2022)

8. การตรวจสอบและความโปร่งใส ระบบประชาธิปไตยต้องมีการตรวจสอบและการความโปร่งใสที่ดี เพื่อให้สามารถป้องกันการละเมิดสิทธิและความเป็นธรรมได้

9. การมีระบบการตรวจสอบและสมดุล ระบบประชาธิปไตยควรมีการตรวจสอบและสมดุลอย่างเหมาะสมระหว่างอำนาจต่าง ๆ ทั้งรัฐบาล สภาผู้แทน และศาลยุติธรรม เพื่อป้องกันการขัดแย้งทางอำนาจและการใช้อำนาจเกินขึ้น

10. การมีระบบการเสริมสร้างสังคมพลเมือง ระบบประชาธิปไตยควรสนับสนุนให้มีการสร้างสังคมที่มีชุมชนแข็งแกร่งและมีส่วนร่วม โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนและการสร้างความเข้มแข็งทางสังคม (พิมณัฐฐา เขื่อนเพ็ชรต์, 2566)

11. การสร้างความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย การปกครองในระบบประชาธิปไตยควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าระบบการปกครองมีความโปร่งใส มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความเท่าเทียมในการดำเนินชีวิต (ลิขิต ธีรเวคิน, 2545)

อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การเมืองที่แบ่งขั้ว ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และการแทรกแซงจากภายนอก ประชาธิปไตยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้ และบรรลุเป้าหมายของการปกครองที่ดี

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เห็นการเติบโตของประชาธิปไตย ประชาชนในหลายประเทศลุกฮือขึ้นเรียกร้องประชาธิปไตยและสิทธิ

มนุษยชน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น การโค่นล้มระบอบเผด็จการทหารในพม่า การปฏิรูปประชาธิปไตยในไทย การเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรมในอินโดนีเซีย การเติบโตของสังคมพลเมืองในหลายประเทศ กรณีตัวอย่าง (กษิต ภิรมย์, 2567)

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศไทย

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ ประชาชนลุกฮือขึ้นเรียกร้องประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายประการ ตัวอย่างเช่น การรัฐประหารในปี 2557 และการมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การเลือกตั้งทั่วไปในปี 2562 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย การเติบโตของขบวนการประชาธิปไตย โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ (Ferrara, 2015)

ประชาธิปไตยในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทาย เช่น ความไม่มั่นคงทางการเมือง ตึงเครียดระหว่างกลุ่มต่าง ๆ อิทธิพลของทหาร คอร์รัปชั่นเรื้อรัง ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความอ่อนแอของสถาบันประชาธิปไตย (กอง บก.มติชน-ประชาชาติธุรกิจ, 2551)

แนวทางการแก้ไขเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในประเทศไทยจำเป็นต้องมีการแก้ไขความท้าทายเหล่านี้ แนวทางการแก้ไขที่เป็นไปได้ ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น ผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง การประชุมสาธารณะ และการรณรงค์ การปฏิรูปรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญควรได้รับการแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย และลดอิทธิพลของทหาร การต่อสู้กับคอร์รัปชั่น รัฐบาลควรดำเนินการอย่างจริงจังในการต่อสู้กับคอร์รัปชั่น การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม รัฐบาลควรดำเนินนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเสริมสร้างสถาบันประชาธิปไตย สถาบันประชาธิปไตย เช่น พรรคการเมือง องค์กรอิสระ และสื่อมวลชน ควรได้รับการเสริมสร้างให้มีบทบาทที่เข้มแข็ง ประชาธิปไตยในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ อย่างไรก็ตาม ยังมีความหวังสำหรับอนาคต ประชาชนในประเทศไทยมีความตื่นตัวทางการเมือง และต้องการเห็นสังคมที่ประชาธิปไตย ยุติธรรม และเท่าเทียมกัน การแก้ไขความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศลาว

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศลาวมีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมหลายประการ แนวโน้มสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในประเทศลาว รวมถึง การเติบโตของชนชั้นกลาง ชนชั้นกลาง

ในลาวมีขนาดใหญ่ขึ้น มีการศึกษาดีขึ้น มีรายได้มากขึ้น และมีความตระหนักรู้ทางการเมืองมากขึ้น ชนชั้นกลางมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางประชาธิปไตย การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประชาชนลาวมีการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมากขึ้น เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้ประชาชนรับข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น การเติบโตของสังคมพลเมือง องค์กรภาคประชาสังคมในลาวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ความโปร่งใส และความรับผิดชอบของรัฐบาล

ประชาธิปไตยในลาวยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การปกครองแบบพรรคเดียว ประเทศลาวปกครองโดยพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวคือพรรคประชาชนปฏิวัติลาว พรรคการเมืองอื่น ๆ ไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจกรรม การจำกัดเสรีภาพ รัฐบาลลาวจำกัดเสรีภาพในการพูด การรวมกลุ่ม และการแสดงออก ประชาชนที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอาจถูกคุกคาม จับกุม หรือจำคุก การทุจริต ปัญหาการทุจริตในลาวบั่นทอนความไว้วางใจของประชาชนต่อรัฐบาล และขัดขวางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเหลื่อมล้ำ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในลาวมีรุนแรง ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางการเมืองและขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตย (วิษณุ เครืองาม, 2530)

ประชาธิปไตยในประเทศลาวมีทั้งแนวโน้มที่ดีและความท้าทายที่สำคัญ อนาคตของประชาธิปไตยในลาวจะขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลลาวในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และสร้างสังคมที่เท่าเทียมกันและยุติธรรม

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศเวียดนาม

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เวียดนามมีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม ชนชั้นกลางเติบโตขึ้น มีบทบาทสำคัญในการผลักดันประชาธิปไตย การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้น ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น องค์กรภาคประชาสังคมทำงานส่งเสริมสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม เวียดนามยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ การปกครองแบบพรรคเดียว จำกัดเสรีภาพ การทุจริต และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (Regilme, 2022)

ในเวียดนามมีทั้งแนวโน้มที่ดีและความท้าทายที่สำคัญ อนาคตของประชาธิปไตยในเวียดนามจะขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลเวียดนามในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และสร้างสังคมที่เท่าเทียมกันและยุติธรรม

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศกัมพูชา

ประชาธิปไตยในประเทศกัมพูชามีทั้งแนวโน้มและความท้าทายที่น่าสนใจ ประเด็นการเลือกตั้งและระบบพรรคการเมือง ประชาธิปไตยในกัมพูชาเริ่มเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ

หลังจากสงครามกลางคืนและการประชุมสันติภาพปี 1991 โดยมีการจัดการเลือกตั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ระบบพรรคการเมืองก็ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีสถานการณ์ที่ไม่สมบูรณ์เกิดขึ้นและความขัดแย้งบางครั้ง เสรีภาพและสิทธิมนุษยชน การกำหนดเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนได้รับการส่งเสริม แต่ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามนักกิจกรรมทางการเมือง การจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชน และความขัดแย้งในเรื่องสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ความท้าทายทางประชาธิปไตย ได้แก่ ความไม่เสถียรภาพทางการเมือง การเมืองในกัมพูชาประสบปัญหาความไม่เสถียรภาพ เช่น การขัดแย้งระหว่างพรรคการเมือง การตรวจสอบการเลือกตั้ง และการใช้กำลังของรัฐบาลเพื่อควบคุมสถานการณ์ ปัญหาทางสังคม กัมพูชายังเผชิญกับปัญหาทางสังคมและสิทธิมนุษยชนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทั่วถึง เช่น ความยากจน การทุจริต ความไม่เสถียรภาพทางสังคม และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ถึงแม้ว่าประชาธิปไตยจะยังอยู่ในขั้นตอนการเจริญเติบโตก็ยังมีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสถานะทางการเมืองและสังคม

สรุป การครอบงำโดยผู้นำคนเดียวที่ชื่อ ฮุนเซน มาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลง ชาวกัมพูชาได้รับเสรีภาพมากขึ้น พรรคฝ่ายค้านเริ่มเข้มแข็ง ลูกหลานของฮุนเซนแพ้การเลือกตั้ง และผู้ที่ชนะก็ไม่ได้มีความสามารถหรือบารมีที่เพียงพอที่จะนับถือ

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศพม่า

ประชาธิปไตยในประเทศพม่ามีแนวโน้มและความท้าทายที่ซับซ้อนดังนี้ การเปิดกว้างทางการเมือง หลังจากการปฏิวัติที่เกิดขึ้นในปี 2011 พม่าได้เริ่มเปิดกว้างทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยมีการจัดตั้งรัฐสภาเป็นองค์กรปกครองสามัญชนแรก ๆ ตั้งแต่ ปี 2015 และการเลือกตั้งที่มีลักษณะบางส่วนเปิดให้กับพรรคการเมือง การปฏิรูป มีการปฏิรูปประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบหลากหลาย เช่น การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสื่อมวลชนและสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการเสริมสร้างสภาพภูมิทัศน์การเมืองที่เปิดกว้างมากขึ้น (กษิต ภิรมย์, 2567)

ความท้าทายของประชาธิปไตย อาทิ อำนาจทหาร พรรคทหารเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลมากในการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ การมีอำนาจทหารส่งผลให้กระบวนการเป็นประชาธิปไตยมีความจำกัดในบางเรื่อง เช่น การควบคุมสื่อมวลชน การควบคุมเสรีภาพทางการเมือง และความไม่สมดุลทางการเมือง การขัดแย้งและการคุกคาม พม่ายังเผชิญกับการขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรง และมีการคุกคามต่อนักกิจกรรมทางการเมือง นักสิทธิมนุษยชน และสื่อมวลชน ที่ทำให้ความเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนยังไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ

การพัฒนาของประชาธิปไตยในพม่าอยู่ในขั้นตอนการเป็นเช่นนี้ เนื่องจากมีการเปิดกว้างทางการเมืองในบางด้าน แต่ก็ยังมีความจำกัดและความท้าทายจากอำนาจทหารและการขัดแย้งทางการเมืองที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศมาเลเซีย

ประชาธิปไตยมาเลเซียมีความท้าทายในการเลือกตั้งและระบบการเมืองมีการเลือกตั้งอิสระและเป็นธรรม พร้อมด้วยระบบการเมืองที่เสถียรและทำงานร่วมกับเศรษฐกิจได้ดี ในด้านเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน แม้มีการส่งเสริมที่ดี แต่ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการควบคุมสื่อและการใช้กฎหมายในการควบคุมเสรีภาพบางกรณี (อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์, 2559)

ความท้าทายของประชาธิปไตย อาทิ การขัดแย้งทางเชื้อชาติ มาเลเซียมีประชาสัมพันธ์ที่ซับซ้อนเกี่ยวกับเรื่องเชื้อชาติ โดยเฉพาะในประเด็นของชนิดเชื้อชาติในส่วนของชาวมาเลเซียที่สาม ที่เป็นหลักทั้งหมด การควบคุมการสื่อสาร มีการควบคุมที่เพิ่มขึ้นในสื่อมวลชนและเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในเรื่องของข่าวสารที่สามารถทำให้เกิดความขัดแย้งได้ การคุกคามและการละเมิดสิทธิ มีรายงานเกี่ยวกับการคุกคามนักกิจกรรมทางการเมืองและสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจเป็นการละเมิดสิทธิบางประการในบางกรณี การพัฒนาของประชาธิปไตยในมาเลเซียยังมีเป็นไปด้วยดี แต่ก็ยังต้องพิจารณาถึงปัญหาและความท้าทายที่ต้องเผชิญอยู่ในขณะเดียวกัน

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศสิงคโปร์

ประชาธิปไตยในสิงคโปร์มีลักษณะเฉพาะและความท้าทาย การเมืองและการเลือกตั้ง สิงคโปร์มีการเลือกตั้งที่โปร่งใสและเศรษฐกิจเติบโตมั่นคง การควบคุมทางการเมือง: พรรคการเมืองถูกควบคุมโดยพรรคอิสระ ทำให้การแข่งขันทางการเมืองเกิดขึ้นได้ยาก เสรีภาพและสิทธิมนุษยชน : แม้จะมีระบบกฎหมายมั่นคง แต่ก็มีการจำกัดเสรีภาพและการคุกคามสิทธิมนุษยชน สิงคโปร์เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติและปฏิบัติตามกฎหมาย (Regilme, 2022)

ในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา สิงคโปร์และมาเลเซียเห็นความคึกคักของพรรคเล็ก ตระกูลลีแห่งสิงคโปร์จะไม่มีบุคคลสืบทอดอำนาจรุ่นที่สาม การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นโดยปริยาย มาเลเซียภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีนาจิบ ราซัคได้ตัดสินใจทิ้งนโยบายภูมิบุตร มุ่งสู่ความเป็นหนึ่งมาเลเซียด้วยการรับรองความหลากหลายและอยู่ร่วมกัน คนมาเลย์และจีนต้องหาทางอยู่ร่วมกันภายใต้อุดมการณ์นี้

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศอินโดนีเซีย

ประชาธิปไตยในอินโดนีเซียมีข้อดีและความท้าทาย การเลือกตั้งมีความสมบูรณ์และการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย แต่ยังมีความยากจนในบาง

พื้นที่ เศรษฐกิจเติบโตแต่ความแตกต่างทางสังคมยังคงมีอยู่ ความท้าทายรวมถึงการควบคุมการสื่อสาร เสรีภาพของสื่อมวลชน การขัดแย้งทางการเมืองและการกีดกันทางการเมือง รวมถึงปัญหาความไม่สมดุลทางสังคมที่ส่งผลต่อการดำเนินการทางการเมือง (พีรศักย์ จันทวรินทร์, 2557)

อินโดนีเซียมีหลักปัญจศีลที่ช่วยให้การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างและความคิดเห็นที่หลากหลาย ฝ่ายรัฐบาลเสียงข้างมากสามารถทำงานร่วมกับฝ่ายค้านเสียงข้างน้อยผ่านฉันทามติ ซึ่งไม่เน้นการเผชิญหน้า นอกจากนี้ฝ่ายทหารไม่ได้มีความตั้งใจที่จะกลับมามีอำนาจ แต่ยังคงผลิตบุคลากรที่มีฝีมือเข้ามาสู่สนามการเมือง ทำให้ฝ่ายทหารมีความรู้สึกว่ามีคนของตนอยู่ในวงการการเมือง และประเทศก็ยังมีอดีตนายทหารที่ดูแลความมั่นคงของชาติได้

แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตยในประเทศฟิลิปปินส์

ประชาธิปไตยในฟิลิปปินส์มีการเลือกตั้งที่อิสระและสมบูรณ์ เสรีภาพและสิทธิมนุษยชนได้รับความสำคัญ แต่ยังมีความกดดันและความขัดแย้งทางสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพของสื่อ ฟิลิปปินส์มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเร็ว รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ความท้าทายที่พบ เช่น การขัดแย้งทางการเมือง ความไม่เสถียรทางสังคม การควบคุมสื่อ และการคุกคามนักกิจกรรม นักสิทธิมนุษยชน และสื่อมวลชน (แม่ลูกจันทร์, 2564)

ในกรณีฟิลิปปินส์ ตัวประธานาธิบดีและพรรคประชาธิปไตย มุ่งมั่นในการบริหารราชการด้วยธรรมาภิบาล ไม่มีข่าวลือ ข้อครหาโจมตีต่อการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือการทุจริตคอร์รัปชั่น อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมมีความยุติธรรม ปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง

สรุป ประชาธิปไตยในภูมิภาคนี้ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ความท้าทายเหล่านี้รวมถึง

1. มรดกของเผด็จการ หลายประเทศในภูมิภาคนี้เคยอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการทหารหรือเผด็จการอื่นๆ ซึ่งสร้างอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

2. การแทรกแซงของทหาร กองทัพยังคงมีบทบาทสำคัญในหลายประเทศและอาจขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตย

3. วัฒนธรรมอำนาจนิยม วัฒนธรรมอำนาจนิยมที่เคารพผู้มีอำนาจ ขัดต่อหลักการประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงอาจนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางการเมืองและขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตย

5. การขาดแคลนสถาบันประชาธิปไตยที่แข็งแกร่ง หลายประเทศยังขาดสถาบันประชาธิปไตยที่แข็งแกร่ง เช่น พรรคการเมือง องค์กรอิสระ และสื่อมวลชน

ประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มและความท้าทายที่น่าสนใจดังนี้

ตารางที่ 1 แนวโน้มของประชาธิปไตย และความท้าทายของประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แนวโน้มของประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ความท้าทายของประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
1.การเข้าร่วมของประชาชนในกระบวนการการเมือง มีการเพิ่มขึ้นของการเข้าร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของรัฐบาล 2.การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การประชาธิปไตยเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการสร้างสถานการณ์ที่เป็นมิตรต่อการลงทุนและการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น 3.การเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการประชาธิปไตย การพัฒนามาตรการที่สนับสนุนให้มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการประชาธิปไตย เช่น การปรับปรุงที่ปรึกษาทางกฎหมายและการสนับสนุนสื่อมวลชน	1.ความขัดแย้งทางการเมือง มีการขัดแย้งทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงการเมืองที่อาจทำให้มีความไม่มั่นคงทางการเมือง 2.การจำกัดเสรีภาพ มีการจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก การผูกขาดสิทธิมนุษยชน และการควบคุมสื่อมวลชน 3.ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ มีความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจที่สร้างปัญหาเศรษฐกิจและความขัดแย้งทางสังคม 4.การสูญเสียความไว้วางใจในระบบการปกครอง มีการสูญเสียความไว้วางใจในระบบการปกครอง โดยเฉพาะการที่ประชาชนไม่ได้รับความเท่าเทียมและความยุติธรรมจากอำนาจประจำท้องถิ่น

ประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เผชิญกับทั้งโอกาสและความท้าทาย อนาคตของประชาธิปไตยในภูมิภาคนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการรวมถึงความมุ่งมั่นของประชาชนต่อประชาธิปไตย การทำงานของผู้นำทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาคมระหว่างประเทศ อนาคตของประชาธิปไตยในภูมิภาคนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของประชาชน นักการเมือง และผู้นำทางสังคมในการเอาชนะความท้าทายเหล่านี้ ประชาธิปไตยที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน สถาบันประชาธิปไตยที่แข็งแกร่ง และวัฒนธรรมที่เคารพสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ประชาธิปไตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีลักษณะและความท้าทายที่เป็นพิเศษ โดยมีบางประเทศที่มีความเป็นประชาธิปไตยแข็งแกร่ง ในขณะที่บางประเทศมีความเสี่ยงในด้านความเป็นอิสระและความยากลำบากในการกำกับดูแลการประชาธิปไตยต่อไปนี้ คือ ภาพรวมของแนวโน้มและความท้าทายที่สำคัญ

ตารางที่ 2 แนวโน้มและความท้าทายของประชาธิปไตย

แนวโน้มของประชาธิปไตย	ความท้าทายของประชาธิปไตย
ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความหลากหลายด้านการเมืองและสิทธิเสรีภาพ โดยบางประเทศ เช่น ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย มีการเลือกตั้งที่เสรีและสนับสนุนสิทธิมนุษยชน ในขณะที่บางประเทศ เช่น กัมพูชา ลาว และเวียดนาม ยังมีการควบคุมอย่างเข้มงวดทั้งในด้านการเมืองและการแสดงออก นอกจากนี้ ภูมิภาคนี้ยังมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองตามมาอย่างต่อเนื่อง	บางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองและความไม่เสถียรภาพทางสังคม เช่น การขัดแย้งรุนแรงในกัมพูชา และการกดขี่ทางการเมืองในเวียดนาม โดยมีปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนและการควบคุมสื่อที่กระทบต่อเสรีภาพและความสงบสุขภายในประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กษิต ภิรมย์. (2567). *ประชาธิปไตยถดถอยในอาเซียน*. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.naewna.com/politic/columnist/61333

กอง บก.มติชน-ประชาชาติธุรกิจ. (2551). *ตุลาการภิวัฒน์ ปฏิวัติการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

พิมณัฐฐา เขื่อนเพ็ชรต์. (2566). *สื่อนอกชี้ประชาธิปไตยในอาเซียนกำลัง 'ถดถอย' และ 'แย่ลง' เรื่อย ๆ (?)*. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://shorturl.asia/xsoji

พีรศักย์ จันทวรินทร์. (2557). ประชาธิปไตยในอาเซียน. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 16(47), 21-54.

ไพรินทร์ มากเจริญ. (2562). ประชาสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : มายาคติและข้อจำกัดในการสนับสนุนประชาธิปไตย. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 7(1), 80-98.

แม่ลูกจันทร์. (2564). *ประชาธิปไตยในอาเซียน*. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.thairath.co.th/news/foreign/2077565

ลิขิต ธีรเวคิน. (2545). *การเมืองการปกครองของไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิษณุ เครืองาม. (2530). *กฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.

วิสุทธิ์ โพธิแท่น. (2550). *แนวคิดประชาธิปไตยของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรม เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สถาบันพระปกเกล้า.

สมคิด พุทธศรี. (2562). *แดน สเลเตอร์ : มุมมองใหม่ว่าด้วยประชาธิปไตยในเอเชีย*. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://www.the101.world/democratisation-in-east-asia-interview-dan-slater/

อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์. (2559). *สำรวจความเป็นประชาธิปไตยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://shorturl.asia/DVT65

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. (2566). *สุขภาวะประชาธิปไตยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2568, จาก https://shorturl.asia/aGEsT

Ferrara, F. (2015). The Political Development of Modern Thailand. Cambridge: Cambridge University Press.

Regilme, S. S. F. Jr. (2022). *Stopping the autocratic spread in Southeast Asia*. Retrieved February 2, 2025, from https://shorturl.asia/pk4RV

สังคหวัตถุ 4 กับการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง*

SANGAHAVATTHU 4 AND THE CREATION OF A STRONG DEMOCRATIC SOCIETY

จำนง วงศ์คง, พระมหาอานนท์ อคฺคปญฺโญ
Chamnong Wonkhong, Phramaha Anon Akkapanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Chamnong1963@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพหลักสังคหวัตถุ 4 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมประชาธิปไตย โดยชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศกำลังพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียม ซึ่งระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะสังคหวัตถุ 4 อันประกอบด้วย ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อัตถจริยา (การทำประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) เมื่อนำสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้กับการสร้างสังคมประชาธิปไตย พบว่าหลักการเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ความเท่าเทียม และการเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ ทาน ส่งเสริมการลดความเหลื่อมล้ำ ปิยวาจา ส่งเสริมการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ อัตถจริยา ส่งเสริมการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และสมานัตตตา สนับสนุนความเสมอภาคในทุกระดับ หลักธรรมเหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง ยั่งยืน และสันติสุขอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: สังคหวัตถุ 4; การสร้างสังคม; ประชาธิปไตย

Abstract

This article aimed to study and analyze the potential of the Sangahavatthu 4 in strengthening democratic societies, pointing out that the development of democracy in developing countries is important in creating a just and equal society, where democracy emphasizes the rights, freedoms and participation of the people. The systematic application of Buddhist

*Received April 29, 2025; Revised June 7, 2025; Accepted June 17, 2025

principles, especially the Sangahavatthu 4, consisting of Dana, giving, Piyavaca pleasant speech, Atthachariya, benevolence, and Samanatta, consistency. When the Sangahavatthu 4 are applied to the creation of a democratic society, it is found that these principles help strengthen public participation, equality, and respect for human dignity. Than promotes the reduction of inequality; Piyavaca promotes creative communication; Atthachariya promotes sacrifice for the common good; and Samanatta supports equality at all levels. These principles therefore play an important role in strengthening a truly stable, sustainable, and peaceful democracy.
Keyword: Sangahavatthu 4; Society Creation; Democracy

บทนำ

การพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศกำลังพัฒนาเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและความเท่าเทียม ระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทำให้คนในสังคมมีโอกาสเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการกำหนดทิศทางของประเทศผ่านการเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรม การพัฒนาประชาธิปไตยจะช่วยเสริมสร้างสถาบันทางการเมืองที่มีเสถียรภาพ ส่งเสริมการปกครองด้วยกฎหมาย (Rule of Law) ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ, 2567)

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาประชาธิปไตยต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งสถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนา การสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในระยะยาว จึงต้องนำเสนอหลักธรรมในรูปแบบที่ทันสมัยและเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยโดยใช้หลักพุทธธรรมมีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมที่มีความสงบสุข มีความยุติธรรม และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การสร้างจิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายใต้หลักการประชาธิปไตยที่เคารพความแตกต่างหลากหลาย (กรวิชญ์ บุญมี, 2567)

ในท่ามกลางความท้าทายเหล่านี้ หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาได้ถูกนำมาพิจารณาในฐานะแหล่งปัญญาและแนวทางในการพัฒนาสังคมในหลากหลายมิติหนึ่งใน

หลักธรรมที่โดดเด่นและมีความสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอย่างสันติสุขและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือ สังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน การให้และแบ่งปัน ปิยวาจาการพูดจาด้วยความจริงใจและสร้างสรรค์ อัตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และสมานัตตาการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หลักธรรมนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างความสามัคคีและความเท่าเทียมในสังคมประชาธิปไตย (สุมาลี บุญเรือง และสุรพล สุยะพรหม, 2566)

ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงศักยภาพของหลักสังคหวัตถุ 4 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมประชาธิปไตย โดยจะพิจารณาถึงความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมแต่ละประการกับคุณลักษณะสำคัญของสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคง ตลอดจนอุปสรรคและความท้าทายในการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในบริบทของสังคมที่มีความหลากหลายทางความคิด วัฒนธรรม และผลประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

ความเข้าใจในหลักสังคหวัตถุ 4

ความหมายของหลักสังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือ หรือหลักธรรม 4 ประการ ที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก โดยมีนักวิชาการให้ความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2561) ได้กล่าวถึงความหมายของ สังคหวัตถุ 4 ว่า คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคีหลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วย 1. ทาน การให้คือการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ แบ่งปัน และช่วยเหลือผู้อื่นด้วยสิ่งของต่าง ๆ รวมถึงการให้ความรู้ คำแนะนำ และการสั่งสอน 2. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่น่ารักจับใจ สร้างความรู้สึกดี และเป็นที่รักใคร่นับถือ อันได้แก่ คำพูดที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน ก่อให้เกิดความสมานสามัคคี ไมตรีจิต รวมถึงคำพูดที่แสดงถึงประโยชน์ มีเหตุผล หลักฐานและสามารถโน้มน้าวให้เกิดความนิยมและยอมรับได้ 3. อัตถจริยา คือ การประพฤติที่เป็นประโยชน์ โดยกระตือรือร้นในการช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมถึงการช่วยแก้ไข ปรับปรุง และส่งเสริมในด้านจริยธรรม 4. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ การวางตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายโดยประพฤติปฏิบัติต่อผู้คนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน รวมถึงการร่วมรับรู้และร่วมแก้ไขทั้งในยามสุขและยามทุกข์ นอกจากนี้ยัง

หมายถึงการวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ สถานภาพบุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องตามหลักธรรมในแต่ละสถานการณ์

บุญสิริ ชวลิตธำรง (2529) ได้กล่าวถึงความหมายของ สังคหวัตถุ 4 ว่า ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน อันเป็นไปเพื่อการสงเคราะห์กัน ซึ่งมีอยู่ 4 ข้อ 1. ทาน หมายถึง การให้ การแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เพราะทุกคนย่อมต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ เช่น ทรัพย์สินเงินทอง เครื่องอุปโภคบริโภค กำลังกายในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกาย วาจาในการให้คำแนะนำที่เหมาะสม หรือสติปัญญาในการให้ความรู้และชี้แนะแนวทางต่าง ๆ 2. ปิยวาจา หมายถึง การพูดจาที่ไพเราะและจับใจ คือการใช้ถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนโยน และสร้างความรู้สึกที่ดีต่อผู้ฟัง ตรงกันข้าม หากใช้คำพูดที่ไม่สุภาพหรือไม่น่าพอใจ ก็อาจทิ่มแทงจิตใจ สร้างความเสียใจและความไม่สบายใจให้ผู้อื่น ดังนั้น ทุกคนจึงควรมีสติในการควบคุมความคิดและคำพูด เพื่อสื่อสารด้วยวาจาที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ แม้ในยามเหนื่อยล้าจากการทำงาน สติคือสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เราควบคุมคำพูดให้ยังคงไพเราะได้ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการเจรจาทางการทูตหรือการแสดงออกใดๆ การมีสติกำกับอยู่เสมอจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น 3. อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ต่อกัน คือการกระทำสิ่งที่เป็นคุณต่อส่วนรวม ไม่ว่าจะเป็นต่อองค์กร เช่น โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย ชุมชนที่เราอยู่ หรือประเทศชาติ ในขณะเดียวกัน สิ่งใดที่เป็นโทษก็ควรหลีกเลี่ยง การทำประโยชน์นี้สามารถแสดงออกได้ทั้งทางกาย ด้วยการลงมือช่วยเหลือ ทางวาจา ด้วยการเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ และทางใจ ด้วยการมีจิตใจที่มุ่งมั่นทำความดี ในทุกโอกาสและเวลาที่สามารถทำได้ 4. สมานัตตตา หมายถึง การวางตนอย่างสม่ำเสมอ หรือการรักษาความเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การปฏิบัติตามระเบียบและข้อกำหนดที่ได้บัญญัติไว้สำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย ตามหน้าที่ความรับผิดชอบของตน เช่นเดียวกับการเคารพกฎระเบียบขององค์กรหรือสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษา หรือข้อปฏิบัติสำหรับพระภิกษุสงฆ์

กล่าวโดยสรุป สังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อัตถจริยา (การทำประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการยึดเหนี่ยวจิตใจ ประสานความสัมพันธ์และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม ช่วยขจัดความขัดแย้งและสร้างความรักใคร่สามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน หรือประเทศชาติ

ความสำคัญของสังคหวัตถุ 4

พุทธทาสภิกขุ (2525) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสังคหวัตถุ 4 คือ หลักการสงเคราะห์ หรือเรื่องการสงเคราะห์กันช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งประกอบด้วย ทาน คือ

การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พระพุทธเข้ามุ่งที่ธรรมทานมากกว่า อมิสทานคือการให้วัตถุสิ่งของ ส่วนธรรมทานเป็นการให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ชี้แนะแนวทางให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองได้ด้วยตนเอง ปิยวาจา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่น่ารักและน่าเคารพ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเน้นว่าเป็นคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สื่อสารด้วย อัตถจริยา คือ การประพฤติปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับโลกัตถจริยา ซึ่งเป็นการทำประโยชน์แก่สังคมในวงกว้าง โดยไม่จำกัดอยู่เพียงตนเองและคนใกล้ชิด สมานัตตตา คือ การวางตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและร่วมทุกข์ร่วมสุขกันได้อย่างสม่ำเสมอ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2550) ได้กล่าวไว้ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและประสานความสัมพันธ์ในสังคมหรือหมู่คณะ เพื่อสร้างความสามัคคีและสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 ดังต่อไปนี้

1. ทาน คือ การให้ทานคือการแบ่งปันสิ่งของที่ตนมีแก่ผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่และเสียสละ โดยมิได้มุ่งหวังให้ตนเองร่ำรวยขึ้นหรือถึงกับหมดตัว แต่เป็นการแสดงออกถึงไมตรีจิต ผู้ให้ไม่จำเป็นต้องมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป และการให้ยังครอบคลุมถึงการช่วยเหลือด้วยปัจจัยสี่ ทุนทรัพย์ สิ่งของ รวมถึงการให้ความรู้และความเข้าใจด้วย

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่เปี่ยมด้วยความรัก ความสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง รวมถึงการชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล หลักฐาน และชักจูงไปในทางที่ดีงาม หรือเป็นการแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ และพูดให้เกิดความเข้าใจอันดี ความสามัคคี ไมตรีจิต ก่อให้เกิดความรักใคร่ นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การสื่อสารที่ดีมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับฝ่ายประชาสัมพันธ์ หากขาดปิยวาจา แม้โครงการหรือกิจกรรมจะดีเพียงใดก็ยากที่จะโน้มน้าวใจสมาชิกในกลุ่มได้

3. อัตถจริยา การลงมือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย และกระตือรือร้นในการสนับสนุนกิจการต่าง ๆ รวมถึงการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งการช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการส่งเสริมพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีงาม

4. สมานัตตตา การวางตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย การให้ความเสมอภาคและการปฏิบัติต่อสมาชิกในกลุ่มและบุคคลทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่เอารัดเอาเปรียบผู้ที่ด้อยกว่า และมีความเสมอภาคในการร่วมสุขร่วมทุกข์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาศน์ วาสโน) (2528) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า เป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การให้เพื่อสงเคราะห์นี้ หมายถึง การให้เพื่อยึด เหนี่ยวน้ำใจ ร้อยรัดใจให้รวมกันเป็นหมู่และเห็นอกเห็นใจกัน รักใคร่นับถือสนิทสนมกันมั่นคง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเพื่อนครู ซึ่งเกิดจากการเสียสละเงินของผู้สมัครใจเป็นสมาชิกในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มก่อนที่จะร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัด กลุ่มบริหารจัดการด้วยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของ ความรู้ คำแนะนำ รวมถึงการเสียสละแรงกายและเวลาเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน เป็นที่รัก และซาบซึ้งใจยังช่วยสร้างความสามัคคี มิตรไมตรี และความรักใคร่นับถือ ตลอดจนการยอมรับในกฎกติกาที่ตกลงร่วมกัน ทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน และผลประโยชน์ที่ได้รับร่วมกันคือมิตรภาพที่ดี ซึ่งเป็นแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญที่เน้นการสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสร้างความสามัคคี ประกอบด้วย ทาน การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยเฉพาะธรรมทาน ปิยวาจา การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ จริงใจ และเป็นประโยชน์ อัตถจริยา การประพฤติปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นและสังคม และสมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน หลักธรรมเหล่านี้มีบทบาทในการยึดเหนี่ยวจิตใจ ประสานความสัมพันธ์ และส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่คณะและสังคมโดยรวม

ความเข้าใจในประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (Democracy) เป็นระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับอำนาจของประชาชน โดยประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะเป็นโดยตรง เช่น การลงประชามติ หรือโดยอ้อม เช่น การเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา โดยมีนักวิชาการให้ความหมายแตกต่างกัน ดังนี้

Lindsay (1951) ให้ความหมายว่า ประชาธิปไตยตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่ามนุษย์สามารถตกลงทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดร่วมกันได้ และในทำนองเดียวกันก็มีวิถีชีวิตของแต่ละปัจเจกชนได้ เกิดจากการยอมรับนับถือเคารพนับถือบุคลิกภาพซึ่งกันและกันมากพอเราก็สามารถจะหาหลักเกณฑ์ของระบบสิทธิเสรีภาพซึ่งทำให้บุคคลบรรลุถึงชีวิตอันเสรีได้ ซึ่งวิธีการที่ดีที่สุดในทัศนะของเขา คือ การปรึกษาหารือถกเถียงกัน ดังนั้น จากความหมายดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า มนุษย์เราต้องยอมรับและเคารพในความแตกต่างของบุคลิกภาพไม่ควรนำความคิดของตนเองไปตัดสินหรือจำกัดว่าบุคลิกภาพแบบใดจึงเป็นที่ยอมรับ เพราะมนุษย์

มีความหลากหลาย การทำความเข้าใจกันควรเกิดขึ้นผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างเปิดใจ โดยปราศจากอคติหรือทิฐิมานะเป็นอุปสรรค

Carlton (1975) ให้ความหมายประชาธิปไตย คือ การใช้ความพยายามก้าวไปสู่ชีวิตที่ดีงามเพื่อประชาชนของคนทุก ๆ คน โดยไม่หยุดยั้ง นั่นก็คือ การให้เสรีภาพของแต่ละคนให้มากที่สุด พร้อม ๆ กับการให้ความคุ้มครองชีวิต ความปลอดภัย การสงเคราะห์ และการมีโอกาสในชีวิตที่กว้างขวางที่สุดสำหรับทุกคน เท่าที่ธรรมชาติจะอำนวยเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพให้เต็มที่ที่สุด และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากที่สุด

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2547) ได้อธิบายถึงลักษณะของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วยการแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของระบอบประชาธิปไตยมี 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม (Participation) ประชาธิปไตยถือว่าเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนกับรัฐมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งในแง่ของปัจจัยนำเข้า กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้กำหนดและมีอิทธิพลต่อรัฐบาล และในแง่ปัจจัยนำออก กล่าวคือ รัฐบาลออกนโยบายและกฎหมายตอบสนองต่อข้อเรียกร้อง ความต้องการของประชาชน ดังนั้น ประเด็นการมีส่วนร่วมจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาลตามที่กล่าวมา เนื่องจากภายใต้ระบอบนี้ประชาชนเป็นผู้คัดเลือกคนที่จะมาเป็นรัฐบาล ในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องให้สิทธิการเลือกตั้งแก่คนทุกคนที่อยู่ในวัยที่กฎหมายกำหนด โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเพศ ชนชั้น ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สีผิว ศาสนา ความเชื่อ นอกจากนั้นการเลือกตั้งต้องดำเนินไปอย่างอิสรเสรี ทั้งในตัวผู้เลือกและพรรคการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างหลากหลาย ปราศจากการบังคับขู่เข็ญ การใช้อามิสสินจ้าง การซื้อสิทธิขายเสียง การเลือกตั้งต้องเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่เพียงด้านการเลือกตั้งเท่านั้น ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยประชาชนต้องได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่น ๆ ด้วย ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อความเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ สิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การรวมกลุ่ม การวิพากษ์วิจารณ์นโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล เป็นต้น

2. พหุนิยม (Pluralism) คำว่า พหุนิยม หมายถึง ความแตกต่าง หลากหลายด้านต่าง ๆ ในสังคม ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและกลุ่ม ซึ่งมีสิทธิเสรีภาพที่จะดำเนินชีวิตตามความคิด ความเชื่อของตนหรือกลุ่มของตน มีอิสระที่จะคิดเห็นแตกต่าง หลากหลายและมีอิสระในการที่จะแสดงออกถึงความแตกต่างหลากหลายนั้น ตราบใดที่ไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ระบอบประชาธิปไตยให้สิทธิแก่คนทุกคนทุกกลุ่ม ซึ่งมีความคิดความเห็น ความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างหลากหลาย มีอิสระในการติดต่อสัมพันธ์กับรัฐบาลอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีใครหรือกลุ่มใดสามารถอ้างสิทธิพิเศษเหนือคนอื่นหรือกลุ่มอื่นและ

กีดกันคนอื่นหรือกลุ่มอื่นไม่ให้รัฐบาลรับฟังหรือให้ความสนใจได้ หากสังคมใดก็ตามความคิดของคนบางคนหรือบางกลุ่มถูกปิดกั้น ย่อมเป็นที่สงสัยได้ว่าความเป็นประชาธิปไตยของสังคมนั้นอยู่ในขั้นที่มีปัญหา

3. การพัฒนานิยม (Developmentalism) หมายถึง การที่ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่พัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ให้คนเราสามารถตระหนักรู้ถึงพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประชาธิปไตย เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองซึ่งเห็นถึงความสำคัญของคะแนนเสียงของตนว่ามีคุณค่า มีความหมายไม่ใช่การตัดสินใจเลือกโดยไม่ได้ตระหนักรู้ว่าการกระทำของตนมีความหมายว่าอย่างไร

4. การปกป้องคุ้มครอง (Protection) ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่จำกัดการใช้อำนาจของรัฐไม่ให้มีมากจนเกินไปจนนำไปสู่การทำลายสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานที่สำคัญในรูปแบบการปกครอง การปกป้องคุ้มครองประชาชน ยับยั้งการใช้อำนาจของรัฐบาลปรากฏในหลายรูปแบบผ่านกลไกที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็น ตีพิมพ์ หรือรายงานข่าว การรวมกลุ่มหรือสมาคมการตรวจสอบและถ่วงดุลไม่ให้องค์ใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจมากจนเกินไป หรือการที่รัฐธรรมนูญกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของนักการเมืองเพื่อป้องกันไม่ให้ผูกขาดอำนาจไปตลอดชีวิต

5. การดำเนินงาน (Performance) การปกครองในระบอบประชาธิปไตยต้องนำมาซึ่งการยกระดับมาตรฐานชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งหลายให้สูงขึ้น ทั้งในด้านปัจจัยสี่ที่จำเป็นสำหรับดำรงชีวิต ดำรงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของประชาชนทั้งหลายให้สูงขึ้น ระดับการศึกษาระดับของรายได้ ความยืนยาวของอายุขัยของประชาชนทั้งหลายให้สูงขึ้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรัฐบาลว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดีหรือไม่ หากประเทศใดมีความอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและมีเทคโนโลยีในระดับขั้นที่สามารถดึงทรัพยากรที่มีอยู่มากนั้นมาใช้ประโยชน์ได้ไม่ยากแต่กลับปรากฏว่า ประชากรโดยส่วนใหญ่ตกอยู่ในสภาวะยากจนคุณภาพชีวิตต่ำกว่าระดับมาตรฐาน ย่อมต้องนำมาสู่ข้อสงสัยหรือคำถามว่าการดำเนินงานของรัฐบาลนั้นคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักหรือไม่

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ซึ่งสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้ทั้งโดยตรงผ่านการลงประชามติหรือโดยอ้อมผ่านการเลือกตั้งผู้แทน Lindsay (1951) มองว่า ประชาธิปไตยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับความแตกต่างและสามารถตกลงร่วมกันได้ด้วยการปรึกษาหารือ Carlton (1975) เน้นย้ำถึงความพยายามอย่างไม่หยุดยั้งในการสร้างชีวิตที่ดีงามและให้

เสรีภาพ ควบคู่ไปกับการคุ้มครองและให้โอกาสแก่ทุกคน ส่วนสมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2547) อธิบายประชาธิปไตยผ่าน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนพหุนิยม ที่ยอมรับความหลากหลาย การพัฒนานิยมที่ส่งเสริมศักยภาพมนุษย์ การปกป้องคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ และการดำเนินงานที่ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

สังคหวัตถุ 4 กับการเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง

สังคหวัตถุ 4 หลักนี้เน้นถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความสามัคคีในสังคม โดยการเสียสละและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสังคมที่มี ความสมานฉันท์ ประชาธิปไตยที่เข้มแข็งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม หลักทานและอัตถจริยาสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการพูดจา ด้วยคำสุภาพเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งเป็นองค์ประกอบ สำคัญของการปฏิสัมพันธ์ในระบบประชาธิปไตย

ทาน ในทางพุทธศาสนาหมายถึง การให้ การเสียสละ และการแบ่งปันแก่ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) การให้ในลักษณะนี้ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดความเท่าเทียมในโอกาสและ การดำรงชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของหลักสิทธิมนุษยชนในระบอบประชาธิปไตยการ ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เป็นการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนหลักความเสมอภาค มิใช่การสงเคราะห์จากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า แต่เป็นการยอมรับในคุณค่าความเป็นมนุษย์ของกันและกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) ทานจึงมิใช่เพียงการให้วัตถุเท่านั้น แต่ยังเป็นการเคารพสิทธิ ความศักดิ์สิทธิ์ และ ศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน ด้วยเหตุนี้ การปลูกฝังทานในระดับบุคคลและสังคม จึงเป็นวิธีการ เสริมสร้างความเสมอภาค และขยายขอบเขตสิทธิและเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตยให้ เข้มแข็งและมั่นคงยิ่งขึ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ สุภาพ และจริงใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารในสังคมประชาธิปไตย การใช้ ปิยวาจาทำให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรีและสร้างสรรค์ โดยลดความตึงเครียดและหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่ไม่จำเป็น ในระบอบประชาธิปไตย การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่เพียงแค่การแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี แต่ยังต้อง คำนึงถึงความเคารพซึ่งกันและกัน การใช้ภาษาที่สร้างสรรค์และให้เกียรติผู้อื่น เป็น เครื่องมือที่ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่ประชาชนและทำให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดำเนินไป ด้วยสันติวิธี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) ดังนั้น การบ่มเพาะปิยวาจาในการ

สื่อสารจึงเป็นการวางรากฐานที่สำคัญในการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543)

อัตถจริยา คือ การประพฤติปฏิบัติที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) เป็นการกระทำที่แสดงถึงความเสียสละและความใส่ใจต่อประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน ในสังคมประชาธิปไตยซึ่งยึดถือการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระทำที่สะท้อนอัตถจริยา เช่น การอาสาช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณะ การสนับสนุนโครงการเพื่อสังคม หรือการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ถือเป็นพฤติกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) การมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ ไม่เพียงแต่สร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวมเท่านั้น แต่ยังช่วยปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่มีพลวัตและยั่งยืน

สมานัตตตา หมายถึง การวางตนอย่างเสมอกัน ไม่ถือตนว่าสูงกว่าหรือต่ำกว่าผู้อื่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) แนวคิดนี้ส่งเสริมความเสมอภาคและการยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องอย่างลึกซึ้งกับหลักสิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย ในสังคมประชาธิปไตย ความเสมอภาคไม่เพียงแต่หมายถึงความเสมอภาคทางกฎหมาย แต่ยังครอบคลุมถึงการเคารพความแตกต่างและการให้เกียรติในศักดิ์ศรีของบุคคลทุกคน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2549) การปลูกฝังสมานัตตตาช่วยลดการแบ่งแยกชนชั้น ความเหลื่อมล้ำ และความรุนแรงทางสังคม ทำให้สังคมมีพื้นฐานแห่งความยุติธรรมและสันติสุข (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543) ด้วยเหตุนี้ การน้อมนำสมานัตตตามาใช้ในชีวิตประจำวันและกิจกรรมทางสังคมจึงเป็นการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่แท้จริง ที่เคารพทั้งสิทธิของตนเองและผู้อื่นอย่างเสมอกัน

สรุปได้ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่ดี สามัคคี และสมานฉันท์ โดยเน้นการเสียสละและช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ทานส่งเสริมความเท่าเทียมและการเคารพสิทธิมนุษยชน ปิยวาจาสร้างบรรยากาศที่ดีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ อัตถจริยาผลักดันการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และสมานัตตตาส่งเสริมความเสมอภาคและการยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

แนวทางการส่งเสริมการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง

หลักสังคหวัตถุ 4 แต่ละประการมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง การให้หรือทาน ไม่เพียงแต่เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในยามยากลำบากเท่านั้น แต่ยังช่วยลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำในสังคม เมื่อผู้ที่มีกำลังทรัพย์หรือทรัพยากรต่าง ๆ แบ่งปันให้แก่ผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า ย่อมเป็นการสร้างตาข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งและนำไปสู่การสนับสนุนรัฐสวัสดิการที่ครอบคลุมและทั่วถึงมากขึ้น นอกจากนี้ การให้ยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการดูแลและพัฒนาสังคมร่วมกันอีกด้วย ขณะที่ ปิยวาจา หรือการพูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนโยน และสร้างสรรค์ เป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย การสื่อสารด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ลดการใช้ถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือความเกลียดชัง จะช่วยสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดอกและสร้างสรรค์ แม้จะมีความเห็นที่แตกต่างกัน การรับฟังอย่างตั้งใจและการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายจะนำไปสู่ความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการตัดสินใจร่วมกันและการประนีประนอมในระบอบประชาธิปไตยส่วน อัตถจริยา หรือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นการเน้นย้ำถึงความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย การที่ประชาชนและผู้มีอำนาจคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก จะนำไปสู่การตัดสินใจและการดำเนินนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง การส่งเสริมการทำงานอาสาสมัครและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม ยังเป็นการเสริมสร้างพลังของภาคประชาชนและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอีกด้วย ท้ายที่สุด สมานัตตตา หรือการวางตนเสมอต้นเสมอปลายและการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเท่าเทียมเป็นหลักการสำคัญในการลดช่องว่างและความขัดแย้งระหว่างชนชั้นและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมประชาธิปไตย การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการรับรองสิทธิและเสรีภาพของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค จะสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันและความเป็นพลเมืองร่วมกัน เมื่อทุกคนรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ย่อมนำไปสู่สังคมประชาธิปไตยที่มั่นคงและเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

แนวทางการส่งเสริมการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ ๔ เพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง			
ทาน	ปิยวาจา	อัตถจริยา	สมานัตตตา
ส่งเสริมวัฒนธรรมการบริจาคอย่างสร้างสรรค์	ส่งเสริมการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในระบบการศึกษา	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ	บังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม
สร้างกลไกการแบ่งปันทรัพยากรที่เป็นธรรม	สร้างพื้นที่สื่อสารสาธารณะที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์	สนับสนุนการรวมกลุ่มและการทำงานอาสาสมัคร	ส่งเสริมความหลากหลายและความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม
สนับสนุนเศรษฐกิจแบ่งปัน	ส่งเสริมบทบาทของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลอย่างรอบด้านและสร้างสรรค์	ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ	ปลูกฝังค่านิยมความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศกำลังพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่ยุติธรรมและเท่าเทียม โดยให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และการสร้างความเข้าใจในคนรุ่นใหม่ เป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยโดยใช้หลักพุทธธรรมมุ่งสร้างสังคมสงบสุข ยุติธรรม และยั่งยืน ผ่านการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ ปัญญา จิตสำนึกสาธารณะ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สังคหวัตถุ 4 อันประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอย่างสันติสุข บทความนี้จึงมุ่งศึกษาศักยภาพของสังคหวัตถุ 4 ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมประชาธิปไตย ตลอดจนอุปสรรค แนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมและยั่งยืน

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อัตถจริยา (การทำประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการยึดเหนี่ยวจิตใจ ประสานความสัมพันธ์ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกัน โดยเน้นย้ำถึงการสงเคราะห์ การช่วยเหลือ การพูดจาที่ดี และการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อสร้างความรักใคร่สามัคคีและความสงบสุขในหมู่คณะ ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน ซึ่งมีสิทธิและเสรีภาพในการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

การส่งเสริมการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 สามารถทำได้โดยการเน้นย้ำบทบาทของหลักธรรมแต่ละประการในการเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตย ทาน ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสนับสนุนรัฐสวัสดิการ ปิยวาจา สร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ อัตถจริยา เน้นย้ำความรับผิดชอบร่วมกันและการมีส่วนร่วมของประชาชน สมานัตตตา ส่งเสริมความเท่าเทียมและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์การนำหลักธรรมเหล่านี้มาปฏิบัติจะช่วยสร้างสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง โดยการสร้างความสมานฉันท์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม สร้างการสื่อสารที่ดี และลดความขัดแย้งระหว่างชนชั้นและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

เอกสารอ้างอิง

กรวิชญ์ บุญมี. (2567). การใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(9), 76-85.

บุญสิริ ชวลิตธำรง. *ธรรมโอสถ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). *ประชาธิปไตยที่แท้กับการเมืองแบบไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). *ธรรมนูญชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

_____. (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. (2561). *พจนานุกรมพุทศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2525). *พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *ธรรมะกับประชาธิปไตย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันบันลือธรรม.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาศน์ วาสโน). (2528). *สังคหวัตถุ 4*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (254). *การเมือง : แนวคิดและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

สุมาลี บุญเรือง และสุรพล สุยะพรหม. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ*, 6(3), 99-112.

อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ. (2567). การพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศกำลังพัฒนา : กรณีศึกษาประเทศไทย. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่*, 2(5), 63-75.

Carlton, C. R. (1975). *Introduction to political science*. New York: McGraw-Hill.

Lindsay, A. D. (1951). *The Essentialsof Democracy* (2nd ed.). Oxford. United Kingdom: Oxford University Press.

ปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE PROBLEMS OF PUBLIC PARTICIPATION IN CRIME PREVENTION AND CONTROL IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

กิติพงษ์ ศรีนันทลักษณ์, ภาคิน โชติเวศย์ศิลป์
Kitipong Srinuntalux, Phakin Chotewetsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Kitipong290852@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการตัดสินใจ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการแสดงความคิดเห็น หรือการกำหนดหรือการวางแผนของโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ 2. ด้านการดำเนินการ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการโดยตรงในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ เพียงแต่เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการช่วยดูแลเท่านั้น 3. ด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยตรงจากการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในฐานะชุมชนโดยรวม และ 4. ด้านการประเมินผล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพราะเห็นว่า การประเมินผลเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ทำให้ขาดการร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่อย่างรอบด้าน

คำสำคัญ: ปัญหาการมีส่วนร่วม; ภาคประชาชน; การป้องกันและควบคุมอาชญากรรม

*Received June 5, 2025; Revised July 9, 2025; Accepted July 17, 2025

Abstract

This academic article aims to study the problems of public participation in crime prevention and control in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The results have been founded that the problems of public participation in crime prevention and control in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province consist of 4 aspects: 1. Decision-making aspect: Most people do not participate in decision-making, expressing opinions, or determining or planning various projects in the area; 2. Implementation aspect: Most people do not participate directly in crime prevention in the area, they only participate in activities to help take care of the area; 3. Benefits aspect: Most people participate directly in crime prevention and suppression as a community; 4. Evaluation aspect: Most people do not participate in evaluation because they believe that evaluation is the responsibility of the responsible agency directly resulting in a lack of comprehensive cooperation from the local people.

Keywords: Participation Issues; Public Sector; Crime Prevention and Control

บทนำ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเป็น สังคมเมืองเป็นอย่างมาก มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 209 ตำบล 1,459 หมู่บ้าน มีประชากรรวม 822,016 คน เป็นชาย 392,534 คน เป็นหญิง 465,701 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2568) และมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาในหลายๆ ด้าน ทั้งทางด้านสังคม และวัฒนธรรม กับทั้งยังเป็นเมืองอุตสาหกรรมและศูนย์รวมภาคแรงงานที่สำคัญของเศรษฐกิจของประเทศ ประกอบด้วยนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน นิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า (ไฮเทค) นิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนครและนิคมอุตสาหกรรมแฟคตอรีแลนด์ (วังน้อย) นอกจากนี้ ด้วยความเป็นสังคมอุตสาหกรรมและมีการขยายตัวเป็นชุมชนเมืองใหญ่ จึงมีการย้ายถิ่นฐานเข้ามาของประชากร จนทำให้มีประชากรแฝงในพื้นที่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เนื่องด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมานั้นทำให้สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนอาชญากรรมได้กลายเป็นปรากฏการณ์หนึ่งทางสังคมและกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันในเวลาต่อมา ทั้งนี้ การก่ออาชญากรรมซึ่ง

เป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมและขัดต่อกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมได้ส่งผลกระทบต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของคนในสังคมโดยตรง และอาจนำไปสู่ภาพลักษณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ซึ่งส่งผลต่อสังคมและความเป็นอยู่ของคนในประเทศเป็นอย่างมาก (โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันน์, 2560)

ปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นทุกพื้นที่ ไม่ว่าจะอยู่ในกลางเมืองหรือชนบท ล้วนประสบปัญหาอาชญากรรม ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มประชากรมากขึ้นจำนวนทั้งสิ้น 66,052,615 คน (สำนักทะเบียนกลาง กระทรวงมหาดไทย, 2566) และจากการมีประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้ปัญหาต่างๆ ตามมา กล่าวคือประชากรว่างงาน ไม่มีรายได้ ซึ่งปัญหาการว่างงานและไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมและเมื่อประเทศมีการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองหรือวัฒนธรรมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริโภคนิยม ซึ่งจากการก่อให้เกิดผลกระทบในรูปแบบอาชญากรรม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการก่อเหตุขว้างปาหินใส่รถยนต์ผู้สัญจรไปมาบนถนนเส้นทางหลักจนได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิต ปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาโสเภณี ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาจราจร และปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ อีกมากมาย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการเพิ่มมาตรการในการป้องกันหรือยับยั้งการประกอบอาชญากรรม แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะควบคุมไม่ให้เกิดอาชญากรรมได้ โดยเฉพาะในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งมีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้แก่ประชาชน ก็มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะหาวิธีในการช่วยเหลือประชาชน คือการให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานในการป้องกันอาชญากรรม เช่น อาสาสมัครตำรวจบ้านหรืออาสาสมัครจราจร เพื่ออำนวยความสะดวกบนท้องถนนและความสงบเรียบร้อย ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชน (กฤษณ์ มีบำรุง, 2556)

จากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคมจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม ดังกล่าวทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีปัญหาอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น (ยงยุทธ อาจกมล, 2559) อย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดผลร้ายต่อสังคมส่วนรวม และนำมาซึ่งความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และนับวันจะยิ่งมีความซับซ้อนและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับจังหวัดขนาดใหญ่บางจังหวัดที่มีสาเหตุการเกิดอาชญากรรมใกล้เคียงกัน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจึงต้องดำเนินการหาวิธีการเพื่อเป็นการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม เพื่อสกัดกั้นไม่ให้เกิดอาชญากรรมในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญก็คือการให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานในการป้องกันอาชญากรรม เช่น อาสาสมัครตำรวจบ้านหรืออาสาสมัครจราจร เพื่ออำนวยความสะดวกบนท้องถนนและความสงบเรียบร้อย ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนหมู่มากสืบต่อไป ดังนั้น

จึงถือว่าอาชญากรรมเป็นปัญหาใหญ่ที่ทวีความซับซ้อนมากขึ้นทั่วประเทศไทย โดยมีสาเหตุหลักจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การว่างงาน และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่นำไปสู่อาชญากรรมรูปแบบใหม่ ๆ แม้หน่วยงานรัฐจะพยายามป้องกันแต่ก็ยังไม่สามารถควบคุมได้อย่างเต็มที่ โดยในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมและมีประชากรแฝงจำนวนมาก ปัญหาอาชญากรรมยิ่งรุนแรงขึ้นและสร้างความเสียหายอย่างมากต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้น การจะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหัวใจสำคัญคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาท ในฐานะผู้ช่วยเจ้าพนักงาน เช่น อาสาสมัครตำรวจบ้าน หรือ อาสาสมัครจราจร การผนึกกำลังจากภาคประชาชนจะช่วยสร้างความสงบเรียบร้อยและลดความเดือดร้อนในสังคมได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม

อาชญากรรมเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อผู้ถูกกระทำ และเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ระเบียบของสังคมส่วนใหญ่ที่กำหนดไว้ ซึ่งหากผู้ใดกระทำผิดหรือละเมิดต้องถูกลงโทษตามกฎหมายหรือระเบียบของสังคมนั้น ๆ กำหนดไว้ และเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของอาชญากรรมโดยแบ่งเป็นความหมายตามทัศนะของนักกฎหมาย นักอาชญาวิทยาและนักสังคมวิทยาไว้ (ประสาท กันยาเลิศ, 2555) ดังต่อไปนี้

1. ทัศนะของนักกฎหมาย เห็นว่า อาชญากรรมเป็นความประพฤติที่กฎหมายอาญาห้ามและมีบทกำหนดโทษไว้ ดังนั้น อาชญากรรมในความกฎหมาย ก็คือ การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใดๆ ที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ชัดเจน เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ฐานลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ เป็นต้น อาชญากรรมตามความหมายนี้ยังจำแนกได้อีก 2 อย่าง คือ อาชญากรรมที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง (Mala Tense) เป็นอาชญากรรมที่สะเทือนขวัญและเป็นภัยต่อสังคมนั้น ๆ เป็นอย่างมาก เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ความผิดฐานชิงทรัพย์ ความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ เป็นต้น อาชญากรรมประเภทนี้มีลักษณะเป็นอาชญากรรมโดยแท้และมีความผิดในตัวของมันเอง ซึ่งผู้อยู่ในกรอบของศีลธรรมและบรรทัดฐานของสังคมจะไม่กระทำ (ประสาท กันยาเลิศ, 2555)

2. ทัศนะของนักอาชญาวิทยา เห็นว่า การมองผู้กระทำความผิดกฎหมายเป็นอาชญากรไปหมดดูจะเป็นการไม่ยุติธรรม คำว่า อาชญากรรมในทัศนะของนักอาชญาวิทยานั้นจะมองกันในแง่ความร้ายแรงของการกระทำและความชั่วที่อยู่ในตัวของผู้กระทำมากกว่า กล่าวคือ จะมองความหมายของอาชญากรรมตามความหมายอย่างแคบซึ่ง

หมายถึงการกระทำความผิดที่มีลักษณะชั่วร้ายและเป็นอันตรายต่อสังคมอย่างมาก (ประสาท กันยาเลิศ, 2555)

3. ทัศนะของนักสังคมวิทยา เห็นว่า ความประพฤติที่ขัดแย้งหรือละเมิดต่อระเบียบสังคมนั้นมิได้ หมายความว่า การขัดแย้งนั้นจะเป็นอาชญากรรมเสมอไป แต่มีความหมายเพียงว่าผู้นั้นประพฤติและปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบที่สังคมกำหนดไว้เท่านั้น จึงเรียกว่า เป็นการกระทำความผิดกฎหมายหรือเป็นการก่ออาชญากรรม ยกเว้นการกระทำความผิดลหุโทษไม่ถือว่าเป็นการก่ออาชญากรรม (ประสาท กันยาเลิศ, 2555)และมีนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของอาชญากรรม ไว้หลายท่าน เช่น เฮอร์สเบิร์ต อธิบายความของคำว่า อาชญากรรม คือ การที่ถือว่าอะไรเป็นอาชญากรรมสังคมเป็นผู้กำหนดจึงเป็นเหตุผลเดียวกันกับที่สังคมกำหนดว่าอะไรถูกอะไรผิดด้วยเหตุผลนัยเดียวกันกับสิ่งที่ถูกพิจารณาว่า เป็นอาชญากรรมในสังคมหนึ่ง คือพฤติกรรมที่สังคมตัดสินว่าอันตรายต่อองค์กร ส่วนรวมและวัฒนธรรมของชุมชน กาโรฟาลส์ ให้คำนิยามหรือความหมาย อาชญากรรม มีลักษณะ 3 ประการ คือ 1. เชื่อว่าการกระทำนั้นเป็นภัยต่อสังคม 2. การเชื่อนั้นเป็นความเห็นของชนหมู่หนึ่ง ซึ่งมีอำนาจที่จะบังคับปรับโทษเองได้ และ 3. ได้ออกข้อห้ามการกระทำเช่นนั้น โดยการลงทัณฑ์ และแซทเธอร์แลนด์ และเครซีย์ ได้ให้ความหมายว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมายอาญา การกระทำใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการประนามน่าจะลงโทษเพียงใดหรือผิดศรีลธรรมน้อยเพียงใดหรือเลวทรามต่ำช้าเพียงใดก็ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม หากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามไว้ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2545) จากความหมายของอาชญากรรมดังกล่าวมานี้ มีลักษณะแตกต่างกันโดยเนื้อหาเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วอาจกล่าวได้ว่าอาชญากรรมตามทัศนะของนักกฎหมาย นักอาชญาวิทยา และนักสังคมวิทยา ต่างก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น จากการที่กฎหมายกำหนดบทลงโทษนั้นต่างก็มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการควบคุมพฤติกรรมของผู้กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ให้ผู้นั้นกลับตัวกลับใจเป็นคนดีเข้ามาอยู่ร่วมกันในสังคมเดิมต่อไปได้ด้วยดี ซึ่งการกำหนดบทลงโทษดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับอิทธิพลของความเชื่อถือของสังคมนโยบายอาชญากรรมจะผันแปรไปในรูปใดนั้น ย่อมถูกจำกัดโดยอิทธิพลทางวัฒนธรรม ค่านิยม ปัจจัยแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งอาชญากรรมจำแนกประเภทหลัก ๆ โดยอาศัยหลักเกณฑ์การพิจารณา 3 ประการ ประกอบด้วย (โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันน์, 2560) คือ

1. พิจารณาโดยอาศัยการจัดการทางกฎหมาย โดยเน้นการพิจารณาจากกฎหมายเป็นหลัก หากการกระทำใดที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีหรือขัดต่อกฎระเบียบข้อบังคับ ซึ่งต้องพิจารณาว่า หากการกระทำได้กระทบกระเทือนต่อชีวิตหรือไม่ โดยแยกการพิจารณาได้ 2 ประการ คือ

1.1 Mala In Se ได้แก่ การกระทำความผิดที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า มีผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น เช่น การปล้น ฆ่า หรือกรณีที่เจ้าหน้าที่หรือพนักงานกระทำการที่กระทบกระเทือนต่อหน่วยงานให้ได้รับความเสียหาย เช่น เจ้าพนักงานใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด หรือการปลอมแปลงเอกสาร

1.2 Mala Prohibita ได้แก่ การกระทำพฤติกรรมอันเป็นความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด เช่น การฝ่าฝืนกฎจราจร การหลีกเลี่ยงภาษี เป็นต้น

2. พิจารณาจากความหนักเบาหรือความรุนแรงของการประกอบอาชญากรรมหรือการกระทำที่เป็นเกณฑ์ เช่น อาชญากรรมที่มีผลต่อความมั่นคงของประเทศหรือต่อชุมชน หรืออาชญากรรมที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อบุคคลทั่วไปและต่อทรัพย์สิน เช่น การฆาตกรรม การปล้นฆ่า ชิงทรัพย์

3. พิจารณาโดยอาศัยการจัดการทางด้านสังคมวิทยา โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการก่ออาชญากรรม เช่น อาชีพ ความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันของผู้ประกอบอาชญากรรม ปฏิกิริยาตอบสนองจากบุคคลภายนอกและจากภายในสังคมนั้น ๆ

คลินาร์ด และควินนีย์ ได้แบ่งอาชญากรรมตามปัจจัยที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมเป็น 5 ประการ คือ (อัณณพ ชูบำรุง และอนุษา เลิศโตมรสกุล, 2555) 1. ปัจจัยด้านกฎหมาย เนื่องจากการกระทำใดจะเป็นความผิดอาญาได้นั้นจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในกฎหมายทั่วไปนั้น ก็จะบัญญัติแยกไว้เป็นหมวดหมู่เรียบร้อยแล้ว และความหนักเบาของโทษแต่ละอย่าง ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาการกระทำซึ่งมีลักษณะเดียวกัน แต่ต่างช่วงเวลากันอาจจะมีอัตราโทษไม่เหมือนกันก็ได้ จึงต้องพิจารณาตามกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา ช่วงใดที่กฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้สูงก็ย่อมหมายความว่า ผู้มีอำนาจในยุคนั้นเห็นว่าการะทำเช่นนั้นเป็นภยันตรายต่อสังคมมากนั่นเอง 2. ปัจจัยทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งเพราะการที่จะกำหนดว่าการกระทำใดเป็นความผิดสมควรได้รับโทษอย่างใดนั้น มิใช่อยู่ที่ผู้มีอำนายเพียงฝ่ายเดียว แต่อยู่ที่ความต้องการหรือเสียงสะท้อนจากสังคมหรือประชาชนส่วนใหญ่ด้วย เพราะโดยหลักการแล้วการทำงานของฝ่ายที่มีอำนาจในการปกครองก็เพื่อประโยชน์สุขหรือความต้องการของประชาชนส่วนรวมอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละยุคว่ามีความคิดเห็นหรือมีทัศนะอย่างไรกับการกระทำดังกล่าวด้วย 3. ปัจจัยด้านฐานะของอาชญากร เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงเพราะอาชญากรรมมิได้เกิดจากผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำเพียงอย่างเดียว บางครั้งผู้ที่มีฐานะหรือผู้ที่ประกอบอาชีพที่ดีมีชื่อเสียงอาจทำความผิดเสียเอง และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศรุนแรงกว่าผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าก็ได้ เช่น การฉ้อโกงประชาชนหรือการค้นยาเสพติดเป็นต้น 4. ปัจจัยเกี่ยวกับให้การสนับสนุน หรือการรวมตัวของอาชญากร เป็นการพิจารณา

ถึงลักษณะการกระทำความผิดว่าทำกันเป็นกลุ่มหรือแยกกันทำโดยไม่เกี่ยวข้องกันหากเป็นกลุ่มก็จะพิจารณาว่าจะมีการวางแผน มีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน และมีการจัดระบบในการทำงานเหมือนองค์การใหญ่ ๆ 5. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมเป็นการพิจารณาว่า อาชญากรรมแต่ละประเภทมีผลกระทบต่อบุคคลในระดับใด เพราะบางครั้งอาจกระทบต่อเฉพาะตัวสามัญชนทั่ว ๆ ไปเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นเฉพาะราย แต่ในบางครั้งก็อาจจะกระทบถึงคนทั้งชาติ อันได้แก่ การลอบสังหารผู้นำประเทศ รัฐมนตรี ซึ่งเป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร้าวฉานเป็นชนวนให้เกิดสงครามเป็นมหัตภัยแต่คนระหว่างประเทศนั้น ๆ ได้ และ Vetter & Silverman (1986) ได้แบ่งอาชญากรรมตามสิ่งที่ถูกกระทำซึ่งแบ่งได้เป็น 7 ประเภท คือ 1. อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคล (Crime Against The Person) เช่น การฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย การปล้น หรือการข่มขืนกระทำชำเรา 2. อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์ (Crime Against Property) เช่น การลักขโมย การรับของโจร การวางเพลิง 3. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crimes) เช่น การทุจริตต่อหน้าที่ การละเมิดภาษี การฉ้อฉล การปลอมแปลงธนบัตรและบัตรเครดิต 4. องค์การอาชญากรรม (Organized Crimes) เช่น องค์การมาเฟีย องค์กรค้ายาเสพติด แก๊งยากูซ่า และองค์กรก่อการร้ายต่าง ๆ 5. อาชญากรรมการเมือง (Political Crimes) เช่น การก่อการร้าย การกบฏและการฆาตกรรมทางการเมือง 6. อาชญากรรมที่เกิดจากความยินยอม (Consensual Crimes) เช่น การใช้ยาเสพติดการเป็นโสเภณี การพนัน การทำแท้ง 7. การกระทำผิดของหญิง (Feale Criminality)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า อาชญากรรมแบ่งออกเป็นหลายประเภทหลัก เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การจำแนกประเภทนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจและจัดการปัญหาอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพิจารณาจากสาเหตุและลักษณะเฉพาะของการกระทำผิด ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านกฎหมาย 2. ปัจจัยทางสังคม 3. ปัจจัยด้านฐานะของอาชญากร 4. ปัจจัยเกี่ยวกับการรวมตัวของอาชญากร และ 5. ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ การจำแนกประเภทอาชญากรรมตามหลักเกณฑ์เหล่านี้ช่วยให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนและครอบคลุมทั้งในมิติทางกฎหมาย สังคม และลักษณะเฉพาะของการกระทำผิด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม

สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศอุตสาหกรรมที่มีความเจริญทางวัตถุมากกว่า สังคมมีความซับซ้อน ปัญหาอาชญากรรมมักก่อตัวขึ้นในชุมชนที่เจริญแล้ว สหรัฐอเมริกา

จึงประสบปัญหาด้านอาชญากรรมก่อนและมากกว่าประเทศอื่น ๆ ที่กำลังพัฒนาการคิดค้นหาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจึงเริ่มขึ้นในสหรัฐอเมริกามานานแล้ว สถาบันต่าง ๆ ในด้านอาชญาวิทยาหรือในด้านสาธารณประโยชน์มีอยู่มากในสหรัฐอเมริกา ประชาชนของสหรัฐอเมริกาได้แสดงให้เห็นโดยตลอดว่าหน้าที่อันสำคัญของประชาชน ก็คือการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาของประเทศทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมของประเทศสหรัฐอเมริกามีความเป็นมาย้อนไปตั้งแต่ยุคอาณานิคม ผู้ตั้งรกรากยุคแรกจะดำเนินการปกป้องผลประโยชน์และบังคับใช้กฎหมายภายในชุมชนด้วยตนเอง โดยผู้ปฏิบัติการจะเป็นอาสาสมัครทั้งหมด ประเพณีนี้ถูกใช้มาจนถึงศตวรรษที่ 12 ต่อมาสังคมได้พัฒนาและขยายพื้นที่มากขึ้น รูปแบบการปกครองเปลี่ยนไป ผู้ปกครองในสมัยนั้นคือ ผู้ว่าราชการอาณานิคม (Colonial Governor) ได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ คือ นายอำเภอ (Sheriff) ขึ้นมาโดยนายอำเภอจะมีหน้าที่มากมาย เช่นเก็บภาษีบำรุงรักษาถนนหนทาง ทำการเลือกสรรบุคคลมาปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งบังคับใช้กฎหมายอาญา นายอำเภอจะเป็นผู้บังคับบัญชาพลตระเวน (The Watch) อันเป็นชายฉกรรจ์ที่ถูกเกณฑ์มาลาดตระเวนเมืองเพื่อช่วยกันรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันอาชญากรรมและเหตุอัคคีภัย ซึ่งในตอนแรกเริ่มต้นจะดำเนินการในช่วงเวลากลางคืน เช่น ในเมือง Boston ได้ตั้งหน่วยพลตระเวนขึ้นในปี ค.ศ. 1634 แต่ต่อมาภายหลังจำนวนของประชาชนที่หลบเลี่ยงหน้าที่เพิ่มมากขึ้น ทางการจึงใช้วิธีแต่งตั้งพลตระเวนที่ถูกเกณฑ์เข้ามาให้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยมีเงินค่าตอบแทนให้ (Harry & Sprecher, 2009)

ประมาณศตวรรษ 1830 กองกำลังตำรวจยุคใหม่ได้กำเนิดขึ้น สหรัฐอเมริกาในยุคนั้นได้นำเอายุทธวิธีการป้องกันอาชญากรรมของประเทศอังกฤษมาใช้นั่นคือ นำเอายุทธวิธีสายตรวจในเขตลาดตระเวนที่กำหนดแน่นอนตายตัว รูปแบบโครงสร้างขององค์กรตำรวจเป็นแบบกึ่งทหาร (Quasi-Military) แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ทั้งนี้เพราะกองกำลังตำรวจอเมริกันถูกควบคุมโดยนโยบายทางการเมือง หัวหน้าตำรวจจะถูกแต่งตั้งโดยฝ่ายการเมือง ประชาชนสามารถควบคุมองค์การโดยผ่านวิถีทางการเลือกตั้ง ซึ่งในประเทศอังกฤษนั้นประชาชนไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ อาจกล่าวได้ว่าในสมัยนั้นยุทธวิธีการป้องกันอาชญากรรมยังยึดหลักทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมโดยทำงานร่วมกับตำรวจน้อยมาก การมีส่วนร่วมกระทำโดยวิถีทางการเมือง (Donsbach, 2008) และระหว่าง ค.ศ. 1900 ถึง 1917 การปฏิรูปการตำรวจครั้งใหญ่ได้เกิดขึ้น August Vollmer หัวหน้าตำรวจแห่งเมือง Berkeley มลรัฐ California ซึ่งภายหลังได้รับการยกย่องเป็นบิดาแห่งการตำรวจยุคพัฒนา ได้พัฒนาแนวความคิดใหม่ของการบริหารงานตำรวจ โดยกำหนดนโยบายการปฏิรูปขึ้น 7 ข้อ

(Stephen & Karen, 2009) คือ 1. กำจัดอิทธิพลทางการเมือง 2. การแต่ตั้งหัวหน้าตำรวจที่มีคุณภาพมาบริหารงาน 3. ก่อตั้งคณะผู้แทนจากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย 4. พัฒนามาตรฐานตำรวจ 5. นำเอาหลักการบริหารแบบวิทยาศาสตร์มาใช้ 6. เน้นการบังคับบัญชาแบบทหาร 7. พัฒนาหน่วยงานตำรวจพิเศษ

จะเห็นได้ว่า การป้องกันอาชญากรรมของตำรวจอเมริกันในช่วงนี้ยังคงยึดหลักแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายอยู่ เพียงแต่ว่านำเอาหลักการบริหารแบบวิทยาศาสตร์เข้ามาปรับใช้เพิ่มขึ้น นั่นคือนำเอาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยเข้ามาใช้ เช่น ใช้รถสายตรวจ โทรศัพท์ฯลฯ การมีส่วนร่วมขงประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมก็ยังมีไม่มากเท่าที่ควร โดยวิธีการมีส่วนร่วมคือจะถูกแต่งตั้งให้เป็นคณะผู้แทนเข้าไปร่วมกำหนดนโยบายในหน่วยงานตำรวจ และในปี ค.ศ. 1955 วิลเลียม ปาร์คเกอร์ หัวหน้าตำรวจแห่งเมือง Los Angeles มลรัฐ California ได้เห็นข้อบกพร่องของการป้องกันอาชญากรรมตามแนวคิดทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายจึงได้นำเอาแนวความคิดทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์มาใช้เป็นกลยุทธ์ในการป้องกันอาชญากรรม ประมาณทศวรรษ 1960 หน่วยงานตำรวจในเมืองใหญ่ ๆ ส่วนมากได้ก่อตั้งหน่วยงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (PCR) ขึ้นเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจและชุมชน กิจกรรมหลักของตำรวจชุมชนสัมพันธ์คือการประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนและชุมชนเกี่ยวกับวิธีการป้องกันอาชญากรรม หลักทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์จึงเป็นการประชาชนมาช่วยในกิจกรรมป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสมัยใหม่ โดยทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมมากขึ้นกว่าแต่เดิม (Harry & Sprecher, 2009)

สหรัฐอเมริกาได้กำหนดโครงการต่าง ๆ ในการนำมวลชนมาช่วยในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวความคิดทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ไว้มากมาย ดังจะขอกล่าวโดยสังเขป (Stephen & Karen, 2009) ดังนี้ 1. โครงการ Rider-Along เป็นโครงการที่นิยมใช้กันมากในสหรัฐอเมริกา โดยโครงการนี้จะอนุญาตให้ประชาชนออกปฏิบัติการตรวจพื้นที่ไปพร้อมกับเจ้าหน้าที่สายตรวจ 2. โครงการ Neighborhood Offices เป็นโครงการที่มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนในชุมชน โดยหน่วยงานตำรวจจะสร้างสถานีย่อยขึ้นในชุมชนทำให้ประชาชนมีโอกาสที่จะพบปะตำรวจและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะมีโอกาสได้รับข่าวสารได้ง่ายขึ้น 3. โครงการ Self-Defense Program โครงการนี้ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะจัดฝึกการต่อสู้ป้องกันตัวให้แก่ประชาชน เพื่อสามารถป้องกันอาชญากรรมให้แก่ตัวเองและผู้อื่นได้ นอกจากนั้นยังมีการบรรยายให้ประชาชนโดยทั่วไปได้เข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม 4. โครงการ Citizenship Course โครงการนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้าร่วมกับโรงเรียนหรือวิทยาลัย เพื่อแทรกวิชาบางประการลงไปในหลักสูตรสังคมศึกษาของนักเรียน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการสอน จุดประสงค์ก็เพื่อพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับ

ตำรวจและงานของตำรวจในสังคม นอกจากนั้นก็เพื่อพัฒนาความสำนึกในบทบาทของการเป็นพลเมืองดี มีวินัย เคารพกฎหมายและเข้าใจในระบบงานยุติธรรมดี นอกจากนั้นก็เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างตำรวจครูและนักเรียน เพื่อผลในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โครงการนี้ทำทั้งในระดับวิทยาลัยและระดับที่ต่ำกว่านั้น ซึ่งได้ผลในด้านการให้ความร่วมมือจากประชาชน เพราะจะทำให้ประชาชนเข้าใจตำรวจและงานของตำรวจดีขึ้น 5. โครงการปรับปรุงงานของตำรวจ โครงการนี้จะสุ่มเอาประชาชนมาจำนวนหนึ่งเพื่อประเมินการทำงานและให้บริการต่าง ๆ ของตำรวจ แล้วรายงานให้หน่วยงานทราบว่ามีจุดบกพร่องหรือการแก้ไขอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้ทำงานโดยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น กล่าวคือ ให้ประชาชนช่วยตัดสินใจว่าตำรวจควรปรับปรุงอะไรบ้างเพื่อจะได้ช่วยกันป้องกันปราบปรามอาชญากรรมได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ หลายชุมชนในหลายมลรัฐของสหรัฐอเมริกาได้มีโครงการตรวจสอบพิเศษขึ้นโดยให้ประชาชนช่วยกันเฝ้าดูแลร้านเรือนของเพื่อนบ้านให้แก่กันและกัน เพื่อคอยรายงานเหตุน่าสงสัยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ ดังเช่น ในรัฐ California ได้กำหนดโครงการรายงานการก่ออาชญากรรมหรือพฤติกรรมที่น่าสงสัย โดยให้ประชาชนและอาสาสมัครช่วยดำเนินการมีหมายเลขโทรศัพท์พิเศษหรือสายด่วนพิเศษเพื่อการนี้ โดยผู้เข้าร่วมโครงการจะได้รับการฝึกฝนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อน ในเมืองบัฟฟาโล รัฐนิวยอร์ค มีโครงการให้บริษัทเดินรถสาธารณะติดตั้งวิทยุเพื่อรายงานอาชญากรรมและเหตุน่าสงสัยให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และในบางเมืองก็มีการให้บริการฝึกอบรมด้านป้องกันปราบปรามอาชญากรรมให้แก่พนักงานของรัฐและบริษัทต่าง ๆ (Harry & Sprecher, 2009) ภายหลังจากการนำเอาตำรวจชุมชนสัมพันธ์มาใช้ได้ระยะหนึ่งปรากฏว่ามีปัญหาเกิดขึ้น อุปสรรคของตำรวจชุมชนสัมพันธ์คือ การเหยียดสีผิวและเชื้อชาติเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะมีความขัดแย้งกับชุมชนคนผิวสีอยู่เป็นประจำ ดังนั้น จึงก่อให้เกิดความคิดนำเอาทฤษฎีในการป้องกันอาชญากรรมขึ้นมาใหม่ โดยได้มีการทดลองโครงการต่าง ๆ มากมาย ผลของโครงการแสดงถึงเรื่องต่าง ๆ เช่น ความซับซ้อนของบทบาทตำรวจ ความจำกัดในการปราบปรามอาชญากรรมของประชาชนจากผลการทดลองดังกล่าวจึงเป็นต้นกำเนิดของหลักการตำรวจชุมชน (Donsbach, 2008) ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างที่ดีของการดึงมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในสังคม ทั้งนี้ เหตุอาจจะมาจากการที่ประชาชนของสหรัฐอเมริกาใฝ่หาหรือแสวงหาโอกาสของการมีส่วนร่วมในสังคมมานานแล้ว ดังนั้น การชักนำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในงานป้องกันอาชญากรรมจึงเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจจากตัวองค์กรในกระบวนการยุติธรรมและจากประชาชน ดังนั้น การพัฒนาแนวความคิดเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและการชักนำมวลชนให้เข้ามามีส่วนร่วมจึงมีความก้าวหน้าและมักจะใช้ได้ผลดี และในสหรัฐอเมริการมีการกระจายอำนาจ

สู่ท้องถิ่นแทบทุกรัฐอย่างรัฐเท็คซัส เป็นการบริหารท้องถิ่นจะมีคณะกรรมการบริหารเค้าตี้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติ และหน้าที่ทางบริหารควบคู่กันไป ประธานกรรมการมีชื่อตำแหน่งเป็นตุลาการ นอกจากนี้ มีหน้าที่ทั้งในทางนิติบัญญัติและบริหาร และมีหน้าที่ทางตุลาการด้วย ตำแหน่งผู้บริหารอื่นในเขตปกครองเค้าตี้ยังมีที่สำคัญหลายตำแหน่ง ขอยกเอาตำแหน่งเชอรีฟ (Sheriff) หรือบางทีเรียกกันในเมืองไทยว่า นายอำเภอเชอรีฟนี้ คือ หัวหน้างที่รักษากฎหมายของเขตเคาตี้ เป็นตำแหน่งที่มีอาณาบริเวณที่จะต้องดูแลรักษาความสงบและความปลอดภัยในพื้นที่ของเขตเคาตี้ เชอรีฟ จะเป็นผู้รับผิดชอบแทนหัวหน้าตำรวจของเทศบาล และเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย หน่วยงานที่เขาดูแลจึงมีหน้าที่เสมือนตำรวจ สามารถจับกุมผู้ร้ายได้ และเชอรีฟก็สามารถตั้งผู้ช่วยมาทำงานได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ช่วยเชอรีฟ พนักงานธุรการ รวมทั้งผู้ดูแลที่คุมขัง เขตปกครองเคาตี้ด้วย (Donsbach, 2008) จากลักษณะที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ในยุคแรกจะดำเนินการปกป้องผลประโยชน์ลการบังคับใช้กฎหมายภายในชุมชนด้วยตนเองโดยการปฏิบัติการจะเป็นอาสาสมัครทั้งหมด และต่อมาสหรัฐอเมริกาได้นำยุทธวิธีการป้องกันอาชญากรรมของประเทศอังกฤษมาใช้ นั่นคือนำยุทธวิธีสายตรวจในเขตลาดตระวนที่กำหนดแน่นอนตายตัว รูปแบบโครงสร้างขององค์กรตำรวจเป็นแบบกึ่งทหาร แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ทั้งนี้ เพราะกองกำลังตำรวจอเมริกันถูกควบคุมโดยนโยบายทางการเมือง (Harry & Sprecher, 2009)

ดังนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ดึงมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในสังคม ทั้งนี้ เหตุอาจมาจากที่ประชาชนของสหรัฐอเมริกาใฝ่หาหรือแสวงหาโอกาสของการมีส่วนร่วมในสังคมมาช้านานแล้ว หรือแสวงหาโอกาสของการมีส่วนร่วมในสังคมมาช้านานแล้ว ดังนั้น การชักนำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมจึงเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมและประชาชน ซึ่งประชาชนอาสาสมัครรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน

ปัญหาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เพื่อรับมือกับปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นผลจากการขยายตัวทางอุตสาหกรรม การเพิ่มขึ้นของประชากรแฝง การว่างงาน และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม รวมถึงปัญหาการขาดแคลนกล้องวงจรปิดและเจ้าหน้าที่ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดตั้ง ทีมอาสาสมัครเฝ้าระวังตามละแวกบ้าน ทีมอาสาสมัครเหล่านี้จะออกลาดตระเวนหลายครั้งต่อสัปดาห์เพื่อระบุและ

รายงานการกระทำที่น่าสงสัยและสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัยแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ นอกจากนี้ยังให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยและการรายงานสัญญาณความไม่สงบทั้งทางกายภาพและสังคมให้หน่วยงานท้องถิ่นทราบ โดยหน่วยงานท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ขณะที่ตำรวจจะช่วยให้เข้าถึงข้อมูลทางกฎหมายที่พลเมืองทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อให้กลุ่มเฝ้าระวังนี้เติบโตเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญในการลดอาชญากรรมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มอาสาสมัครเฝ้าระวังละแวกบ้านสามารถลดอาชญากรรมและความไม่สงบได้อย่างน้อย 4 ประการ ดังต่อไปนี้ ประการแรก สามารถใช้เป็นเครื่องยับยั้งที่มองเห็นได้ โจรหรือผู้อยู่อาศัยที่ก่อปัญหาอาจคิดสองครั้งก่อนจะก่ออาชญากรรมเมื่อพื้นที่สาธารณะถูกควบคุมโดยผู้อยู่อาศัยโดยตรง ประการที่สอง การเฝ้าระวังละแวกบ้านสามารถจำกัดโอกาสในการก่ออาชญากรรมได้ เช่น โดยการแจ้งให้ผู้อยู่อาศัยคนอื่น ๆ ทราบเกี่ยวกับความปลอดภัยในและรอบ ๆ บ้านหรือปัญหาความปลอดภัยทั่วไป ความเป็นไปได้ประการที่สาม คือการเฝ้าระวังละแวกบ้านช่วยลดอาชญากรรมและความวุ่นวายโดยอ้อมด้วยการให้ข้อมูลแก่ตำรวจเกี่ยวกับกิจกรรมที่น่าสงสัยหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ในที่สุด การแทรกแซงโดยตรงถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยสมาชิกกลุ่มเฝ้าระวังละแวกบ้านบังคับใช้มาตรฐานพฤติกรรมที่ต้องการผ่านการควบคุมทางสังคมที่แข็งขัน เช่น การจับกุมอาชญากรหรือการจัดการกับเยาวชนที่ประพฤติตัวไม่เป็นระเบียบ งานวิจัยระหว่างประเทศในปัจจุบันไม่ได้ชี้แจงว่ากลไกการควบคุมอาชญากรรมทั้ง 4 แบบใดที่โดดเด่นในโครงการเฝ้าระวังละแวกบ้าน กลไกหลายอย่างรวมกันมีบทบาทหรือไม่ หรือทฤษฎีเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการเฝ้าระวังละแวกบ้านขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเฉพาะในท้องถิ่นหรือไม่ เช่น สถานะของละแวกบ้าน ระดับของอาชญากรรมในพื้นที่ หรือประเภทของอาชญากรรมและความวุ่นวาย

ในขณะที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประสบปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการตัดสินใจ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจส่วนใหญ่เป็นการแสดงความคิดเห็น หรือการช่วยสอดส่องดูแล และการแจ้งเตือนเหตุ แต่บางครั้งก็ได้ช่วยตัดสินใจการร่วมวางแผนในการปฏิบัติงานต่าง ๆ และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดหรือการวางแผนของโครงการต่างๆ ในพื้นที่ จะเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ส่วนผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนเป็นเพียงผู้เสนอแนะหรือผู้ประกอบฉากเท่านั้น

2. ด้านการดำเนินการ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการโดยตรงในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ เพียงแต่เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการช่วย

ดูแล เข้าพูดคุย ตักเตือน ร่วมประชุม ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประชาสัมพันธ์ การรับร้องเรียนอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ให้ข้อมูลที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชุมชนแก่คณะกรรมการชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครชุมชนเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างจะมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงประชาชน เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชน

3. ด้านการรับผลประโยชน์ ประชาชนส่วนใหญ่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยตรงจากการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในฐานะชุมชนโดยรวม ขณะที่แต่ละบุคคลอาจจะไม่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง แต่จะเป็นผลประโยชน์ที่เกิดกับชุมชน ได้แก่ การทำให้ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน รวมทั้งความมั่นใจของชุมชนในการอยู่กันอย่างสงบ ทำให้คนในชุมชนรู้สึกถึงความปลอดภัย ไม่มีเหตุร้ายเกิดขึ้น อาชญากรรมลดน้อยลง

4. ด้านการประเมินผล ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพราะเห็นว่า การประเมินผลเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งการติดตามการดำเนินงานประเมินผล ควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการทั้งหมดเพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาบูรณาการ กำหนดแนวทางการดำเนินงานต่อ หรือหยุดการดำเนินงานต่อไป โดยการประเมินอาจจะอยู่ในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ และมีวิธีที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะและสถานการณ์ของโครงการและสภาพแวดล้อมทางสังคมนั้น ๆ ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น ไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลเลย เพราะเห็นว่า การประเมินผลเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง และเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนในพื้นที่จะดำเนินการทำการประเมินผลเอง ประชาชนในชุมชนเพียงแต่ได้ช่วยคอยสอดส่อง สังเกตการณ์ และดูแลภายในชุมชนที่จะป้องกันและควบคุมการเกิดอาชญากรรมขึ้น

ดังนั้น ปัญหาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการตัดสินใจ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการแสดงความคิดเห็นหรือการกำหนดหรือการวางแผนของโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ 2. ด้านการดำเนินการ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการโดยตรงในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่เพียงแต่เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการช่วยดูแลเท่านั้น 3. ด้านการรับผลประโยชน์ ประชาชนส่วนใหญ่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์โดยตรงจากการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในฐานะชุมชนโดยรวม 4. ด้านการประเมินผล: ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพราะเห็นว่า การประเมินผลเป็นหน้าที่ของ

หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ทำให้ขาดการร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่อย่างรอบด้าน เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่จะตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการนั้น ๆ

สรุป

ผลการศึกษาของเราเน้นถึงความท้าทายบางประการที่ผู้บริหารสาธารณะที่รับผิดชอบด้านความปลอดภัยและความมั่นคงของผู้อยู่อาศัยในชุมชนต้องเผชิญ โดยเฉพาะผลกระทบที่การตระหนักรู้ถึงการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชนอาจมีต่อการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับอาชญากรรมและความเสี่ยง เมื่อชุมชนได้ออกมาเพื่อป้องกันและลดอาชญากรรมในพื้นที่ตนเอง ผู้บริหารสาธารณะจำเป็นต้องก้าวข้ามการกำหนดเป้าหมายเพียงแค่การรับรู้ถึงความปลอดภัย แต่ต้องกำหนดเป้าหมายไปที่วิธีคิดที่แตกต่างกันของผู้คนเกี่ยวกับอาชญากรรมและความไม่สงบในพื้นที่ท้องถิ่น รวมถึงการรับรู้ของผู้อยู่อาศัยเกี่ยวกับความเสี่ยงและความเสี่ยงที่เปราะบางอันเกิดจากอาชญากรรมและความไม่สงบ เมื่อทำเช่นนี้ ผู้บริหารจะลดโอกาสที่ความพยายามที่ออกแบบมาเพื่อต่อสู้กับอาชญากรรมในสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นจะสร้างผลเสียมากกว่าผลดี

ท้ายที่สุดนี้ บทความวิชาการนี้ จึงได้เสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสำคัญของการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลักที่จำกัดความร่วมมือจากประชาชนอย่างรอบด้าน ได้แก่ 1. ด้านการตัดสินใจ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในการแสดงความคิดเห็นการกำหนด หรือการวางแผนโครงการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่ 2. ด้านการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของประชาชนมักจำกัดอยู่เพียงการเข้าร่วมกิจกรรมและการช่วยดูแลเท่านั้น ไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันอาชญากรรมโดยตรง 3 ด้านการรับผลประโยชน์ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในฐานะของชุมชนโดยรวม และ 4. ด้านการประเมินผล: ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยมองว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม อันจะนำไปสู่ความผาสุกและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งส่งเสริมและขยายขอบเขตความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกมิติของการดำเนินงานในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กฤษณ์ มีบำรุง. (2556). *การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม : กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2568). *ข้อมูลประชากร*. สืบค้น 3 เมษายน 2568, จาก https://shorturl.asia/R8GYV

ประสาท กันยาเลิศ. (2555). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อตำรวจสายตรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของสถานีตำรวจภูธรประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2545). *การจิตวิทยาวัยรุ่น ควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม ทฤษฎีและมาตรการ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพ: บรรณกิจ.

ยงยุธ อาจกมล. (2559). *การป้องกันอาชญากรรมและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครองสำหรับนักบริหาร). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักทะเบียนกลาง กระทรวงมหาดไทย. (2566). *รายงานจำนวนประชากรทั่วราชอาณาจักร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566*. สืบค้น 3 เมษายน 2568, จาก https://www.thansettakij.com/politics/588182

โสภา ชูพิกุลชัย ชปีลมันน์. (2560). *อาชญากรรม : ปัญหาที่ควรแก้ไขในสังคมปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อัณณพ ชูบำรุง และอนุษา เลิศโตมรสกุล. (2555). *อาชญากรรมและอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Donsbach, W. (2008). *The International Encyclopedia of Communication*. United Kingdom: Blackwell Publishing Ltd.

Harry T. R. & Sprecher, S. (2009). *Encyclopedia of Human Relationships*. London: SAGE Publications, Inc.

Stephen W. L. & Karen A. F. (2009). *Encyclopedia of Communication Theory*. London: SAGE Publications, Inc.

Vetter, H. J. & Silverman, I. J. (1986). *Criminology and Crime: An introduction*. New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความ

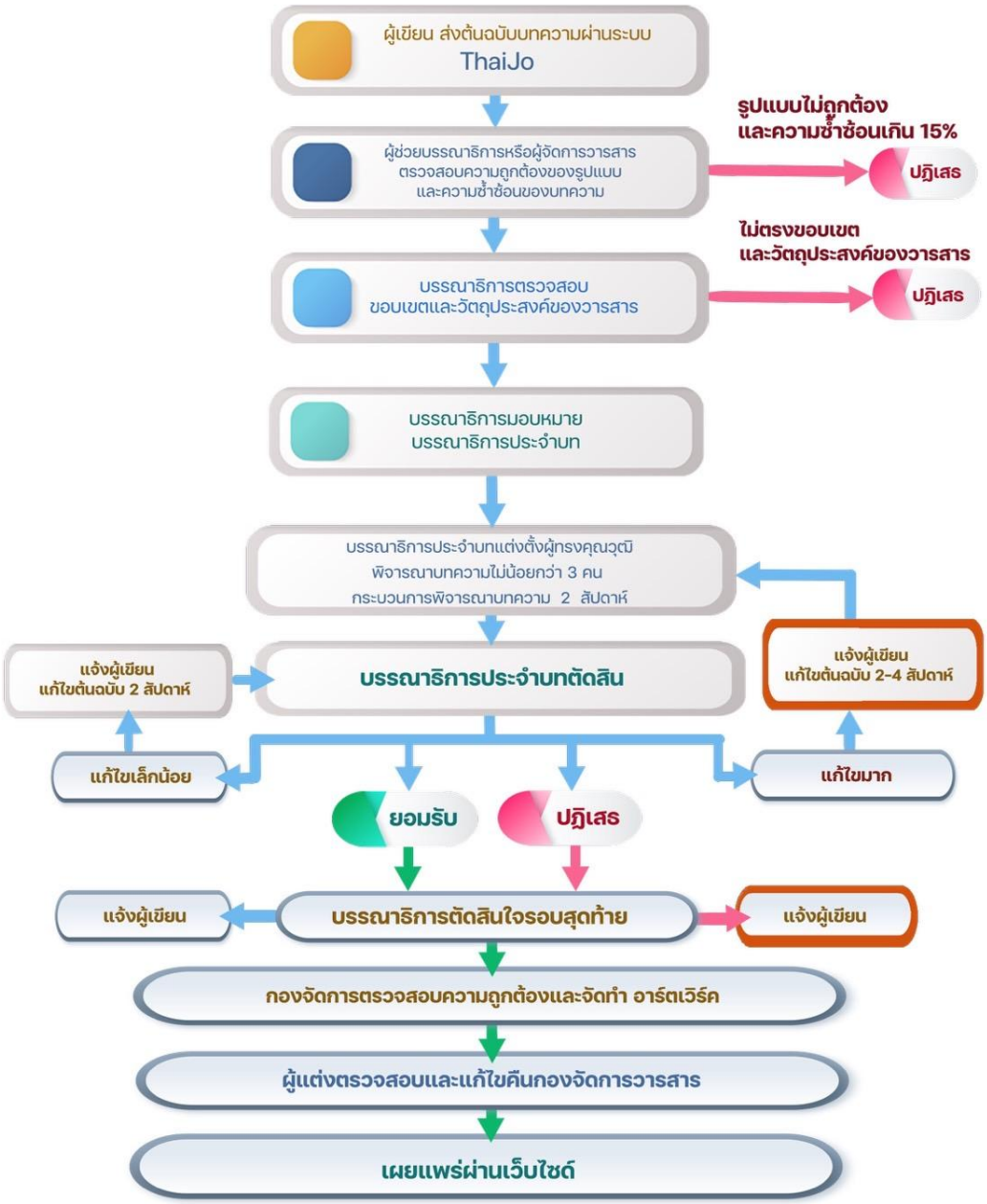

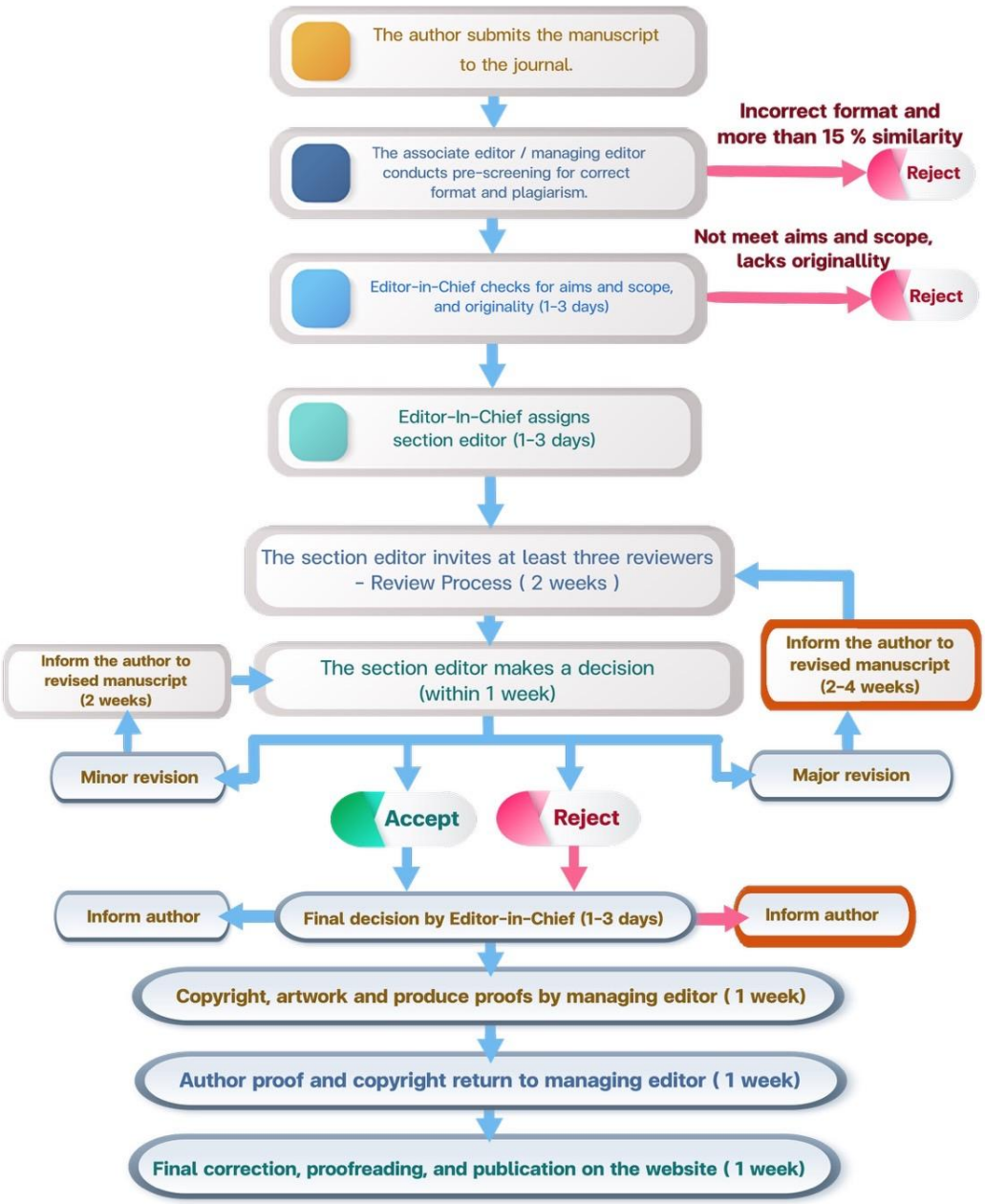
The author submits the manuscript to the journal.
The associate editor / managing editor conducts pre-screening for correct format and plagiarism.
Incorrect format and more than 15 % similarity
Reject
Editor-in-Chief checks for aims and scope, and originality (1-3 days)
Not meet aims and scope, lacks originallity
Reject
Editor-In-Chief assigns section editor (1-3 days)
The section editor invites at least three reviewers - Review Process (2 weeks)
The section editor makes a decision (within 1 week)
Inform the author to revised manuscript (2 weeks)
Inform the author to revised manuscript (2-4 weeks)
Minor revision
Major revision
Accept
Reject
Inform author
Final decision by Editor-in-Chief (1-3 days)
Inform author
Copyright, artwork and produce proofs by managing editor (1 week)
Author proof and copyright return to managing editor (1 week)
Final correction, proofreading, and publication on the website (1 week)

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่อง**ใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในโภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา*./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อหนังสือ*/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./(เลขหน้าที่อ้าง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวีระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม.* (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,*/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/*ชื่อสารานุกรม*/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อวิทยานิพนธ์*/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./(ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อเรื่อง*./สืบค้น วัน เดือน ปี,/จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่ม ตอน./หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./(ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ชื่อบทความ./*ชื่อหนังสือพิมพ์*./น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เชียร์พระสอนศีลธรรม. *ไทยรัฐ*. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./(Year)./*Title of Tripitaka*./ Location:/Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./(Year)./*Title of the book*/(Edition ed.)./ Location:/Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.). New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./(Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.),/*Title of the book*/(xth ed.)./(pp-pp)./Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./(Year)./Title of Article./In *Title of Encyclopaedia*/(Pages)./Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In *Encyclopedia of Education*. Collected edition of specific issues, 4th rank (pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./(Year)./Title of Article./*Title of Journal*,/Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./(YY, MM DD)./Colum Name./*Title of Newspaper*./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./(Year)./*Title*/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./ Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiyaphum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./(YY, DD MM)./ Position./(Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./(Year)./*Title*/ Retrieved MM DD, Year,/from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า.....
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง .....

.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย .....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม .....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน .....

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.* สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก http:/www.dhammathai.org/thailand/thailand.php.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ. (2562). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ. (2562). *รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?.* Retrieved March 20, 2020, from https:/thebuddhistcentre.com /text/who-was-buddha.

James, C. (2013). *Office markets & public policy.* Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1. 2. and 3. Populations and sample, research tools, Data collection, Data analysis, Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research findings)

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

Methodology (18 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions .....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any)

Table explanation .....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

Acknowledgement (18 pt) (Put in the article in case the researcher was given fund to conduct research or the title of the article is not matched with the title of the research or the thesis) (if any)

(16 pt) Write the appreciation note to the funding source. The author should indicate the grant contract number of the research, for example, "I would like to express my deepest appreciation for funding resource from National Research Council Of Thailand, the fiscal year 2016, and I am also grateful for the data from a research task on The Coordination Centre Development for Contemplative Strengthening of Elders according to Buddhism.

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)
ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)
หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords:3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆในการเขียนบทความวิชาการ

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)
ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ .....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง .....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)
Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)
Affiliation of the main author (English) (14 pt)
Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)
Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt)

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

Conclusion (18 pt)

(16 pt)

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.